Statuto n. 1

20

…TO PERUGIA
…ORICO
…RUGIA

In nomine domini nostri yhesu christi amen. Cum in
statutis sacris legibus in principio persone et operis
cuiuslibet est a nomine dei inchoandum et voluerit
et nunc velit legum ordine semper recto tramite
iustitie ambulans universitas perusii. Id-
circo ad honorem ipsius omnipotentis dei nomine inchoemus
ad laudem et reverentiam ipsius et reverende matris
beate virginis marie. beatorum apostolorum petri et
pauli gloriosorum martirum laurentii et herculani sanctis-
simorum confessorum dominici et francisci et omnium sanctorum
et sanctarum dei et ad honorem et reverentiam sacrosancte
Romane ecclesie summi pontificis suorumque fratrum
dominorum cardinalium et alme urbis et comunis et populi roma-
ni et dominorum potestatis et capitanei populi perusini civitatis et ad
pacem et veram concordiam et unitatem omnium et singulorum
statum [illegible] omnium amicorum comunis et populi perusini
Cum potens eterne deus concordia mundi.

Qui pacem tribuis qui facis omne bonum
Tu salvare velis urbem quam [illegible] servat
Militie flore tu populi deus
Et [illegible] alme tuum numen conserva perhenne
Grifonis que tuis sancire tuas [illegible]
urbis perusina tibi subsit pax unica mundi
Eterna [illegible] dat [illegible] tempus tua

Quomodo incipit statutum et quanto durare debeat

Hoc est statutum comunis perusii factum in speciali et ge-
nerali consilio civitatis perusii et populi perusini per ipsum uni-
versum consilium campane sonitu et voce preconia con-
vocatum nec non per alios qui ex forma statuti
et ordinamentorum comunis et populi perusini ad eum debent [illegible]
fuerunt ad dictum consilium more solito convocati. In quo
consilio lectum et confirmatum fuit statutum predictum sub
1279 anno domini millesimo cc° lxxviiii indictione vii tempore domini
Nicolay pape tertii tempore domini Fredrici de [illegible]
potestatis civitatis perusii et capitanei domini Fredrici [illegible]
[illegible] Capitanei comunis et populi civitatis predicte
Et inceptum decimo octubris [illegible] die [illegible]
futuro [illegible] subsequentur [illegible]

[illegible] et capitaneus teneantur infra tertiam diem postquam sta-
tutum [illegible] fuerit potestas iudicum et notariorum civita-
tis perusii [illegible] et [illegible] debeat
[illegible] aliis [illegible] notarii [illegible]
tam [illegible] civitatis. Et [illegible] et capitaneus et
consules artium cum illis sapientibus [illegible]
[illegible] eligant [illegible]
[illegible]

Quomodo debeant tria statuta comunis perusii scribi et fie-
ri modo et ordine infrascripto. Quod statutum comu-
nis perusii et qualiter incipiat et fiat et per quos. Et de officio
notarii et de eorum salario qui debent ipsum scribere etc.

Teneantur potestas et capitaneus post tertium diem completo et clauso
statuto per speciale et generale consilium potestas et capitaneus fa-
cere congregari et consules mercatorum. Capitanei. dongellorum (?)
rectores iudicum et notariorum et rectores artium et decem in-
dices civitatis et xx bonos homines electos per ipsum [illegible]
per consilium speciale potestas et capitaneus. In quo consilio faciant
adesse tres notarios electos super legere statutum comunis
perusii [illegible] quodlibet capitulum si placuerit dicto consilio
et in [illegible] capitulum vel plurimum consilium concordaverit vel due
partes illa capitula scribere debeant et firmiter debeant
observari. Qui notarii omnibus expensis comunis perusii propriis
manibus tria statuta scribere debeant. Salarium quilibet
eorum unum [illegible] remuneratione habere debeant
xxx libras denariorum scilicet quilibet eorum x libras et non ultra et debeant
ipsa tria statuta scribere et asseptare rubricare congre-
gare et miniare seu miniari facere eorum expensis. Unum
cum catenis in claustro et tabula comunis perusii. Et propriis
manibus non scripserit vel si alii [illegible] scribenda ipsa statu-
ta x libras denariorum pene nomine solvere teneantur et dicti notarii debe-
ant ipsa statuta congregare cum veteri et meliori statuto
et assetare (?) quod invenerint et si non fecerint nullum sala-
rium habere debeant. Accurate ipsa statuta ametur (?) et perficiatur
ab ipsis notariis. Et quilibet dictorum notariorum in statuto quod scripserit in
fine ipsius statuti scribere debeat omnes rubricas statuti
distincte per se itaque per ipsas rubricas possit inveniri et sci-
ri capitula in quo quaterno et in quo folio seu carta capitula
scripta erunt et ipsa statuta autenticare debeant suo si-
gno quilibet suum. Notarii supradicti. Unum eorum statutorum unum habeat
potestas aliud capitaneus populi et aliud ponatur in palatio comunis perusii
[illegible] ligatum et adfixum cum una catena ferrea ubi me-
lius et convenientius videbitur potestati et capitaneo. Ita quod
non possit ab aliquo deportari nec [illegible] [illegible]
et hoc statutum incipiat post tertiam diem completo et
clauso statuto per populum et perficiatur debeat [illegible] fieri po-
nitur dummodo cum [illegible] [illegible]
officialium illi qui habuerit officium [illegible] debe-
ant et non debeant [illegible] Additum est quod stat.
et quod [illegible] statuta [illegible] debe-
[illegible] comunis perusii [illegible]
[illegible]
[illegible]

lumine et custodiat diligent(er)

3 **Qualit(er) et q(ua)n(d)o tractet(ur) de electione pot(estatis) future**

Statuimus q(uod) pot(estas) .xv. die post(quam) statutu(m) co(mun)is
p(er)us(ini) fuerit clausum et completum tractet(ur) speciale et ge-
nerale co(n)siliu(m) conuocare et C. bonos ho(m)i(n)es p(er)
portam electos. Consules militu(m) capit(aneos) dom
i(n)cellor(um). Rectores iudicu(m) et not(ariorum) et capit(aneos) p(o)p(u)li
et totu(m) suu(m) co(n)siliu(m) et Rectores artiu(m). In quo
co(n)silio pot(estas) et capit(aneus) faciat hoc statutu(m) p(er)us(inum)
qua(m) ad aliud legi. Et in ipso co(n)silio tractet(ur)
de potestate futuro seu d(omi)no eligendo in hu(n)c
modu(m). s(cilicet) q(uod) p(ro)ponat(ur) de qua p(ro)ui(n)tia et de qua
t(er)ra eam h(ab)ere uelit aud de ciuib(us) p(er)usi(n)i(s). Et
si co(n)siliu(m) decreuit q(uod) uelit eum h(ab)ere de ci
uitate u(e)l co(m)itatu p(er)usi(i) faciat specificam qu(e)
de ciuitate u(e)l comitatu h(ab)ere uelit et ali(ter) null(us)
audeat uocare aliqu(em) nec no(m)i(n)are in pot(estatem)
aduocare et si quis co(n)t(ra) fecerit. mille lib. d(enariorum)
co(mun)i p(er)us(ino) soluer(e) teneat(ur). Et si eum ba(n)nu(m) sol
uere no(n) poterit descendat gradatim usq(ue) in
.CC. lib. d(enariorum). Et si .CC. lib. d(enariorum) soluere no(n) poterit
pot(estas) et capit(aneus) ei lingua(m) faciat amputari

4 **Qualit(er) pot(estas) cu(m) tota sua familia esse debeat
de p(ar)te s(an)c(t)e Romane eccl(esi)e**

Statuimus q(uod) quicu(m)q(ue) p(ro) a(n)no futuro in pot(estatem) co(mun)is
p(er)us(ini) eliget(ur) si de ciuitate et comitatu p(er)us(ini) no(n) fuerit
electus cu(m) tota sua familia esse debeat alumpnus et filius
o(mn)i(n)o amator et fidelis eccl(esi)e et de p(ar)te eccl(esi)e et si esset
u(e)l fuisset de p(ar)te olim Regis ma(n)fredi et de p(ar)te seu
uoluntate vbti pelauigini seu et Conradini u(e)l eor(um)
h(e)r(e)du(m) u(e)l eor(um) sequaciu(m) inueniatur de qua esset elec
tus u(e)l in tota co(n)tracta erit ueritas u(e)l publica fa
ma electio de eo facta p(er) syndicu(m) co(mun)is p(er)us(ini) no(n)
ualeat nec teneat ullo modo et nulli sit mome(n)ti
Et ualoris et tal(is) electus ad dictu(m) regim(en) seu po
testaria(m) uenire no(n) debeat. Et si uenerit nich(il)
no(m)i(n)e salarij et p(ro) salario h(ab)ere debeat et p(ro)ponatur in
barett(us) h(ab)itum et exuit(us) p(ro)testat(ur) co(mun)e p(er)usij q(uod) p(ro) eo
vult teneri p(ro) salario nec p(ro) aliquib(us) expe(n)sis et
electo d(ic)to modo facta et sindicatu(m) ex nu(n)c reuo
cat et irritat adq(ue) cassat et hoc statutu(m) de u(er)bo ad
u(er)bu(m) ponat(ur) in l(ite)ris que mictent(ur) p(er) pot(estatem) p(er) syn
dicu(m) u(e)l anbaxiatore(m) a p(er)usino co(mun)i mictend(is) Et
de hoc pot(estas) et capit(aneus) qui erunt p(ro) t(em)p(or)e faciat in
quisitio(n)em. ¶ Si uero ille qui electus fuerit

in potestate(m) erit et erit districtu(m) p(er)usij et erit amator
et fidelis eccl(esi)e et de p(ar)te eccl(esi)e debeat uenire ad dictu(m)
Regim(en) seu potestaria(m) ad salariu(m) duor(um) miliu(m) lib. 2000
d(enariorum) p(er)us(inorum) minutor(um) in hu(n)c modu(m) s(o)luendor(um). s(cilicet) in p(ri)n
cipio sui regim(inis) de m(en)se maij h(ab)eat pot(estas) .CC. lib. d(enariorum). 200
.L. lib. p(ro) lumi(n)arijs cere et alijs lumi(n)arib(us) et 50
p(ro) toto fornime(n)to coquine seruor(um) cassar(um) et aliar(um) o(mn)iu(m)
masaritiar(um). Ita q(uod) aliud ab eis recipe(re) no(n) possit
nec debeat. Et excepto q(uod) possit h(abe)re cera(m) p(ro) li
t(er)is sigillandis et quolib(et) alio m(en)se usq(ue) ad co(m)pletu(m)
t(em)p(u)s sui regim(in)is .CLviij. lib. d(enariorum). recipiat usq(ue) ad co(m)
plemtu(m) salarij. Et si deficerit intra t(em)p(u)s sum(m)e no(n)
fiat (con)solutio nec eam h(ab)ere possit d(e) p(ro)p(ri)a quo
fuerint et singulis m(en)sib(us) solutio (con)fiat ut sup(er)i(us) e(st)
notatu(m) et no(n) ali(ter) ullo modo et hoc sic fiet po
testati in l(ite)ris que p(ro) eo mictent(ur). ¶ Pot(estas) u(er)o
secu(m) ducat et h(ab)eat et h(ab)ere debeat. v(nu)m socium tres
bonos iudices et legales. v. not(arios) bonos et legales
exercitatos qui no(n) fuerit in offi(ci)o in ciuitate
p(er)usij a .x. a(n)nis. Et ita et de d(ic)to salario p(ro)serto
ta sua familia sit co(n)tent(us) et moram cu(m) d(ic)tis iu
dicib(us) et not(ariis) in palatio co(mun)is p(er)us(ini) toto t(em)p(o)re sui
Regim(in)is nec exire debeat a(d) p(re)dictor(um) suo du
rante offi(ci)o extra ciuitate(m) et burgos sine lice(n)
tia maioris co(n)silij ciuitatis. Si uero co(n)t(r)a fi
eret p(ro) aliq(ui)bus p(re)dictor(um) teneat(ur) pot(estas) de suo sala
rio soluere .L. lib. d(enariorum). p(ro) qualib(et) uice et si a(d) suor(um)
iudi(cum) et not(ariorum) decederet u(e)l recederet a ciuitate p(er)us(ina)
in uno pot(estas) i(n) .v(nu)m m(en)se(m) aliu(m) loco illi(us) debeat
subrogare suis salario et expensis et si (con)t(r)a uene
rit soluat no(m)i(n)e pene .C. lib. d(enariorum). ¶ Si aut(em)
D(omi)n(u)s p(a)p(a) uenit ad ciuitate(m) p(er)us(inam) no(n) teneat(ur)
pot(estas) stare in palatio co(mun)is set h(ab)itet cu(m) sua
familia in hospitio q(uod) (e)i fuerit assignatu(m). ¶ Si
aut(em) pot(estas) eligeret(ur) de ciuitate p(er)usij u(e)l di
strictu p(ro) suo salario .CC. lib. d(enariorum) p(er)us(inorum) seu
cortonensium minutor(um) h(ab)eat et no(n) ultra petere u(e)l
exigere aud h(ab)ere possit p(ro) se u(e)l aliu(m) ullo
modo u(e)l a(d) de sua familia. ¶ Solutio
aut(em) salarij pot(estatis) (con)fiat p(er) cam(erarium) seu masar(ium)
co(mun)is p(er)usij ut est declaratu(m) et no(n) ultra
ullo modo. ¶ Duret aut(em) offitiu(m) et t(em)p(u)s
Regim(in)is pot(estatis) a(n)nis maij p(ro)x(imi) uent(uri) usq(ue) ad
ad alias k(a)l(endas) maij p(ro)x(im)e p(ost)ea ad a(n)n(u)m sub
sequ(e)ntes. Quando aut(em) pot(estas) uen(er)it i(n) exercitu(m)

eundum pro usu tunc pro die qualibet tres lib. den. habere
debeat et non ultra sed dum steterit in eundo et rede-
undo. § Si vero ibit pro citatu seu distri-
ctu Pisis civitatis occasione alicuius ambasiate vel dicte
occasione ipsi ambaxiate possit percipere vel habere a com-
Pisis et si contra fecerit C. lib. den. nomine pene so-
luere teneatur. § Additum est huic capitulo quod
potestas non possit exire extra civitatem et districtum
Pisis nisi tantum pro ambasiatis communis faciendis
Ita tamen quod pro ipsis ambasiatis non possit ne[illegible]
ad terminum suum nec aliqua de causa. § Item quod
notarii et alia familia potestatis et capitanei possit ire per
comitatum Pisis pro factis communis et maleficiis et
quicquid dicti notarii scripserint et fecerint cum iu-
dice vel sine iudice valeat et teneat ac si iudi-
ces cum eo presens ibidem. § Item est additum
per consilium statuendo quod ea die cum fieret electio futu-
re potestatis due potestates eligi debeant succe-
ssive tamen quod unus videlicet primus duret in
officio potestatis sex mensibus et alius scilicet secun-
dus sex aliis mensibus sequentibus sicut electus fuerit extra ci-
vitatem Pisis et eius districtum habeat et habere debe-
at pro suo salario et pro tota sua familia quos secum
duxerit per dictos sex menses .XV. et cum duobus so-
tiis et iudicibus et aliis officialibus in statuto con-
tentis hoc modo videlicet .CC. lib. den. mense quolibet
5 quando officio perdurante. **Quot equos habere**
potestas et capitaneus tempore pacis et guerre

Habeat et habere debeat potestas tempore pacis et guer-
re et secum ducere teneatur in potestaria et eo
anno tenere durante officio potestatis .VIII.
equos manutentos pro usu sine mendo et salvo ipsorum
equorum nec occasione ipsorum equorum vel aliorum eorum pro men-
do vel salvo possit nec debeat petere aliquid
a commune. Quos quidem scribi faciat ad quem potestas
in libro communis Pisis. **Qualiter a quibus po-**
6 **ssit potestas et capitaneus equos conducere ad vectu-**
ram et a quibus non et quod non accipiat cavalcaturam aut
pretere vel asserere in prestantiam

Statuimus quod potestas et capitaneus seu aliquis de eorum
familiis non possit neque debeat accipere aliquem
equum in prestantia seu sub accomodatione ab ali-
quibus civibus Pisanis occasione alicuius ambasiate
nec occasione eundi extra seu ad aliquem locum vel alia
quacumque de causa toto tempore eorum regiminis
nisi ab illis personis que equos consueverunt dare ad ve-
cturam. Ita tamen quod si habeat equos accipiet ipsos accipi-
ant et accipere debeant et teneantur ad vecturam ab illis
personis a quibus equos ad vecturam possint recipere pro am-
basiatis communis faciendis aliter autem nullus ipsorum
equorum seu aliqua arma in prestantia recipiet et si
quis eorum contra fecerit pene nomine pro vice qualibet
solvere teneatur .XL. s. den. Et ipsi non possit ipsi
nec aliquis eorum nec debeant recipere in prestantia ab
aliquo cive civitatis Pisis nec eius districtu nec
arteciis nec alaytis equum emere ulla de causa nec
vel aliquis eorum accomodare debeat civibus civitatis
predicte aliqua exenia et animalibus super dictis sub
dicta pena. **Qualiter quod potestas et capitaneus fa-**
ciat inquisitionem super sodomitis etc.

Statuimus quod potestas et capitaneus debeant de eorum officio
inquisitionem facere super sodomitis omni mense.
Et si aliquem invenerint culpabilem per veritatem
vel famam publicam ipsum comburi facere teneatur.
Qualiter potestas et capitaneus non valeat exercere po-
testariam alicuius terre durante officio suorum regiminum 8

Potestas et capitaneus communis Pisis durante ipsorum officio non
possit nec debeat exercere dominationem seu po-
testariam alicuius civitatis vel castri nec in tempore fu-
ture examinationis recipere tamen possit dum modo pre-
sens civitatis regimen non dimittat nec ad re-
gimen in quo eligeretur aliter ire possit eorum
durante officio et etiam tempore sue examinationis set co-
ntinue in civitate Pisis debeant permanere.
Et si contra fecerit de suo salario .VIII. lib.
den. communi Pisis solvere teneatur et potestas et capitaneus
ab hoc capitulo absolvi non possit per consilium
et credentiam seu in parlamentum. Et si quis aliquid
attemptaverit dicere contra hoc capitulum quod potestas
vel capitaneus ab hoc capitulo absolvatur seu quod in
dicto consilio constituatur quod sit absolutus vel arrin-
gatores qui hoc dicerent solvant quilibet eo-
rum communi Pisis C. lib. den. Quam penam potestas et capitane-
us vel eis auferre teneantur et hoc notoria potestas
et capitaneus quidem mittat personis. Capitaneus vero ipsum
possit et debeat potestatem contra facientem con-
dempnare in pena supradicta et ipsam [illegible]
auferre teneatur. Et de predictis penis [illegible]
nis sindicus communis Pisis [illegible]
[illegible] solvat communi Pisis [illegible]

eorum pene nomine C lib. den. et non minus valeat condempnato facienda. Et hoc capitulum sit precisum ita quod minui non valeat nec concilium pro consilium vel arenga nec interpretatio de eo fieri non valeat ullo modo.

9 Qualiter puniatur qui venerit pro potestate si aliquam elegerit contra formam statuti.

Statuimus quod illi qui venerint pro potestate teneantur et debeant ipsum eligere bona fide sine fraude. Si vero aliquis contra fecerit teneatur solvere comuni Pisis pene nomine et banni viii lib. den. et si non posset solvere dictam penam potestas et capitaneus ei caput amputari facere teneantur ita quod penitus moriatur et ut ad eos condempnatores solvendam auxilium alicui non prestet potestas et capitaneus teneantur in decem libram cuilibet condempnati et si libram condempnati non reperiret esse viii lib. den. illi condempnato non minus caput faciat amputari. Et hoc capitulum sit precisum in qualibet parte sui ita quod mutari non debeat neque possit cum voluntate populi. Et si potestas et capitaneus hoc non fecerint observari solvat quilibet de suo salario C lib. den. et sindici comunis Pisis de ipsis condempnationibus faciendis omnino prodicte electionis se nullatenus intromittant nec intromittere debeant et si se intromitteret et libellum reciperet vel petitiones solvat quilibet eorum nomine pene et banni CC lib. den. et non minus valeat lata sententia contra eos et executioni pro potestate et capitaneus debeat demandari. Capitulum addictum est huic capitulo quod pro potestate futuro ire debeant religiosi viri et non alii ire debeant.

Qualiter potestas suum debeat facere iuramentum.

Ego potestas comunis Pisis iuro corporaliter ad sancta dei evangelia toto posse salvare et defendere et manutenere in pace et unitate et bono statu totum comune civitatis et comitatus Pisis et omnes et singulos cuiuslibet etatis et gradus et totius comunis Ecclesias hospitalia loca religiosa et eorum bona et iura. Omnia iura et statuta ordinamenta et reformationes consiliorum comunis Pisis et antianorum eiusdem comunis secundum purum intellectum et interpretationem maioris consilii civitatis. Laudum seu preceptum factum sive pronuntiatum per dominum Bonaccorsum capitaneum olim comunis et populi Pisis inter potestatem seu rectorem hospitalis plani cirporis ex una parte et syndicum et universitatem ville plani corporis ex altera tenere et illibatum servare et omnia et singula ordinamenta pacta et conventiones inita et facta inter comune Pisis ex parte una et homines et universitatem castri Tersiani ex altera observare et omnes querimonias que et meis ofi-

10

cialibus proponentur post litem contestatam per me vel meos iudices vel alium delegatum diebus feriatis detractis infra XL dies si partes steterint terminare et exbannitos comunis Pisis pro maleficiis traditores et proditores capi facere eos captivos faciam detineri donec condempnationes de eis factas solverint et maleficia secundum statuta et ordinamenta comunis et populi Pisis punire nec aliter studiose nocere per me et meam familiam operam dabo de concordia facienda inter partes si de earum voluntate partes steterint de civitate Pisis non descendam sine licentia maioris consilii ultra meum salarium non petam nec accipiam infra viii dies manifestabo in consilio civitatis et stabo finito meo officio in civitate Pisis cum tota mea familia per XV dies ad reddendum rationem cuilibet conquerenti de me vel de mea familia. Et non faciam me absolvi nec aliquem de mea familia officio meo durante. Et parentelam seu compatriam cum aliquo cive vel comitatense Pisis non contraham nec aliquem familiarem meorum contrahere. Hereticos contra fidem catholicam errantes nisi parati fuerint ad fidem redire de civitate et comitatu expellam et cuncta eorum bona comuni Pisis publicabo. Latrones falsarios assassinatores et apprehensores capi faciam et de civitate expellam postquam innotuerit. Iudeos etiam qui nunc sunt et qui per tempora erunt et venerint de civitate et comitatu Pisis expellam et dabo operam quod ulterius non veniant moraturi. Et predicta omnia faciam cum accusatione et sine accusatione. Statuta comunis et populi et reformationes antianorum servabo et inqualibet commoda ministerium ad custodiam civitatis de nocte militem meum de iudicis aliter mayor parte venientis ad alias hiis parte sub sequentes. Et omnia et singula supradicta firmiter adimplebo. Et laudum factum inter nobiles dominos de Ubiano ex una parte et homines dicte terre ex altera sit firmum et faciam ipsum inter ipsas partes facere firmiter observari.

11 De officio potestatis et suorum iudicum et notariorum.

Notarius teneatur facere et tractare omnem honorem et utilitatem civitatis et comitatus Pisis et utilitatem comunis camerarium omnium mendaciorum et actionibus quibuscumque querimoniis proponendis apud eum vel suos iudices inscriptis et sine scriptis ius reddere et stare de mane usque ad [illegible] nonas usque ad vesperas ad ius reddendum et facere debeat stare [illegible] ostia palatii expte superiore et nulli contra eo volenti intrare claudatur et quotiens contra fecerit seu hostia clausa stare fecerit contra formam huius statuti de suo salario C sol. solvere [illegible] statuta et ordinamenta populi observare et

Consuetudines approbatas et questiones diffinitas fa-
cere per se et suos iudices vel alium cui commiserit infra
xl. dies continuos diebus feriatis non computatis secundum
usus et ordinem fori et tractare inter partes de
concordia facienda si de plano fieri poterit volun-
tate remoto hodio amore pretio vel precibus per que
ius alterius tolli possit. ¶ Cum iudicibus potestatis unus
sit et esse debeat super malleficiis alter esse debeat super
extraordinariis comunis et dapnis datis a v. s. supra
qui iudex habeat et habere debeat duos notarios de civita-
te Pistorii qui ad brevia eligantur quando eliguntur alii offi-
tiales in maiori consilio civitatis quorum notariorum qui-
libet habeat a comuni Pistorii pro suo salario xv. lib. sicut alii
offitiales comunis Pistorii. s. notarii iudicis civitatis Pistorii
¶ Tertius autem iudex esse debeat super viis pontibus et
pigianellis et super fontibus reactandis et inmendis mun-
dandis et meliorandis ubi fuerit opportunum
¶ Debeat insuper idem iudex et notarii eius super pro-
cas qui vadunt ad stratam per civitatem et burgos et pallo-
tantibus et balistrariis et debeant eorum officio inquire-
re et accusare et condempnare possint contra facientes
in predictis et quolibet predictorum. ¶ Teneatur insuper dictus
iudex recaptari facere expensis comunis Pistorii omnes
et singulos matonatos viarum ubicumque per civitatem
destruerentur. i. postquam facti fuerint infra viii. dies
postquam destructi fuerint. Debeat et teneatur dictus
iudex et notarii recercare et rimari semel in ebdomo-
da qualibet omnes et singulas portas civitatis et burgorum
ne in plateis portarum vel circa ipsas aliqua turpitu-
do seu inmunditia proiciatur. Et si invenerint in ipsis
plateis vel circa ipsas portas turpitudinem aliquam
seu inmunditiam debeant et possint eorum officio inquirere
et ponentes seu derupantes seu proicientes condempna-
re pro vice qualibet in c. s. den. comuni Pistorii et de penis et
condempnationibus sindica comunis Pistorii se intromictere
non valeat nec debeat ullo modo. ¶ Teneatur
insuper et debeant dictus iudex et notarii rimari omnes
et singulas stratas et vias matonatas et alias vias
omnes publicas et calli et removeri omnes scalas ba-
cas et scandia lapidis seu ligni et omnia alia impo-
sita in ipsis stratis et viis extra muros domorum fac-
ta pus [illegible] seu [illegible]
ue et homines speciales [illegible] aliquis ex-
mur ¶ Debeat insuper dicti iudices et notarii
ire et rimari usque ad fontes existentes circa Pis-

toriam et burgos et quibus fontibus aque oriuntur nec-
non inde debeant et rimari usque ad monasteria existentia circa
civitatem Pistorii atque burgos et usque ad ipsos fontes et monaste-
ria supradicta faciant et facere debeant et teneantur sic acta-
ri explanari et exoccupari vias sic alias vias civi-
tatis et burgorum Pistorii et ipsas vias omnes de bonis lapi-
dibus expensis comunis Pistorii silciari facere teneantur
¶ Volumus tamen libere et secure cuilibet sine pena non obstan-
te eo quod superius est predictum habere et tenere posse ante domum
suam unum bancum de longitudine amplum et altum ad plus uno
pede ad pedem comunis Pistorii et hoc possit sic et debeat
et intelligatur omnino nullus inde dum teneat ubi inde ad eas
bancas et que ample forent viii. pedibus remane-
ret ad pedem superius notatum. In aliis vero viis ar-
tioribus bancum facere alicui volumus non licere.
¶ Notarii vero potestatis duo sint cum iudice malleficiorum qui omnes
et singulas scripturas ad eorum offitium pertinentes in-
tegre in libro comunis Pistorii scribere teneantur et partibus
seu partibus petentium seu petentibus exemplare et autten-
ticas eorum manu sine aliquo pretio reddere atque
restituere quam citius poterunt quod si facere non
possent teneantur prestare libros cuilibet volenti suas scrip-
turas facere exemplari et alii notarii ipsas scripturas
valeant exemplare. ¶ Additum est quod de exemplandis
condempnationibus malleficiorum fiat secundum adiunctam populi
¶ Tertius autem notarius ad purgationes fori et platee
comunis Pistorii faciendas et adiuvandum omnes vias pu-
blicas civitatis et burgorum et vicinales ne fiat
ante domum alicuius inmunditia seu aliqua turpitudo
¶ Ille autem ante cuius domum inventa fuerit turpitu-
do seu inmunditia teneatur solvere pro vice qualibet
v. s. den. et ipsas inmunditias et turpitudines lapi-
des et minutias cum lecamine et impositam removeri
faciant dictus plurias et vicinalibus et plateis et vo-
lta palatii comunis Pistorii et palatium comunis Pistorii sic pla-
team et forum comunis Pistorii remundari et purgari de pu-
tredine et inmunditia facere teneantur. ¶ Item dictus
iudex ire debeat et teneatur semel in qualibet ebdoma-
da inveniendo et fieri faciendo omnia et singula supradicta sic
in hoc capitulo continetur. ¶ Debeat quoque quo-
tiens opus fuerit facere inquisitionem a camerariis
qui sunt circa forum et plateam comunis Pistorii de turpitudine
que fieret in dicto foro et platea et si invenerint aliquem
culpabilem de predictis debeat et teneatur ille qui inven-
tus fuerit culpabilis pro vice qualibet x. lib. den.

eorum pns golacie et si pdcis not adpdcam faciedi
negligens fuerit. C. s. den. dsuo salario coin pns so
luere teneat et not ee debeat sup pezicarell for
narijs panicocul et salaiol qui cogat eos arte
eor bn ac fidelit exercere s; tenore capituli co
stituti dare ipor Ordinat q not ee debeat
cum potestate et scribere oma osilia et dicta osiliatoru in
libro osilior et reformationu legere cum quam co
silium discedat dpalatio et petentib copiam osilior
dare .J. tres dies postqua petita fuerint et quelib
quaternu reformationu pse ptinere et dare copia
reformationu osilior not dni capitis .J. duos
dies ppa manu sua et si oc fecerit soluat coiu p
ul dsuo salario C. s. dn. Qui eius not ee
debeat cum iud qui erit sup ius adduob miliarib
intra usus ciuitate et sup fornib et panicoculis ta
bernarijs et piziccarellis et scribere debeat oia que
addeu osstm fuerit opotuna Additu e q
Judex malefor no debeat seintromittere malis
ordinationib n imalefitijs tantu Item eius not
qui debet sup ee ius abuno miliario intus usu
ciuitatem sic cotinet instatuto iuar . De Juram
to Judicum pot. R.

Nos Judices potatis Juram adsca dei euaglia
facere et exercere offitia nob comissa et adimple
re bona fide sine fraud oia que expectat ad
offitiu nrm sine aliq acceptione psor s; leges et
statuta seu ordinamta coius pns et consuetudi
nes approbatas. Remoto hodio amore pcib
alicui et no exire dedistrictu pns toto tpe nri
offitij sine licentia osilij maioris ciuitatis et no
cotrahere inciuitate pdca opatria ul aliq pare
telam . De Juramto Not pot. R.

Nos Not pot coius pns Juram adsca dei eua
nglia bona fid sine fraud dare opera osiliu et
auxiliu potati et capit adcosuada oia capla co
stituta et pnos obsuare inro offo adcosuad deu
ententes et singlas psonas ipi coius inbo statu
pace et unitate et ad hoc opera dare Nec tractare
Nec tractan osentire ad contra honore pot. et capit
nec furtu facere derebs coius nec facienti osentire
Et si sciuerimus contra facientes pot et capit quantu
poterimus manifestare et oes libellos acusations et acta
eor si fuerim cu iud adoffitia dputati Inquantu
coius plinere et oes scripturas nob omissas apor
ul capit ul iud subq erimus et no mutare eisd
et ipas scripturas auttenticas dare .J. viij dies
postqua anob fuerit petite sine ptio et si dca
comod no hrent exemplandi dent et phere scrip
turas pti ul ptib inotinent cuicuq not ue
llent pres adexempland. Et si pdca not recusa
uerit dare pnaquaq uice quilib eor ue
tans illi cui uetaret C. s. dn. soluere tenatur et
denuntiatoris sac credat adtres dies an finitu
nrm offitiu inosilio spali et generali potatis
futuro oms libros et scripturas assignabim et ea
obsuabim que istatuto dnro offo otinet.
Et pasa statuta coius et ppli obsuabim si
fuerim cu Jud adoffitiu dputati otinue sta
bim sine fraud addcm offitiu exercend omes
credentias nob impositas apotate capit Jud seu
osilio ul alio cuiquo erimus inosso secretas tenebim
et eas nulli manifestabim donec erunt publicate
Et testes interogabim cu eos recipiem an qua
testis recedat anob legem uulgarit dcm suu
Ita qd ipse intelligere possit et aliqd no petem
Nec recipiem pnos ul aliu ult idq nob concessu
fuerit pstatutu nec emem ul emi faciem ad
fradulent. Et hec oia et singla obsuare tenem
abkls may px uent ad al kls may pxie sub
seqtes. Remoto hodio amore timore ptio p
cib spali lucro ul dapno Et bene tm scriptura
om inse legem . Ut pdca possim melius me
morie comdare Additu e huic caplo sta
tuendo q si Not potatis ul capit fecerit aliq
istrm seu aliq otractu emptionis ul pmutationis
ul syndicat ul alteri rei seu alia coditionis teneat
not ille qui tale fecerit istrumtu .J. xv dies po
qua fecerit mataio coius pcoiu restituere et
assignare publicatu. et si no fecerit tenat sol
uere coiu pns pene noie C. lib. den. quam pe
na pot et capit qerat pspa aut cont faci
ente penit exigere teneat. Hoc ide intel
ligat si not decantate pns tale fecerit istru
mtu .J. dcm tps. xv dier poqua coduxerit
istrum coius massario debeat restituere plui
carii [illegible] capit [illegible]
[illegible] restituto pot et
capit cum osiliis antiani ciuitatis pns ipi not
[illegible] salario et [illegible] debeat punire itaq iste

14 Contractus fine istrm dbeat mitti penitus inqua
tuu Qualit ciuita p manuteneat ad lib et ecclesie
Pot et capit retinere et manutene ad libtate gce
romane ecclie et ciuitatis Rome Ciuitate et comita
tu et districtu pus tneat et simuenerit faciee aliqus
seu tetate ad contr libtate pdcam ul ciuitate ul coi
tatu et districtu pus capite puniri facere tnetu
et boa ei coi pus pure et uedi facere et ptiu ind
acceptu iutilitate coius pus gutat et statutu in
telligat loq tm in illis que olim talia gmisset
qua uill qui attetabut ea gmictere in futuru
15 qualit ferie n possit indua sine uo
luntate maioris gsily ciuitatis ·
Statui et ordinam q pot et capit no possit indu
cere ferias nec ipone dbeat durante eor offo sin
licentia et uoluntate maioris gsily ciuitatis · Qualit
16 mod tinu gsuet
Debeat pot et capit pcise mod tinu gsuare et illa
que dnouo fieret iudi faciat et siquas inuenerit
altiores supfluu diuu facere tneat Qualit
Syndicus odinet icuria Romana
Pot et capit dbeat ptotu ms eay cu uoluntate uni
uersi gsily ciuitat ordinare et ordinai facere q p
coue pus ptotu eor tps adsalariu copetes boni
et ydoneu syndic et pcurator icromana cuia gsti
tuat · Qui syndic et pcurator dbeat officiu p
curatoris dci couis pcurare et exercere et alior spe
tialiu hoinu ciuitat pus qua pcuratoi ide
pcuratore et syndic expesis couis pus facere de
beat et exercere Qualit comitatense cogat
18 face pruicia coi pus
Pot et capit omes laycas pns dciuitate et comitatu pu
sy et distrtu adfacied pace et guerra obsequia et
expesas et admuniciod et custodied ciuitate et castra
pud coui pus placuerit cogere tneat aliqua co
suetudine gtraria no obstante et q arma eis impoita
et equos eis impoitos hre debeat et cotinue seq
·iij· sol · dn pforulare sicud tenet et solti sut solue
re teneat Qualit tutores et curatores det
pupill et adultis et aliis qbz necesse fuit
Quibz pupillo ul adulto ul alic pmunoi pettu
latu tutore ul curatore pot et capit et eor iud
dare possit et debeat iuris ordine obsuato
Additu e huic caplo q pot et capit et eor iud
dent tutores et curatores furiosis pdigis mete

captis et aliis quibz dune gcedit et dari possut hoc
20 aut omis iudex facere possit dciuitate pus sin offi
tiu acoue Qualit no iferat iniuria pponentibz
Jura sua ul suor amicor cora pot et cap
Siquis accesit cora pot et capit iud et noer aliis offi
tialibz couis pus adpponend factu suu ul amici sui
icosilio ul alio loco du modo illud factu no sit gt
coue pus pot et capit aud aly offitiales couis pus
no possit nec dbeat aliq uerecundia ul guam aliqs
iferre ul phibere ei ne suu ius petat ul pponat sin
amici sui ul amicor suor et si contra fecerit ul guam i
tulit ei cui eet illata uerecundia ul guam reficere
expesas quas eet illi Grauaminis substineret
et C lib · dn pene noie soluere tneat et pot et capt
qlibz intelligere dsuo sin amici iure dbeat au
21 dire adpena supi noiata Quod pot et cap n
ali offal n phibeat alic noer scbe protestaq
q aliqs facet cora eis ·
Pot pot et capit ul aliu offitiale couis pus alic
noer negat phiberi q no scribat ptestaoes qua
aliqs uelt facere cora eis ul aliq eor q no facie
·L· lib dn pene noie solue tneat du modo ipa p
testato no fiat inpiudiciu couis pus ne ipi coui
22 possit piudiciu guare Qualit dcodepna
toibz fiant tres libri ·
Decodepnatoibz tres lib fiant unu quor hat pot alteru
capit et alteru gsules ciuitatis pot et capit si facere
tneat et cu fiet soluto ipar odepnatoiu scbat ipa
23 soluto ipsis trib libris et codepnato cancellet Qualit
pot et cap recolligi faciat pignera dati
Cam ul mass coius pus
Pignera oia dati et assignati Cam seu mass coui
pusy finito eor offo pot et capit recolligi fa
ciat ab illis qui obligauer pqua quatitate pqua
24 fuer cam seu mass firmit obliga Quiat de
Canoisatone sci bnuegtu pponat icosilio
25 Consiliu mai couis et ppli pus omib mai pot
et capit faciat ggregari et de canoigatone sci bn
uegtis ac facto ipi peos ul alteru eor i ipso gsilio
pponat Qualit intelligat syndic cpat
Pot et capit et aly offitiales couis pus no debeat au
diat nec itelligat syndic cpat gquerete dealiquibz
quibz qui dati dapnu inbonis et rebz cpat n sic
audiuit et intelligat alienis fines pns et pales cu
matis et comitat pus et quod dapnu emendari dbeat

dicto camerario sicut aliis prout singulariter continetur et ide(m) sindicus audiat et intelligat maior domus audiat super dapnis illius qui postulat emendationis

26 **Qualiter aliquis non exbanniatur ultra penam malefitii**

Non faciat potestas et capitaneus aliquem exbanniri vel condempnari ultra quantitatem malefitii cuius occasione exbanniretur vel condempnaretur. Et eum qui de banno exhiberit eum qui fuerit exbanniatur et si fuerit aliquis exbannitus vel condempnatus ultra formam statuti condempnatio et exbannimentum non valeat set penitus irritetur.

Qualiter potestas et capitaneus sibi faciat reformationes consiliorum

27 Omne consilium quod proponetur et dicetur consiliorum potestas sibi faciat et eum quando consilium discedat reformationes dicti consilii potestas et capitaneus suo notario legi facere teneatur et ex eis copiam petentibus dari facere teneatur et de notario potestatis quando capitaneus aliquem ex eis forensem quod cum ingenio clericus seu layca in preiudicium communis Pistorii ipsarum copia consiliorum seu reformationum non debeat impetrari. **De cautione recipienda ab illis officialibus quibus potestas et capitaneus habent supersedere**

28 Potestas et capitaneus teneatur recipere ydoneam cautionem et eorum iudices et officiales ab illis personis de quibus aliquis haberet suspitionem quod nollet reddere et stare sub eorum curia et iudicio. habere si vellet de aliquibus conqueri in rationem quod si ad voluntatem potestatis et capitanei sufficiet et ydonee caveat. Nollet eos de aliis conquerentes non intelligatur ullo modo nec non de talibus non caveat unus beneficium debeat denegare. hoc autem intelligatur eum inferentibus quod communibus Pistorii tenet distri- ctus eius de in eandem hoc statutum debeat cum statuto populi concordare. **Quod capitaneus cum suo iudice esse debeat cum potestate quando fiet condempnationes**

29 Cum fiet condempnationes maleficiorum potestas et suus iudex et capitaneus cum eius iudice et notario cum eis intersit et nullus de civitate Pistorii cum eis debeat interesse nec consulere super ipsis. Set ipse potestas et suus iudex condempnationes et absolutiones maleficiorum et dapnorum datorum facere teneatur in unum in sententia posquam inventum fuerit diffinitive dicenda a principio vel usque vel posquam fuerit eorum per eos et du- raverit inventum non possit prorogari vel pretendi in usque ad kalendas proximas subsequentes post ipsum intelligitur que ... a principio et absolutis ... non ... et ob hoc sententia non valeat assolutiones revocari dum ingressus ... filio in maleficiis extra civitatem non mictatur que condempnationes fieri debeant in manu consilio ... et potestas et suus iudex teneatur dari facere ... notario capitanei vel suo iudice vel suo notario ... propriam omnibus condempnationibus ... non fecerit .L. libras communi Pistorii ... pro ...

quolibet dare et solvere teneatur ad ... [struck: huic ...] omni anno debeat reinveniri condempnationes potestatis et capitanei cum copia et libro condempnationum et consilium ... de- condempnato fuerit subtracta vel remota debeat re- sibi et remicti ... condempnationes et si quam ... ab illa sibi ... vel cancellatione ... reperiret hoc fecisse .C. libras denariorum nomine pene solvere teneatur et hoc statuta continet et teneatur eo ... potestas et capitaneus. Cum ... quod notarii maleficiorum potestatis dare debeat copiam condempnationum notario capitanei secundum tenorem statuti populi et quod fiet condempnationes potestas et capitaneus non debeant nec possint aliquam proponi facere in consilio ... 30

Qualiter pulset campana pro iure reddendo

Potestas et capitaneus illis diebus quibus ius reddit teneantur Pistorii faciant pulsari campanam que sunt in palatio communis ad sonum cuius omnes officiales communis sedere debeant ad ius reddendum et tam diu sedeant donec alia vice eadem campana pulsa- bitur et tunc omnes officiales se debeant elevare. Et quicumque officialis potestatis ad ius reddendum non sederit ad primum sonum campane et se non levaverit ad secundum sonum potestas et capitaneus auferant qui facient .xx. solidos denariorum nomine pene et officialis iustum impe- dimentum haberet et predictus modus ponendi debeat observari et potestas et capitaneus debeant facere inquisitionem et si non invenerit eos sedere super dictum bannum ei accipiat non sedentem seu illi quem invenerit non sedisse et si potestas et capitaneus ad predicta fa- cienda fuerit negligentes de suo salario communi Pistorii .xxv. libras denariorum solvere teneatur. Additum est quod iudex et notarii communis Pistorii possint sedere ad ius reddendum post sonum campane que pul- sat ad levandum [struck: non obstante dicto banno ad eorum voluntatem] 31

Qualiter diffiniat communitate concesse hospitali de Colle arcubus communis

Potestas et capitaneus dimisse maii teneatur facere diffiniri omnes conta- ctus communis concessas hospitali de Colle ab aliis communitatibus communis Pistorii et hoc capitulum in capitulo statuti quod loquitur de hac materia debeat obtinere. **Qualiter potestas et capitaneus** 32 **teneatur facere laborari terras communitatum**

Omnes terras communitatum communis Pistorii potestas et capitaneus laborari facere teneatur per illas personas que eas laborare consueverit et ille pro quo laborabunt eas facere fructum communis Pistorii vel aliam pecuniam reddere debeant consuetam dum in silvas ... aliquis non laboret ... laboratura sue ... laborari ... .x. libras denariorum et ... debeat ... singulis ... communitatis ... ad laborandum vel locandum non

nandat [illegible] res locata cum aliis condicionibus com[illegible]
[illegible] moveri vel ad illos quos fructus emeret ac de

Capitulum additum est huic capitulo quod cum potestas [illegible] quod [illegible]
debeat secundum quod continetur capitulo statuti quod loquitur
de [illegible] dato illis [illegible] [illegible]
facere homines [illegible] pro [illegible] [illegible] comune [illegible]
facere teneatur. **Qualiter potestas et capitaneus faciant perfici opera data ad accoptimum pro comuni Pisano. 24.**

Quia opera comunis et pro [illegible] aliter ad [illegible] data [illegible] de quibus soluta fuerit pecunia secundum promissionem factam potestati et capitaneo et [illegible] sine [illegible] [illegible] aliquid faciant perfici promissum [illegible] Junii ab illis personis qui predicta opera ad faciendum receperunt et hec fieri faciant expensis illorum qui ad faciendum opera receperunt. Et cetera alia opera potestas et capitaneus compelli facere teneantur secundum promissionem [illegible] factam pro ea quantitate que soluta fuerit. Et si predicta complere non fecerint vel si fuerint negligentes de eorum salario c. lib. denariorum quibus eorum comuni Pisano solvere teneantur.

Capitulum additum est huic capitulo statuendo quod nemini ab aliquo officiali comunis possit aliquid refutari fieri de aliquo opere comunis Pisani [illegible] fieri [illegible] consilio comunis Pisani. Et si aliter fieret talis refutatio sit vana et inanis. Item quod potestas et capitaneus post [illegible] [illegible] pro terminatum ut expleri et perficere debeat opus et non fecerit termino sibi dato quod potestas possit accipere illi cui [illegible] fuerit [illegible] qualibet x. denariorum pene nomine pro comuni et quod nullus debeat occupare viam aliquam que fuerit terminata et non terminata pro comuni [illegible] dare nec vendere aliter. Et si quis contra fecerit teneatur potestas et capitaneus auferre ei pene nomine pro comuni x. lib. denariorum et [illegible] teneatur adimplere. **De Iulianico sequitur post.**

Officiales comunis Pisani teneantur iurare sequentem potestatem quando intrabunt eorum officium et etiam omnes consiliarii. **Qualiter et quando potestas et capitaneus vadant ad castrum Grifonis et ad alia castra comunis. 24.**

Presenti capitulo [illegible] statuimus quod potestas et capitaneus Pisani [illegible] [illegible] [illegible] debeat xx. bonos homines [illegible] quatuor [illegible] pro comuni [illegible] [illegible] [illegible] ad castrum Grifonis debeant [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] castri [illegible] [illegible] castri [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] castri [illegible] [illegible] debeat [illegible] castri [illegible]

nominari non debeant. Si quis contra fecerit xx. sol. denariorum nomine pene et bannum ei accipi faciant pro comuni. Item potestas et capitaneus [illegible] debeant et teneantur infra mensem maii et Iunii facere [illegible] fossa dicti castri et [illegible] [illegible] fossarum [illegible] dicti castri. Item quod faciant [illegible] plere [illegible] castrum [illegible] [illegible] et quantitate et plantare cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] castro. Et potestas et capitaneus [illegible] castri Grifonis teneantur et debeant facere [illegible] [illegible] castro [illegible] [illegible] [illegible] castri [illegible] [illegible] comunis Pisani [illegible] [illegible] teneantur et [illegible] [illegible] qui sunt [illegible] castri [illegible] [illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dicti castri et castri [illegible] facta fieri [illegible] potestas castra [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel aliquid predictorum [illegible] fuerint negligentes solvant quilibet eorum comuni Pisano de suo salario c. lib. denariorum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Pisani [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] laborare [illegible] et non laboraverit [illegible] [illegible] comuni Pisano c. sol. denariorum nomine pene solvere teneatur.

Capitulum additum est huic capitulo statuendo quod potestas et capitaneus teneantur retinere omni anno dictum castrum Grifonis castrum [illegible] castaldi [illegible] [illegible] et castrum [illegible] cum [illegible] [illegible] hominibus et facere inquisitionem de omnibus hominibus facere [illegible] et debet aliquid [illegible] et illud [illegible] faciant perfici et compleri [illegible] duos [illegible]. Item teneantur potestas et capitaneus penitus facere quod omnes [illegible] et homines [illegible] [illegible] [illegible] dicti castri Grifonis vadant ad habitandum et habitent et domos faciant [illegible] castro et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod non possit [illegible] nec [illegible] [illegible] comunis Pisani. Et si ad predicta quilibet predictorum potestas et capitaneus fuerint negligentes pena l. lib. denariorum quibus debeant sub [illegible] et de suo salario solvere teneantur. **Qualiter potestas et capitaneus possint facere condempnationes in maleficiis commissis tempore suorum predecessorum. 24.**

Post finitum officium [illegible] [illegible] possit et teneatur super [illegible] [illegible] maleficiis commissis tempore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] potestas Pisani [illegible] [illegible] facere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et illud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maleficiis commissis [illegible] capitulo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

suprascriptus capit fuerit aliquid promissum. Qualiter potestas
et capitaneus faciat reg' commune Fabriani pacem apiuni

Ad hoc ut commune Fabriani dicere negat se esse iarcis
apiuni pace dicimus et ordinamus quod potestas et capitaneus teneat
cum effectu omnibus ... seu exactis ... seu regni
facere commune Fabriani per ambasiatores communis ... pur
arce apiuni communi ... restituatur cum ipsi communi ...
tineat pleno iure. Item dicimus quod comitibus de
... et omnes alii volentes capere et apprehendere debitores
et rebus hominum Fabriani in personis et rebus ubicumque eos
invenerint et invenire poterunt libere capere et reprehendere
valeant sine pena ... dictum commune et homines Fab
riani in immunitatem communis ... permanebunt et totum id
quod reprehenderint vel ceperint ... habere debeant et illud
assignare communi ... non teneantur nec ... aliquid per
eodem capitulo vel subsequenti non obstante ... dictis
arce communi ... dicitur ... lib. den. ... habere
debeant. Et potestas et capitaneus dictam arcem dantem vel dantibus
communi ... statim dictis ... deante communis dari faciat
teneatur. Item dicimus quod percipiat hominibus de Gualdo dominus
... de fossato de Sigillo et omnibus aliis hominibus ...
quod homines castri Fabriani non receptent nec cum eis commu
nicent nec mercantur nec prestent aliquod amminiculum consilium
vel favorem et quod contra fecerit C lib. den. pene nomine puni
atur qualibet solvere teneatur si fuerit castrum si fuerit villa
L lib. den. si autem fuerit specialis persona XXV lib. den. et potestas et
capitaneus contra facientem vel facientibus dictam penam exigere te
neantur. Item si aliquis contra fecerit vel impedimentum prestite
rit capientibus vel reprehendentibus vel capere seu repren
dere volentibus de rebus et hominibus communis et hominum Fabriani
in personis vel rebus L lib. den. communi ... solvere teneatur.
Et hoc capitulum valeat et valere et valuisse intel
ligatur ab anno domini currente ... Indictione
tempore domini ... die XI intrante mense ... tempore
potestatis domini ... potestas et
capitanie domini ... capitaneus communis
... Item dicimus quod nemo de civitate et comi
tatu et districtu ... ad castrum Fabriani audeat
ire aliqua ratione vel occasione et qui contra fecerit L lib.
den. nomine pene solvere teneatur. Item addimus
in predicto capitulo quod castrum vel villa quod vel quod da
ret impedimentum aliquo modo vel suis ... sequa
cibus querentibus vel ... contra homi
nibus de Fabriano et arcis apiuni V lib. den.
pene nomine debeant sustinere. Item quod

[illegible]

debeat sit ... dictis hominibus de Fabriano si que
maiori consilio communis et populi placuerit quod consilium
et proponere ... de ... maius potestas et capitaneus fa
cere teneatur. De actatione castri Grifonis et
per quos fieri debeat

Super actatione et melioratione castri Grifonis illi
sapientes qui debent intus esse super visione et me
lioratione castri ... intus esse debeant super
aptatione et melioratione ipsius castri Grifonis
et etiam castri Agelli et aliorum castrorum communis ...
Qualiter reficiantur muri castri Agelli et aliorum
castrorum

Statuimus et ordinamus pro comodo maxime et uti
litate hominum et universitatis castri Agelli et non
omnium et singulorum castrorum comitatus ... et ipsius distri
ctus quod potestas et capitaneus in principio sui regiminis co
gant et costringere debeant homines et universitatem
castri Agelli predicti reficere muros castri predicti
qui ceciderunt usque quaque ceciderunt ad bonam calce
eorum expensis omnibus ... opus dam
num sit per ipsos de Agello modis omnibus repa
ratum quod si per eos factum non fuerit potestas et capitaneus uni
versitati predicte C lib. den. ... pene no
mine teneatur auferre quod quidem intelligatur de omnibus
et singulis aliis castris comitatus et districtus ... ubi
cumque fuerint faciendi aut reparandi potestas et
capitaneus ipsos muros ab habitantibus et universitate ...
faciat refici ubicumque diructi forent aut reparari
omnibus eorum expensis et sub pena supra nominata ad
urgendum hunc capitulo quod potestas ... seu ... faci
at ipsius castrum Agelli si completum est et indigeret
reparatione et si completum non est compleri facere teneatur
ut supra est scriptum et omnia alia castra comitatus et distri
ctus ... teneatur seu ... faciat et
... sunt completa aut egeant reparatione ipsa faci
at percompleri aut reparari modo supra nominato.
De castro vero fossati hoc duximus statuendum ...
sententia capitulo adiungentes quod eo tempore quando pervenerit
ad ... castri predicti et quando tempus illorum
... potestas et capitaneus ...
ipsorum ... et molendinorum et aliarum
... excepto pedagio dicti castri ... fa
cere teneatur ... subsequentes et ...
... fuerit subservitum excepto pe
dagio expediri debent ad quam dari infrascripti ...

tione et reaptatione castri predicti. Item [illegible] homines et universitatem castri predicti pro ipsius castri reparatione et factione, calce et arena eorum expensis impendere muri castri predicti dare et ponere teneantur. Quod si quia potestas et capitaneus ad faciendum predicta cogere teneantur. Pro quo quidem castro fossato construendo et reparando ipsi per maius consilium civitatis Pistorii potestas et capitaneus eligi faciant et teneantur sicut alii officiales eliguntur unum bonum et ydoneum hominem de civitate Pistorii et unum notarium super ipsis operibus supradictis [illegible] a castro Masciani cui dentur de ratione ducentas septuaginta quinque libras quas habent de certo communi [illegible] habere debeant conservare et tenere nec eas expendere ullo modo sine verbo et expresso mandato sive speciali voluntate potestatis et capitanei communis Pistorii et consilii certi ipsius communis. Item quod commune montis Pistoriensis debeat dare universitati restitutum et hominibus dicte terre et stille qui illas habent et tenent voluerint solvere et facere que premissa sunt facere et tenent eisdem potestas et capitaneus ad faciendum predicta de mense iunii compellant eosdem. Et si predicti capitaneus et potestas ad predicta omnia et singula facienda que in predicto capitulo continentur fuerint negligentes de suo salario utriusque eorum pena nomine C libras denariorum solvere teneantur quas quidem communi Pistorii volumus applicari.

Qualiter et qui teneantur complere ad coptimum de castellione clusino et quod remansit compleatur.

Statuimus et ordinamus quod potestas et capitaneus per totum mensem madii omnes illos qui haberent ad coptimum de castro castillionis clusini faciant reinveniri et illud quod remansit ad complendum faciant compleri et illud idem intelligatur in omnibus aliis coptimis datis per commune Pistorii ubicumque.

Additum est huic capitulo quod cottimatores qui receperunt ad cottimum aliquid teneantur et debeant facere cottimum predictum ut promiserint tenentur facere per totum mensem madii. Et si non fecerint duplicem quantitatem quam de eo receperunt solvere teneantur. Item quod illa porta que vocatur porta imperialis debeat vocari porta Pistorii et porta que vocatur porta arina debeat vocari porta Lacastriana. Et quod aliqua persona aliter dicere nec nominare debeat in eum porta Pistorii et porta Lacastriana et si quis contra fecerit auferantur ei nomine pene pro vice qualibet XX solidi denariorum.

Qualiter registrentur et observentur pacta et promissiones facte inter commune Pistorii et comites [illegible].

Ordinamus et ordinamus quod potestas et capitaneus teneantur observare et observari facere pacta promissiones et obligationes et conventiones factas et factas inter dominum [illegible] et syndicum communis Pistorii et dominum [illegible] syndicum olim communis [illegible] scriptas manu Petri [illegible] et Bonvicini notarii et capitaneus futurus teneantur presens facere instrumentum pactorum et conventionum sic facere et in libro communis Pistorii facere registrari. Item quod dominus Bonvicinus [illegible] predictis [illegible] debeant per potestatem Pistorii et capitaneum in principio regiminis potestas [illegible] facere et restituere communi Pistorii predictum istum [illegible] cum potestas et capitaneus et consules [illegible] civitatis predicte de consilio duorum iudicum Pistorii civitatis quos eligere debeant prudentes et satisfaciant ei de suo salario [illegible] facere istrumentum predictum debuerit communis. Et si dicti potestas et capitaneus fuerint negligentes ad predicta facienda solvat et solvere teneatur communi Pistorii pene nomine C libras denariorum [illegible] communi Pistorii integram applicandas.

Qualiter potestas habeat facere reformationes factas per consilium [illegible] ceterorum dominorum.

Statuimus et ordinamus quod potestas futurus teneatur habere rationes et firmas et faciat [illegible] hominibus civitatis quod civitas et districtus Pistorii omnes reformationes consilii generalis communis et populi Pistorii que facte sunt tempore dominorum Jacobi [illegible] Jacomini de [illegible] et domini Petri de [illegible] et domini Galvagni [illegible] et domini Bonacursi [illegible] capitanei communis et populi Pistorii et reformationes factas tempore domini Uberti [illegible] olim potestatis Pistorii et domini Orlandi [illegible] potestatis Pistorii et domini Boccii de Lavello longe capitanei communis et populi Pistorii sine aliqua diminutione non obstantibus aliquibus statutis vel ordinamentis populi vel reformationibus consilii factis vel faciendis vel que fieri possent. Et si dictus potestas vel suus familia vel aliquis eorum non observaverit vel observari fecerit teneatur de suo salario solvere communi Pistorii pene nomine C libras denariorum et dominus capitaneus [illegible] quantitatem valeat condepnare et eam seu massarium [illegible] dominus capitaneus illam condepnationem de suo salario debeat retinere [illegible] hoc capitulum sit precisum in qualibet parte sui ita quod [illegible] seu mutari si non valeat per consilium vel aliquo alio quocumque modo sed inviolabiliter observetur. Et salvo quod dominus capitaneus vel qui fuerit loco sui cum consilio generali [illegible] post reformationes [illegible] que [illegible] valeat mutare et emendare

et ipsis addere et diminuere et eas sicut placuerit ipsi
consilio pro generali et speciali utilitate reformationum intus
se aliquas reperiret sicut senserint sicut fuerit utile
Sed sequens ut semper inveniatur quod contradicere interesse per
postationes potius derogetur adiungentes huic capitulo
consilium quod possit revidere reformationes pro consilii
et consilii generalis communis Perusii et ipsas corrigere et emendare
prout ipsi consilio videbitur expedire. Item duximus
adiungendum capitulo nominato quod reformationes consiliorum factorum
tempore domini Gerardini de Bussheri potestatis Perusii et domini
Anselmi de Alzate capitanei et domini Machei de Corigia
potestatis et domini Hermanni de Sasso Ferrato capitanei communis
Perusii et pro eius commune illud idem intelligatur de
reformationibus factis et que fient tempore domini Fredi-
ani de Archidiaconis potestatis Perusii et tempore domini Federici domini
Manuelis de Madiis capitanei communis et populi Perusii et
fieri toto tempore eorum offitii debeant esse firme et
potestates futura ipsas debeant observare. Item potestas
possit una cum capitaneo et consilio communis revidere et co-
rrigere reformationes consiliorum communis prout ipsi con-
silio placuerit emendare. De pena surgentium in
consilio antequam fiant propositiones et blandientium potestatem
et capitaneum et loquentium post preceptum ei quod debeat tacere.

9 Si aliquis presumpserit surgere in consilio ad consulendum
antequam potestas et capitaneus faciant propositiones et dicant pro
nunc quod voluerit et sedeant et propositiones legantur per notarium
potestatis vel capitanei v. solidos denariorum pene nomine solvere teneatur
et si aliquid dixerit super aliqua quam super eo quod propositum
erit pena simili puniatur. Item postquam aliquis sur-
rexerit ad consulendum vel contradicendum laudaret potestatem seu ca-
pitaneum vel eis blandiri aliquatenus non presumat contra fa-
ciente potestas et capitaneus in illo consilio in quo contra faciet in
v. solidos denariorum teneatur puniri qualibet condempnatione de quibus
condempnationibus syndici sennullatenus intromittat.
Item quod quicumque locutus fuerit in consilio post preceptum
contra factum seu prohibitionem factam contra per potestatem et capitaneum
usque in quantitatem xii denariorum puniri qualibet solvere te-
neatur ad voluntatem potestatis et capitanei predictorum vel alterius eorum
addentes huic capitulo quod potestas non debeat ponere in
consilio nec mictere nisi quatuor propositiones solum
et non plures. Item quod si preceptum alicui vel aliquibus
per potestatem vel capitaneum inde vel non quod esset in consilio in pa-
latio communis ut se discedere debeat de palatio cum
fiet consilium et steterit usque ad valeriam et preceptum fue-
rint eis et omnibus aliis qui fuerint ibi cum fuerit
[illegible] cum fuerit consilium ut se discedere debeat
de scala et non descenderet quod potestas vel capitaneus teneatur
auferre cuilibet eorum qui tunc erit in scala banni nomine
pro quolibet et qualibet vice v. solidos denariorum et unus baiulus
communis stet cum fiet consilium in pede scalarum communis sta-
re debeat. Nec aliquis stare debeat postquam preceptum
fuerit factum. Item quod si quis repugnaret aliquid con-
tradicere in consilio quod potestas vel capitaneus teneatur contra au-
ferre banni nomine pro quolibet et qualibet vice v. solidos denariorum.
Item quod si quis surrexerit postquam arengator de loco arin-
gavit quod non teneatur ad aliquod bannum. Item quod postquam
duo erunt qui surrexerint ad consulendum in consilio et
unus affirmaverit rem de qua propositum erit per potestatem vel
capitaneum vel memoravit et alius contrarium dixerit et tertius arrin-
gator surrexerit et rem novam non dixerit quod potestas vel
capitaneus teneatur contra auferre banni nomine pro quolibet v. solidos denariorum
Salvo quod si quis voluerit reducere ad ad memoriam
pro bono et utilitate communis libere possit dicere sine pena.
Additum huic capitulo quod loquitur de turbatoribus quod loco
Beradelli preconis pacis turbatorum debeat subroga-
ri et sit turbator communis et Gundarellus et habeat et
habere debeat pro salario quod concessum fuit ipsi Beradello
per statutum pro abeo die qua dictus Beradellus desinit
suum offitium operari ita tamen quod si Beradellus predictus
voluerit redire Perusium et solvere bannum quod communi solvere
tenetur reverti debeat ad offitium supradictum et sit tur-
bator communis cum aliis turbatoribus communis Perusii. Quod
potestas et capitaneus faciant restitui istum quod apparet
super tote octo x miliu li. oli impositorum
Si potestas et capitaneus invenerit aliquem vel aliquos habere istrumentum
aliquod super aliquo nostro cive vel comitatense vel super commune
Perusii octo x milium lib. cognoscant illum vel illos ad restitu-
ere ipsi istrumenta sine dampno et salario et ipsa istrumenta sint cassa.
Item dicimus quod malis quod habent super aliqua parrochia sive
loco de predictis aliquod istrumentum. Quod nemo debeat
sedere in loco in quo stant consiliatores.

Item dicimus et volumus observari quod nemo in maiori consilio
civitatis sedere audeat vel presumat in loco in quo stant
consiliatores addictos et qui contra fecerit v. solidos pro quolibet sol-
vere teneatur adiungentes quod si quis non venerit ad
consilium donec campana consilii pulsaverit solvat et
solvere teneatur communi Perusii de suo salario pene nomine
[illegible] banni teneatur quicumque consiliatori et arengatori
de consilio communis Perusii assurgere in consilio ad consulendum
vel arengandum bis in ebdomoda et non ultra nisi quando

fieret et ordinaverit statutum communis Padue contra non fa-
ciens solvat et solvere teneatur communi Padue pro unaquaque vice
nomine pene xxv librarum denariorum. quas penas et que banna
potestas et capitaneus contra facienti vel facientibus auferre et exi-
gere teneatur pro communi Padue quod si ab ipsis predictis fuerint
negligentes [illegible] de suo salario debeat x
libras denariorum solvere et devenire in commune.

46 Qualiter potestas et capitaneus faciant vocari omnes habentes
naves in locis consuetis. rubrica.

Potestas teneatur in principio sui regiminis facere vocari omnes
et singulas personas tam clericos quam laycales et uni-
versitates habentes naves in locis consuetis et precipe-
re eis quod non tollant nec tolli faciant aliquibus personis civibus
vel comitatinis aliquod pedagium nec aliquid occasione transitus
[illegible] ipsi dicte persone cum rebus suis transire seu
passare et remeare seu repassare teneantur quandocumque
eis per ipsos transire volentes fuerit postulatum cum rebus
omnibus eorundem quas secum voluerint deportare et predictam [illegible]
stiones seu naves habentes bona fide sine fraude facere
teneatur. et predicte naves et alia vasa consueta debeant re-
tineri in locis consuetis faciant stare cum hominibus sufficientibus
pro ut melius si potest et predicta facere compellat. Forenses
sibi tamen possint accipere pedagium scilicet si fuerit eques
ii denarios si fuerit pedes i denarium et non plus. exceptis ro-
manis quibus pedagium non tollatur si transeant seu passe-
nt pro ut alii cives Padue et si aliqua universitas seu singu-
laris persona contra fecerit pene nomine communi Padue x libras denariorum solvere teneatur.
Item dicimus quod predicti homines et alie universitates dictas
naves habentes non possint nec debeant cum dictis navibus gen-
tem extra districtum Padue trahere vel ponere extra nec po-
tentiam facere et si aliquis contra fecerit teneatur pro unaquaque vice sol-
vere penam contentam in statuto posito loquente de [illegible] extra
comitatum Padue et districtum potestatis. Hic incipiunt xi

47 capitula precisa primum est quibus de causis mutua et co-
llecta fiat et quibus non. rubrica.

Infrascripta xi capitula sunt precisa quorum primum est quod
collecta et mutua generalis seu data non fiat nec po-
natur nisi tantum de [illegible] civitate Padue vel de burgis [illegible] de-
canis videlicet pro nostra guerra quam haberet commune Padue
pro facto domini pape et domini imperatoris Romanorum. Et si fieret
pro aliquo dependentium collecta et mutua seu data pro libra
fieri debeat et non aliter tamen in extimatione librarum non de-
beant [illegible] turres palacia sive domus [illegible]
parvis arma equi panni [illegible] non alie-
nasse [illegible] libri legales iudicum et notariorum.

addictum est quod quocumque tempore collecta fieret fiat per
libram de voluntate consilii et hoc capitulum de statuto in
statuto ponatur et semper maneat illibatum. Qualiter

48 fiat collecta mutua sive data. rubrica.

Omnis collecta mutua seu data si oportebit potestas et
capitaneus si faciat in hunc modum videlicet quod faciat eligi per
consilium speciale iiii bonos homines pro porta qualibet adbre-
viare duos bonos notarios extimatores de melioribus et legali-
oribus civitatis. hoc tamen videlicet quod consiliarii unius porte eli-
gant officiales in alia porta qui officiales debeant re-
invenire et videre istam extimationem factam ab hominibus sue
porte [illegible] annis circa de terris vineis et aliis possessionibus
civitatis comitatus et districtus Padue et illas possessiones po-
nere in libra secundum extimationem sive pretium istius extimationis
itaque extimentur res quantum extimate fuerint. Illi vero
qui ipsam istam non representaverint et ostenderint cum effectu
de suis possessionibus ad terminum sibi specialiter ac generaliter
ordinatum vel ordinandos tempore istorum quo invenerint in [illegible]
quod istis non ostensis nullum comodum habere possit nec
possit [illegible] vel eorum heredibus aut his qui ea habent [illegible]
vel habuerint pro dicto [illegible] vel aliquo [illegible]
[illegible] pro ista predicta. In aliis non possessionibus ex
quibus non haberet istam extimationem dicti officiales procedant
ad extimationes de similibus ad similia faciendo compa-
rationes [illegible] possessionibus et terris quas invene-
rint iusta [illegible] facta [illegible] comparatione [illegible] possessionum [illegible] valoris. Et
si aliquis commiserit fraudem in assignando scilicet quod non assigna-
verit quod debitum est sit ipso iure communis Padue quod assignatum
non esset. Et si aliquis denuntiaverit non assignatam [illegible]
[illegible] rei non assignate et sit secretum et si aliquis com-
miserit fraudem in suo officio faciendo scilicet aliquis officia-
lium predictorum c libras denariorum communi Padue solvere teneatur et
si dictam penam solvere non possit forbanniatur donec
solverit dictam penam. Item aliquis non civis habet
aliquod castrum in comitatu Padue quod esset suum proprium cir-
cum [illegible] et appropinquiores [illegible] dicti castri extimationem
ipsam facere teneatur. Item super rebus
mobilibus potestas et capitaneus pro toto [illegible] ba-
num facere teneatur pro tota civitate et burgis
quod quilibet de civitate et comitatu Padue ad certum ter-
minum debeat assignare potestati omnia sua bona
mobilia et pecuniam sive denarios [illegible] debitis
detractis domibus et aliis que in statuto con-
tinentur. Et si aliquis commiserit fraudem in non assign[illegible]

gradu predicto. res mobiles que non assignabunt
sint pleno iure communis pistorii et si quas assignavit
non assignatas vel acquisivit habeat medietatem
rei non assignate et aliam habeat commune pistorii et
secundum declarationem per potestatem et capitaneum teneatur. ¶ Item
si aliquis dederit dotem alicui post factam libram
minuatur de libra tantum dantis et addatur tantum
accipienti dotem preter pannos lecti et ornamen
ta mulieris pro qua dos dabitur et fiat liber me
morialis in quo faciat quilibet scribi id quod de sua libra
diminuit infra mensem a tempore date dotis quod si non
fecerit id quod datum erit in dotem in libra dotis computetur
sicut erat ante dationem dotis. ¶ In omnibus
mobilibus mercatorum et cansorum talis forma fuerit
iuxta debitorum mutui ostendere teneatur et similiter
in libro ponere sicut in supradicto capitulo continetur
¶ In aliis non fiat inquisitio per libros rationum set
sorte capitalis quod in societate inventum erit posi
tum fuisse et pistoria facta inter consocies et inter
mercatores et inter socios et inter fratres pro rata
ipsorum qui habent mobile cum eis vel aliquid eorundem
et pro rata sociorum qui similia habent mercimonia
et pannos et quicquid per predictos vel alterum eorum inven
tum erit quilibet dictorum mercatorum et aliquorum predictorum
habent vel habere potuissent per ipsum in sua libra scri
bi debeat atque poni. Omnia eorum debita com
putare possint et si non sint singula in libris posita
et etiam simplum vel maiora inveniatur. Que summa
posita in libris eorum non obstante capitulo supradicto quod
loquitur de libra facienda quilibet autem dictorum notariorum
xx lib. denariorum accipiant et quilibet aliorum hominum xv lib.
et eorum expensis vadant sine gravamine comitatensium
et si fuerint negligentes facere dictum officium et
ipsum a kalendis maii usque ad festum sancti petri de mense
iunii non perfecerint quilibet eorum communi pistorii
L lib. denariorum nomine pene solvere teneatur nisi iusto im
pedimento eos rationabiliter excusante. ¶ Dicti
officiales eligantur per dictum consilium de mense aprilis
et potestas et capitaneus hoc facere teneantur. ¶ Item si quis
noster civis habet aliqua bona extra comitatum pistorii
et ipsa non allibravit commune pistorii illa bona de
fendere minime teneatur. Et idem dicimus in fo
rensibus habentibus aliqua bona in civitate et
burgis et comitatu pistorii. De aliis habentibus
possessiones in civitate pistorii et comitatu et eius com

itatu dicimus quod fiat eorum libra ut supradictum est de
aliis civibus et comitatensibus. potestas et capitaneus libram de
predictis facere teneantur. ¶ Item dicimus quod potestas et capitaneus
omnibus hominibus ad recipiendum in communi pistorii vel ab ipso
communi potestas et capitaneus solvi et satisfieri teneantur. Itaque nu
llum debitum tempore sui regiminis factum remaneat ad
solvendum. ¶ Statuimus quod quicumque habet aliqua bo
na in castro plebis et cuius curia quam allibravit in
civitate pistorii et solvit ibidem pro illis bonis in ca
stro plebis collectam minime solvere teneatur nec
compellatur. ¶ Item statuimus quod in comitatu pistorii
non ponatur aliqua collecta nisi sit in civitate salvo
capitulo quod loquitur de salario potestatis et capitanei adque salarium
solvendum teneantur homines comitatus. ¶ Item statuimus
quod quis non cogatur nec solvere teneatur aliquam collectam
sive datam pro aliquo podere mortuo vel destructo
et homines illius parochie in qua erit libra illius poderis
mortui vel destructi ad solvendum aliquam collectam
sive datam occasione ipsius poderis mortui vel destructi
aliquatenus non cogantur. ¶ Statuimus quod quicumque
comitatensis venerit ad habitandum de comitatu ad
civitatem pistorii a v annis citra per illam habitationem
collectam in comitatu nullo modo teneatur solvere et alia fun
tia que alii comitatenses faciunt facere teneantur et
ubi habitet et stet et redeat cum sua familia ad habi
tandum ire debeat per totum mensem maii et si non redierit
et steterit potestas et capitaneus accipiat quod faciens pene
nomine c s. denariorum communi pistorii persolvendo. ¶ Item potestas
et capitaneus inquisitionem faciat per homines loci unde sunt
illi qui venerint ad habitandum in civitate pistorii a v an
nis citra et steterint testificatione duorum magis loci predicti
¶ Additum est quod quando fiet aliqua collecta sive data
debeat fieri secundum libram novam et veteris libre penitus in
teritur et si libra nova non erit completa per totum mensem maii
potestas et capitaneus ipsam faciant percompleri. ¶ Additum est
huic capitulo quod omnes date que imponerentur per nunc
comitatus et districtus per numerum focularium quod dividatur
et fiat sicut salarium potestatis et capitanei inter comitatenses
ita quod ditior v sol. denariorum solvat ad plus et pauperior
xii den. et a xii den. usque ad v sol. ad plus pariantur. Ita quod
qui plus habet plus solvat usque ad quantitatem predictam
libra non communis pistorii correcta in civitate et comitatu
ratam permaneat. Ita quod quotiens libra generalis po
neretur per civitatem et comitatum distribuatur et colligatur
per dictam libram et non aliter et hoc capitulum sit precisum.

a.

Heraclane cuncte pollens qz defendas
Pus dignu te manu dexteri signas
Anime divinu saluet populum pusinu

49 ### Qualiter guerra incipi possit et qualiter non

Nulla guerra possit incipi generaliter a communi perusii sine vo
luntate consilii generalis et specialis civitatis perusii. et vo
catorum preposita qualibet consilium militum capitum do
micellorum capitum portarum et eius consilii et rectorum artium et
in ecclesia sancti laurentii fiat consilium inceptum. Et si
guerra inceperit ut dictum est non possit exercitus fieri
aliquis nisi secundum voluntatem consilii supradicti. dummodo dicta
guerra non incipiat nisi tum consiliorum dictorum fuerit
firmatum. ### Qualiter nulla societas nulla

50 ### Societas fiat nec reformetur sine voluntate consilii generalis

Societas vel compagna aliqua fiat non possit a communi perusii
nec reformari cum aliqua civitate sive castro sine
speciali et generali consilio et curiorum electorum preposita
rectorum artium rectorum inde et nocte capitum portarum et
eius consilii. ### Qualiter ponatur in statuto capitulum forbannitionis filiorum domini andree Jacobi CCXV.

Statuimus quod ponatur in hoc statuto capitulum factum
tempore domini milanci super filiis domini andree Jaco
bi verbo ad verbum totum cassando omne capitulum seu
capitula que essent contraria huic capitulo quod capitulum talis est.

52 ### Tenor ipsius capituli

Cum dominus Rancius andreas et Aulturionus fi
lii domini andree Jacobi exiverint de et pro ane
ecclesie adque communi perusii perfidi et diversis et Jam nobis
inceperunt adversari dando et submittendo in manibus
inimicorum dei et ecclesie Romane et civitatis et distri
ctus perusii. videlicet Gualdarum post in districtu per
usii et civitatem fortem et captam fortunatis et ad
ciuie ipsius communis cum hunc communi perusii magnum esset
necessarium volentes communi perusii et considerantes fore
proposse eorum. Et cum fuerit per dominum Rana
ldum et paulum [illegible] et paltonerium destinata
ambasciatores communis perusii ut ad nos accederent
non facta in omnibus impleverunt et preceperunt aulturio
no predicto in consilio speciali communis perusii quod omnes eorum
pueros et dominas mitteret adhuc tamen et de hoc
fuerit pluribus licteris et nuntiis requisita adque
cum sub pena et banno quam eis auferre volebam
mi et venire aut mittere eorum pueros et dominas contra
venerit. Castrum predictum dictus dominus Rana
ldo paulo et paltonerio postulantibus pro communi
perusii reddere negaverit nec eos dictum ca
strum permiserit intrare sed lapides de dicto ca
stro proici fecerit. Nos considerantes pro nunc
latius exabundo nobis concesso in consilio speciali
et generali. Convocatorum preposita Rectorum artium et bali
torum societatum in palatio communis perusii campanarum sonitu
et voce preconia more solito congregato ab illis
dicti consilii facto die veneris xv. mensis maii exe
cutione capituli constitutum loquentes de proditoribus punien
dis predictos dominum Rancium. andream et aulturionum in
banno perpetuo communis perusii ponimus et destruimus et bo
na eorum ipsorum in communi perusii publicamus. tamen modo
et Gualdarum cum ad manum perusii pervenerit vel specialis
persone pro communi predicto et Ciboctolam et Sextam que
est in castro [illegible] et compignam cum omnibus suis
curiis et eius pertinentiis et Juribus et omnia alia eorum bona
tam mobilia quam stabilia iura et actiones fundus
omnes et similia et commune perusii spirare debeat stabili
tate ac libertate hominibus eorum et contra quibus persona eos
defendere tenetur in perpetuum et quod domus eorum et turres
debeant destrui et nec lapides illos debeat por
tare aliquis non fuerit sed volumus et precipimus quod la
pidibus illis fiat murus civitatis de sero pro
et in alio loco ubi fuerit oportunum. Siquis autem
predictos et aliquem predictorum offendit in personas rebus nulla
teneatur tenebatur et si capi poterit ipsi vel aliquis eorum ampu
tetur eis caput ita quod moriatur. Item precipimus et or
dinamus atque statuimus quod eo filii non possint nec debeant
esse de cetero cives perusini nec habitatores vel et comi
tatenses et eos in omnibus predictis condempnamus. Item
statuimus ordinamus atque precipimus quod nemo cum predictis
vel aliquo eorum loquatur vel licteras dirigat nec aliquod
tractamentum faciat cum eisdem publice vel privatim vel
eis seu alicui eorum aliquod auxilium exibeat vel favo
rem vel eorum bona defendat et siquis contra venerit vel
venire presumpserit manu ac pedem nostrorum successorum pu
niatur. Item cum dominus bolgarellus nepos domini
farolfi et benvenutus delivio eorum milites quod se
adiuvant eorum pro eis [illegible] simul cum proditoribus pre
dictis nobis iam inceperunt adversari ponimus eos in per
petuo banno Civitatis comitatus et districtus de quo
exire non possint aliter vel aliquorum consilio nec etiam in
perpetuum palam et si capi poterit capitali sententia pu
niatur et omnia eorum bona communi perusii publicentur. Que
statuta omnia et singula et banna potestas qui pro tempore erit de
anno maiori in libro statuti poni faciat tenetur
Et ipse potestas tenetur omnia et singula observare et facere
plenius observari nec possit revocari ab aliquo aliquid
de predictis aliquo vel aliquorum consilio nisi et fieri palamento

Electa fuit ₇ publicata p̄dc̄a ₇ affirmata ip̄is pa lamento ab hominibus palam in die xiij maij capitulis so nitu ₇ voce preconia in platea comunis perusii more solito convocato. Sub anno domini M CC xlvij Indictione v tempore domini Innocentii pape iiij tempore domino Tomasso Ormanni in campo potestate assisii. Uguicione de monte ubiano domino Ugone Masfei Albine bud fed poli ₇ deute salute massarie. ¶ Et insuper Andreas Negoboli banitor publicus comunis perusii tactis ibi dei euangeliis iuravit potestati ₇ omnium aliorum perusii tam civitatis quam comitatus ₇ districtus perusii corporaliter iuravit prestito iuramento quod abcidit omnia ₇ singula perpetuo fuerunt nec ipse in toto alicuius ut omnia ₇ singula superius notata sunt ¶ Statuimus addendo supradicto capitulo quod si quis acceptaret vel presumeret dicere in consilio palamento vel alio loco quod dictum capitulum debeat removeri vel absolui in toto vel parte potestas ₇ capitaneus teneatur illum vel illos qui facerent condempnare in quingentis libris denariorum quod si facere neglexerit Syndicus comunis teneatur potestatem ₇ capitaneum in quingentis libris denariorum de suo salario condempnare. Et sequentes potestas ₇ capitaneus teneantur condempnationem recuperare ₇ sindicus esset recuperare. Et si potestas vel capitaneus non recuperaret dictam condempnationem cadat in dictam penam ₇ hoc capitulum sit in numero predictorum precisorum capitulorum que cum hoc sunt xj.

Item si potestas vel capitaneus poneret in consilio vel palamento vel peteret vel permicteret quod ab aliquo poneret vel peteret quod dictum capitulum in toto vel in parte lederet vel mutaret predictam penam duarum millium librarum denariorum de suo feudo solvere teneatur ₇ camerarius seu massarius comunis perusii de suo salario dictam penam retineant pro comuni. Et syndicus comunis perusii nulla debeat intelligere in sententiam ullo modo. Et si quis non posset solvere dictam penam quod predictum facere acceptare manum dextram amictat ₇ potestas ₇ capitaneus teneantur ipsius manum facere amputari. Et hoc capitulum possit destatuere instatutum ₇ potestas ₇ capitaneus possint facere teneantur. Et si aliquid capitulum vel aliqua huic capitulo ₇ banno derogaret illa sint cassa ₇ nullius valoris ₇ momenti. Et predictum capitulum semper habeat ₇ teneat robur firmitatis ₇ ponatur sit precisum.

Capitulum de bannitione Nicole domini Rusfidi.

Presenti statuimus capitulo inviolabiliter valituro quod Nicola domini Rusfidi sit perpetuo exbannitus comunis perusii tamquam devastator quam districtus perusii tamquam comunis perusii proditor ₇ rebellis ₇ homicida ₇ omnia eius bona sint comunis perusii publicata proeo quod fuit legitime probatum contra eum quod ipse ... quas accepto ... an domum suam Nobilem virum dominum Petrum Johannis Placrebadini amatorem dei ₇ ecclesie Romane ₇ pape comunis perusii. Que domus eius contra tutissimum refugium esse debuit deque banne exire non posset toto tempore vite sue occidit aliquid consilij vel ₇ palam vel privati ₇ quod domus ₇ turres funditus diruantur ₇ omnes lapides eius terranum ₇ domorum ad campum filij deponentur ₇ perpetuo diruti debeant permanere ₇ si aliquo tempore ad manum comunis perusii pervenerit potestas ₇ capitaneus qui pro tempore fuerint precise teneantur ei caput suum facere amputari ita quod moriatur. Eodem potestas ₇ capitaneus teneantur mictere ad omnes civitates ₇ comunitates cum civitate perusii confinantes expensis comunis ₇ per perusii solempnes ambaxiatores ₇ dare operam cum effectu quod dictum Nicolam in filio banno banne ponat amore comunis perusii ₇ quod dedatur civitatibus ₇ comunantijs ₇ eorum districtibus compellatur. Et nullus debeat acceptare nec dicere presumat in consilio vel palamento vel alio loco quod dictum capitulum seu statutum vel ordinamentum in toto vel in aliqua parte sui seu ledat vel minuat vel mutetur sub pena v librarum denariorum pro unaquaque vice. Quam penam si solvere non poterit manus dextra ei debeat amputari. Eodem modo si potestas vel capitaneus vel aliquis de eorum familijs proponeret in consilio vel palamento vel alio loco quod dictum capitulum statutum seu ordinamentum debet ledi vel mutari vel minui in toto vel parte pro qualibet vice pro qualibet ab eis vel ab aliquo opposite solvat nomine pene ₇ banni quilibet eorum pro vice qualibet comuni perusii v libras denariorum ₇ nichilominus dictum statutum capitulum seu ordinamentum in sua permaneat firmitate. Et camerarius seu massarius comunis perusii de suo salario pro comuni perusii retinere teneantur ₇ sindico comunis perusii dependas nullatenus debeat intelligere nec se intromictere ullo modo ₇ si se intromicteret vel intelligeret libellum seu petitionem reciperet solvat quilibet eorum pro vice qualibet nomine pene comuni perusii CC libras denariorum. Et hoc capitulum statutum seu ordinamentum in statuto comunis perusii ₇ destatuto instatutum ponatur ₇ potestas ₇ capitaneus perusii esse ponere facere teneantur de libro ad librum in statuto comunis ₇ populi perusii. Et si aliquod statutum vel statuta vel capitulum vel capitula ordinamenta vel ordinamentum huic capitulo statuto vel ordinamento banno in aliquo derogaret illa sint cassa ₇ irrita penitus ₇ nullius valoris ₇ momenti ₇ predictum capitulum statutum banni vel ordinamentum semper robur obtineat firmitatis ₇ tenetur sit precisum ₇ ponatur ₇ sit in numero precisorum ₇ aliorum capitulorum ₇ eadem habeat firmitate.

Et iuravit et si potestas et capitaneus vel aliquis eorum non recuperarent ... dictum bannum ipsi cum dicto suo salario solvere teneantur. Et siquis de cetero Nicolaum offenderet ad penam millecentum teneatur. ¶ Item cum predicto Nicolao nemo loquatur vel ei litteras dirigat vel mandamentum aliquod habeat cum eo per se vel per nuntium vel ei aliquod exhibeat auxilium vel favorem. Et siquis contra fecerit potestas et capitaneus condempnet eum in C libris denariorum. ¶ Item statuimus et ordinamus quod dominus Rusfredus de Frenensis subiaceat penis omnibus supradictis et propterea debeat subiacere pro eo quod tractavit et ordinavit cum predicto Nicola filio suo sicut apparet per suam confessionem de morte ipsius domini Petri et illud bannum statutum et ordinamentum in omnibus valeat et post ... contra dictum dominum Rusfredum quod ad mortem valeat contra filium suum Nicolaum. ¶ Item quod omnia que sunt contra ipsum expresse intelligantur contra patrem eius dominum Rusfredum.

54 Qualiter pax et concordia observetur et rumpentes eam puniantur.

Ante pacem atque concordiam obstaculo pacis factam vel faciendam inter aliquas de civitate et districtu Pistorii potestas et capitaneus faciant perpetuo et inviolabiliter observari. Et siquis vel siqui fractores vel frangentes pacem inventi fuerint vel eos in perpetuum bannum ponant et ipso iure sint perpetuo sbanditi de quo non possint aliquo tempore vel alio banno trahi et invasa eius bona mobilia destruantur et que ad destructionem remanserint comuni Pistorii publicentur sine aliena. Et si aliquis fraudulentum ex bonis eius fecisset qui pacem fregerit vel frangi fecerit in toto vel in parte vel contractum alibi fecisset ante firmitatem pacis talis alienatio et contractus penitus sit inanis et nullius valoris et nichilominus ipsa bona destruantur et publicentur et deveniant ut est supra declaratum. Et siquis offenderet rumpentes pacem in persona vel rebus a comuni penam nullatenus patiatur et siqua concordia fieret cum illo qui fregerit de ipsa pace rupta infra VIII dies post pacem fractam non valeat nec teneat et hoc locum habeat ubicumque seu in quacumque parte rumpit quis pacem de qua pace appareat per instrumentum seu confessionem coram iudice seu potestate vel capitaneo facta. ¶ Item quod omnes paces que sunt facte et faciende tempore potestatis domini Tomassii olim potestatis et domini Petri capitanei et ... eius predictorum anno reducantur in uno libro et in omnibus habeat locum presens statutum sive ex pacibus factum fuerit per instrumentum sive non et hoc capitulum sit precisum et inmutabile. [illegible] quod non possit minui nec tolli nec mutari vel variari per statutarios consilium vel contradictionem vel alio modo. Immo potestas et capitaneus teneantur ipsum precise ponere et facere in quolibet statuto et generaliter destituto in statutum ponatur sic et observetur hunc statuto aliquo capitulo contrario.

55 Qualiter puniatur potestas et capitaneus si proposuerint in consilio de danda comuni Pistorii aliquid de avere et qualiter dentur 24.

Potestas et capitaneus teneantur precise non mittere nec mitti facere nec permittere quod mictatur nec in consilio proponatur quod de avere comunis aliquid in toto tempore sui regiminis alicui vel aliquibus donetur vel mutuetur vel prestetur vel in depositum detur vel aliquis aliquid causa detur exceptis elemosinis dandis locis religiosis. Si autem potestas et capitaneus vel aliquis de eorum familia proponeret vel proponi facerent vel permitterent proponi vel quolibet tenerentur de suo salario comuni Pistorii solvere L libras ... seu eam tenere debeat de eorum salario predicto. ¶ Si autem aliquis comunis de avere donaret vel mutuaret vel ... prestaret seu mutuaret aut in depositum seu aliquid ei donaret potestas et capitaneus precise illi ei auferre L libras denariorum debeant et hoc locum habeat omni tempore et tempore ordinationis statuti nec hoc capitulum possit removeri ad ... absolutione nec absolutio per eum possit et si fieret aliquid in sindicatu comunis Pistorii quod debet examinare potestatem possint et debeant de ea quantitate petere pro comuni et exigere de tamen ex hac repetitione comuni Pistorii nullum preiudicium generetur. ¶ Additum est quod potestas et capitaneus possint expendere de avere comunis Pistorii in nuntiis et aliis eius de die diebus eius de civitate maioris consilii ... in quantitate XX solidorum Pistoriensium grossiorum quorum quilibet valeat XII denarios exceptis.

56 Qualiter potestas et capitaneus teneantur facere capilastrum laci et cum quibus debeant interesse.

Statuimus quod potestas et capitaneus precise teneantur facere capilastrum de debitis lapidibus et bona calcina de qua tamen laci curatore terreno relicto ad eos laci. Et modo Gualandrum cum toto eius curia et districtu et totum terrenum comunis Pistorii ubicumque est et inveniri possit et super hoc potestas et capitaneus eligere debeant V bonos homines scilicet unum per portam quibus cum quibus potestas et capitaneus debeant personaliter interesse ad predicta omnia ... facienda quod capitulum sit precisum.

57 Qualiter potestas et capitaneus observent predictum XI capitulum precisum et ea faciant firmiter observari.

Omnia et singula supradicta XI capitulo et statuta potestas et capitaneus integre et precise observare et observari facere teneantur sine ipsa nec aliquod ipsorum in totum vel in parte tollere vel minuere vel mutare valeant in aliquo vel in eorum valere vel in uno consilio generali et speciali et singula ad bonum et salutem intellectum in omnibus et per omnia ut dicta sunt debeant firmiter facere observari.

Qualiter et quando et cum quibus potestas et capitaneus debeant revidere muros civitatis et burgorum et reaptationem ipsorum.

Potestas et capitaneus cum duobus bonis magistris pro quolibet ministerio
magistrorum et cum duobus bonis hominibus de qualibet porta omnes
muros civitatis et burgorum debeant revidere et qui-
bus mensibus, si aliquos invenerint refectione vel apta-
tione indigentes vel ruinam minantes, proponere debe-
ant in maiori consilio civitatis et similiter proponere de
aptatione omnium murorum portarum postellarum et cabo-
marum totius civitatis et burgorum et secundum quod dictum consi-
lium decreverit mandent effectui demandare. ¶ Item
pro quolibet ministerio magistrorum et lignaminis debeant facere reaptari et re-
aptari murum civitatis qui est post ecclesiam sancti Nicolai
porte sancte Susane et murum in quo fuit domus Jacobi
Ingilantis et Rigonem Palmerii et murum et cal-
garum de Scolella prope sanctum Martinum de Aposa et omnes ali-
os muros civitatis et burgorum prout ruinam minan-
tes et refectione seu aptatione indigentes. De cetero
prius inveniat pro omnibus personis domorum que essent iux-
ta dictos muros ut reficiant dictos muros, muro minore
hoc modo videlicet quod propriis [illegible] expensis aliqui qui
habuerint domum iuxta ipsum murum expendat de suis
bonis in reaptatione ipsius muri .xxv. libras bononinorum, si totum de-
super dictum murum essent necessarium expendi, et totum
superfluum pro ipso complendo de avere comunis fiat, ita quod
dictis .xxv. libris expendat in illo muro qui refec-
tione et reactatione indiget. Potestas et capitaneus coptu-
mari faciant dictum murum. Quo facto potestas et ca-
pitaneus debeant habere illum qui habet domum iuxta murum et
qui refici seu aptari deberet et scire ab eo si vult
expendere in predicto muro dictam quantitatem .xxv. librarum
denariorum de suis bonis et si expendere noluerit dictus dominus
non possit habere aliquam utilitatem de ipso muro et in
ipso muro potestas et capitaneus expensis comunis pro ipsum
murum refici faciant seu reaptari. ¶ Item de-
beant facere reaptari et recalcari de dictis mensibus
murum qui est iuxta ecclesiam sancti Dominici de porta sancti Petri
faciendo ibi fieri bonum calcum de bonis lapidibus
et calce prout necessarium fuerit. Itaque idem murus ul-
terius non minetur ruinam et fiat fieri calgam et clu-
sas extra murum novum capi batalie prout ipsi mu-
ro fuerit opportunum de mensibus maii et iunii expen-
sis comunis pro ipsis. Et potestas et capitaneus teneantur predicta
facere perfici et si predicta vel aliqua predictorum facere ne-
glexerint quilibet eorum .C. libras denariorum de suo salario comunis

pro ipsis solvere teneatur et de his non possit peti abso-
lutionem seu prorogationem in minori consilio seu in aliquo
sed perfici perfecte predicta fieri facere et perfici teneantur de
ipsis duobus mensibus maii et iunii et omnes alios
muros civitatis et burgorum et pectoralia et calga
et clusas predictas et predictos muros fieri facere in alti-
tudine in qua fuit murus antiquitus cum ingenio debet.
¶ Item dicimus quod de mense augusti fieri faciant super ecclesiam
sancti Dominici tres clusas vel consimiles si poterunt
expensis comunis pro ipsis pro bono comunis dicti loci sancti
Dominici. ¶ Preterea potestas et capitaneus nulli permit-
tant facere aliquam foveam sive cavam non facere iuxta mu-
ros civitatis et burgorum .xl. pedibus usque ipso
muro extra aliqua ipsorum et si quam invenerint fo-
veam sive cavam ipsam repleri facere teneantur et ille
per quem fuerit quod impleat illam foveam factam sive
cavam si eam non impleverit in termino sibi dato per potestatem et
capitaneum vel aliquem suorum officialium .C. solidos denariorum comuni pro ipsis
nomine pene solvere teneatur et nulli liceat immittere
vel immitti facere aliquem murum civitatis vel bu-
rgorum lignum aliquod vel berbicone extra exerci-
tum muri super aliqua domo que esset inferius et
si posita essent faciant elevari et etiam removeri.
¶ Item nullus debeat murum neque calgum civita-
tis et burgorum seu capi batalie seu fontem seu
aque ductus montis pagani nec aliquem murum comunis
non audeat aliquis destruere muris nec de platea et fe-
ro comunis nec de alio loco vel opere comunis aliquem
lapidem vel aliquod lignum non ad aliud sine mandato
potestatis et capitanei nec audeat tollere nec tolli fa-
cere tiburina vel aliquos lapides seu matones
non ad aliud per eum infixum seu positum in quocumque
loco per comunem prius et si quis contrafecerit solvat comuni
pro ipsis .x. libras denariorum et nihilominus lapides et tiburina
et quodcumque aliud de ipsis locis acceptum fuerit re-
motum vel acceptum vel removens reponere
compellatur. ¶ Item quod nullus audeat claudere
vel aliquo modo impedire fossa comunis sed debe-
ant esse libera et expedita omnia et singula circa dictos
muros civitatis et burgorum ita quod sine impedi-
mento aliquis quicumque transire voluerit ire possit
et redire et si aliquod esset impedimentum vel aliquid
decumptum seu occupatum in ipsis per quemque esset per-
ditum cum rebus idem potestas et capitaneus expediri et ex-
occupari facere teneantur et illi qui non fecerint in termino

eis dato vel quod eis precium fuerit de expeditione et ex occupatione predicta solvat comuni pisano pro unoquoque libras pene nomine c. soldos denariorum et predictam expedire et exocupare potestas compellat et hoc potestas et capitaneus facere teneantur et si ad predicta fuerint negligentes x. libras denariorum de suo salario solvere teneantur. Excepto loco sancti fructuosi loco sancti augustini sancte marie de oliveto et loco filiarum ultraducti quae est intra civitatem sancte marie de oliveto quibus locis hoc capitulum non preiudicet in aliqua parte sui. ¶ Item dicimus quod omnes habentes super murum civitatis et burgorum domos et casalinum seu casalina quae murus sit devastatus vel minuet ruinam et fieri videant ipsum reficere vel recalcare vel meliorare eorum expensis possint libere facere et si voluerint accipere de lapidibus qui ceciderint de muro civitatis pro ipso muro reaptando possint et si steterint in alieno terreno et quibus predictorum possit facere sine contraditione alicuius habentis terrenum sub dicto muro reficiendo vel reaptando sine contraditione alicuius alterius. Et dicimus quod quicumque habet domum vel vel casalinum iuxta murum civitatis et burgorum mediante via inter domum et murum vel casalinum possit munire super ipso muro sine contraditione alterius non obstante aliquo statuto alicuius volentis munire vel aliquam tenutam ab aliqua longa consuetudine habitam et receptam salvo et pleno refugio quod in muro civitatis super campum battalie ab ecclesia sancti donati de porta sancti petri usque ad ecclesiam sancti andree de porta sol. nullus in muro civitatis possit munire nec aliquod edificium facere iuxta eum. ¶ Item quod omnes per … habentes facere iuxta murum debeant facere pectoralia eorum expensis per totum mensem maii et iunii in ipso muro quantum tenet eorum trahit et capitaneus si neglexerint facere predicta per factum eis apponit vel capitaneus pro pecto solvat comuni pisano pro quolibet quantitate … c. soldos denariorum et nichilominus facere compellat. ¶ Item potestas et capitaneus aliquem mittere duos … ad revidendum muros civitatis et campi battalie mittere teneantur. Omni mense singulo quod predicta fracta invenerint potestas et capitaneus debeant assignare et tunc potestas et capitaneus quod super dictum est facere teneantur. Item cum murus civitatis quae est iuxta domum olim bonaventure de castelli et ecclesie sancte … de valle possit minari ruinam et ruine non prebeat succursum dicte aque civitatis que decurrit per pedem muri et labitur in fossatum cupe

et per pedem dictarum clusarum que non sunt in dicto fossato sicut consueverunt esse et dampnum comuni pisano incumbet … c. libras denariorum si non fierent dicte cluse. Statuimus quod tres cluse fiant a ponte cupe supra expensis comunis pisani pro conservatione muri civitatis et una sub ponte pro conservatione dicti pontis. Et potestas et capitaneus de mense maii et iunii et iulii predicta si facere teneantur. Et si ad predicta facienda fuerint negligentes solvat quilibet eorum de suo salario comuni pisano c. libras denariorum. ¶ Additum est huic capitulo quod quicquid continet istud statutum … super facto vene et aque ductus montis pagani sit firmum et observetur et servetur in hoc statuto cuius statuti … talis est tenor. ¶ Statutum et ordinatum est quod nemo accipiat vel removeat diruat vel vastet aliquid de opere laborerii conductus montis pagani facto et faciendo nec in eo dampnum dare presumat nec det quod qui contra fecerit c. libras comuni pisano solvere teneatur. Et si c. libras denariorum solvere non poterit … manum dextram a brachio capitis faciat detruncari. Quicumque autem dictum conductum devastaverint adeo quod cursus aque impediretur quod venire non possit secando murum aut devastando cannellos vel cannellum pluribus penam capitalem sustineat ita quod moriatur et syndici de predictis se nullatenus intromictant vel intromittere possint nec audeant nec aliquam … habeant et pater pro filio dictam penam et bannum c. libras denariorum solvere teneatur dummodo filius habeat xiiii annos ad minus et potestas et capitaneus quolibet mense teneantur inquirere de predictis et inquisitionem facere secretam et quilibet possit accusare et habeat medietatem c. librarum denariorum et alia medietas sit comunis pisani. ¶ Teneantur et potestas predicta et capitaneus predictum opus revidere totum quolibet mense cum duobus bonis hominibus per portam dum in predictis boni homines pro tali missione nichil habeant a comuni. Et si predicta potestas et capitaneus fuerint negligentes revidere dictum opus c. libras denariorum pro quolibet solvere teneatur. Et predictas autem inquisitiones facere debeant et teneantur et possint nullo obstante capitulo constituti pisani vel comunis. ¶ Item additum est quod fiat pectorale in porta sancti petri undique per homines habentes … supra portam expensis comunis pisani et in muro expensis hominum qui habent ibi domos a porta usque ad domum domini oddonis oddonis et orti … bonicelli que sunt in parochia sancti nicolai de porta sancte susanne et fiat

expensis comunis perusii. ¶ Item quod cum non debeat per
terram vel portam transseri comunis nec non portas civi-
tatis et burgorum et qui contra fecerit x. sol. den. pro vice
qualibet comuni perusii solvere teneatur et nichilominus potestas
cogat illum qui ipsas turres inpeditas locas proiecerit ele-
vare et ipsas debeat elevare sub dicta pena x.
sol. den. quam solvere debeat si non elevaverit eandem
proquam sit fuerit inpeditum. ¶ Item teneantur potestas
et capitaneus inquirere et inquiri facere a suis officiali-
bus circa iiii. (?) civitatis contrate portis civitatis de quibus
porta et fovearum ut assignetur procurentur vel procu-
rentur dicti … loca et si non assignaverint
quilibet eorum iii. x. sol. den. solvere teneatur. ¶ Item
quod potestas teneatur inveniri facere a suis officialibus vel
aliquo eorum circa muros civitatis et burgorum comunis
perusii et si invenerint aliquam cavam sive foveam iuxta
dictos muros ut supra continetur teneantur ipsas facere re-
impleri et recuperari ab illo qui ipsas fecerit sive ipse fecerit
sive in futuro tempore faciat cetera que fieri
fuerint et qui ipsas non repleverit et reactaverit termi-
no sibi dato ab officialibus potestatis xxv. lib. den. comuni
perusii solvere teneatur.

Qualiter potestas et capitaneus teneantur facere duos molendinarios et depositores bladi ad molendina

Item viii. dies post introitum regiminis potestatis
et capitanei potestas et capitaneus teneantur facere reponi duos mo-
lendinarios et duos sive homines de qualibet porta (?) habentes
molendina in confinibus et eorum molendinarios et
vectores ut veniant coram eis et debeant iurare ne-
que eorum molendinorum sive aliquis alius extra districtum
perusii eorum opere aliqua grascia extrahat et nulli
de civitate et comitatu favorem dabunt qui bladum
portabunt ad eorum molendina quod portet ad alias
partes sed pro posse studebunt quod in districtu perusii redu-
catur et videant farinam … blado … fraude
… seu aliquid eorum non committere. Et si quem in-
venerint contra facere potestas et capitaneus quam cicius po-
terit assignabunt et officialibus comunis perusii pro posse
auxilium dabunt de observando totum illud quod super
grascia custodienda fuerit ordinatum a consilio …
vel maiori consilio civitatis. Quibus sacramentis
habitis et receptis cives et comitatenses perusii possi-
nt ire ad macinandum ad eorum molendina absque ulla pena.
Et ad molendina non … non veniant coram potestate et capitaneo
et non conveniunt in predicto nullus de civitate vel
comitatu ad macinandum ire presumat et qui contra fecerit
solvat comuni perusii pro vice qualibet c. sol. den. et perdat
somarium ad quam salma et eius servitute accipiat
accusator et nullus comitatensis perusii eis percipientes sub dicta pe-
na quod nullus de eorum tenens ad molendina quod … extra … offi-
cialibus aliquid bladum portet sine scripto quod dominus capitaneus
fieri faciet sub dato et scripta … et firmata manu michaelis
et iohannis notarii et cum inventum fuerit aliud scriptum solvat
pene nomine xxv. lib. den. liceat tamen extraneis posse
ire ad nostra molendina et farinam reportare de blado
quod detulerint inpune. ¶ Extraneis liceat posse
ire ad macinandum ad molendina nostra …
sine scripto et farinam ex blado quod portaverint
reddendo. Et si quis contra fecerit substineat dictam penam.
¶ Item quod nullus de civitate audeat portare bladum fari-
nam nec aliquam grasciam extra districtum perusii nec ulli extraneo
causa extrahendi extra districtum perusii dare vel vendere et si quis
contra fecerit substineat dictam penam et extraneus … eme-
rit et pretium quod debuit perdat et deveniat in comune et cu-
stodes super hoc facti et quilibet alter quotiens inve-
nerit aliquem potestas et capitaneus debeant assignare et so-
marium et salmam accipere si poterit et secum ducere
coram eis et si non assignaverint solvat comuni perusii
pro vice qualibet c. sol. den. et si quis de civitate et districtu
perusii inventus fuerit advehendo bladum vel farinam extra
districtum perusii solvat comuni perusii x. lib. den. et nihil
habet vel inventus esset suas possessiones ex quibus hui-
usmodi … fructus vel … quod vendiderit.
Et si quis extraneus habuerit in nostra fortia possessio-
nes de fructibus ipsarum extrahendis et reportandis ad
terram suam sit in prudentia potestatis et capitanei. ¶ Item illi
qui non dederint auxilium officialibus perusii ad hoc
constitutis solvat pro vice qualibet quando contra fecerit comuni pe-
rusii x. lib. den. ¶ Insuper potestas et capitaneus teneantur per totum
mensem maii et iunii … et contratas que sunt
circa civitatem confinium facere … quod nullus de eorum terris
a civitate et districtu perusii veniat cum blado vel fa-
rina vel aliqua grascia extrahendi et si inventi fuerint vel inven-
tus fuerit in aliquo loco nostri districtus auferatur ei
somarius ad quam salma et non dimictatur donec
solverit comuni perusii c. sol. den. et predictas penas potestas
et capitaneus integre tollere teneantur et omnium supradictorum
bannorum medietas sit comunis et alia habeat accusator.
Salvo quod hoc statutum non preiudicet omnibus portantibus
bladum farinam vel alia comestibilia deferentibus
ad loca religiosa et ad religiosas personas. Sed si

60

dom̄ pp̄ p̄tinēt in cañ inuoluntate maioris cō-
li reſpuet ꝛ ſaluis ōib[us] ordinam[en]tis que h[ec] d[ic]o capit[u]-
d[ic]to Gr̄atie que firma ſint ꝛ illibata d[e]bēat ob-
60 ſuari Qualit[er] pot[estas] ꝛ cap[itaneus] vendat bailiā ꝛ qualit[er]
bailitores exerceant offitiū bailie

Potestas ꝛ capitaneus tenēat uendere bailiā bailitorib[us] comu-
nis Perusii Septingentis quadraginta quatuor lib[ris] dñi in
ordine iſcripto .s. quod pot[estas] faciat bannū p[er] ciui-
tatē ꝛ burgos ꝛ comitatū ꝛ burgos q[uod] quicu[m]q[ue] uoluerit
accipe bailiā a comunis Perusii poterit eā h[abe]re dando com-
unis Perusii tres lib[ras] dñi a kal[endis] maii p[ro]xime uenturis ad al-
ias kal[endas] maii subſequentes Soluendos denarios dñi
ī hunc modū .s. medietatē in p[ri]mis .vi. m[en]sib[us] solue-
re teneant ꝛ reliquos in ultimis sex m[en]sib[us]. Saluo q[uod]
niguntuis bailiā habeat ex dono ut adtēpus instituti-
to pp̄ ſ[er]uiciū ¶ Pot[estas] uō anteq[uam] recipiat bailito-
res teneat[ur] p[ri]mo h[abe]re .v. bonos hoīes .s. unū de
qualib[et] porta ut[rum] quor[um] sit notū q[uod] debeāt eū pot[estas] ut
ei notū ē ad uidendū ꝛ cognoscendū bailitores ꝛ eor[um] fi-
deiussores quod recipiat ut boni ꝛ noti recipi-
ant dū tñ aliquē ī bailitorē recipe nō possit
nisi q[ui] habitaueit ꝛ habitauit in ciuitate ꝛ burgis Perusii
.xv. annis citra ꝛ nisi habitauerit in ciuitate uel burgis
cū maiori parte sue familie ꝛ hoc credi debeat sac[ramento]
duor[um] ɔuicinor[um] illi[us] loci siue parte ubi habitauerit ille
q[ui] bailiā recipe uellet ¶ Item bailitores comunis
Perusii esse debeāt .ccl. semp[er] tñ soluendo q[ui]lib[et] comu-
nis Perusii .iii. lib[ras] dñi ꝛ si bailitores haberi nō poterunt
p[ro]ut sup[ra] maior abundātia remitti debeat ad
maius ɔsiliū ciuitatis ꝛ sicut quod ipius ɔsiliū de-
creuerit ratū sit ꝛ firmū ꝛ omēs anbasiatas q[ua]s
fecerit bailitores infra iiii dies referre debeāt
coram iud[ic]e ꝛ quolib[et] offitiali q[ui] eos miserit ꝛ si contra
fecerint soluant q[ui]lib[et] eor[um] noīe pene .xx. s[oldos] dñi
¶ Si q[ui]s autē ex bailitorib[us] moriret[ur] infra tp̄s bailie
remaneat de denariis dñi soluere soluēti p[ro] rata tēporis
ꝛ nullus bailitor excuset[ur] eā infirmitatis quin di-
ctas .iii. lib[ras] dñi integre soluere teneat[ur] Sed aliū bo-
nū ɔstituat loco sui donec fuerit liberat[us].
¶ Bailitores debeāt p[er] qualib[et] portā equali tu-
nt uīr oēs .ccl. ut dictū ē saluo capitulo
iſ[cr]ipto q[uod] si in aliq[ua] porta ēēt q[uod] in ea nō possent bai-
litores adipleri hēat bailitores de aliis po-
rtis ꝛ q[ui]lib[et] bailitor soluat comuni Perusii p[ro] emenda
bailia quantitate sup[ra] notata. Addi[tu]r q[uod]
[illegible]

Qualit[er] bailitores dent fideiuss[ores] ꝛ eor[um] noīa 61
ꝛ p[ro]nomina scribat[ur]

Statuimus ꝛ ordinamus q[uod] q[ui]lib[et] bailitor dare debeat
ꝛ teneat[ur] bonū ꝛ ydoneū fideiussorē .xxv. lib[ris] dñi
p[ro] obediendo pot[estati] ꝛ capitaneo s[ecundu]m formā statutor[um] q[uor]u[m]
bailitor[um] noīa ꝛ p[ro]noīa ꝛ loci um fuerit pot[estas] ꝛ cap[itaneus]
scribi faciat ī libro comunis Perusii ut possint eos melius
inuenire quādo oporteat ¶ Et q[ui]lib[et] bailitor portare de-
beat ī sīula rubeā ꝛ nouā cū signo ī capite oīb[us]
dieb[us] tādē ꝛ festiuis q[ua]m aliis et nō faciēs sol-
uat p[ro] pena q[ua]lib[et] .v. s[oldos] dñi ꝛ sic ē faciendo accusetis
ꝛ pot[estas] ꝛ capit[aneus] ꝛ iud[ex] ꝛ q[ui]lib[et] aliis offitialis comunis
Perusii q[ui] sine ī sīula ī capite aliquē inuenit bailitorē
ipsum iud[ic]et .v. s[oldos] d[ic]t[os] ɔdempnare comuni Perusii teneat[ur] ꝛ hoc po-
ssit facere q[ui]lib[et] offitialis sine accusatore ꝛ denunciatore
aliqua seu ē aliquor[um] ꝛ q[ui]lib[et] bailitor h[abe]re debeat p[ro]-
cone ꝛ quēlibet ipsius habeat pot[estas] ꝛ capit[aneus] q[ui]lib[et] bailitorē co-
gere teneat[ur] ¶ Et bailitores nō faciant nec face-
possint aliquā actionē de aliquo cause ut ɔtractus se-
p[er]ius de aliqua re ꝛ si fecerint ipsi ut aliq[ui]s eor[um] tal[em]
actionē nō ualeat nec admicti debeat nec ēē in mu-
nia p[er]sonalis facta seu illata alicui bailitori q[ua]m dē in
unia p[ro]bari nō possit nisi p[er] aliū bailitorē ¶ Nul-
lus ī sup[er] bailitor debeat accipe pigni[us] n[isi] bailitori
nisi ut causa adq[ui]rēdi p[ro] facto comunis Perusii ꝛ bail[itor]
q[ui] ɔ[tra] fecerit penā .xx. s[oldorum] debeat sustinere ¶ Et n[isi]
cum eor[um] n[on] p[ro]ductores sint ī qualib[et] ɔdemnationis cū
p[ro]uidi p[ro]curatore p[ro] ut pot[estas] ꝛ capit[aneus] ꝛ alii offitia-
lib[us] eor[um] ꝛ comunis Perusii p[ro] comuni eos fuerit inuentū et
illa p[ro] uiria comunis sine p[re]tio face tenē ¶ Item q[ui]
bailitores fuerint iniūcta nulle ī aliq[ua] bail[ia]
p[ro] aliqua anbasiata comunis h[abe]re debeat nec sic sit
h[abe]re ut cela[re] debeat ꝛ q[ui]s p[ro]dictor[um] bailitor[um] occa-
sione dictar[um] anbasiatar[um] ꝛ p[ro]ditor[um] ad exequend[um]
nō debeat ut ɔpēsare q[ui]n totū ꝛ integrū cit[ra]
tē p[ro]dictis sine aliq[ua] diminutione soluere teneat[ur] Et si
aliquis eor[um] contra p[re]dicta fecerit ut aliq[ui]d p[re]dictor[um] pu[ni]at[ur] q[ua]-
lib[et] pot[estas] ꝛ capit[aneus] q[ui] faciet .xx. s[oldos] dñi auferre p[ro] pena
nec ob hoc tñ fiat diminutio de dicti supradictis
Saluo ipis bailitorib[us] q[ui] ipi ut aliq[ui]s eor[um] mitt[er]et[ur] extra
ciuitatē ꝛ comitatū p[er] p[ro] ut distriuū p[ro] facto comunis Perusii
h[abe]re debeant p[ro] qualib[et] die qualib[et] eor[um] n[isi] magis
.ii. s[oldos] dñi ¶ P[re]tiū que recipient bailitores p[ro] eor[um]
salariis deponere debeant in domo alicui[us] ɔuicini
p[ro]ximi q[ui] dom[us] nō distet a domo pigni[us] dē

tres domos cum meniuite (?) et burgis quam tenuerit. Et quilibet baiul' faciat illi decem domo pign'
seu pignora accepta cum quam ipse baiul' de contrata
seu parochia discedat ap' quem ovicani seu ipsa
domo pign' est depositum quod accepit quod si baiul' non
fecerit potestas et capit' ul' iudex seu alius officialis qui
bailitorem miserit teneatur ei auferre pro unce qualibet
pene nomine v sol. den. quarum medietas sit comunis et
alia habeat accusator et stetur sacramento accusatoris quod fece-
rit designato potestati capiti et baiuli primitus sine
pig' quod accepit ap' ovicano primum ins. Ille cuius
fuerit pignus non recollegerit baiulus possit
postea pig' accipere et portare sua voluntate et
arbitrio suo pena. ¶ Item dicimus quod si baiul' ne-
gaverit pign' acceptum pro se quantumque debet illi
cui debebit restituit dicendo se de eis pig' non habe-
re ul' aliter diffitendo solvat pene nomine x sol. den. et sa-
cramento accusatoris credatur quod fecerit designato potestati
et sindicum pignus restituere teneatur. Embasciatam
quam fecerint bailitores referre debeant illi ul' illis
a quo ul' quibus missi fuerint uno ul' pluribus sic eis
consensum fuerit ab illo ul' illis contra quem ul' quos fece-
rint ambasciatas nil addendo ul' minuendo ei quod
fecerint ul' eis consensum fuerit et qui contra fecerit sol-
vat pene nomine x lib. den. cuius pene medietas
sit comunis et alia habeat accusator tamen aliqua ambasci-
ata quam bailitores fecerint pro mallefitiis seu
in mallefitiis seu occasione malleficiorum valeat nisi debeat
in scriptum sepcum appareat expressum vel. ¶ Si
autem aliquis baiul' fuerit missus pro pred' capiend'
ul' faciend' ul' alia de causa non debeat secum ducere ali-
quem alium bailitorem sed ipse solus predam accipere te-
neatur et predam quam accepit restituere non debeat
illi cui accepit nec alii pro eo nisi ipsa aliis recepi-
erit sibi ipsa predam debet et dare debeat illi ul' illis pro
quo ul' quibus accepit ipsam predam ul' nuntio ei
contra non faciens potestas et capit' auferant pene nomine
pro unce qualibet v sol. den. quarum medietas sit com'
et alia habeat accusator. ¶ Item nullus baiu-
lus recusare debeat aliquam anbasciatam ul' an-
basciatas sibi impositas ul' impositas a potestate ul'
capite ul' ab aliquo officiali comunis pergam et eas qui-
bus bailitor bona fide sine fraude facere teneatur sic-
ut ei iniunctum fuerit. ¶ Item si fuerit iniunc-
tum alicui bailitori quod vadat expensis alicuius

et ire seu anbasciatam seu requisitionem facere recusaverit
potestas et capit' v sol. den. pro unce qualibet auferre teneatur.
¶ Bailitores autem pro eorum salario accipere debeant pro
civitate et burgos ij den. et non ultra ab illo pro quo
iverit et si creditor solverit aliquid den. alicui bailitori
occasione requiredi suum debitorem ul' ei ad precipiendi de-
bitori ipsos den. cum aliis legiptimis expensis creditori re-
stituere teneatur. ¶ Pro comitatu autem et districtu per-
gami pro qualibet anbasciata et reclamo xij den. recipere
possit et non ultra pro preda autem seu tenuta alicui
danda ul' faciend' habere debeat bailitor xij den. et non
ultra modo aliquo ul' ingenio et qui contra fecerit solvat
nomine pene comuni pergam xx sol. den. ¶ Pro primo
autem magio sive pecto ire debeat bailitor ex-
pensis mittentis pro secundo autem ul' tertio seu pluribus
ire debeat expensis illius ul' illorum ad quem ul' quos
iverit ad requirend'. ¶ Et si aliquis baiul' rogatus
fuerit ab aliquo ut suum adversarium quod semel ul' plu-
ries requisitum fuerit ul' citatum requirat seu citet cum
requirere seu citare debeat idem baiul' expensis
illius adversarii et nullus baiul' ipsas requisitiones seu
citationes debeat recusare facere. Contra non faciens potestas
et capit' suus iudex et quilibet alius officialis qui eum miserit
seu miserit ul' ei xx sol. den. pene nomine pro un-
ce qualibet tollere teneatur et stetur sacramento accusatoris
et quibus officialis comunis pergam valeat bailitores contra
facientes condempnare et eum cogere ad solvendum. ¶ Item
quando consilium civitatis in palatio fuerit congregatum nullus
baiul' in ipso consilio possit ul' debeat intus esse sed
in pede scalarum dicti palatii debeat commorari neque
forensis audire valeat que in dicto palatio pertrac-
tant. ¶ Item nullus baiulus possit esse procurator
alicuius pro se ul' sindic' alicuius universitatis ul'
yconomus alicuius ecclesie ul' collegii et qui contra faciens pro un-
ce qualibet iij lib. den. solvere teneatur et talis procurator
sindicatus et yconomatus non teneat nec valeat
ullo modo. ¶ Per civitatem et districtum pergami nullus
baiul' accipere audeat ul' presumat alicui pro aliquo de-
bito bovem domatum seu vaccam domatam sappam
vomerem nec aliquid quod ad laborerium pertineat. Contra fa-
ciens non potestas et capit' auferat pro unce qualibet x sol. den.
pro eorum salvo pro consuetudine integratam alicuius pro
quocumque pro eo obligatus quod tunc predam valeat accipi-
sine pena. ¶ Cum bailitor non ad aliquem pig-
norandum iverit ad lectum alicuius mulieris accedere non

acceperit et qui contra fecerit solvat pene nomine v.
solidos denariorum. ¶ Potestas et capitaneus et alii officiales civitatis po-
ssint exbannitos de suis perambasciatis ivent quantitate
que eis videbitur et cuilibet eorum de denariis comunis expensis ba-
iuli nullus vero debeat ire cum aliquo predictorum occasione male-
ficii cum aliquo seu aliquibus officialibus comunis nisi semel
in anno et qui contra fecerit pro vice qualibet pene nomine
x. solidos denariorum solvere teneatur. ¶ Teneantur baiuli pro
una quaque vice cum pulsabitur campana pro iure
reddendo statim ad curiam venire debeant qui contra fecerit pro vice qualibet solvere teneatur. ¶ Addicimus
quod massarii comunis debeant fieri facere expensis comu-
nis infulas de scarlato sive de cendado quot
erunt baiuli et unam dare debeant cuilibet baiulo
de denariis tamen quilibet baiulus predicto massario solvere teneatur
illam quantitatem pecunie quam ipse massarius ei pro ipsa in-
fula dixerit solvisse. Singulis infulis et in qualibet
earum dicti massarii duos griffones magnos fi-
eri facere teneantur. Et in qualibet parte infule unum grifo-
nem quod griffones sint et esse debeant in magnitudine infule ut magis
tate infule caput habeat et in hore seu orlo infule
pedes debeant tenere et nullus baiulus aliam infulam
portare debeat nisi tantum illam que sibi data fuerit
a massario supradicto et ipsi baiuli et quilibet eorum dictas infu-
las in capite portare debeant continue singulis diebus
tam dominicis et festivis quam aliis. Et qui contra fecerit
solvat pene nomine pro vice qualibet xx. solidos denariorum et accu-
sator credi debeat in iuramento. ¶ Item dicimus quod quan-
do baiulus invenerit predictorum occasione maleficii
habere debeat pro die qualibet ii. solidos denariorum tantum et non aliud
et cum in stantia habere non debeat nec ad aliud ullo
modo et qui contra fecerit solvat pene nomine xx. solidos denariorum.
Quando vero alia de causa iverit pro unoquoque xii. denarios tantum habere
debeant et non ultra et qui contra fecerit solvere debeat
decem penam. Et super unaquaque anbasciata seu tenuta
danda plures iverint baiuli quotcumque sint
xii. denarios habere debeant inter omnes et non plus. Cum autem
iverint pro cautione et bugos addandum tenuti ii. denarios
habere debeant baiuli. ¶ Item si aliquibus baiulo-
rum fuerit iniunctum per potestatem et capitaneum vel officiales
alicui eorum vel per alios iudices et officiales civitatis
pro quo aliquem homines debeant custodire et tenere
sub eorum custodia teneantur et debeant ipsum hominem cu-
stodire et habeat quilibet baiulus pro custodia pro die
et nocte ii. solidos et non plus nec aliquid aliud habere po-
ssint nec commestionem habere possit nec debeat ullo
modo et qui contra fecerit xx. solidos denariorum nomine pene solvere te-
neatur. ¶ Item postquam debitor fuerit exbannitus
creditor possit ducere ad capiendum eum unum baiulum
quod placuerit creditori. ¶ Et insuper nullus bai-
ulus possit esse de consilio civitatis nisi ad brevia ve-
(62) nerit sub pena x. solidos denariorum quam qui contra faciens solvere teneatur et cre-
datur iuramento accusatoris. Qualiter iurent baiuli comunis.

Iurent et iurare debeant omnes et singuli baiulii pa-
rere et obedire mandatis potestatis et capitanei vel doctorum et omnium
officialium comunis Perusii et facere officium baiulie et que
ad eorum officium pertinent facere et adimplere legaliter
et bona fide sine fraude que in superiori capitulo continentur
tam pro maiore quam pro minore remoto odio amo-
(63) re pretio vel precibus alicuius. Qualiter bandiant ea que pertinent ad officium baiulorum.

Post et capitaneus bannum faciant mittant bis qualibet mense
et publice nuntiari die sabbati per precones omnia
et singula que continentur in capitulo constituti de officio
baiulorum et eaque eorum officio facere tenentur ut sit omnibus
(64) manifestum. De officio et electione illorum qui debent
esse super officio baiulorum cum capitaneus vel notarius.

Capitaneus et eius iudex et notarii sint et esse debeant super bai-
ulis et eorum examinatione correctione et teneantur in-
telligere omnes et singulas personas que de ipsis ba-
iulis vel de aliquo ipsorum querimoniam deposu-
erint coram eis vel aliquo eorum. ¶ Item ad maiorem
cautelam duo boni homines quorum unus sit notarius cum
aliis officialibus sorte brevium eligantur qui esse de-
beant super officio baiulorum per totum annum qui de-
beant continue sedere ad ius reddendum conquerentibus
et conqueri volentibus de eis sicut sedent alii officiales
ad ius reddendum et possint et debeant eos et quemlibet eorum
dampnis et singulis capitulis que continentur in superiori capitulo
de officio baiulorum et condempnare secundum formam dictorum
statutorum sicut dominus capitaneus vel potestas facere posset et
habeant dicti officiales pro eorum salario medietatem dicto-
rum bannorum que a dictis baiulis auferent et alia medie-
tas sit comunis. Et si dicti officiales commiserint fra-
udem in dicto officio pro vice qualibet quilibet eorum xxv.
(65) libras denariorum comuni Perusii solvere teneantur. Qualiter precones sint et exerceant officium et de eorum salario.

Statuimus et ordinamus quod in civitate Perusii sint v.
precones. scilicet Bonavenire Sappoli et Angelus Gra-
donis et Guidarellus Oradini et Iacopellus
et Fraviviis prout debeant invenire qui sit bonus et

ualis et equalis cum bucinene sappoli et inue-
niat per potestatem et capitaneum et quicumque melius poterit inveni-
ri ille conficere inveniet(?) [illegible] et habeant illud salarium quod habe-
re debeant a communi Pisani quod habet seu habebit bucinene super-
nominatus. Qui precones omnes equos habeant pro communi
Pisani et habere debeant et teneantur ad salarium communis Pisani et
ipsi equi per potestatem et capitaneum ponantur et extimentur et assi-
dentur. ¶ Et si dicti precones vel aliquis eorum non habeant
aliquem equum per statutum aliud adventurum et si contra fecerit
puniatur qualibet vice c solidis denariorum pene nomine solvendis teneatur.
¶ Iubemus etiam quod predicti precones omnia bannimenta in civitate
et burgis Pisani equites facere teneantur et non aliter, illo in-
salvo quod in plateis communis et in scalis palatii potestatis et ca-
pitanei bannimenta facere valeant pedites. Quando tamen cum
des necesse erit vel quando potestas et capitaneus vel aliquis eorum
duxerit in iungendis alii non tres precones singulus gui-
dardellus et Iacopellus [illegible] habeant a communi Pisani pro quibus
eorum pro una tunica vi libras denariorum quam tunicas
quibus sua tunica pro honore communis Pisani portare
debeant. ¶ Volumus insuper quod ultra dictos v precones
Gamettus et Iohannes [illegible] nomine sint precones tamen pedi-
tes, sic acto et expresso quod bona fide sine fraude de-
beant facere bannimenta et studeant quam melius poterunt
quod gentes eos audiant et intelligant diligenter. Et ha-
beant dicti Gamettus et Iohannes scilicet quilibet eorum pro eorum
salario x libras denariorum a communi Pisani et non ultra et bannire
debeant prout fuerit oportunum. ¶ Dictis autem pre-
conibus omnibus et singulis solutiones suorum salariorum prout
est supra declaratum de mense maii fieri facere teneantur.
¶ Teneantur etiam dicti precones extra civitatem et burgos non
ire cum tuba sine potestate et capitaneo vel iudice vel de eorum li-
centia speciali. Et ipsi precones sine proprio bailiam habeant
a communi quando ibunt in comitatu pro negotio [illegible]
et sicut habent alii bailitores. Possint quoque dicti pre-
cones recipere pro bannimentis unius cuiusque [illegible] denarii et
non ultra. Et debeant ipsi precones facere omnia ban-
nimenta que eis vel alicui eorum per potestatem vel capitaneum vel
seu iudices communis Pisani [illegible]
[illegible] non debeant. ¶ Teneantur [illegible] dicti pre-
cones facere omnia et singula bannimenta in civitate et
burgis Pisani in locis olim consuetis et etiam in aliis in
quibus bannimenta in civitate et burgis audiantur et intelli-
gantur modis omnibus diligenter tamen Bucinene su-
pradictus quando presens fuerit [illegible] et [illegible] debeat fa-
cere bannimenta. ¶ Iubemus etiam quod omnes et singuli pre-

cones quando fuerit in exercitu bannimenta eorum ammissarum
sine proprio cavallis facere teneantur quotiens fuerint requisiti.
Qui non fecerit solvat pro pena qualibet vice x solidos denariorum. ¶ Item pre-
cones et quilibet eorum omnia bannimenta que imponerentur eis vel alicui
eorum a rectoribus civitatis et operariis et rectoribus vel iudicibus et notariis pro
utilitatibus et negotiis suis civium quotiens requisiti
fuerint facere teneantur. Et potestas et capitaneus nequeant liberare
quin dicti faciant bannimenta. Et si prohiberent eis x libras denariorum
pro quibus eorum pro pena qualibet solvere teneantur. ¶ Cum autem dicti
precones exbannimenta et rebannimenta fecerint personarum
in scalis palatii communis Pisani seu in scalis palatii in quo mo-
ratur capitaneus Pisani faciant et ipsa exbannimenta et rebannimenta
alibi facere non possint ullatenus nec aperte. ¶ Iurent
insuper predicti precones et iurare debeant omnia et singula que
continentur in hoc capitulo plenius observare et potestas et capitaneus eos
iurari facere teneantur. ¶ Additum est huic capitulo quod dictis
capitulum cum statutis [illegible] debeat concordare.

De officio Angeli maioris et eius salario

Statuimus quod Angelus maior pulsator campanarum sine
proprio bailiam habere debeat a communi et possit facere amba-
sciatas [illegible] et burgos et potestatis infra sicut alii
bailitores, de ambasciatis quas faciet habere debeat
et valeat solutiones sicut alii bailitores. Et dictus Angelus
stare debeat singulis diebus continue ad hostium palatii
communis Pisani antequam fuerit consilium [illegible] omnia que
[illegible] fuerint a potestate vel capitaneo vel eorum iudicibus. Campanam
autem quotiens [illegible] fuerint [illegible] pulsare teneatur et habeat
et habere debeat dictus Angelus pro suo salario pro uno anno
scilicet a kalendis maii proximi usque ad alias kalendas maii proximas sub-
sequentes xxv libras denariorum, tamen videlicet x libras pro indumentis et
xv libras pro aliis [illegible] et pulsationibus campanarum. Et
dictus Angelus indumenta pro honore communis Pisani debeat [illegible]
[illegible] communis Pisani dictas xxv libras denariorum
[illegible] Angelo solvere teneantur [illegible] solutio [illegible] Iam
in tempore officii [illegible] capitanei [illegible] anno [illegible] millesimo
cc Lxx [illegible] ¶ Si autem dictus Angelus peteret
seu acciperet ab aliquo [illegible] officii potestas
et capitaneus ei [illegible] qualibet x libras denariorum pene nomine aufe-
rant pro communi. Salvo quod dictus Angelus pro ambasciatis
quas faceret [illegible] burgos [illegible]
[illegible] valeant [illegible] alii bailitores. **Qualiter persone**
que non concedunt et quibus de causis possit concedi 67

P[illegible] repressalias aliquas [illegible]
[illegible] persona [illegible]
[illegible] promissiones seu obligationes.

quam aliquis fecit pro aliqua causa vel occasione vel districtu alicuius comunis civitatis Bononie seu quod aliquis presumpsit cum aliquo seu aliquibus alterius iurisdictionis fecerit eisdem tamen esse contra quod presentialiter (?) teneret potestas. ¶ Set si quis per [illegible] esset spoliatus rebus suis quas sciverit habere vel erit vel esset spoliatus possessione rerum suarum seu ipsis rebus quas habet in aliena terra seu districtu, potestas et capitaneum teneantur requirere comune illius terre in qua seu in cuius districtu esset ipse spoliatus vel possessione suarum rerum seu ipsis rebus privatus ad petitionem spoliati seu possessione suarum rerum privati totiens quotiens potestas et capitaneum videbitur expedire et factam predictam requisitionem potestas et capitaneum teneantur et debeant recipere probationes de spoliatione seu possessionis privatione ab illo qui postulationem fecerit coram eis. Et si invenerit probationes legitimas vel semiplenas pro parte illius spoliati seu derobati et malis probationes legitimas tunc potestas et capitaneum super illa terra et homines illius potestas concedere teneantur et eas aliter non procedant. ¶ Ceterum de concessionibus et promissionibus contra quorum et quorum non concedant represalie intelligamus et in contractibus et promissionibus que et que fient deinceps et qui et que facta forent vel fuissent ab eo tempore citra quo fuit presens capitulum ordinatum, scilicet a nono die exeunte mense novembris currentibus annis domini m. cc. lxxvi. Indictione iiii tempore domini Johannis pape xxi. Presalias autem iam concessas et confirmatas revocari non oporteat nec amplius confirmari. Sed ipse presalie vel concesse sunt rate et firme debeant permanere. ¶ Si autem quis ad civitatem Bononie venerit causa faciendi [illegible] medietatem represalias non valeant exceptis Fabrianensibus et aliis comunis Bononie [illegible] quibus venire non liceat ullo modo possit cum venire illi quibus per statutum populi ad civitatem Bononie [illegible] est concessus. Et non [illegible] hoc capitulo contineatur potestas et capitaneum semel et pluries [illegible] civitatis Bononie faciat bannum ut cives Bononie [illegible] [illegible] promissionibus recipiendis et faciendis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non in posterum nulla allegent. ¶ [illegible] potestas [illegible] requiri faciant omnes nuntios [illegible] [illegible] [illegible] bannum faciant ut nullus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] missionem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ¶ [illegible]

autem contra presalias vel [illegible] districtui Bononie reprehendere non audeant nec apponere [illegible] [illegible] fecit restituat ablata et dampna et expensas resarciat reprehenso seu derobato suo [illegible]. ¶ Additum est huic capitulo quod hoc statutum fiat et observetur ut in statuto populi continetur et cum statuto populi concordet et quod [illegible] capitulum represaliarum consules ancianorum cum rectoribus possint tenere et examinare. 68

De electione arbitrorum et eorum iudicum et notariorum.

Quandocumque [illegible] nuntius vel nuntii vel aliqui eorum seu cum alia terra arbitri fuerint eligendi potestas et capitaneum et consules ancianorum arbitros eligere debeant et iudices et notarios arbitrorum bonos et utiles prout eis videbitur expedire. Et cum illa terra cum qua fient arbitri si [illegible] ordinamenta secundum quorum formam per arbitros procedatur sicut aliqua civitas sive terra noluerit facere vel esse contra [illegible] [illegible] ac facere summarie iustitiam et ius reddere sine strepitu iudicii [illegible] civitatis Bononie hominibus illius civitatis sive terre summarie ac sine strepitu iudiciorum ius et iustitiam contra [illegible] et aliter cum civitate illa seu terra arbitros dirigi non oporteat. Set ubi illa civitas seu terra non faceret ius et iustitiam non summarie ac sine strepitu iudicii [illegible] ut dictum est arbitri eligi debeant ut supra est notatum. ¶ Additum est huic capitulo quod hoc statutum cum statuto populi debeat concordari. 69

Qualiter potestas et capitaneum dent operam quod depredationes et [illegible] tollantur et removeantur.

Potestas et capitaneum teneantur dare operam iuxta posse qualiter [illegible] et depredationes fiant et fiere [illegible] nos et nuntios nostros [illegible] valeat et [illegible].

Qualiter ambasciatores mittantur per certa negotia civitatis Bononie et de aliis ambasciatis et licentiis. 24. 70

Potestas et capitaneum [illegible] [illegible] comunis Bononie [illegible]

tinenti et debiis intelligatur que ad libitum venerit in civitate vel comitatu vel districtu Perusii et non in aliis quorum libri non apparerent in libris communis Perusii assignati. Cives Perusini non petentibus ambasiatores vel licteras suis expensis potestas et capitaneus eos dem faciat et concedi dummodo in primo sciant quam ambasiatores vel licteras postulant. Set ambasiatores sine licentia consilii aliter non concedant licteras autem concedant petentibus prout eis videbitur expedire.

Qualiter vendatur pedagium communis

Potestas et capitaneus teneantur post factum bannum per civitatem et burgos .xv. diebus intrante mense maii vel vi. incantibus per sex dies admovere totum pedagium et guidam communis Perusii comitatus et districtus cum pedagio pontium ... et cum pedagio castri ... et casa castaldi salvo iure concervatis et ... sicut habent in ... Et quicumque voluerint emere pedagium dummodo tamen plus offerenti dari debeat tamen antiqua venditio pedagii fiat legi faciant potestas et capitaneus instrumentum venditionis pedagii in maiori consilio civitatis. Salvis guidis et pedagiis aliorum prout in inferioribus capitulis continetur. Et tenentur ... quod nemo audeat vel presumat apud castrum ... colligere seu colligi facere aliquod pedagium nisi tantum commune Perusii vel ille cui commune Perusii duxerit concedendum et qui fecerit pene nomine .xxv. libras denariorum communi Perusii solvere teneatur.

Qualiter potestas et capitaneus non permictant aliquod novum pedagium colligi et quantum pedagium colligatur

Nulli civi vel comitatensi seu alicui alii potestas et capitaneus permictant aliquod pedagium novum in civitate seu districtu Perusii colligere nisi modo et ordine inscripto in dicto capitulo. Apud castrum novum pro qualibet salma vi. denarios. Apud ... vi. denarios. Apud Pasignanum vi. denarios. Apud montem ... xii. denarios. Apud villam ... xii. denarios. Pro guida ... xii. denarios. Apud montem ... vi. denarios. Apud montem ... vi. denarios. In pede plagarii vi. denarios. Apud castrum ... vi. denarios. Apud castrum ... vi. denarios. Apud castrum ... xii. denarios. Item tamen quod non accipiant pro ... xii. denarios. Apud ... xii. denarios. Apud ... vi. denarios. Apud ... xii. denarios. Et ultra modum predictorum aliquis facere non presumat et qui contra fecerit pene nomine .x. libras denariorum communi Perusii solvere teneatur pro mala ... et capiant ... seu ... in locis predictis nisi certe pedagii auferant sub pena supra nominata. Et quod alius Perusinus non debeat nec audeat colligere et tollere pedagium seu guidam in aliquo loco in ... cuius Perusinus habet fortiam sive castrum aliter Perusii et qui contra fecerit solvat pene nomine .xxv. libras denariorum et nomine pedagii restituere teneatur et de pedagio accepto credatur iuramento illius qui dixerit pedagium se fore acceptum. Et nullus Perusinus salmam alterius suam faciat seu suam esse dicat et si fecerit .xxv. libras denariorum pene nomine solvere teneatur. Et additum est huic capitulo quod siquis acceperit aliquid ultra formam huius capituli quod auferat se pene nomine duplum rei accepte et nichilominus cogatur ad restituendum pedagii quod accepit.

Qualiter potestas et capitaneus spirituales personas et universitates facientes colligi pedagium cogant actum facere stratas vias et pontes inter fines sue iurisdictionis et securitatem ab eis recipiant de tenendo in securitate districtum eorum.

Teneantur potestas et capitaneus compellere omnes spirituales personas seu universitates que faciunt in districtu Perusii colligi pedagium per se vel distinguere et debeat de signare fines sue iurisdictionis inter quos colligi faciunt pedagium ut inter ipsos fines teneantur facere recaptari stratas vias et pontes et recipiant ab eis plenissimam securitatem de satisfaciendo et restituendo integre cuilibet per eorum iurisdictione spoliate seu derobate seu ... ad admictendum quicquid in sua iurisdictione esset admissum. Ac etiam de ... et exhibendo communi Perusii inde ... ab omni robaria et iniuria que in sua iurisdictione fieret cuicumque facta fuerit et ... Et nullus possit seu debeat ... de iurisdictione in iurisdictione alterius pro pedagio auferendo et qui contra faciens .x. libras denariorum communi Perusii pene nomine solvere teneatur et predicta compellat homines ... Salvo quod si ... in sua iurisdictione pedagium voluerit colligere ad predicta nullatenus compellatur.

Qualiter apud ponticulos et alia castra Perusii pedagium non tollatur et alia tollatur

In fortia et districtu Perusii et maxime apud ponticulos et alia castra in Perusini ... habent Perusini et Romanis civibus et nuntiis domini pape et cardinalium nullum pedagium exigatur. Et si ab aliquo exigeretur potestas et capitaneus teneantur exigenti auferre pene nomine C.

lib. den. et eum compellere ut exactum pedagium inte
gre restituat cum expensis et quod quis sit rector suo dam
pno debeat iurando. ¶ Urbevetanus autem ¶ Assisi
nanus ¶ Spoletanus seu alius cuiuscumque iuris
dictionis sit guida seu pedagium seu silvaticum mi
liatem auferat. Si iurisdictione eorum seu aliqua
eorum non tollatur civibus et comitatensibus perusinis et potestas
et capitaneus in principio regiminis sui predictis civitatibus di
cendis faciant manifestum. Et si responderint quod velint
accipere pedagium nostris civibus et comitatensibus vel ac
cipi facere accipiatur ab eis aliquo capitulo non obstante.
Ita tamen quod aliquis predictorum non preiudicet emptoribus
pedagiorum donec tempus eorum emptionis finiatur. Qua
75 liter debeat comestibilibus pedagium non tollatur.

De rebus comestibilibus quas quis deferret perusium ad
vendendum non exigatur pedagium nec guida nec de
rebus necessariis seu in basilicam ponitis nec de
pannis perinduendis faciendis quod ab aliquo porta
rentur cuiuscumque iurisdictionis sit. Contra non facienti potestas
et capitaneus nomine banni c. s. den. auferre debeant pro
communi quorum medietas sit communis et alia habeat accusa
tor. ¶ Si vero aliquis civis cum iurisdictionis sit
pedagium acceperit aliter in districtu perusino de aliquo
predictorum xxv. lib. den. pene nomine communi perusino solvere
teneatur. ¶ Et si aliquis civis vel comitatensis perusinus aliter
consilio auxilium dederit ut pedagium seu gui
da in districtu perusino colligatur vel cum eo participaverit
de lucro c. lib. den. pene nomine communi perusino solvere
teneatur. Et insuper accipientem illi cui erat prius acce
ptum fuerit restitutum. Qualiter potestas et capitaneus fa
ciant venire coram se dominos pedagiorum ad
76 assignandis illos qui per eos colligunt pedagium.

1 In primo regiminis potestas infra xv. dies et capitaneus teneatur
facere vocari omnes dominos pedagiorum et coram se facere
presentari a quibus accipiantur nomina et prenomina illorum
quos ponunt seu posuerint vel ponere voluerint super
pedagio colligendo quibus assignatis faciat eos
iurare pedagium colligere bona fide secundum formam sta
tuti et non aliter contra facientes x. lib. den. communi perusino
solvere teneatur. Et si aliquis qui non assignata vel infra
vel deputata ad pedagium colligendo aliquod peda
gium colligeret quadruplum illi cui acceperit resti
tuere compellatur et omnes expensas reficere quas fe
cerit ille a quo pedagium fuerit acceptum. seu quas
fecerit pro veniendo stando et redeundo seu con

querendo dicto quod dixit vel suo nuntio contra formam huius
statuti factum esse et suo credi debeat iuramento.
Quod aliter perusini hunc castellanus in alio districtu non aufe 77
rant pedagium perusinis nec Romanis.

1 Quicumque de comitatu perusino et districtu habet aliquod castrum
in districtu perusino vel alibi non auferant pedagium
aliter perusino vel aliter de districtu perusino nec aliter Ro
mano. Contra facienti potestas et capitaneus auferant pro qua
libet qualibet pene nomine x. lib. den. et cogantur illum
in duplum restituere quod accepit. ¶ Et homines seu
domini de Caso rustico et alii nostri cives et comitatenses
habentes castra in iurisdictione aliorum hoc statutum
debeant observare quod si non fecerint et contra venerint pe
ne nomine communi perusino pro qualibet qualibet xxv. lib. den.
solvere teneantur. ¶ Et potestas et capitaneus eos de civi
tate et burgis perusinis faciant forbanniri. ¶ Item
nemini de civitate et districtu perusino liceat quod
aliquis facere suum cum minuendi salarium peda
gium seu guidam predictis dominus quorum esset castra
in quibus pedagium tolleretur contra non facienti potestas et capitaneus
xxv. lib. den. pene nomine pro communi teneantur auferre
quorum medietas sit communis et alia habeat accusator
et de hoc sit licitum cuilibet accusare. ¶ Addimus in
super quod de castro de Porcile vel quod perusini castrum te
nent non accipiatur pedagium civibus perusinis.
Item nullus forensis stare debeat ad colligendum peda
gium in nostro districtu contra facienti potestas et capitaneus aufe
rant pro qualibet qualibet c. s. den. ¶ Additum est quod dam
omnia capitula loquentia de pedagiis cum statuto isto
debeant concordare. Quantum solvat portantes 78
ex civitate et districtu perusino pro decimo pisces

1 Quicumque portaverit pisces ex civitate et comitatu
perusino sive sit perusinus vel comitatensis vel alius quicumque
loco decime seu dacii pro salma tencarum v. s. den. pro
sauma lascarum iiij s. solvere teneatur. Non obstante huic
capitulo capitulo superiori quod loquitur quod aliter perusino pedagi
um non tollatur. ¶ Si autem fortecunque contra fecerit vel
pacti sive conventiones fecerit cum aliquo vel aliquibus cum
occasione fructus lacus minueret in vendicione vel non ve
deret hanc concessionem que permissa fuerit vel quod non
permitteret in eis potestas et capitaneus auferant cuilibet
tali pene nomine xxv. lib. den. ¶ Tamen non de
beat dari pro dacio ad vel dacio deferentes pisces
ad civitatem perusinam cum vendendi eos ubi de sicos
ibi de vendiderint minutatim. ¶ Additum est quod hoc

stantem cum statuto pp. debeat concordare

79 De inpositione equorum

Per totum mensem maii vel iunii potestas et capitulum teneantur proponere de inpositione equorum in maiori consilio civitatis, et quod decretum fuerit per ipsum consilium effectui mandetur.

80 Qualiter duo medici, unus cirurgicus et alius fisicus habeantur

Cum commune Pisanum medicis indigeat qui commune valeant curare infirmos, dicimus et ordinamus quod potestas et capitulum et commune Pisanum perquirant quam melius poterunt quod duo boni medici, scilicet unus fisicus et alter cirurgicus, in civitate Pisana habeantur et conducantur.

81 Quod figura crucifixi pingatur super hostium sancti Laurentii

Potestas et capitulum teneantur pecuniis communis facere fieri et depingi figuram crucifixi ad modum crucis sancti Laurentii super hostium ex parte platee cum diversis coloribus, quam pulcrior dicta figura benedicta poterit ordinari.

82 Qualiter festum beati Stefani protomartiris et octava eius custodiatur in civitate et comitatu Pisano

Ad evitandam omnem pestem et omnem aquam nocivam que fundo generaliter appellatur, dicimus et ordinamus quod festivitas et octava beatissimi protomartiris sancti Stephani diligenter ab omnibus hominibus et personis tam masculis quam mulieribus de civitate et comitatu Pisano cum omni reverentia custodiatur, ita quod ab omnibus laboreriis et operibus abstineant universis. Et quod potestas et capitulum xv diebus ante predictum festum aliquo die sabati per civitatem faciant bannum ne quis incidat in dictam penam, imponendo penam et bannum C solidorum denariorum cuilibet delinquenti contra facienti. Quam penam potestas et capitulum vel alter eorum pro communi exigere teneantur, et quilibet possit accusare et habeat medietatem banni. Et nichilominus potestas et capitulum teneantur [illegible] communis Pisani [illegible] predictum tempus xv dierum [illegible] personas [illegible] vel licentias [illegible] presentis communis Pisani singulos [illegible] communis Pisani et [illegible] sub pena excommunicationis predicti [illegible] debeant [illegible] quod abstineant a predictis laboreriis et operibus universis a quo die dicte festivitatis et octave ipsius protomartiris [illegible] ad honorem dei et reverentiam ipsius martiris [illegible]

Qualiter procuratores fratrum minorum possint eorum negotia facere et gerere et cum non obstante aliqua exceptione

Dicimus statuimus et ordinamus quod venerabilis pater Alexander papa quartus concessit fratribus minoribus et conventui Pisano syndicum et procuratorem ad agendum et defendendum, et dictum procuratorem dicatur revocatum esse morte mandatoris, auctoritate presentis statuti dicimus et confirmamus quod dictus procurator sit eorum procurator et syndicus, quod possit pro dictis fratribus agere et postea defendere et omnia et singula facere que idem procurator generaliter et legitimus procurator et syndicus ad eorum negotia facere et exercere possit, et quod opponi [illegible] oppositiones exceptiones contra aliquid vel contra commune Pisanum de dicto procuratore dicendo quod non exstat vel quod sit revocatus morte mandatoris vel aliqua qualibet non audiatur. Sed quod predictus procedat in causis usque mediante et quod auctoritate presentis statuti venditiones fine et refutationes que dictus procurator et syndicus fecit et faciet in futurum de aliqua re vel rebus cum consensu et voluntate Guardiani qui nunc est et fuerit vel qui erit in futurum in dicto loco et conventu plenam obtineant firmitatem, sicut que predictus syndicus et procurator auctoritate presentis statuti syndicus et procurator ad omnia super dicta sicut super dictum est omnium locorum fratrum minorum comitatus Pisani.

83 Qualiter et qui et quot consiliarii eligantur in consilio generali et speciali et qualiter C. pro [illegible] 84

Potestas infra viii dies postquam venerit ad civitatem Pisanam teneatur veteres consilium priores potestas et consilium domini capitanei et priores congregare in quo consilio eligant L boni homines et ydonei, scilicet x de qualibet porta, qui sint de consilio speciali, et C boni homines, scilicet xx de qualibet porta, qui sint de consilio generali, quorum electio fiat hoc modo videlicet quod omnes consiliarii cuiuslibet porte [illegible] quelibet porta vadat per se et mittat brevia [illegible] cuiuslibet porte [illegible] brevia [illegible] in electione et eligant illos x [illegible] de consilio speciali et illos xx homines qui sint de consilio generali [illegible] porte et quilibet electores eligant tres [illegible] unum de consilio speciali et duos de generali et hoc [illegible] consiliarii electi [illegible] consilio [illegible] eligant C bonos homines et ydoneos de qualibet porta [illegible] de consilio generali [illegible] de consilio [illegible] sint ipso consilio toto [illegible] porte [illegible] qui electi fuerint de consilio speciali [illegible] in ipso consilio [illegible] qui fuerint [illegible] non eligantur [illegible]

nec unus alterum. Scilicet in consilio generali quod non faci-
ent potestas et capitaneus xxv libras denariorum pene nomine aufer-
re teneantur. Nullus tamen possit esse de consilio
generali nec de aliquo consilio sinatur nisi sit vel antecessores
sui de civitate et comitatu Pisarum et non fuerit habitator
Pisane civitatis vel eius districtus ipse vel antecessores eius per spatium xxx annorum. Item
nullus possit esse nec debeat in aliquo consilio qui
non habet domum in civitate et terras in civitate et districtu
Pisarum et in libra non inveniatur scriptus in libris communis Pisarum
salvo a x annis citra. Et hoc quod continetur in isto pa-
ragrapho intelligatur in forensibus qui venerint aliunde
et fuerint cives de civitate et comitatu Pisarum
oriundi et non invenientur civibus Pisarum. Et si quis contra fe-
cerit in xxv libras denariorum puniatur et potestas et capitaneus te-
neantur et possint facere inquisitiones secretas de omnibus
que in hoc capitulo continentur. Et si que contra fecisse
invenerint eum condempnare debeant in pena supra-
notata. Et minor autem xxv annorum de consilio genera-
li esse non possit et si eligeretur eius electio non valeat
et ille qui eum eligerit penam x librarum solvere teneatur et si
minor electiones consilii receperit C solidos denariorum pene
nomine solvere teneatur. Item quicumque primus vi
mensibus erit de consilio generali in sequentibus vi mensibus
in maiori consilio civitatis sit et debeat remanere
absque aliqua electione et ille qui remanserit in suo consi-
lio non computetur in suo consilio C hominum predictorum
nec in suo consilio generali et duo exeuntes domo in
specialibus consiliis nullatenus eligantur. Preterea nul-
lus civis vel comitatensis pisanus possit esse in
aliquo consilio civitatis nisi in consilio illius porte in
qua repertus fuerit habere libram suam. Iubemus in-
super ut nullus per quam consilium erit divisum per eos
per brevibus capiendis palatium in brevia dante in-
trare audeat vel presumat et ad brevia ire non de-
beat ullo modo. Et si quis contra fecerit ad bre-
via pervenerit et breve habuerit in officio aliquo eligen-
di et aliquem in officio elegerit sua electio valere non de-
beat nec tenere. Et quivis autem vi mensibus re-
gis potentes quibus [illegible] consilium specialem
ultimis vi mensibus post electionem facere teneantur modo
et ordine supradicto. Et addendum est quod si quis illorum
qui fuerint de priore fuerit electus de consilio pro pe-
nte esse non obstante eorum loqueretur in contrarium
de forensibus.

Cum tractabitur de electione alicuius officialis pro quo
salarium in consilio constituatur quam electio celebre-
tur. Et salarium postquam in consilio constituatur eis
absque diminutione aliqua persolvatur. Et si aliquo modo
potestas et capitaneus vel aliquis eorum officialium exegerit aliquid
vel massarius communis aliter ad aliquod salarium persolvendum so-
lvatur communi Pisarum de eorum salario xxv libras denariorum. Et
salarium ordinatum tamen potestas quam tamen solvatur
et solvi faciat officiali de avere communis sine salario
ammaiori consilio civitatis melius fuerit ordina-
ta. Et quibus officialibus teneatur obedire potestas
et capitaneus et unus eorum in his que erunt eis iniuncta
pro utilitate communis Pisarum. Salvo semper consilio
et salvis capitulis constituti et salvo consilio tam super
quam communis possit ordinare et facere quod voluerint
super hoc capitulo in ordinando et constituendo salarium offi-
cialium quod per ipsa consilia ordinatum et stabilitum fu-
erit et per aliquod ipsorum consiliorum sit firmum eorum decreto
supradicto in aliquo non obstante. Item quibus offici-
alis communis Pisarum sorte brevium eligantur excepto quod
in officio michaelis Iohannis minori bonicelli masar-
i et suorum notariorum ripariorum et angelorum maiorum et officiales
sorte brevium nullatenus eligantur. Incipit titulus

officialium qualiter pro eis salarium statuatur et
quis officiales eligantur

Omnes et singuli officiales communis Pisarum per maius consilium
civitatis et per sorte brevium eligantur in quo recap-
potestas et capitaneus ipsos officiales omnes et singulos ad bre-
via et non aliter eligi facere teneatur et si aliter eligerentur
electio non valeat nec salarium habeat a communi. Salvo
superiori capitulo et eorum in eo continetur. Brevia autem
fieri debeant hoc modo. Scilicet quod tot fiant brevia
quot erunt consiliarii cum quibus potestas vult que tot sint
signata litteris convenientibus ad officium super quo de-
beant officiales eligi quot erunt officiales eligen-
di et postea quibus porta vadat pro se ad brevia
capienda quibus brevibus dandis sine fratres mino-
res vel predicatores vel sancti Augustini vel alii quidam
clerici religiosi [illegible] qui dominis seu capello de-
beant exhibere brevia et fratres dare debeant illis
qui missi fuerint ad brevia capienda et ille qui ha-
buerit breve signatum eligat officiale quem eligere
habeat bonum et ydoneum illius brevia recipiant
fratres debeant [illegible] presentes invenire possint
in consilio ad brevia [illegible]

possint ad brevia capienda. Sed non potestas et capitulum et familie eorum consiliarios ad capienda brevia intrare teneantur. Et si quis habebit electionem eligendi iudicem communis illum eligere debeat qui in scolis studuerit v. annis. Si vero plures erunt electionarii qui unum offitialem habent eligere si fuerint quatuor eorum in concordia electio eorum valere debeat et tenere contradicente altero non obstante. Et nemo qui fuerit in electione aliqua possit esse in eo offitio in quo habet offitialem eligere si electio brevibus fieret. Et si quis sic eligeretur vel clamaretur electio valere non debeat nec tenere.

Item nullus possit eligere patrem suum filium vel fratrem carnalem et etiam in eadem familia commorantem ad aliquod offitium communis faciendum et alio modo quam supradictum est potestas et capitulum nullum possint facere offitiales et si fecerint non habeatur pro offitiali et nullum salarium talis offitialis habere debeat a communi exceptis preconibus custodibus noctis notariis qui scripserit presens statutum et salvo eo quod dictum est de Michaele Iohannis Minia (?) Anglo et Bonicello et massario et eius notariis quibus hoc capitulum non preiudicet ad aliquod offitium non faciendum. Item dicimus statuendo quod quicumque habuerit aliquod offitium a communi pro quo sortem brevium non elegerunt suum exceptis habeat salarium sive non habeat a communi non possit habere aliud offitium medio anno in quo esset electus ad offitium faciendum si illud primum offitium acceptaverit. Sed illo suo uno offitio sit contentus. Et si quis offitialis acceptaret aliquod offitium in quo eligeretur quam illud unum offitium quod haberet debeat admittere illud ultimum offitium et solvere de suo communi pro pena x. lib. den. Sed si quis eligeretur in duobus offitiis vel pluribus similibus et offitialis electus aliquorum offitiorum ipsorum non acceptaret liceat ei acceptare ad quodcumque recipere unum ipsorum quod sibi magis libuerit exercere. Item nullus insuper hoc anno presenti possit habere offitium a communi in quo fuisset anno preterito nunc transacto. Sed aliud offitium habere valeat et tenere exceptis offitiis supradictis quibus hoc capitulum nequeat preiudicium generare et de hiis omnibus potestas et capitulum possint facere inquisitionem secretam et si aliquos contra fecisse invenerint cum in quantitate supra declarata debeat condempnare. Item debeant insuper potestas et capitulum penes se inscriptis habere

Item si quis ad aliquod offitium eligeretur ad quod exercendum insufficiens seu inpotens videretur potestas et capitulum tamen ante dictum offitialem inquisitionem facere plenariam vel secretam sicut eis vel alicui eorum fuerit postulatum et si aliquem offitialem invenerint insufficientem seu inpotentem ad illud in quo esset electus offitium exercendum illum offitialem debeant de offitio removere non obstante si ille offitialis exercere offitium iuravisset. Si autem quis offitialis fuerit electus ad aliquod offitium exercendum et illud offitium noluerit acceptare ad ipsum recipiendum offitium minime compellatur. Salvo quod hoc in ambasciatoribus qui locum nequeunt recusare. Si vero quis electionarius aliquem in aliquo offitio pretio elegerit de inde ad x. annos omnibus electionibus privetur et xxv lib. den. pene nomine solvere teneatur et ille qui pretium dabit vel dari faciat similem penam debeat sustinere cuius medietas sit communis et aliam habeat accusator. Et si quis elegerit aliquem in aliquo offitio in quo esse non possit ille qui erit electus de offitio debeat removeri et electionarius cum elegisset alium eligere non valeat sed ad penam de qua esset talis electionarius vel offitialis duret per unum annum et non plus excepto offitio Michaelis Iohannis Bonicelli Angli massarie ad quem pertinet qui sunt super nominati. **De electione iudicum communis Perusii et qualiter fieri debeat**

P(er) maius consilium civitatis et consilium capituli debeat eligi vi. iudices civitatis modo et ordine infrascripto quorum iudicum duo sint super questionibus x. lib. et ab inde infra et duo a x. lib. supra et duo sint super causis appellationum et executionum sententiarum et laudorum et annulationum faciendarum. Sextus iudex sit super causis extraordinariis et super iis omnibus civitatis et burgorum et comitatus et districtus Perusii quorum offitia durare debeant ab istis kalendis maii proximis ad alias kalendas maii proxime subsequentes quorum quilibet habeat xxx. lib. den. pro suo salario et ipsorum iudicum electio fiat hoc modo scilicet per alium iudicem fiant v. brevia in qualibet porta et si fuerint iiii eorum in concordia electio eorum valere debeat et tenere contradicente altero non obstante. Et nullus iudex eligatur in offitiali nisi de porta de qua esset electionarius et si eligeretur de alia porta electio sit nulla et pro offitiali nullus habeatur. Et predicti iudices questiones xx. lib. et ab inde infra summarie intelligantur et diffiniant [illegible] sic de ipsorum iudicum possit voluntate

88 37

Qualiter officialis non possit aliquem ponere loco suo

Quicumque officialis potestatis fuerit acceptus per potestatem ad aliquod officium faciendum pro communi Perusii, non debeat nec possit alium substituere loco sui pro aliquo officio faciendo in aliquo sive cum toto tempore sui officii, sed electus ipse officialis ad predictam de qua officialis fuerit remaneat, dummodo si pro certa temporis satisfiat de tempore quo steterit. Et addictum est quod potestas et capitaneus non debeant ponere nec mittere in consilio de substitutione alicuius officialis in loco alterius officialis, non talis officialis nec ad aliquod locum pro communi Perusii, vel non esset pro evidenti utilitate communis Perusii. Et si potestas et capitaneus contra fecerint, C libras denariorum pena nomine communi Perusii de suo salario solvere teneantur.

89 38

Qualiter iudices communis debeant consilium potestati et capitaneo communis Perusii

Iudices communis Perusii debeant bona fide sine fraude operam et consilium potestati et capitaneo exhibere ut observentur omnia statuta et ordinamenta communis et populi Perusii, et non ipsi iudices ea debeant observare et manutenere contra omnes et singulas personas in concordia et bono statu, et non tractare contra nec contra communis firmam nec ulli volenti firmam consentire. Et si aliquid contra facientem invenerint in consilio debeant propalare quam moram et causas coram eis proponentes vel aliquo eorum suscipere debeant nec in fraudem recusare, sed eas infra XL dies a tempore litis contestate debeant diffinire secundum statuta et ordinamenta communis Perusii et consuetudines approbatas non per partes, stetur certis diebus feriatis et feriis, et dare operam ad concordiam inter partes, et si falsos testes invenerint eos facere condempnari donec causationes receperint ab eis. Item quod potestas et capitaneus eos inter manibus habere valeant quando vellent, et credentias eis impositas a potestate vel capitaneo nemini debeant revelare. Dicta omnia causarum et dicta testium tenere secreta et nulli pandere donec fuerint publicata; non potestati et capitaneo vel eorum iudicibus superbis consilium postularet. Et consilia eis data tenere secreta et nulli pandere modo aliquo nisi notario cum scribit pro sententia ferenda, nec petere nec pecunia facere consilium ab aliquo aliquibus audientibus, nec aliquam partem aliquid scire possit excepto consulente fuerit et illud quod consultum fuerit secretum teneatur donec fuerit sententia lata. Et examinationem testium quibus cum fuerit non debeat dicere ac facere dictam. Et addictum est consuetudinem impedimentum quod comparere non possit, notarius iudicis de cuius sunt nec debeant receptum. Et ipse notarius testem iurare faciat quod iuramentum valeat sicut presente iudice fieret iuramentum. Sed si testes consuetudinem impedimentis fuerint in comitatu et coram iudice venire non possint, tunc ad illum testem recipiendum non debeat expensis petentis vel petentium dummodo tamen dictus notarius nichil accipiat pro scripturis faciendis, et nullum enxenium recipiat sive donum nec aliquid a parte tamen nec recipi faciat ab aliquo cum sui aliter nisi tamen iudex quam notarius eorum salariis debeant stare contenti et ultra non petere nec recipere ab aliqua persona durante eorum officio, et prohibendo consilio suspectos non petere ab aliqua parte litigantium coram eis sententias et interlocutorias proferre debeant. Et cum voluerint possit consilium recipere a iudice communis Perusii qui nichil accipere teneatur et debeat consilium fideliter et legaliter exhibere. Et possit tamen dicti iudices a partibus petere et recipere suspectos cum aliqua partium petere voluerit coram eis, et iudices expensis partis petentis dare debeant sapientem dummodo tamen iudex qui electus fuerit a parte qua petierit eum habere debeat pro suo salario pro centenario quolibet V solidos, et non ultra petere nec exigere possit. Et a C libris infra sicut capiet pro qualibet libra et ultra recipere non possit. Et iudices eorum officiis debeant superesse et facere omnia spectantia eorum officiis absque alio salario exigendo. Iudex vero contra faciens X libras denariorum pena nomine solvere teneatur, et teneantur iudices dare iudicibus cuilibet partium petentium iudicem coram eis sine expensis, qui super questione deliberare debeat dummodo partibus suspecti a partibus debeant removeri. Et hoc idem intelligatur et intelligi dicimus in omnibus et singulis officiis communis Perusii quod removeantur suspecti iudices dare debeant postulata. Et si aliqua partium dixerit se habere suspectos omnes iudices civitatis, remaneat in arbitrio iudicis quos sibi adeligendos iudices vel iudices de civitate quem vel quos voluerit super eo vel questione que ventilabatur coram eo. Ipsi tamen iudices maleficiorum non debeant advocare nec sententiare nec contra commune Perusii advocare seu aliquas allegationes facere non per se vel per alium sive certis diebus feriatis in quibus maleficiis iudices valeant advocare. Et si aliquis iudex contra predicta fecerit a suo debeat officio removeri et immediate

Infra quantum tempus possit sententia appellari

Siquis ab aliqua sententia dixerit appellandum infra .xx.
dies accipere interpositione appellationis decimum anteque
prius eam solvere teneatur et procedere mendum a iudex
quoniam cognoscere debeat si legitime cognovit appella
tur et ipsam causam diffinire et terminare infra .xx. dies post
quam appell[atio] [interpo]situm fuerit de veritate dictada
contra eo [ill...] parte non obstante diem diebus
feriatis [...] festivis vel expressis sicut quod
ita non procedat [...] quod inter dictum spatium causa
huiusmodi terminatur. Si vero appellans non solvit
decimum nec pignus miserit infra .xx. dies supra
nominatos et in causa non processit extunc appella
tio facta nulla admictatur nec appellans au
diatur. Et iudex appellationis sententiam a qua fuit
appellatum infra .xx. dies postquam requisitus fuerit aliquo
decimo executioni debeat demandare non permissis
seu tamen steterit quod decimum seu pignus recipe
noluisset et Iudex appellationis ipsam appellationem
admictant sicut eam fore cognovit admictendam
tamen permissis. Seu tamen contra decimum appellatus
recipere teneatur sive voluerit sive non. Et siquis in
aliqua causa duabus appellavit vicibus et tertiam perdat
in ultima parte et ad dictum statum suo decimam ante sol
vere teneatur et hoc locum habeat si decimum fuisset
missum in prima causa aliorum decimum solvere nulla tamen
teneatur et iudex quoniam teneatur cogere illam partem que de
cimum non solvit ad restituendum parti contingentes
ad solvendum de decimo soluto illi parti que decimum
persolvisset et hanc solutionem et restitutionem Iudex que
stionis fieri facere teneatur statim cum coram eo fuerit
postulatum sicut tamen prius propositum quin parte decimi
contra restitutum postquam decimum sit solutum. Iudex
autem appellationis possit in causa condempnationis condep
nare debitorem creditori in expensis in prima causa factis
a creditore sive ipsarum alio agente nomine creditoris.
Huic capitulo duximus adiungendum quod omnes iudices
communis perusii qui extra in officio iudicantur nec eorum nomine
tempore quo ius reddunt in aliqua ambasciata communis
non valeat proficisci. **De Iuramento iudicum communis perusii. 24.**

Nos iudices communis perusii iuramus ad sancta dei evangelia
gratia corporaliter facere offitia ad que eramus depu
tati bona fide sine fraude et observare quibus in suo officio
omnia et singula que spectant seu spectare videntur
ad ipsum offitium secundum leges et statuta et ordinamenta
et iuxta formam statutorum et ordinamentorum que tangunt
de ipso officio. Remoto odio amore timore pretio
vel precibus aliquo. Salvo quod sedere non debeant nec te
neantur ad ius reddendum quando fuerint maioris consilium ci
vitatis. **Infra quantum tempus probentur exceptiones**

Statuimus et ordinamus quod quicumque induceret et proponeret
et inducere et proponere voluerit in quocumque aliquas exce
ptiones dilatorias et declinatorias in dicto anti litis con
testationem debeat ipsas probare et probatis habere infra
tres dies et si super eas non probavit infra dictum tempus
Iudex vel assessor postquam libellus fuerit porrectus
coram Iudice a tribus diebus post contra faciet super libello
litem contestari et cogere debeat et cogatur et teneatur coge
re partes aliorum contestationes parare faciendo et si non fe
cerit auferatur sibi nomine banni pro communi .x. lib. d. de
suo salario et nichilominus debeat litem facere contestari
Et insuper cogatur eum reficere omnes expensas actori
et eum in propriis expensis debeat condempnare. **Qualiter
habeantur testes aliorum Iurisdictionis.**

Siqua quo nocelabitur in curia perusii in qua oporteat
aliquam partem inducere testes alterius iurisdictionis pot
et capitaneus seu iudex contra quo dicta quo nocelabitur
debeat suis licteris significare et requirere rectorem
illius terre de qua erunt testes quos aliquis inducere
vellet ad petitionem illius qui petet testium productionem
ut cogat illos videlicet testimonium perhibere super
intentionibus producendis et hoc intelligatur in civi
libus quoniam et non in criminalibus et ut dicta ipsorum
testium remictat eidem per fidelem notarium publicata
Ipsius rectoris sigilli munimine roborata et tunc cum licteras
destinatas potestas et capitaneus vel iudex quoniam debeat req
rere partem ausiliatur sive licet esse vel mictere ad videndum
iurare testes vel proponere intra sua. **Quot testibus
probari possit debitum esse solutum**

Ad probandum debitum fore solutum a .xxx. lib. denariorum usque
in .x. lib. denariorum non minus tres testes sufficiant. Sal
vo semper sicut continetur in contractu quod illud debeat
observari. **Qualiter nullus possit inducere suos
homines in testes**

Nemo possit inducere suos homines in testes pro aliqua
testificatione vel causa et ipsi homines non admictantur nec
recipiantur et si recepte fuerint non valeant eorum dicta nec
eis fides adhibeatur in causa hominis sicut habet ali
quis in quo causa eis credatur quod ad modum credit
dictis aliorum hominum liberorum

96 95 Qualiter advocati non debeant stare iuxta iud.

Nulli advocatorum cum diminuatur ambigua facta causarum liceat prope iudicem residere vel stare sive ipse proponat sive audiat proponentem.

Qualiter et quibus de causis possit fieri pugna et de pugilibus et eorum pretio

97 96 Item cum tam in prima quam in secunda que fuerit in manibus potestatis vel capitanei vel alicuius eorum vel illius vel illorum cui vel quibus commissit si aliquis partium produxit testes qui in totum vel in parte dixerint falsum vel falsitatem et altera pars voluerit testes vel aliquem eorum reprobare habeat potestatem defendendi se per se vel per pugillum. dummodo sit in providentia potestatis et capitanei si sit admittenda pugna vel non. Sive secundum sententiam defendere noluerit non habeat locum hoc capitulum in omnibus causis preterquam in exceptis superius constitutum. ¶ Si vero autem inter partes fuerit discordia quod una pars dicat quod nullo modo se defendere per se et alteram per pugilem sit in providentia potestatis et capitanei et officialis sub cuius examine questio fuerit et iudicum arbitrio quod faciat fieri pugnam secundum qualitatem personarum. Et si viderint pugnam esse debere et si pauper vel dives voluerit per se pugnam facere in probando vel defendendo pugnam fieri faciat secundum qualitatem personarum si viderint pugnam esse debere. Itaque illi qui debent pugnam facere vel pugnare sint unius qualitatis sine malitia et fraude. Sed si quis in probando vel defendendo primo acquisierit pugilem qui non sit illius qualitatis cuius erit pugil quem altera pars acquisierit semper durior et fortior debeat removeri. Pugna tamen possit fieri in causa .xxx. librarum et abinde supra secundum extimationem inter partes quando videretur quod res in extimatione venientes erant minoris vel maioris valoris potestas et capitaneus faciant extimari rem vel res de qua vel quibus agitur arbitrio duorum hominum quos potestas et capitaneus ponere debeant super extimatione sine malitia. Ita tamen quod non videatur litis contestatio de re vel rebus super qua vel quibus positi erunt extimatores dum fiet extimatio supradicta. Et cum pugna fiet super extimatione .xxx. librarum debeant partes pugillem invenire vel pugiles qui sint maiores .xx. annis. Pugiles non minoris temporis non admittantur. Pretium autem ipsius pugilis sic diffiniatur. Si questio erit ·c· librarum et abinde inferius usque in .l. libras debeat unusquisque pugil si ad recredutam venerit .xxx. libras denariorum habere et a ·c· libris inferius habeat pugil .xx. libras denariorum et minimum ad mandatum potestatis et capitanei habeat pugil in omnibus et singulis salariis supradictis et si pugil non venerit ad recredutam salarium sit arbitrio potestatis et capitanei pro quibus salariis et armis vendendis et inveniendis camerarius seu massarius communis accipiat bona pignora ab utraque parte que arma inter pugiles sortem brevium dividant et quod potestas et capitaneus invenire faciant sine fraude. ¶ Si autem fuit causa a ·c· libris supra quelibet pars possit habere pugilem si voluerit et illa pars que pugnam perdiderit solvat communi pro suis ·c· solidos denariorum. alia vero que obtinuit decimum quod in sua parte venit solvere teneatur sicut ad stingam venerint campiones sive pugiles et postea fiet compositio inter partes habeat curia decimam sive quotiens ab utraque parte ·l· solidos denariorum.

¶ Si potestas autem et capitaneus invenerit aliquem pugilem dolose fecisse aliquid contractum vel pactum inter se de non pugnando simul teneatur quilibet eorum solvere ·xx· libras denariorum si inter se illud pactum vel contractum non remiserit et pugiles in duello faciendo non possint se ungere nec habere corda impugnando. ¶ Statuimus quod aliqua pugna fieri non debeat de aliquo dampno dato a ·c· solidis inferius. De quantitate vero dampni dati a ·c· solidis supra in providentia potestatis et capitanei debeat remanere. ¶ Item dicimus quod aliqua pugna non fiat in civitate sed tantum in campo in quo consuetum est. Si ludus armorum seu armatorum et aliquis non descendat in dictum campum nisi steterit in finibus intus prout bannitum fuerit per preconem et quicumque post dictum bannimentum contra fecerit potestas et capitaneus auferat contrafacientibus pro quolibet ·x· libras denariorum et plus et minus eorum arbitrio prout eis videbitur faciendum. ¶ Item si aliquis pugil si voluerit super aliquam causam de faciendo causam vel non semper remaneat in providentia potestatis et capitanei inspecta semper negotii qualitate. De equiparatione vero pugilum remaneat in providentia potestatis et capitanei sicut ante quam pugiles veniant ad stingam quam postquam venerint ad stingam prout potestati et capitaneo videbitur faciendum. 97 98

Infra quantum tempus testes possint redargui de falso

Testes infra ·viii· dies post publicationem possint de falso redargui et abinde in antea redargui non valeant quod habeat locum in prima et secunda causa. ¶ Testes tamen producti super filiatione fratritate et matrimonio de falso reprobari seu redargui non valeant ullo modo. ¶ Additum est quod inter ·viii· dies post citationem et actionem possint testes de falso redargui et post dictas citationes ad unum mensem postea non probare et reprobationes

99 facere et similia facere et innovare potestas et capitaneus et iudices possint et etiam intrare. De iuramento notariorum iudicum.

Notarii iudicum teneantur quilibet in suo officio bona fide sine fraude dare operam auxilium et consilium potestati et capitaneo ad conservandum omnia capitula constituti populi et ipsi pro se observare quilibet in suo officio et manutenere commune populi et specialiter pro ipsi communis in pace et concordia et bono statu et in his dare operam nec dolo tractare quod sit contra bonum statum communis populi et defensoribus communis florentini non facere nec facienti consentire et si sciverint aliquem furtum facere potestati et capitaneo quam citius poterunt manifestare et omnes libellos et relationes presentationes interlocutorias et cetera similia et ceteram acta causarum inquisitionis scribere et ipsas publicare et successori restituere et omnes scripturas ad eorum officium pertinentes scribere et facere nec eas in fraude recusare nec alteri committere. Et eas partibus petentibus reddere sine pretio publicatas et statim contumaciter adiudicatum officium exercendo et omnes condempnationes eis impositas a potestate et capitaneo iudices seu consilio retinere attestationes et dicta testium secreta tenere donec fuerint publicata et cum testes receperint ipsos de causa interrogare debeant iuxta formam interrogatoriorum partis adverse et cum quando testes dissentiant lege vulgariter dictum suum ita quod testes bene intelligere valeant et non debeant ad recipere ultra salarium secundum concessum per statutum. Contrafaciens solvat pro vice qualibet x. solidos denariorum. Si vero aliquis acceptaverit aliquid ipsorum dare vel promittere ultra salarium secundum concessum intrat ille cui factum fuerit promissio in maiori consilio civitatis quam citius poterit publicare. Testes non deputate et districtui populi vere debeant ad causam civitatis partem tamen testimonium vitam expensis introducentis vel introducendi inspecta semper causa qua litem pertinet et teneantur notarii ea die qua testes coram eis fuerint assignati iuramentum facere et contra pro quanto poterit intrare. Sicut notarius iudicum habet suspectus ab aliqua parte ubi suspectio cetera cum dicitur possint iudices alii notarii testes committere. Et hec omnia et singula iurare debeant ad sancta dei evangelia observare remoto hodio amore timore pretio vel precibus aliter. Additum est quod postquam fuerit porrectum interrogatorium super intentionibus quod iudex cum quam recipiat testes debeat examinare interrogatorium et omne verbum quod sibi videbatur fore removendum de interrogatorio possit removere suo arbitrio et voluntate. Item quod non loquatur de suspitione notarii illud idem dicatur de iudice. Quod notarii non debeant stare in palatio communis nec in palatio ubi moratur capitaneus nisi ad discum iudicum et de pena.

Nulli notario liceat stare ad scribendum et ad artem suam faciendam et exercendam in palatio communis populi nec in palatio ubi moratur dominus capitaneus ad penam x. solidorum denariorum et quilibet possit eum accusare. Intellecto autem palatium et alia curia absque pena stare possit dum tamen non steterint ad discum iudicum aliquorum ubi debent notarii iudices commorari nec inter discum alicuius officialis communis populi et hoc intelligatur quando ad ius reddendum curie commorantur et iudices et alii officiales aliqui notarii ad eorum discum sedere quando ipsi stant ad ius reddendum aliquando non permittatur. Hoc tamen illos notarios qui sunt ad officia deputati nec ipsis notariis committantur aliquas scripturas nisi de expressa voluntate contrafacientes cum officiales quam notarii qui sedent ad discum vel quam dictum est x. solidorum denariorum pene nomine solvere intrat cuius bannum medietas sit communis et aliam habeat accusator et de hoc potestas et capitaneus possit inquisitiones facere omni mense et condempnare valeat pro eorum. Et possint tamen notarii cum erunt vocati vel ducti ab aliquo cum faciendi vel exemplandi aliquam scripturam stare ad scribendum in palatio supradictis. De electione notariorum xx.

Duodecim notarii populi civitatis forte brevium eligantur quorum duo sint cum quolibet iudice ad x. libras super et duo sint cum quolibet iudice super quibus x. libras et abinde inferius et duo sint cum iudice appellationum et alii duo sint cum iudice super causis extraordinariis et super ipsis et ex ipsis eligantur in quolibet porta. Et habeat et habere debeat quilibet pro suo salario a communi populi xv. libras denariorum. Et unus non notarius qui erit cum suo iudice scribat et scribere debeat omnia et singula acta causarum que agitata fuerint coram suo iudice et omnia ad suum officium pertinentia. Itaque alii notarii non committatur scribenda. Aliter non notarii ipsi iudicis cum acta facta pro petentibus vel partibus petentibus debeant exemplare et sint sine pretio restituere publicata infra viii. dies postquam fuerint postulata notarii contrafacienti et non observanti predicta ut dictum est potestas et capitaneus xxv. libras denariorum pene nomine tollere intrat et de hoc credatur iuramento illi vel illorum qui suas scripturas predictas postulabunt

Qualiter massarius et eius notarius eligantur et de eorum salario

102 Potestas et capitaneus cum consulibus artium et aliis omnibus hominibus quos vocare voluerint teneantur et debeant quando fient alii officiales communis Pergami vel quando decreverit eligere unum bonum ydoneum et convenientem massarium pro comuni qui sit homo secularis et qui eligatur ad brevia et pro vj menses qui massarius habeat duos notarios et eligantur per ut massarius eligetur unus quorum notariorum scribat omnes introitus communis et alter scribat omnes expensas et primi scribat sive misti scribat omnes alias scripturas ad massarie officium pertinentes. Et habeat dictus massarius a comuni Pergami pro suo salario et proventibus suis xx lib. denariorum et notarii xv lib. denariorum quibus salariis sit contentus itaque nichil aliud debeat habere toto tempore officii eorum et finitis vj mensibus officii predicti alius massarius et alii notarii pro aliis vj mensibus eligantur modo et ordine supradicto.

De fideiussoribus dandis a massario.

103 In principio sui officii massarius teneatur si consilio placuerit dare iiij bonos et ydoneos fideiussores de obediendo preceptis potestatis et capitanei in eo quod fuerit utilitas communis Pergami et pro avere communis Pergami custodiendo recipiendo et restituendo. Qui massarius stare debeat continue in camera communis Pergami ad eius officium exercendum nec audeat se intromittere in aliquo officio non tenetur ad recipiendum denaria et alias pecunias communis predicti prout sibi iniunctum fuerit a domino capitaneo cum mandato et non aliter expendere et expensas facere teneatur.

De monetis recipiendis a massario communis

104 Teneatur massarius recipere pro quibuslibet introitu communis bonos denarios Pergami et terzolos et non aliam monetam et illas monetas quas recipiet solvere debeat officialibus communis Pergami et omnibus aliis personis habentibus recipere a comuni et non alias et illam monetam quam recipiet apud aliquem non deponat ut inde valeat ullo modo. Sed sicut ipsas recipiet ita eas expendere teneatur. Et contra non vel acciperet illam monetam teneatur potestas et capitaneus pro vice qualibet auferre pene nomine x lib. denariorum. Exceptis salariis potestatis et capitanei quorum solutio fieri debeat in pecunia. Qualiter massarius recipiat decimam et alios introitus. R[ubrica].

105 Decimam et omnes et singulos introitus communis massarius recipiat et recipere teneatur et istam nullo modo debeat recusare et recipere debeat de debitis negantis aliqualiter pro vj denariis pro qualibet libra et pro quolibet foculari comitatus Pergami iij solidos denariorum recipiat et omnes condempnationes que fient hominibus civitatis et comitatus Pergami et ipsos introitus scribi faciat in quaternis sine aliqua diminutione vel subtractione. Prout notarius debebit scribere introitus et ipsos in consilio debeat assignare cum reddiderit rationem et si fuerit negligens ad predicta L lib. denariorum pene nomine solvere teneatur. Et in duplum teneatur restituere si non assignaverit vel non scripserit et potestas et capitaneus eum inde condempnare teneantur et tollere dictam penam quam si tollere obmiserit potestas et capitaneus sindicus eis dictam penam tollere teneatur et omnes et singuli introitus et pignora ad manum massarii et non perveniant quod debeant pervenire nec ipse faciat pervenire et si non fecerit potestas et capitaneus xxv lib. denariorum pene nomine auferat pro quolibet. ¶ Item teneatur massarius facere omnes expensas presente suo notario qui erit ad scribendum expensas ipsi massario deputatus et aliter facere non attemptet et prout expedierit scribi faciat in continenti et scribendo notarius et dictus massarius debeat habere copiam omnium officialium civitatis et electiones ipsorum in quo dicitur quaterno. Et quando massarius faciet solutionem alicui officiali de suo salario scribi faciat per eius notarium in pede electionis ipsius officialis quantitatem pecunie sive salarii pro soluta. Et consimiliter ponat in aliis quaternis omnes et singulas ambassiatas communis Pergami et ambassiatores ipsius et nuntios qui ibunt in ambassiatis et quot diebus steterint. Et si quis non assignaverit ambassiatam quam fecerit non debeat sibi fieri solutio nec aliquid a massario consequatur. ¶ Item si massario preceptum fuerit a capitaneo quod solvat alicui quantitatem pecunie quam debet recipere a comuni infra viij dies post preceptum sibi factum solvat et solvere teneatur. Et si contra faciet capitaneus xl sol. denariorum pro qualibet vice tollere teneatur. Et potestas et capitaneus non possint cogere massarium ad expendendum aliquid quod non pervenerit ad manus massarii supradicti. ¶ Item teneatur massarius plicam instrumentorum de qualibet solutione quam fecerit per notarium supradictum et si contra fecerit xxv lib. denariorum pene nomine solvere teneatur. Et si massarius recepit aliqua pignora pro comuni ea pignora bona recipere teneatur pro illis quantitatibus quas habeat recipere itaque commune Pergami non fallet. ¶ Item additum est quod cum statuto isto debeat concordare.

Qualiter et quanto tempore massarius conservet pignora et
105 pecuniam que vel quam recipiet pro condempnationibus

Massarius teneatur recipere et conservare pignora et
106 pecuniam que vel quam recipiet pro condempnationibus
massariorum precium postquam receperit et eam
non expendere et infra viii dies fuerit depo
sita que nomine condempnationis ab illo pro quo
fuerit recepta pignora vel pecuniam tene
at ea vel eam conservare quousque lata sententia
syndicus communis Perusii Et si massarius absolutus
fuerit vel sententia seu condempnatio pro communi Perusii per sin
dicos confirmata fuerit possit per massarius ipsa
pignora et pecuniam expendere pro communi sicut aliud lucrum
et alios redditus communis Si vero massarius fuerit condempna
tus ipsa pignora sive pecuniam infra tres di
es post latam sententiam teneatur restituere illi vel illis
contra quos fuerit massarius condempnatus Et
sindici teneantur ipsam sententiam quam tulerint executioni
mandare Et hoc capitulum potestas et capitaneus in maiori
consilio civitatis Perusii semel omni mense legi fa
cere teneantur Qualiter massarius notificet capitaneo pecuniam
106 quam recipiet a condempnatis

107 Cum massarius communis Perusii receperit denarios a condemp
nato vel condempnatis incontinenti notificare capitaneo
teneatur illos a quibus facta est solutio ut post solu
tionem factam condempnati nullum sustineant detrimentum
et eis bailitores non mittantur. De ratione reddenda

107 Qualibet mense duobus diebus ante kalendas sequentis [illegible]
108 mensis teneatur massarius communis Perusii potestati et capitaneo
et capitaneo in maiori consilio civitatis omnes et singulos
introitus et expensas quas fecit pro communi occasione sui
officii assignare et omnes quantitates denariorum libe
llorum qui ei missi fuerint a iudicibus scriptas in quaternum
per suum notarium sine diminutione vel subtractione scribi fa
ciat et de expensis in eodem consilio debeat reddere rationem
legaliter minutatim seu distincte et non summarie Et
tam introitus quam expensas in consilio assignatas et a
ssignatos in uno quaterno vel pluribus per suum notarium
scribi faciat et autenticari ut periri non valeant
nec minui. Et tamen ante quam ratio in consilio re
ddatur rationem in consilio faciendam sint tres viri
boni et legales capitanei et duo mercato
res qui tribus diebus ante kalendas mensis sint cum dicto
massario ad faciendam rationem minutatim sicut actenus
est consuetum et hoc fiat coram capitaneo et talis ratio

facta reducatur et legatur in maiori consilio civitatis
et quilibet dictorum mercatorum et consulum habeat unum librum
sigillatum sigillo quo voluerit et unum habeat capi
taneus ne malitia seu fraus possit committi et quilibet
ipsorum mercatorum et consulum quando ratio fiet pro ipsa
ratione reddenda habeat xii denarios a communi Perusii 108
De Juramento massarii 109

Iuret massarius in maiori consilio civitatis ad sancta
dei evangelia facere et adimplere bona fide sine
fraude omnia et singula que continentur in capitulo de suo
officio et que ad eius officium spectant et spectare vi
dentur remoto hodio amore timore pretio vel
precibus spe alicuius lucri vel dampno ipsius massarii vel al
terius cuiuscumque Qualiter notarius massarii scribat introitus 109
et expensas et stet ad eius officium faciendum 110

Duo notarii qui esse debent cum massario communis scribere
debeant et teneantur omnes et singulos introitus qui pervene
rint ad manus dicti massarii in quaternis et omnes et sin
gulas expensas quas dictus massarius fecerit
pro communi et scribere ac facere teneantur omnia que ad eorum offi
cium pertinebunt et dicti notarii assidue sedere debeant
cum dicto massario ad suum officium exercendum qui faci
ens pena nomine x solidorum denariorum pro qualibet vice communi Perusii
solvere teneatur nisi iustum impedimentum dixerit assi
gnandum. Et dicti massarius et notarii eorum salariis
sint contenti et plus non recipiant nec recipi pro
mittant occasione eorum officii vel occasione custodie alicuius
vel alio modo. Massarius non pignora et denarios que et
quos receperit illesa et illesos conservare penitus te
neatur. Item teneantur notarii supradicti facta et reddi
ta ratione in consilio dare potestati et capitaneo consulibus
camerariorum involuerint copiam omnium et singulorum introituum
et expensarum quos dictus ille pervenisset ad manus ma
ssarii et quas idem massarius fecerit absque aliquo
pretio vel salario et si fuerint negligentes solvat quilibet
eorum communi Perusii pro pena qualibet vice C solidos denariorum Et hec
omnia iurare debeant in principio sui officii observ
are bona fide sine fraude remoto hodio a
more timore pretio vel precibus alicuius Qualiter notarii massarii
scribant et autenticent scripturas ad eorum officium pertinentes 110

Notarii massarii scribant et scribere teneantur teneantur
per se et non per alium omnes scripturas que ad eorum
officium pertinebunt et eas autenticas restituere
teneantur illis personis quorum scripture fuerint
infra viii dies postquam fuerint requisiti absque

sine fraude per quos supradictus reddendis nichil acci-
piat ab aliquo per se vel per alium et si contra fecerit possit eum
potestas et ei auferre pene nomine .C. solidos et teneatur
dictus notarius dare securitatem de hiis sic faciendis coram
consulibus et aliis personis sine precio et notarius qui fecerit te-
neatur solvere dictam penam. Qualiter puniantur massa-
rii et notarii mutantes et pervertentes eorum scriptu-
ras autenticas

112 Si massarii, iudices et alii officiales vel eorum notarii fue-
rint inventi in aliqua mutatione vel perversione eorum scrip-
turas autenticas possit potestas et capiat et teneatur mutan-
tem vel pervertentem auferre pene nomine .C. libras denariorum et in con-
silio speciali et generali quantocius poterit publicare.
De electione officialium super dampnis datis.

113 Super officio dampnorum datorum .a.v. solidis
inferius et super excolendis constituantur .v. boni homines
scilicet unus de qualibet porta et unus notarius civitatis
per sortes et duret eorum officium a kalendis madii proxime venturi
ad .vi. menses completos. Et pro aliis .vi. mensibus
.xv. diebus antequam eorum officium finiatur in eodem officio
fiant .v. alii boni homines scilicet unus de qualibet por-
ta et unus notarius cum eis eligantur ad brevia sicut alii
officiales communis per sortes eliguntur. Et si dicti officia-
les bene et legaliter eorum officium non fecerint vel
in eo fraudem commiserint tam in massariando et dando
partem communi quam in inscribendo possit et capiat eos
de officio removere eorum arbitrio loco eorum totidem ordina-
re. Et teneantur dicti officiales in consilio cum massariis
reddere rationem et assignare totum id quod ceperint vel aliquis
eorum pervenerit occasione dicti officii quandocumque et quacum-
que et cum medietatem dare massariis pro communi et aliam
medietatem pro se ipsis debeant retinere. Et dicti officiales
seu aliquis eorum per contumaciam rem non debeant occasione sui offi-
tii. Sed baiulatores autem curie debeant predictis de quibus
querimoniam receperit. Et si dicti dampnorum da-
torum stare debeant contra suprascripta ... eorum
dominorum ... per .vi. mensibus post dictum ...
non debeant ... Qualiter dicta
pena debeant emendari et qualiter puniri debeant
dampna dantes et quis iuret

114 Si probatum fuerit dampnum datum esse per duos testes
ille qui dampnum dedit vel dederit si dampnum fuerit
.a.v. solidis inferius dampnum passo in duplum debeat
emendare et tantundem nomine pene ipsis officialibus
communi pro parte solvere teneatur. Et si non probaret

ut dictum est stet iuramento illius qui dampnum passus est vel
qui maior domus iurare debeat et si maior domus iurare
noluerit tunc teneatur se defendat suo iuramento. Quando
autem stabitur iuramento maioris domus emendet dampnum
... quantum ... extimaverit .a.v. solidis inferius et
teneatur dicti officiales per se et communi ab eo tanto seu ab
illo qui dampnum dedit vel dederit auferre teneatur et si de
duplicibus predictis conquererent et voluerint pro testes probare
et maior domus voluerit iurare ut dictum est teneat
pro quibus ... fuerit iuramentum. Set si accidit
noluerit iurare contra illos de quibus conquerent non te-
neatur. Sed possit iurare contra quos voluerit se excu-
sare propter senectutem quod in ... vel ... qui non iuret
sed quoniam post aduirando non cogatur set iuret alius
maior domus qui fuerit in domo si iurare noluerit.
Eius autem vel rei contra que vel quos iuratum fuerit non
possit eundem qui iuraverit contra eum revenire nec super
eum iurare tamen ad unum mensem nec pro toto ipsius mense.
Et additum est quod si laborator colonus seu fiuliatus seu
famulus seu famula seu alia quacumque persona alicuius de
seu aliquorum dominorum si fuerit fuerit minor .xxv.
annis et invenerit aliquem vel aliquos dampnum facientem
vel facientes possit iurare contra eum vel contra eos et ad
inventa debeat adiuvandi ab officialibus dampnorum
datorum et pro illius iuramento condempnetur ille contra quem iura-
tum esset sicud condempnaretur pro iuramento illius cuius res
esset in qua dampnum datum esset et condempnato va-
lere debeat et tenere et exigi debeat nec valeat
revocari aliquo modo sive etc. Qualiter recipientes iura et
actores de dampno dato non audiantur

115 Recipientes iura et actores de dampno dato ab aliquo
vel aliquibus nullatenus audiantur sed tamen ille cuius res
fuerit audiatur et audiantur tutores pupillorum et
curatores adultorum et laboratores et coloni et famu-
li et famule et fiuliatos similiter audiantur. Nullus
tamen audiatur nec intelligatur tempore feriarum estatis et
vindemie. Sed dicti officiales tali tempore conquiescant
nec tunc intelligantur aliquem conquerentem ... tamen
quod inmolendinariis non sint ... Et si contra fece-
rint quilibet illorum communi per sortes ... .xx. solidis pe-
ne nomine solvere teneatur. Qualiter officiales dam-
norum datorum suprascripti predictis acceptum et defendentium

116 Officiales dampnorum datorum predictos acceptum ius
percipere debeant ... verum sit ei dandum iura-
mentum ... et hec debeant observare ...

mocto odio amore pretio vel precibus spetiali licet vel dampno non obstante aliquo capitulo constituti · Saluo eo quod inferius dicitur de bestiis Et dicti offitiales quas et condempnationes et absolutiones eorum offitii consilio quando alie condempnationes fuerint facere teneantur et litteras condempnationibus dampnorum datorum dare magistro meo consilio Summa que contingit comuni antequam consilium separetur ne comune decipiatur et hoc facere penitus teneatur

Additum est quod quicumque deuuitate seu comitatu fuerit ab aliquo accusatus Coram dominis dampnorum datorum quod ipse sciat illum vel illos qui ei conquerenti dampnum dedissent vel dedissent dicti domini dampnorum datorum a v solidis inferius constituti · debeant illum facere iurare Si sciat illum qui dampnum dedit et si ille noluerit iurare dicti domini dampnorum datorum possint et debeant ipsum condempnare quemadmodum condempnaret illum vel illos Superquo vel quibus iuramentum esset contra eis Si uero Iurauit et assignauit seu dixerit aliquem vel aliquos dampnum dedisse dicti domini dampnorum datorum illum vel illos debeant condempnare pro dampno dato a v solidis inferius condempnaret Qualiter puniatur dampnum datores cum bestiis

117 Quicumque dampnum dabit alteri cum aliqua bestia in uinea orto vel bladis et arboribus vel sepibus vel meis bestias immiserit potestas et capitaneus teneatur ei auferre pene nomine pro qualibet x solidos Si fuerit de nocte Si uero de die v solidos exceptis pecudibus de quibus soluat pro qualibet pro qualibet pecude vj denarios de die et de nocte xij denarios pro porco quoque pullo et callinacio seu ansere pro qualibet xij denarios et hoc credatur iuramento domini rei Seu laboratoris ipsius seu alterius familiaris eius Qualiter puniantur intrantes uineam ortum et cetera

118 Siquis intrauerit uineam ortum vel agrum siluam vel alterius rem aliquam quacumque alterius sine licentia domini rei si erit de die xl solidos denariorum si erit de nocte C solidos denariorum pene nomine soluere teneatur si erit inde porta que rimonia et hoc iuramento accusatoris credatur. Et siquis miserit equum ad strictum vel iumentum quod vel quod dampnum fecerit si erit de die pro qualibet xl solidos denariorum si erit de nocte C solidos denariorum pro qualibet soluere teneatur et dampnum patienti teneatur in quadruplum emendare a xxv solidis inferius si aliquid fuerit

Et si aliquis incidit alterius vel alius inciderit aliquam intrare vel dampnum dare in bonis incidi vel alterius

assignare teneatur potestati vel domino rei Et potestas faciat bannum per quolibet mense semel de die sabati quod si incidi vel quis alius uiderit aliquem dare dampnum vel rem alterius intrare per iuramentum nomine instrumentum et dampnum datum si vel domino rei debeat assignare · · ·

Statutum quod si aliquis denuntiabit et accusabit aliquem de aliquo castro seu villa de dampno dato inciduntur in contrario non habuerit terram vel uineam vel aliquod laborerium soluat pro qualibet C solidos denariorum comburendo ei domum vel domos paleariam vel metam bladi molendinum seu gualkeriam lignorum coadunatum vel scindendo domum aut incidendo vineam seu vineas seu arbores fructiferas scilicet oliuas malos ficus nuces cerasias vel alias arbores fructiferas vel non fructiferas scilicet populos salices albanos Quercus vlmos esculos vel quandam alias arbores in singuli vel in plurali numero vel interficiendo vel uulnerando bestias que non irent ad strictum seu faciendo furtum de blado marca vel meta seu in campo seu dando dampnum in hortis sepibus et similibus Et si dampnum fuerit a C solidis supra potestas et capitaneus teneatur malefactori auferre pene nomine · L · libras denariorum et dampnum patienti teneatur in quadruplum facere emendari a malefactore Si uero dampnum fuerit a C solidis inferius usque in xx solidos potestas et capitaneus auferant ei nomine pene x libras denariorum et emendet dampnum patienti et si soluere non poterit x libras denariorum auferant ei quantum plus poterit et stare insuper debeat in carcere donec soluerit dictum bannum Et si dampnum fuerit a xx solidis inferius usque in v solidos auferant ei C solidos nomine pene et dampnum emendari faciant patienti Et si fuerit dampnum a v solidis inferius usque in xij denarios auferant ei v solidos Et Si malefactor soluere non poterit dictam penam potestas et capitaneus eum ligari faciat ad catenam ad quam tunc eis placuerit faciat commorari Si quando fuerit eis liquido hoc fecisse et si probatum non fuerit testibus vel sua voce conuictus defendat se suo Sacramento et si adversarius dixerit quod sit periurus et quantitas fuerit a v solidis supra tunc defendat suum iuramentum quod si facere noluerit pro confesso habeatur et dampnum in quadruplum a malefactore potestas et capitaneus patienti dampnum emendari facere ·

teneatur. Si quantitas fuerit .xxx. librarum et infra. ¶ Si quis de civitate nostra aut de nostro districtu dederit auxilium consilium vel favorem aut refugium talibus hominibus, substineat eandem penam quam malefactor substinere deberet. Et quicumque viderit dampna maleficia vel dampna privata dari teneatur prohibere ne fiant et ipsum maleficum capiant si capere poterit in dampnum faciendo. Si vero dampna paciens non poterit emendari a malefactoribus et dampnum datum fuerit ab uno miliario intra usque civitatem et non fuerit in aliquo plebeio et fuerit .a. v. librarum supra. Camerarius seu massarius communis dampnum pacienti de avere communis emendare teneatur si huiusmodi valeat eis satisfacere et intelligatur miliarium sicut in inferiori capitulo continetur. ¶ In porta qualibet civitatis vel tamen quod quantitas dampni declaretur per tres bonos et ydoneos viros ubi dampnum datum est eorum iuramento et dicant eaque dixerint certa conscientia et visu. Sed si camerarius sive massarius non habuerit unde satisfacere tunc potestas et capitaneus inde teneantur ei vel eis qui dampnum sustinuisset accipere soldare et emendare et concedit in hoc modo s. quod faciant pacienti dampnum .a. v. librarum supra istam summam communem perusii ad quantitatem ipsius dampni et commune perusii ipsius dampnum ei vel eis emendare ac solvere teneatur. Sed concessione facta quam pro fuerit pecunia in communi si .a. v. librarum inferius emendetur dampnum pacienti suo iuramento ab hominibus castri vel ville in cuius pertinentiis datum fuerit sive fuerit datum in pertinentiis castri vel ville quod vel que in aliquo plebeio non extiterit. Si vero dampnum aliter erit datum in aliquibus bonis .a. .xx. librarum infra usque in .x. libras sufficiat probo unius testis tantum et quod dampnum dedit comprehendetur. ¶ Additum est quod potestas et capitaneus et quilibet decetero seu aliter eorum familiis de maleficiis dampnorum datorum seu de dampnis datis de nocte seu tempore noctis et que tempore noctis dicerentur data penitus inquirere teneantur. Et si de aliquo erit publica fama quod dampnum de nocte fecisset illum valeant tormentis per inveniendo negotii veritate. ¶ Additum est quod concordia valeat si de dampnis datis ut malis maleficiis et quod intelligatur si dampnum fuerit a .c. librarum supra et a .c. librarum inferius non debeat tormentari nec in tormentis poni ullo modo. Diffinitio miliariorum

[I]nfrascripta sunt miliaria designata que mensurata fuerunt per massarium communis electum a potestate ad faciendum mensurationem miliarii per consules ad voluntatem maioris consilii civitatis perusii et fuit designatum et mensuratum miliarium ad mensuram .ɔ. cclxxv. passuum per singula miliaria incipiendo ad portam burgorum et eundo versus comitatum civitatis predicte que mensuratio facta fuit tempore domini aldigerii de enzola potestatis perusii et domini peregrini capitanei communis et populi perusii sub anno domini .ɔ. cclxxiij. indictione prima tempore domini gregorii pape .x. 119

Diffinitio miliarii in porta Solis 120

[I]ncepta fuit mensuratio miliarii per massarium communitatis supradictum qui mensuravit miliarium in porta Sol' incipiendo ab angulo domus benvenute bonodi iuxta portam sancti benedicti que protendit et vadit miliarium usque ad angulum vinee aldrebandini vestitudini et antonii bonabenencii mediante via et ab alio ugolini bonipotii. Item mensuravit miliarium in dicta porta incipiendo a porta qua itur ad sanctum benedictum et protendit et vadit miliarium ab ea porta usque ad capitulum corradi domine contentine que stat prope vineam magistri gentilis desuper tenet Jacobus buccoli

Diffinitio miliarii in porta Sancte Susane 121

[I]n porta sancte susane massarius predictus miliarium mensuravit [illegible] in qua porta incipit miliare ad portam que stat iuxta sanctum mustiolam et protendit et vadit ad tulum. Diffinitio miliarii in porta sancti angeli

[P]redictus massarius mensuravit miliarium in porta sancti angeli extra portam et protendit et vadit usque ad angulum tinis quod est in capo domini elemosine benedicti ob in quodam reboto. ¶ Item incipit miliare in dicta porta ad domum ugoli que stat ante portam de nobili et protendit et vadit usque ad terrenum vinee que vadit ad gorgum scrofe et est prope vineam Jacobi domina et ab alio latere regis deotesalve de sancto filgamo et ab alio vinea guidonis deotesalve 122

Diffinitio miliarii in porta Sancti Petri 123

[I]n porta sancti petri mensuravit miliarium massarius predictus in qua porta incipit miliarium a porta que stat iuxta sanctum petrum ubi fuerunt macones et protendit et vadit per viam ad montem de corona usque ad capitulum quod fuit domini petri Johannis aldrebandini et terre domine alcaprache et rem deotesalve de bocais de burgo porte sancti petri. ¶ Item incipit miliarium in dicta porta a porta burgi iuxta quam est via qua itur versus sanctam trinitatem et protendit et vadit miliarium

usque ad rem sancte Marie montis Lucadi super acumine filii Vilani. ¶ Item porta qua itur in Massarianum procedit miliare et vadit usque ad rem Bracalani.

123 Diffinitio miliarii in porta Eburnea

124 A porta eburnea mensuravit miliarium decursuras(?) ... et incipit miliare a porta que itur ad locum fratrum suorum sancte Marie prope locum dominarum sancti Spiritus a qua porta incipit miliare procedit et vadit usque ad angulum vinee Stephanelli bonorum hominis vinee civitatis et accipit regis hospitalis porte sancte Susanne et ab alio latere vinea Bonamite.

124 Qualiter inficiatores bestias in suis rebus ad penam non teneantur

125 Si quis vulneraverit vel interfecerit porcum vel strofam seu capram hyrcum iumentum vel ... vel segete vel in aliquo suo dapno ad penam nullam teneatur dum tamen iuret eum vel eos in suo dapno invenisse. ¶ Statuimus quod emendatio dapni fiat per libram et fiat sicut alia quod pro ponenda per libram imponeret sed secundum tantum novum de libra et collecta factum. casus tamen in suo robore remaneant. ¶ Quicumque querelam posuerit contra castrum vel villam vel civitatem de dapno emendando et illud dapnum emendari fecerit a predonibus vel ab aliquibus predictorum et apparuerit aliquem eorum fecisse vel scivisse fecisse vel separassum esse si vult factores vel mandatores scivisse debeat universitati contra quam querellam deposuit duplum ipsius rei seu precium quod percepisset sit ipso iure cassum et nichilominus teneatur potestas et capitaneus ei auferre pene nomine C libras denariorum. illud idem intelligatur in quolibet alio homine qui fecisset seu faceret vel fieri faceret vel fieri fecerit ac faceret dapnum in talibus hominibus et locis predictis vel aliquo eorum et hunc locum in presenti et sequenti capitulo quod incipit Si dapnum datum fuit in aliquo plebeio. Et similiter hoc capitulum habeat locum in quocumque statuto de hac materia dicatur seu tractatur. ¶ Collegia autem alia et cetera vel cetera rectores non ... que aliquis ... [illegible] ... volunt ... emendando dapna ... [illegible] ... hoc capitulum locum habeat [illegible].

124 Qualiter dapna data in plebeiis debeant emendari et per quos et qualiter emendentur dapna data in locis qui sunt in plebeio.

126 Si dapnum datum fuit in plebeio aliquo a V. solidis supra teneatur potestas et capitaneus facere emendari dapnum patienti ab hominibus dicti plebeii et de plebeio in quo dapnum datum fuerit quantitate super dapnum declarata per tres bonos et ydoneos homines electos per dominum capitaneum et consules artium duos quorum esse debeant de civitate prope et de illa porta in qua dapnum datum esset alius vero esse debeat de comitatu prope et de illa contrata in qua dapnum datum esset et si ipsi tres de extimatione in concordia non fuerint extimationi duorum credi debeat irrefragabiliter ab eis prestito corporali sacramento. ¶ Set si dapnum datum fuerit alibi de civitate seu burgis prope a V. solidis infra in rebus existentibus in civitate prope civitatesque illud dapnum datum extimari debeat per duos homines de civitate qui electi essent per capitaneum et consules supradictos non obstante hoc capitulo aliquo capitulo quod loquitur de dandis dapnis in statuto infra tempus declarationis dapni ab illo qui dapnum passus est. ¶ Homines autem plebeii emendent dapnum a V. solidis et a V. solidis infra emendent dapnum homines castri vel ville in qua dapnum datum esset declarato semper dapno per ... illi qui dixit dapnum sustinuisse. ¶ Si vero homines plebeii voluerint concordare cum patiente dapnum possint hoc facere non obstante si una villa vel due contra dicerent. ¶ Set si una pars vellet concordare cum patiente dapnum ac confiteri dapnum non procedatur alia parte qui possit se defendere. ¶ Si vero locus esset in confinibus in quo dapnum datum esset vel in quo esset in comitatu nostro districtu et non esset in aliquo plebeio tunc plebeium quod propinquius esset illi loco illud dapnum emendare teneatur. ¶ Non tamen teneantur homines plebeii emendare dapna ... [illegible] ... sed tamen ille ... dapnum ... ¶ Si vero baiuli villarum et castrorum voluerint aliquid opponere contra patientem dapnum quod dapnum emendare non debeant nec satisfacere possit opponere quocumque modo se defendere voluerint ... [illegible] ... ¶ ... [illegible] ... hominibus plebeii dapnum emendare teneantur ... nec aliquam emendent [illegible].

Et si equus missus ad stratam vel nuntius de nocte interficeret non ille vel illud a plebatu debeat eius quantitatem emendari sed ad emendationem solus teneri debeat interfector. ¶ Quolibet plebatus comitatus et districtus perusini teneantur et debeant quandocumque homines plebatus voluerint semper in aliquo maiori facere sindicum generalem pro toto ipso plebatu defendendo contra omnes qui vellent aliquid petere contra ipsum plebatum non obstante aliquo capitulo constituti. ¶ Et si aliquis vel aliqui domos comburerent in civitate et burgis quarum vel cuius occasione domus alie devastarentur vel diruerentur in toto vel in parte ne ignis possit ulterius comburendo procedere sed extingui valeat dampnum ipsarum domorum destructarum patienti vel patientibus dampnum a comuni perusii integre debeat emendari in ea quantitate in qua duo boni homines et legales ipsum vel ipsas dixerint extimandas qui extimatores eligantur per priores. Contra quos erit quando dicti dampni ab hominibus faciat domos extimari bona fide sine fraude mediantibus [illegible]. Et si idem accidit in aliquo castro vel burgis ipsius seu in aliqua villa comitatus perusii dampnum emendetur a comuni illius castri vel ville modo et ordine supradicto. ¶ Additum est huic capitulo statuendo quod si aliquis de nocte cremaret seu iret ad ignem quando domus aliqua vel alique comburerentur vel comburi diceretur et tunc lesus fuerit vel offensus offensor debeat condempnari in quadruplum quantitatis in qua puniri deberet et condempnari secundum formam statuti illius criminis vel maleficii et si deveniret [illegible] dampnum puniatur in quadruplum quam puniri deberet quod daret aliud dampnum vel restitueret dampnum [illegible] tempore diei. ¶ Item quod quelibet villa non est in plebatu debeat esse in propinquiori plebatu [illegible] tam in hiis pro quibus [illegible] supposito dampnorum datorum [illegible] deputati debeant [illegible] eligere v. bonos homines et legales de quibus [illegible] qui debeant esse cum ipso [illegible] ac suo nomine [illegible] dampnum datum quod diceret plus extimatum fuisse quam debuit extimari [illegible] ab eis [illegible] extimatione [illegible] possint [illegible] ad illam [illegible] que convenies [illegible]. ¶ Item [illegible] v. boni homines [illegible] unanimiter [illegible] extimatione [illegible] ac legaliter [illegible] fassio et extimatio quam fecerint firma debeat permanere.

Qualiter baiulatores castrorum et villarum faciant custodes. 126

Baiulatores castrorum et villarum quilibet per se in castrum et villam tempore sue baiulie teneantur facere duos custodes qui debeant die noctuque [illegible] ad hoc ut maleficia et dampna dari non possint in aliquibus bonis et potestas et capitaneus teneantur ponere facere in breviarium ad quos dicti baiulatores defecerint quod sic facere teneantur ordinamentis domini capitanei semper salvis addito quod si aliquod dampnum datum fuerit de die vel de nocte et nesciretur quis dampnum dederit ab illo qui dampnum substinuerit custodes castri vel ville in dampnum dabit teneantur et debeant assignare illum vel illos qui dampnum dederint quod si non fecerint emendationem dampni facere teneantur. ¶ Et ipsi custodes die noctuque debeant custodire ut scire valeant dampnum dantes. ¶ Et si dicti custodes assignaverint seu accusaverint vel denuntiaverint aliquem dampnum dedisse in re alterius dictorum custodum credi debeat iuramento. ¶ Set quando custodes assignabunt dampnum dantes credatur iuramento patientis dampnum de ipsius dampni extimatione et etiam dicti custodes ipsarum extimationem et ipsum dampnum de suis bonis propriis emendare ac solvere teneantur. ¶ Et iudex dampnorum datorum a v. sibi constitutis seu potestas illos quos dicti custodes assignaverint debeant condempnare et ipsos custodes quando ipsi custodes non assignaverint dampna dantes patienti dampnum in emendatione dampni debeat condempnare [illegible] patienti dampnum de dampni extimatione prestito iuramento.

Qualiter potestas [illegible] capitaneus faciant observari conventiones et obligationes factas inter homines castrorum et villarum 127 128

Potestas et capitaneus omnia pacta et conventiones et obligationes factas et factenda et faciendas a baiulatoribus castrorum et villarum aliorum plebatuum vel maioris partis vel ab hominibus plebatuum pro dampnis emendandis observari et faciant observari salvo tamen quod si per homines loca non possit sciri vel emendari patienti dampnum et ipsum dampnum pro toto plebatu debeat emendari et fiat emendatio dampnorum per plebatum ordinamentis domini capitanei salvis et plenius reservatis. **De electione officialium super officio comunis dividendo** 128

Potestas et capitaneus v. bonos homines et legales scilicet unum de qualibet porta eligi facere teneantur unum quorum sit iudex et alii notarii et ipsorum electio fiat ad brevia sicut aliorum officialium comunis perusii qui sint super officio comunis dividendo. Qui teneantur facere diffinitiones et divi 129

siones inter consortes et vicinos de terris vineis sil
vis domibus turribus et casalinis et aliis possessionibus
que solo coherent et de omnibus aliis rebus mobilibus et in
mobilibus et casalinis et aliis possessionibus et si quis pe
tierit diffinitiones seu divisiones alicuius rei si que
fit vicina rem suam teneatur dividere et diffinire eam
et dare unicuique partem suam absolute iusta rem suam
partem inspecta semper melioratione utriusque partis et ipsi
omnia facere teneantur inter unum mensem postquam receperit que
rimoniam. ¶ Predicti autem offitiales habere debeant
pro eorum salariis pro unaquaque divisione in civita
te et burgis facienda equaliter pro parte xii. denarios si super
una re petitio facta fuit et si de pluribus rebus in una
hereditate contentis vel in uno podere vel similibus fiat
divisio a certe tenenda habere debeant et non ultra si
petitum fuit divissiones seu diffinitiones si super plu
ribus rebus in una hereditate vel podere contentis vel si
milibus et res que petuntur dividi et diffiniri valebunt
plus C libris denariorum equaliter pro parte v. solidos denariorum accipiant et non
plus et dicti offitiales dictis salariis sint contenti non
ad opus eorum offitii petere vel recipere debeant ultra
salarium supradictum nec ab aliquo timino incidendo Set
expensas habere debeant equitibus et vecturas non tamen
predictum salarium recipiant nisi prius licti contestatio fuit
celebrata ¶ Vineet insuper omnes diffinitiones et di
visiones facere diffinire et dividere inter tempus supra
nominatum Remoto hodio [illegible] amore timore pre
tio vel prece spirituali lucro vel dampno suo vel alterius
Perusinorum autem vel ultra salarium ad exto quitur x.
solidos denariorum nomine pene potestas et capitaneus tollere teneantur
¶ Et diffinitiones que fient et facte ex predictis offitiales super
hoc offitio positis potestas et capitaneus ratas et firmas
habere debeant et ipsas facere penitus observari. ¶ Addi
tum est huic capitulo statuendo quod si aliqua res fuerit
indivisa vel que sine lesione commode dividi non
possit et dividi non poterit predictos offitiales divi
di debeant ad petitionem incitendo intres ad petitionem inter
partes sic ipsis offitialibus videbitur expedire
¶ Additum est quod si duo fratres venerint ad divisionem
quod frater minor possit petere divisionem fieri debe
nis omnibus sinvalor male gestis non obstante
aliqua exceptione que opponi possit pro fratre maio
rem De electione syndici iudicis et notarii qui de
bent examinare potestatem et alios offitiales
Potestas et capitaneus habere viii. dies post initium sui re
giminis eligi facere teneantur sorte brevium in maiori consilio
civitatis et per predictos alios offitiales communis Perusii eligen
tium unum bonum hominem et convenientem de civitate Perusii
qui fit sit syndicus communis Perusii et unum notarium cum eo ad
examinationem faciendam et unum iudicem qui sit assessor qui
taliter eligatur videlicet quod omnes consiliarii vadant ad
brevia et quelibet porta vadat per se et sit unum bre
ve signatum in qualibet porta et illi ad quorum manus pervene
rit signata sint in electione syndici iudicis et notarii et ta
les eligant qui boni sint vales et legales pro honore
communis et talis eligatur in syndicum qui non habuerit hoc offi
tium a x. annis citra et non habuerit aliquod offitium de quo de
beat examinari et nullus eorum sit frater carnalis vel con
sobrinus seu cognatus vel gener aut socer camarii
seu masarii ¶ Qui sindici incontinenti sum
debeant offitium exercere et absentia quod fecerit pro predicte sy
ndico vel contra eum pro iudice seu assessore predicto non
valeant appellari ¶ Durent autem eorum offitium
quantum durabit offitium potestatis. Iudex vero seu asses
sor predictus faciat scilicet contestationes et iuramentum de
calumpnia a potestate et capitaneo et syndico supradicto. Item
die post exitum regiminis potestatis et unum iuramentum fa
ciat syndicus de calumpnia contra potestatem et omnes offitiales com
munis et contra omnes alias personas ¶ Et quilibet camerarius et massarius et
notarius et ceteri alii offitiales communis Perusii et alie que
libet persone teneantur et debeant facere et faciant unum iura
mentum de calumpnia ad iussum sindici in comitatu et contra alias
personas quod quilibet vellet de offitialibus memoratis ¶ Pre
pterea dictus syndicus teneatur repetere civitate
communis Perusii et syndicare et examinare potestatem et omnes fa
milias et omnes offitiales communis Perusii et etiam camerarios
seu massarios et omnes personas que habuerint bailiam in civitate
seu comitatu communis Perusii ad quamlibet districtum et ciuitatem et ex
actionem vel consilio vel ab aliquo pro communi sive occasione communis
Perusii et ab aliquo castro vel villa comitatus vel alia spirituali
persona et debeant sindicare omnes personas que aliquid habuerint
de cive communis Perusii vel pro communi Perusii seu spirituali pro occasione
alicuius offitii seu bailie vel occasione collectae seu male
fitiorum vel rebannimentorum aut sententiarum pecuniarum vel pena
rum seu confessionum vel quocumque modo vel alio sit de eo
eo quod preceperunt et exegerint vel habuerint vel quod tene
rent recipere vel habere vel capere et exigere non de
buerint super dictis de causis vel alia re parum seu occasione
alicuius salarii equi vel equorum vel scotum vel pretium vel
similiter respondarum seu numerorum respondorum vel facere

dorum vel alicuius laborerii seu operis communis vel proprii. Ita tamen quod illi qui sunt vel fuerunt sindici seu examinatores iterum examinari vel sindicari non debeant ullo modo. ¶ Et hos intelligimus examinari et syndicari qui habuissent vel percepissent ad infraudem et qui contra suum officium aliquid receperint. ¶ Predicti autem officiales teneantur exercere suum officium bona fide sine fraude et pro communi seu speciali persona et non facere confessum (?) et assidue suum officium exercere debeant et stare debeant et teneantur continue et sedere ad suum officium faciendum et exercendum sicut alii officiales et iudices communis pisani. ¶ Quos omnes officiales non examinatores examinare debeant sicut supra est expressum et si dicti officiales non starent ad ius reddendum et sederent ad suum officium continue faciendum sicut iudices et alii officiales communis pisani puniantur sicut alii iudices et officiales communis pisani puniuntur qui non stant et sedent ad eorum officium faciendum. Et ille qui erit syndicus xxv lib. denariorum, ille qui erit assessor xxv lib. denariorum et ille qui erit notarius xv lib. denariorum pro eorum salariis habere debeant a communi. ¶ Insuper dicti officiales nullam compositionem facere possint cum aliquo predictorum qui examinari debeant de his que dicta sunt supra vel aliquo predictorum in preiudicium communis pisani vel comitatus sive castri vel ville et non possint aliquid accipere vel exigere ultra salarium eis concessum occasione scripturarum seu expensarum nec alia qualibet occasione aliquo modo ab aliquo comitatino sive castro vel villa. Et si aliquis dictorum officialium inventus fuerit contra predicta vel aliquo predictorum fecisse vel consensisse potestas et capitaneus teneantur et debeant facientem vel consentientem auferre pene nomine l lib. denariorum et eum de officio expellere teneantur et alium eligi faciant loco sui de quo possit (?) ... accusator cuius banni medietas sit communis et aliam habeat accusator. ¶ Propterea dicti officiales non audeant occasione sui officii in comitatu bailitorem aliquem destinare contra bailitores seu syndicos castrorum et villarum et alias speciales personas comitatus vel civitatis facere teneantur in ordine inscripto videlicet quod banniri faciant per publicos precones quod die qua eis placuerit compareant coram eis. Et si coram eis non venerit termino eis assignato ponantur eos in banno sicut potestati et capitaneo et dictis officialibus videbitur expedire. ¶ Additum est huic capitulo quod ille qui erit electus syndicus ad officium supradictum syndicandi potestatem et alios officiales debeat habere in civitate libram CC lib. ad minus

et aliter syndicus esse non possit et ad ipsum officium nullatenus admittatur. ¶ Adiungimus statuentes quod si aliquis offenderit potestatem vel capitaneum post exitum eorum regiminis dum steterint sub examinatione syndici vel eius iudicis vel dum redierint ad terram suam in civitate vel comitatu vel districtu pisano teneantur et debeant solvere quadruplicem penam quam deberet solvere si offenderit aliquem pisanum. ¶ Si autem offenderit aliquem de familiis eorundem vel alicuius eorum penam duplicem solvere teneantur quam deberet si aliquem offenderet pisanum et hoc addito quod in hoc ultimo paragrafo huius capituli continetur ab hodie in antea vendicet sibi locum quod additum factum fuit in anno domini MCCLXXVI indictione quarta die x exeunte mense octubris tempore domini Iohannis ... da ungeriis (?) rectoris. Qualiter compiatur libellus contra potestatem et officiales eius. 131 130

Dictus syndicus compiat libellum contra potestatem et eius officiales cum consilio VI iudicum communis pisani quod iudices ipsum libellum facere teneantur et ipsi syndico tradere et proponere consules (?) pro communi. Et iudex qui erit assessor libellum recipiat contra potestatem et alios officiales communis pisani. Et potestas novus miserit cum dicto assessore ad examinationem veteris potestatis si potuerit interesse. ¶ Statuimus quod si dictus syndicus communis pisani esset negligens et non mitteret pro officialibus suis predictis diebus iudex seu assessor possit interesse et accusare (?) processus et eos faciat sindicare (?). Qualiter iurare debeat syndicus et iudices. 132 131

Iurare debeat syndicus super dictis in maiori consilio cum tactis ad sancta dei evangelia perficere et renuntiare (?) ... communis pisani et specialium personarum singularium sive non pertinerent. Et ipse syndicus petat bona fide sine fraude ab illis quos haberet de iure communis vel alterius pisani ut in supradicto capitulo continetur et secundum capitulum illud et alia de suo officio potestatem anni proxime preteriti et ceteros officiales debeat a dicto syndico submonere assessoris cum ... respondere et potestas novus miserit si poterit interesse ad redditiones et rationum et admissiones rationum eorumque pervenerint ad manus alicuius sui officialis vel ad aliquem personam occasione sui officii vel alia qualibet occasione. ¶ Et si aliquis suorum officialium inventus fuerit aliquid habuisse vel recepisse a communi vel aliqua speciali persona occasione sui officii vel alia qualibet nec dictum est ultra constitutum concessum aut propositum ante finitum tempus sui officii illud in massario communis pisani pro communi restituere teneatur vel aliis personis a quibus aliquid recepisset quod si non fecerit iudex vel assessor syndici super dicta ad restitutionem dupli ... accepte condempnare potestas teneatur

¶ Et condempnationes et absolutiones ferendas per eundem assessorem si debeat in maiori consilio civitatis tam de his que dicta sunt supra quam de omnibus eo quod syndicus invenit esse expensum et datum ultra formam statuti et quod inutiliter communi non esset concessum. ¶ Sed si camerarius vel massarius vel aliquis officialium expendidisset de pecunia communis [illegible] dominum capitaneum [illegible] superpervenerit [illegible] fuisse expensum inutiliter communis perusii pro facto communi non debeat camerarius seu massarius condempnari sed potius absolvatur.

De electione syndicorum communis perusii et de salario eorundem et qualiter eorum officium exerceant. xxiiii.

Ut delinquentes delicti sui penam reportent et innocentibus iustitie remedium prodeat et omnibus iustitiam petentibus iustitia non negetur. Dicimus et statuimus ac ordinamus quod tempore electionis potestatis future eligantur et eligi debeant per maius consilium civitatis perusii .iiii. boni homines et ydonei scilicet unus de qualibet porta unus quorum sit iudex et alii notarii de civitate perusii et sint tales qui non habuissent officium syndicorum ipsi nec aliquis de eorum domo scilicet frater carnalis consobrinus vel patruus ex anno citra qui sint syndici seu examinatores communis perusii pro anno futuro quorum durent officium quamdiu durabit officium potestatis. ¶ Qui cognoscant et cognoscere [illegible] inquisitiones habeant de omnibus et singulis condempnationibus et exbannimentis factis et que fient per potestatem vel capitaneum vel iudices eorum datorum vel personas eorum datorum et ipsas condempnationes et exbannimenta debeant examinare et per sententiam prout iustum fuerit confirmare vel infirmare vel etiam nullam pronuntiare. Exceptis condempnationibus et exbannimentis factis et que fient de homicidio [illegible] pace fracta de qua appareat publicum instrumentum robaria strate incendio [illegible] de qua signum vel [illegible] appareat et de furto [illegible] de quibus condempnationibus et exbannimentis factis et que fient de predictis maleficiis [illegible] vel de aliquo eorum dicti syndici nullam [illegible] et nullam cognitionem habeant de eis nec de eis cognoscendo vel examinando [illegible] intromittant qualitercumque predicte condempnationes [illegible] et exbannimenta processit seu facta fuit. ¶ [illegible] vero condempnationibus et exbannimentis factis et que fient de aliis maleficiis vel [illegible] capitaneus [illegible]

Syndici examinatores [illegible] debeant et possint cognoscere et examinare [illegible] condempnationes facte [illegible] condempnati et exbanniti qui voluerint ad syndicos recurrere et coram eis de eorum condempnationibus et exbannimentis factis contra eos iustitiam postulare post oblationem libelli antequam fiat contestatio litis teneatur et debeat massario communis solvere decimum scilicet .vi. denarios pro qualibet libra illius quantitatis in qua essent condempnati vel exbanniti et solvant et solvere debeant massario communis perusii totum [illegible] in quo fuerint condempnati vel exbanniti in pecunia vel per bona pignora vel per bonos et ydoneos fideiussores. Itaque massarius sit bene contentus et antequam predicta solutio fiat ad litis contestationem nullatenus procedatur. ¶ Postquam vero facta fuit solutio supradicta procedat ad litis contestationem et examinandum de meritis condempnationis et de exbannimentis de quibus questio fuerit coram eis et cognoscant et pronuntient secundum acta primi iudicis nec coram eis nove confessiones vel attestationes induci vel fieri possint et ille attestationes de quibus appareat [illegible] et protestationes coram potestate vel capitaneo vel iudice eorum vel alicuius eorum facte nec fuerint recepte in primo iudicio que possint probari coram syndicis per illos testes qui fuerint tempore protestationis assignati coram eis vel altero eorundem. ¶ Et similiter si apparuerit quod condempnatio vel exbannimentum fuit factum vel factam probatum fuerit commissum fuisse ab eo qui fuit condempnatus vel exbannitus per testes vel per confessiones vel per legitimam contumaciam modis omnibus tales condempnationes et exbannimenta per syndicos confirmentur non obstante quod in processu cause non essent servate solempnitates statute et non obstante aliqua captiosa seu maletosa exceptione allegatione seu cavillatione [illegible] allegarent et opponerent [illegible] sit probatum per testes vel per confessionem vel per contumaciam iustam.

¶ Non possint dicti syndici cognoscere nec inquisitiones habere de aliquibus condempnationibus et exbannimentis factis post [illegible] computando [illegible] exbannimentum factum. ¶ Item [illegible] cognoscere possint [illegible] nec possint [illegible] ¶ Et possint [illegible] dicti syndici cognoscere et intelligere de dictis condempnationibus et exbannimentis que fient ultra formam statutorum aliquo capitulo non obstante. Et si ma[illegible]

Syndicorum non valeat appellari. ¶ Si cum per sy-
ndicos aliqua sententia fuerit annullata seu suspensa
fuerit nullus permittatur potestas et capitaneus vel aliquis
officialis qui dictam sententiam annullatam voluisset vel di-
cam processum non fecisset debeat [illegible] contra facere
et procedere super tali sententia et processu et eorum debeat
permittere non obstante annullatione facta per syn-
dicos de tali sententia seu processu. ¶ Et ad hoc
ut cesset et tollatur contrarietas et diversitas que reperitur
in voluminibus statutorum et in multis capitulis in quibus
habetur mentio de iurisdictione syndicorum tollenda vel
concedenda. Statuimus quod presens capitulum precise observetur
in qualibet parte sui et per ipsum derogetur omnibus capitulis
statutorum factis et faciendis in quibus specialiter et ge-
neraliter ad hoc capitulo contrarium vel diversum.
Salvis capitulis statuti populi que sic loquuntur et sic
mensis contrariet fieri debeat [illegible] observari et ipsa ca-
pitula firma debeant permanere. Et si predicti syn-
dici se intromiserint ad cognoscendum de aliquibus con-
dempnationibus vel exbannimentis contra formam predictis ca-
pituli vel capitulorum pro quolibet eorum in l. lib. den. puniantur
qualibet vice communi predicti debeant condempnari et potestas et capi-
taneus condempnare inde dictam pecuniam debeant et teneantur
si contra predicta fecerint et ipsam penam eis auferant
proprio. Item statuimus quod dicti syndici iudex et notarius
habeant et habere debeant pro eorum salario a parte qualibet
et pro qualibet lib. vj. den. et non plus et ipsos accipere
possint et non ultra et debitis debeant esse contenti pro eorum
salario et plus petere non possint nec debeant ab ulla
persona que quomodo habeat coram eis de aliquibus sup-
tumis sicut [illegible] habere et recipere consueverunt illi qui
haberent similiter officium supradictum ita quod occasione nullum
aliud salarium habere possint nec debeant nec eis sit
licitum postulare. ¶ Dicti vero syndici debeant et
teneantur diffinire causas coram ipsis agitandas
infra xxx dies, inmediate computandos. Et quando con-
silium receperint in causis syndici [illegible] recipiant
consilium [illegible] ita quod partes scire non valeant a
quibus consilium est habendum. ¶ Nec possint ipsi sy-
ndici a partibus petere ultra x sol. pro habendo consilio per a-
liquem sapientem cum quo consilium est habendum. [illegible] con-
sultor receptus pro suspectus qui partibus asserue-
rint. ¶ Item statuimus quod iudex maleficiorum potestatis
capitanei cum syndicis debeant intus esse cum cognosc-
erent de condempnationibus et exbannimentis factis

ab ipsis potestate et capitaneo vel eorum antecessoribus ut
iura communis pro eorum posse defendere teneantur.
¶ Hoc capitulum totum in qualibet parte sui possit con-
firmari et mutari per in decorsiliis generalis communis et
populi precessit voluntate.
Qualiter et infra quot dies ille [illegible] qui causa 133 134
fuit contumacia repetere
Statuimus et ordinamus quod si aliquis super aliqua ma-
leficio citatus fuerit personaliter vel ad domum in
qua habitare consuevit et huiusmodi quelibet citatio spa-
tium duorum dierum sicut fuerit decantata ex-
tum dierum si fuerit decantata legitime con-
tumax reputetur licet non intervenerit tria citatio
peremptoria. Qualiter potestas et capitaneus et alii offici- 134
ales iurare debeant coram syndicis 135
Potestas et capitaneus omnes alii officiales in primo reclamo
quod de eis factum fuerit coram syndicis iurare teneantur
de calumpnia ita quod quilibet ipsorum unum iuramentum
tantum sub dictis examinatoribus contra omnes predictos pe-
titores facere debeat quod iuramentum notarius syndicorum
in scriptum publicum reducat.
Qualiter massarius restituat absoluto a syn- 135
dicis id quod ab eo receperat 136
Si sententiam dicti syndici tulerint pro illo qui fuit con-
dempnatus seu exbannitus teneatur massarius communis
per se infra viij dies eidem restituere post sententiam la-
tam omne id quod ab eo receperat vel habuerint occasione
condempnationis vel exbannimenti a quo per dictam sententiam
extiterit absolutus. ¶ Et potestas et capitaneus hoc
fieri facere teneantur. Teneantur etiam predicti potestas et capi-
taneus sententias syndicorum firmas et ratas habere et execu-
tioni mandare. Ita quod inviolabiliter observetur. Sal-
vo eo quod de annullitate supra est expressum. Qualiter 137
potestas et capitaneus puniatur et alii officiales si 136
cessaverint sub syndicorum curia respondere.
Potestas et capitaneus vel massarius aut aliquis alius officialis
communis per se cessaverit sub examinatore seu syn-
dicorum curia respondere puniatur in l. lib. den.
et ceteri officiales in xl. lib. et massarius in xxv.
lib. den. similiter quilibet eorum quotiens per aliquem
eorum fuerit contraventum et in hominem quilibet eorum teneatur
sub dictorum examinatorum seu syndicorum curia respon-
dere. Qualiter potestas et capitaneus non possit petere 138
absolutionem ante finitum tempus sui regi-
minis et qualiter et quando debeat dare fideiussores et quot 137

Pot. et capit. nec aliquis de eorum familiis nec alie
persone ul' noie eorum ul' alic' eorum possit ul' debeat
petere ul' recipe aliquo modo ul' ingenio nec
peti facere in consilio ul' arenga ul' adunantia
ul' alio loco n' p'us finiat illud
tps in quo debebunt syndicari seu examinari
aliq' et absolutiones omnium eorum que gesserit ul' ge
rere debuerit nec aliquam licentiam recedendi n' fi
nito eorum regimine et etiam elapso tpr' q' deberet
examinari. Et siquis contra fecerit .C. lib. den. de suo sa
lario comuni pi' solvere teneatur et nichilominus pot. et cap.
et quilibet eorum officialis et familiaris stare debeant
ad sindicandum rationem et si absolveretur talis absolutio
non valeat nec teneat in aliqua parte sui et ab
solventes eos in .C. lib. den. debeat condempnari et
dicta pena solvere non valente pot. et capit. lin
guam faciat amputari. Teneatur tamen stare
pot. .xv. diebus post depositum ul' finitum suum of
ficium sive regimen in civitate p'us cum suis offi
tialibus et familiis ad reddendas rationes admi
nistrationis eorum officii et ad respondendum de iniuriis
cuilibet conparenti ul' conquerenti de eis ul' aliquo eorum
et si inventum fuerit ul' aliquis eorum ultra salarium eis
concessum ad huisse ul' accepisse in quadruplum
comuni p'us ul' spali persone debeant condempnari et .x. di
ebus ante quam suum offitium finiat pot. .iiij. bonos
et ydoneos fideiussores prestet pro se et omnibus suis officialibus
et familiaribus omnibus pot. et capit. comunis sequentibus
seu futuris de examinatoribus pro comuni et pro quolibet
spali persona dare penitus teneatur. Capit. vero ad faciendum
dum se examinari cum suis officialibus et familiaribus
omnibus in civitate p'us post finitum suum officium stare
debeat uno mense et non minus ullo modo et omnia su
pradicta in pot. et suis officialibus et familiis locum
habeant in capit. et official' et famil' et intelligantur ex
presse in eis singula repetita. Et si in aliquo fuerint
condempnati pot. et capit. sequentes condempnationem fa
ciant de eis ul' aliquo eorum auferant pro comuni et fide
iussores eorum compellant infra tantum diem ad solvendum et de
condempnatio inventi debeant incurrere. Et camerarii seu
massarii comunis et omnes officiales comunis p'us exami
nari et puniri iuxta formam et ordinamenta statuti comunis
et p'us p'us teneantur. Qualiter pot. et cap. puniat
si ad promicteret ul' aliquis de eorum familiis sindico
139 debentium eos syndicare

Si pot. ul' capit. ul' aliquis de eorum familiis ul' aliquis alius
pro eis promicteret seu daret ad syndico iudici
ul' notario ul' aliis officialibus qui deberent dictum
pot. ul' capit. ul' aliquem de suis familiis syndi
care teneatur solvere quilibet de suo sa lario camer.
ul' massario pro comuni p'us .C. lib. den. nomine pene et
banni solvere compellantur. Et pot. et capit. seq
uentes illi ul' illis qui ad acceperit dictam penam
.C. lib. accipe teneatur. Qualiter puniatur qui promi
serit ad pot. ul' cap. ul' alicui officiali ultra 139
salarium eis concessum et qui fecerit trameçariam. 140
Siquis acceptaverit pot. ul' capit. ul' alicui eorum
officiali ul' familiari ul' alicui officiali comunis
p'us ad dare ul' promictere ultra salarium sibi concessum
sibi teneatur solvere comuni p'us pro unaquaque vice .L. lib.
Et si dictam penam solvere non poterit pot. et capit. ei
linguam faciat amputari et si capi non posset ex
banniatur in dictam penam. Item siquis inventus fuerit
facere aliquam trameçariam ruffianariam ad hoc ut
aliquis aliquam predictorum det ad ul' promictat causa alic'
rei faciende si fuerit clericus ul' laicus ul' religiosus
cuiuscumque religionis sit sive fuerit civis sive
forensis et constabit ul' de eo fuerit publica fama
in quadruplum rei date ul' promisse causa sue ruffia
nationis ul' trameçarie comuni p'us pro unaquaque vice condemp
netur. Item siquis aliquis predictorum aliquid dedit ul'
dabit ul' dari fecerit ul' promisit ul' promicti fecerit po
ssit finito officio eius ei cui dedit ul' dari fecerit
ul' promisit ul' promicti fecerit et etiam illi cum per aliquo
predictorum aliquid promisit ut sibi restituat repetere sine
pena. Et si pot. et capit. negle[...] venerit co
ntra dictam penam et bannum comuni p'us de suo salario
.C. lib. den. solvere teneatur. Et hoc statutum debeat
legi omni mense semel in maiori consilio civitatis.
Qualiter pot. et cap. non possit petere licentiam aliq. 140
ad suum arbitrium puniendi 141

Pot. nec aliqua persona pro eo petat nec petere possit
nec recipe possit nec capit. nec aliqua persona pro eo
petat nec petere possit nec recipere a consilio
spali ul' generali nec concione seu parlamento aliquam
arbitrium seu arbitria sive albitrium sive licentiam sive
materiam puniendi ad suam voluntatem aliquem ul' aliquos
malefitia et de omnibus aliis rebus puniendi ad suam
voluntatem arbitrium recipe non possit nec licet

tia salvo quod hoc non preiudicet aliquibus rebus que sunt dampnate per statutum que per statutum arbitrio potestatis et capitanei puniri possunt immo ipsa maleficia seu maleficium ipsorum et omnes alias res, exceptis predictis rebus dampnatis per statutum puniri debeant sicut dampnata sunt per capitula statuti. Et si aliqua maleficia appareret seu appareant vel notaretur de quibus non essent pene dampnate per statutum, id potestas vel capitaneus vel eorum iudex debeant ipsa maleficia notare et scribi facere in consilio speciali et generali communis perusii et sicut consilium decreverit pena esse auferenda et esse maleficium puniendum ita fiat punitio et ultra nulla procedat. Et si potestas vel aliquis pro eo adtemptavit petere aliquid arbitrium vel capitaneus maleficia puniendi et alias res exceptis que dampnate sunt per statutum ad suam voluntatem teneatur pro utroque quolibet nomine pene de suo salario communi perusii solvere C. lib. den. In qua pena syndicus communis qui est pro tempore potestatem et capitaneum teneatur communi perusii condempnare. Et camerarius seu masserius ipsam penam de salario potestatis et capitanei debeat retinere pro communi perusii si non fuit solutum potestati et capitaneo de eorum bonis solvatur et syndicus dictam penam possit exigere pro communi a fideiussoribus qui pro potestate et capitaneo fideiusserunt vel fideiubebunt. ¶ Syndici qui erunt ad examinandum predictos potestatem et capitaneum nunquam debeant possint eos absolvere de predictis. Et potestas et capitaneus non possit absolvi ab aliquo consilio credentie seu palam et et si aliquis in eius potestatem et capitaneum absolvere seu alicui eorum arbitrium daret in L lib. den. puniatur quas communi perusii solvere teneatur et si aliquis daret arbitrium non valeat nec condempnatio vel condempnationes que arbitrio fierent valeant ullo modo non obstante aliquo capitulo illius capituli constituti quod positum est sub tali rubrica scilicet qualiter omnia capitula preter precisa possint mutari corrigi et meliorari quod capitulum sic incipit. Omnia capitula huius statuti preter precisa sint firma aliquo capitulo preter precisa alio capitulo contrario etc. Et hoc capitulum vel aliqua pars eius non possit interpretari sic ut aliquid detur arbitrium vel petatur.

141 142 **Ut hic potestas et capitaneus faciant venire coram eis omnes molendinarios et tractores et qualiter eos iurare faciant observare que in hoc capitulo continentur.**

Potestas et capitaneus teneantur in principio eorum officii mictere pro omnibus molendinariis et tractoribus et ita quod veniant coram eis et facere eos iurare facere et exercere bona fide sine fraude omnia et singula infrascripta videlicet quod quando molendinarii portaverint bladum ad molendina recipiant ipsum bladum cum mensura et farinam cum eadem mensura reddant bene mensuratam scilicet unam pesulem et calcatam et aliam mensuram pesulem et mensuret farinam coram eo coram quo mensuravit bladum vel certo suo nuntio et aliter non audeant apportare nec stetit pillum cui fuit bladum et qui contra fecerit communi perusii nomine pene et banni XX sol. den. solvere teneatur. Et si molendinarii seu tractores noluerint portare bladum ille cuius bladum voluerit mictere ad molendinum somarium accipere eis valeant sine pena et molendinarii seu tractores ipsum somarium defendere non debeant ullo modo et defendentes teneantur solvere dictam penam. ¶ Item tractores autem non intromictant se adportandum nec habere partem in molendinis et molendinarii debeant dividi proprium et tractores seu aliis personis non accipiant nec duos denarios pro salma et si ultra acceperint teneantur illi cuius fuit bladum II sol. solvere possit in molendinarii et liceat eis accipere et habere de XV. cuppis una cuppa tantum et non plus ullo modo et mensuret multuram in tramogia et non alibi et habeant ipsas mensuras scilicet cuppas generales, rami vel ferri fulcite divid et tamen ad pedem tramogie vel ad pedem molendini confixas cum una catena et quelibet mensura debeat signo communis signari scilicet signo grifonis et masserius communis habeat exemplis mensuras pro communi ad instantiam unam cum qua adiustentur et adequentur mensure predicte ut aliqua fraus committi non possit et hoc idem intelligatur in omnibus habentibus molendina sicca sine maccola et habere debeant cum dictas mensuras unum cobrellum quo rasius retineat unam minam et quatuor faciant unum cobem iustum communis et signum armis domini capitaneus quarum mensurarum sigillationem non dominus capitaneus debeat mittere et aliter non debeant sigillari et qui contra fecerit solvat pro unaquaque vice communi perusii XL sol. den. Salvo quod non preiudicet molendinariis si dictas mensuras non habuerint confixas ut dictum est scilicet in estate cum molendina non molerent etc. torrentes seu plene seu pluvie super habundantes. ¶ Item tractores omne bladum eis datum debeant portare et non debeant aliquod bladum refutare seu remittere et molendinarii debeant ipsum molere et qui contra fecerit V. sol. nomine pene pro unaquaque vice communi perusii solvere teneatur et pro quam potuerint de domo alicuius bladum vel eis apportet

[illegible]

Sit eorum periculo quousque integre reportauerint et restituerint famuli dampni eius blado uel deposito. Et
si quis inuentus fuerit contra predicta facere uel non obseruare
uel aliquod predictorum uel aliquam fraudem committere predicta
do reddendo et in molendo stando uel accipiendo
ultra quam debet uel furando uel minuendo uel farinam
bagnando uel farinam cambiando uel intromittendo ali-
quem portantem bladum ad molendum cuius blada habet ad
molere qualibet uice pro qualibet persona .x. solidos denariorum contrafaciens soluere
teneatur et dampnum patienti in quadruplum faciat de cla-
ratione abbate eo quod dampnum passus est per iuramentum
quod fecit de sequimento potestas uel capitaneus cum declaratione cre-
dat et si non restituerint uel non reddiderint farinam
uel integre uel incendam accipit aliter deinde penam .x.
solidos debeat sustinere facta declaratione in dictis farinis.
Et si dubitatio fuerit inter partes quod factum non esset
iuramentum de sequimento potestas uel capitaneus stet iuramen-
to domini rei si iurare uoluerit stet iuramento famu-
li uel famule ipsius domini et cuiuslibet alterius famulatus ipsius.
Et si quis predictorum iurare noluerit det iuramentum
molendinario uel tractori ut se defendat. Qui si de-
fendere noluerint pro confessis habeantur. Si autem
aliquis commiserit contra dictam formam custodiam alicuius mo-
lendini .iii. libras denariorum soluere teneatur. Item teneantur
super omnes predicta non fraudare ad domino molendini
de parte sua fructuum uel multure set eidem uel certo
suo nuntio integre partem suam debeat assignare.
Item nullus molendinarius debeat retinere in mo-
lendino porcos uel scrofas pullos anseres uel
columbas nec intra ipsum molendinum aliquo modo et qui
contra fecerit soluat nomine pene .xx. solidos denariorum pro unaqua-
libet cuius banni medietas sit communis et alia habeat accu-
sator. Item illi qui sunt hodie molendinarii cu-
stodes seu tractores sint et esse debeant in futuro tempore.
Et si eorum officium facere recusauerit .xl. solidos denariorum. contra
faciens soluere teneatur pro unaquaque uice cuius banni me-
dietas sit communis et alia habeat accusator et eos possit
quilibet accusare. Officiales qui erunt super officio de-
beant et possint accipere et habere pro unoquoque molendi-
no pro sigillo et signo mensurarum et cupparum a uoluntate
domini capitanei fieri faciendis .vi. denariorum et non ultra de quibus
denariis medietas sit communis et alia medietas sit dictorum offi-
cialium et dicti officiales alii signare mensuras non debeant
nec signum facere et si signari fecerit nec supradicti
Item omnes supradicti officiales iurare debeant ad sancta
dei euangelia facere bona fide sine fraude et officium
eorum et meo fraude non committere omnia statuta
loquentia de eorum officiis obseruare remoto
hodio amore timore pretio uel precibus alicuius. Item
potestas et capitaneus omnia supradicta banna ab eis accipere
penitus teneantur. Item capitaneus mittere debeat unum
de suis nuntiis duabus uicibus in anno quando ei uidebitur
ad uidendum molendina omnia et omnes mensuras. *Qualiter*
habentes molendina bolinarum molere debeant et
quantum oleum reddant de cobe et salsam in molendino
non moleant et qualiter mensuram habeant bullatam .xxiiii.
Quicumque habet molendinum pro olivis molendis de-
beat et teneatur molere bona fide sine fraude et re-
ddere pro quolibet cobe olivarum .unum mezolinum olei
ad mensuram communis per quas mensuras bullatas in
molendino habere teneatur et debeat habere pro quolibet
cobe .ii. solidos denariorum et non plus. Salsam in molendino
molere non debeant set eam proicere teneatur extra mu-
ros ciuitatis et burgorum et oleum salse cum oleo puro
non audeant inmiscere. Item aquam non mortuam per cloacam
mittere teneatur ita quod super matonatum decurrere non
ualeat ullo modo nec ualeat fontibus preiudi-
tium generare. Et si quis contrafecerit soluat qualibet persona
pro unaquaque uice .xl. solidos denariorum nomine pene quam penam
potestas et capitaneus exigere teneatur. *Qualiter fornarii*
et fornarie coquant panem et quantum accipiant
et de pena contra facientium .xxv.
Fornarii et fornarie debeant studere bene coquere
panem et pro coctura panis debeant habere de .xxx.
panibus unum panem et non plus et accipiant panem
et non denarios aliquos nisi fuerit de uoluntate illius qui denarios
dare uellet et panem accipiant ad suam lectam uel co-
mpetibilem et panem infirmum mictant sine malitia
et fraude ita quod unus non rogat alium nec adinuicem
applicent contra non faciens pro unaquaque uice .x. solidos denariorum soluere
teneatur cuius medietas sit communis et alia habeat accusator
et ille uel illa cuius fuerit panis accusare teneatur et debeat
fornarium et fornariam qui uel que fecerit contra predicta uel
aliquod predictorum et credatur sacramento illi cuius fuerit panis

Eraulus

Et cuilibet alterius eorum familiaris et potestas et ca-
pitaneus contra fornarios et fornarias et panem coquentes
in quantum penitus teneatur secrete vel aperte sicut ei
placuerit et quotiens aliquam vel aliquem contra fa-
cientem invenerint totiens eum vel eam in x. s.
den. debeant condempnare. ¶ Item clibanarii
et clibanarie non consentiant famulis seu famu-
labus dominorum et dominarum qui furtive auferant vel
fraudulenter tractent panem dominorum suorum et
dominarum suarum vel pastam auferant vel farinam
seu aliquod dampnum faciant in domibus vel extra nec
ipse famule dampnum suorum dominorum faciant.
¶ Item quilibet fornarius vel fornaria possit reti-
nere in suis domibus et alienis ligna et sine pena et quod
non mictant salsam olivarum in clibanum et non
renuntiet panem quoque alicui postquam
inceperit coquere panem ad suum firmum. Sed eo tempore
quo panem coxerit vel gettum personarum vel mul-
titudinem huiusmodi sine fraude et si quis contra fe-
cerit potestas et capitaneus auferant ei pene nomine x. s.
den. et cedat inventori accusatoris. ¶ Et potestas et
capitaneus faciat iurare fornarios a xiiii annis supra
ut predicta omnia debeant observare. De quantitate
pretio attaminatores attaminent quolibet farine
et de pena contra facientem.

Attaminatores seu staminatores attaminare
seu staminare teneantur quolibet farine grani ca-
lunga pro ii. den. et quolibet cuiuslibet alterius grani
pro iiii. den. et ab aliquo plus petere vel accipere non
presumant. contra facienti potestas et capitaneus auferant pro
qualibet vice xx. s. den. quorum medietas sit comunis et aliam
habeat accusator et stet in manu accusatoris. Et po-
testas et capitaneus teneatur mittere pro omnibus attami-
natoribus de mense maii et faciat eos iurare et ob-
servare predicta sub dicta pena. Et potestas et capitaneus
inquisitores contra dictos attaminatores faciant et si ali-
quem invenerint non observare predicta eum vel eos
de civitate pisana et eius comitatu et districtu expe-
llant et non permictant eos reverti toto tempore eorum
regiminis in perpetuo banno ponant. Qualiter pani-
cocoli et panicocole faciant panem ad pondus
et quantum lucrentur et de pena contra facientem.

Panicocoli et panicocole qui vel que panem
fecerint ad vendendum in civitate pisana et comitatu
faciant panem ad pondus ita quod lucrari debeant de
quolibet cobe ii. s. et non ultra. Et cum ipsum retinu-
erint ad vendendum corpus debeant retinere valor-
em panis venalis sicut verum sit panis factus
pro uno den. vel duobus remaneat in providentia potestatis
et capitanei. Si quis autem contra fecerit in aliquo predictorum
xx. s. den. solvere teneatur et perdat panem et cum in-
venerit sequentibus potestas mittat predicta omnia et singula
observare. ¶ Item panicocoli seu panicocole
seu aliqui alii qui faciant panem ad vendendum non
possint nec debeant habere in dicto comunis porcos nec
porcellos causa revendendi vel faciendi panem causa ven-
dendi et qui contra fecerit solvat pro unaquaque vice qualibet et
pro quolibet cobe xx. s. den. et quilibet possit esse accusa-
tor et habeat medietatem banni et accusatoris teneri de-
beat in secreto. Quod nullus tabernarius et pici-
carellus emat comestibilia causa revendendi in
civitate et burgis et quod liceat ei emere alibi vel non.

Nullus tabernarius vel tabernaria vel piccicarellus
vel piccicarella emat aliqua comestibilia causa re-
vendendi in civitate vel burgis in civitate
pisana de die vel de nocte nec audeat stare in
strata in civitate nec extra civitatem ad emendum aliqua
victualia nec extra alia aliqua in civitate vel bu-
rgis causa revendendi tenere possit. alibi vero po-
ssit extra civitatem et comitatum ubicumque vellet. Item ta-
bernarii autem possint emere carnes et res alias
comestibiles causa revendendi in eorum hospitiis dum-
modo coctas eas revendere teneantur. contra faci-
enti potestas et capitaneus auferant pro unaquaque vice qualibet
piccicarello et tabernario xx. s. den. cuius banni
medietas sit comunis et aliam habeat accusator et te-
neatur secreto accusatoris, salvo quod remaneat
in providentia domini capitanei dum curia romana pro-
ut supra pisis. ¶ Item nullus tabernarius nec ali-
quis alius vinum vendere post tertium sonum
campane vinum vendere audeat. contra non facientes
puniat pena et modo predicto et credatur iura-
mento accusatoris. ¶ Liceat tamen recollectori vi-
ni de vinea sua vendere et vendi facere vinum sine
nominata sigillata suo arbitrio sine pena dum-
modo post tertium sonum campane vendere non
audeat sub pena superius nominata cuilibet vero extra
liceat in foro et platea comunis et aliis non locis
determinatis sine alicuius contradictione vendere pa-
nem poma et olera et ficus. contra dicentem alicui ven-
denti teneatur solvere xx. s. den. cuius banni med

Sit comunis et alia accusatoris. ¶ Nulla insuper
femina que steterit ad vendendum predicta vel ali
qua predictorum seu alia comestibilia debeat re
tinere colum seu rocam causa filandi et non debeat
retinere cunellam nec puerum parvum nec puellam pro
vana et si retinuerit solvat pro pena qualibet xx.
solidos denariorum et qualibet vice valeat accusator cuius banni
sit medietas comunis et alia habeat accusator et ste
tur iuramento accusatoris. ¶ Statuimus insuper
quod nullus pizicarellus vel pizicarella vel
aliquis alius audeat emere pullos de gallina
pucientes perdices anatras sive venatores
nec alia victualia caseum ova poma vel ole
um nec alia comestibilia longe circulos nec in
cos causa vendendi a mane tempestive usque ad
horam nonam et siquis contra fecerit perdat xx solidos denariorum
Et insuper quod emit deveniat in comune et eum possit
quilibet accusare cuius banni medietas sit comunis et
alia accusatoris et stetur iuramento accusatoris quod
fecit de sequimento potestatis et capitis vel alterius eorundem.
Statuimus etiam quod nullus tabernarius vel tabernaria
nec alia persona vendens vinum seu alia comestibilia
nec alia qualibet nec etiam alia persona possit nec
audeat banitos vel latronem nec alium male
factorem in die vel nocte in domo aliqua modo
retinere postquam sciverit eos vel eius itaque esse nec
aliquam rem raptam vel furtivam recipiat se
sciente nec aliquis ruffianus vel ruffiana audeat
meretrices conducere vel adducere ad aliquam partem civi
tatis nec etiam retinere nec coadunare contra facientem
potestatis et capitis auferat pro pena qualibet xl solidos denariorum quo
rum medietas sit comunis et alia habeat accusator. Si
dominus domorum in quibus predicta fierent dampnum aliquod
sine pena nullam patiatur. ¶ Item nullus pi
zicarellus vel pizicarella vel aliquis alius re
tinere pullos stangnos sive venatores caseum
vel ova causa revendendi in civitate et burgis et qui
contra fecerit nomine pene comuni persolvat xx solidos denariorum so
lvere teneatur. Et syndici non possit sententiam
esse de ipsis condempnationibus et credatur iuram
ento accusatoris cuius banni medietas sit comunis et
alia sit accusatoris. Qualiter puniatur emptores
trabes assides et ligna et vasa causa revende 147
dendi. Rubrica.
148 Statuimus quod nemo emat vel emere debeat seu
emere audeat vel presumat trabes vel assides
seu alia ligna nec vasa etiam causa revendendi sub pe
na xl solidos denariorum. quam qui contra fecerit comuni persolvere teneatur
cuius banni medietas sit comunis et alia habeat accusa
tor et accusatoris credatur iuramento possit
tamen quilibet ulnorum falcem et albertam emere sine
pena Qualiter duo ova dentur pro uno denario 148
et qualiter puniatur vendentes aliter. 149
Iubemus ut nulla persona vendat seu vendere audeat
ova in civitate et burgis nisi daret duo ova pro uno
denario ad minus et qui contra fecerit v solidos nomine pene solvere
teneatur et credatur iuramento accusatoris cuius banni se
u pene medietas sit comunis et alia habeat accusator
Qualiter eligantur custodes fontium et de eorum salario 149
Qualiter custodiat. Rubrica. 150
In principio regiminis potestatis eligantur duo boni homi
nes et ydonei de qualibet porta qui debeant cu
stodire fontes cuiuslibet sue porte et etiam guage
toria bona fide sine fraude et eos et quolibet eorum
manutenere et conservare et purgare bis in anno dictos
fontes et guagatoria remundare et bene tenere
deorum immunditiis et turpitudinibus et longe a fon
tibus proicere eorum expensis et ad causa remondatione
non accipere et taliter custodiant quod durante eorum officio
nulla in eis vel circa eos fiat turpitudo et quotiens
aliquis contra fecerit pro pena qualibet comuni persolvat xl.
solidos denariorum solvere teneatur quorum medietas sit comunis et
alia accusatoris et possit eos quilibet accusare. ¶ Cu
stodes predicti habere debeant pro suo salario a comuni pro
qualibet xl solidos denariorum. Si dicti custodes non bene custodi
erint et remundaverint dictos fontes et guagatoria
ut dictum est solvat quilibet eorum comuni persolvat pro pena qua
libet xx solidos denariorum. ¶ Additum est quod quando iudex domini
capitis aut iudex potestatis vel notarii eorum vel notarii aliter
iverint ad inveniendum dictos fontes et aliquid invenerint
facientem turpitudinem in aliquo fonte credatur eorum
dicto vel alterius eorum et inventus facere turpitudi
nem puniatur modo et ordine supradicto. ¶ Item
si dicti custodes vel alter eorum invenerint aliquem fa
cientem turpitudinem in dictis fontibus vel aliquo eorum
seu circa eos credatur iuramento custodis vel custo
dum ¶ Iubemus etiam quod nullus audeat extra
here aquam cum barilibus de fonte pisciarelli po
te sancte susanne de fonte novo porte sol' sub pe
na quod supra continetur cuius banni medietas sit comunis
et alia habeat accusator. Qualiter potestas et capitaneus proponant
et teneant consilium deinde maiorem habundantiam 151

aquarum et qualiter habeant fontes, et ut noscatur de habundantia aquarum melius et affluentius habenda. R.

De mense maii potestas et capitaneus teneantur facere congregari maius consilium civitatis, in quo proponatur et tractetur qualiter in civitate Senarum possit esse maior aquarum habundantia et qualiter manuteneantur fontes et fiant et meliorentur et fiant novi. Et putei in civitate et quid ipsum consilium decreverit, potestas et capitaneus per se observent et faciant observari. Et potestas et capitaneus teneantur revidere semel in mense omnes fontes et doccias civitatis et manutenere et facere reaptari ipsos fontes et doccias sicut necesse fuerit. Et additum est quod potestas de mense maii in primo sui offitii debeat et teneatur per se mictere per custodes seu guardianos fontium magistros et peritiores fontium pro diminutione [illegible] ut dent consilium illos fontes quam melius consiliant qualiter comune Senarum possit habere maiorem habundantiam aquarum, et secundum eorum consilium procedant et specialiter debeant videre aquam de monte Pagano cum aliis magistris quos dominus potestas et capitaneus cum consiliis [illegible] eligere voluerint, et si dicti fontes [illegible] viderint quod dicta aqua de monte Pagano ad civitatem venire possit, dicti potestas et capitaneus debeant et teneantur secundum consilium predictorum procedere super dicto opere fieri faciendo. Et si potestas et capitaneus ad ea facienda fuerint negligentes, C libras denariorum de suo salario solvere comuni Senarum teneantur. 152

Quod potestas et capitaneus teneantur facere novos fontes et veteres fontes meliorari. R.

Potestas et capitaneus per se teneantur facere v fontes, scilicet in qualibet porta unum, et meliorari veteres et aptari ad voluntatem quam meliorem magistrorum poterit inveniri. Et potestas et capitaneus per se eos facere teneantur, qui fontes omnibus expensis comunis Senarum fieri debeant et compleri.

153 Qualiter fons Pilis et eius canna debeat aptari.

Fons Pilis prope ecclesiam sancte Susanne ponatur in pede in vie Gualduccii et tectetur et muniatur expensis comunis Senarum, et amictatur docciame usque ad caput aque veteris in ipsum fontem, et fiat canna ante fontem bona et idonea ad voluntatem magistrorum, et aperiatur et caveatur per spatium unius canne ita quod bene inveniatur aqua. Et si dampnum aliquod pateretur ille cuius sunt [illegible], emendetur eis de avere comunis Senarum secundum extimationem. Et si fuerit necesse fontem murari, muniatur magisterio suo ad voluntatem magistrorum. Et si potestas et capitaneus ad predicta facienda fuerint negligentes solvant de eorum salario comuni Senarum C libras denariorum.

Qualiter fons de Cumelle debeat fieri. 154

Fons de Cebnao [illegible] iuxta portam sancti Angeli fieri debeat in meliori loco ubi magistris videbitur expedire, et debeant duo [illegible] fontem debuerit [illegible]. Et si potestas et capitaneus fuerint negligentes ad dicta fieri facienda, solvant de eorum salario comuni Senarum C libras denariorum. Et syndicus comunis Senarum ipsos dominos potestatem et capitaneum seu alterum sindicare [illegible] quilibet eorum in C libris debeat condempnare et ipsum fontem [illegible] facere teneantur.

Qualiter fons novus prope sanctum Angelum fiat. 155

Statutum est quod fons novus prope sanctum Angelum fiat in eo modo quo poterit de mense maii [illegible] potestas homines qui prope eum stare si placet eis [illegible] qui fons debeat fieri et ubi debeat ordinari. Et sint homines [illegible] possint [illegible] expensis comunis Senarum [illegible].

De reaptatione fontis in populi. 156

Fons denuo [illegible] debeat reaptari et meliorari et canna seu platea eius ubicumque necesse fuerit expensis comunis Senarum debeat reaptari.

Qualiter fons aque inmole aptetur. R. 157

Potestas et capitaneus faciant reaptari fontem aque inmole ab hominibus contrate, cum sit ita destructus quod homines ex eo comodum habere non possunt.

Quod ponatur in consilio de aquarum habundantia si non videbitur quod aqua de monte Pagano possit venire Senas. 158

Si fontes seu magistri qui erunt electi seu quibus videndam aquam de monte Pagano Senas venire non possit, potestas et capitaneus debeant ponere ad consilium utrum aqua per civitatem melius et utilius possit maior aquarum habundantia haberi pro fontibus faciendis, et secundum quod ipsum consilium decreverit potestas et capitaneus sic procedere teneantur.

Qualiter homines castrorum et villarum comitatus Senarum faciant fontes et reaptent. 159

Potestas et capitaneus per se teneantur facere ab hominibus castrorum et villarum comitatus Senarum duos fontes ubi facti non sunt, et ubi facti sunt et non sunt bene aptati eos faciant reaptari, unus quorum sit ita

muniat capud et quod alia modo bibere non possint cum aliis sic prohibitis. et teneatur potestas banni torem seu syndicum cuiuslibet terre ad penam xxv. lib. den. et banitores seu syndico ville ad penam x. lib. den. predicta facere et observare que si facere neglexerint potestas et capitanei eis penas eis tollere teneatur. **Qualiter fiat unus fons de Giglone in Plano**

159 160 Volumus et ordinamus quod aqua fontis de Giglone [illegible] ducatur ad [illegible] et fiat unus fons et ducatur per [illegible] dicti [illegible] aquam per clavicam [illegible] fiat fons et clavica expensis hominum de Bo[illegible] et de Ustiano et illorum qui habent mo[illegible] [illegible] et potestas et capitaneus pro tempore mensis maii et iunii hoc sibi facere teneatur et eli gatur unus bonus homo de loco illo ad hoc sibi fa ciendum expensis hominum predictorum.

Qualiter fiat fons in Plano in pertinentiis sancti Martini in Colle

160 161 Potestas et capitaneus presentes facere sibi teneantur expensis hominum contrate fontem unum munitum de bonis lapidibus calce et arena iuxta stratam que itur ad Marsciannum in pertinentiis ville sancti Martini in Colle in via Cologne et ducatur illa aqua que venit de Colognola et de illis partibus in dictam stratam et homines contrate conducere sibi eant et predicta sibi debeant expensis hominum de contrata.

Qualiter fons sibi debeat in campo Batalie

161 162 Presenti ordinatione capituli duximus statuendum quod potestas et capitaneus pro tempore mensis maii iunii et iulii in campo Batalie extra portam sancti Petri unum fontem sibi facere teneatur cum fonte expensis communis Perusii sibi debeat. ita ut fons melius sibi valeat et utilius populi. potestas et capitaneus debeat habere consilium cum fratribus qui melius de opere cognoscant et de ipsorum fratrum consilio potestas et capitaneus ipsum sibi facere teneantur. et si potestas et capitaneus ad hoc non fuerit sibi faciendum fuerint negligentes. c. lib. de suo salario communi Perusii solvere teneatur. **Qualiter fiat fons de aqua que est ad Cannam in pertinentiis ville Capelle**

162 163 Volumus quod aqua que est ad Cannam in pertinentiis ville Capelle [illegible] ducatur ad [illegible] [illegible] [illegible] aqua debeat unus fons bonus [illegible]

expensis hominum dicte contrate quibus spectare vi detur utilitas dicti fontis.

De custodia fontis novi de porta Solis 163 164

Decimus magistro providere expensis communis Perusii potestas et capitaneus presentes teneantur facere aptari fontem novum de porta Sol. ita quod bona aqua ibi re maneat et bene aque remaneant prout convenit fieri ipsi fonti. preterea potestas et capitaneus teneantur facere removeri expensis communis aquas quas pote runt a fonte [illegible] usque dictum fontem et ipsas aquas in dictum fontem faciat devenire.

Qualiter fiat pectorale in fonte que est in pertinentiis sancti Blasii de Valle. 164 165

Potestas et capitaneus teneantur domini maii presentes sibi facere pectorale in fonte que est in pertinentiis ville sancti Bla sii de Valle in via Spineti et circa ipsum fontem fi at remundari et taliter faciat ipsum aptari quod animalia commode bibere valeant in eodem et hoc potestas et capitaneus expensis hominum ville sancti Blasii sibi facere teneatur. **Qualiter procedatur super opere aqueductus montis Pagani** 165 166

Decimus et ordinamus quod potestas et capitaneus debeant et teneantur non obstante aliquo capitulo constituto vel ordinamento consilii facto vel faciendo sibi facere aqueductum montis Pagani et opus quod erit faciendum et per ipso aque duc tu ordinis fratrum minorum et omnes et singule ex pense necessarie pro ipso opere aqueductus et pro fonte et pro aliis que expedierit sibi debeat ad sensum et voluntatem dictorum fratrum et expense sibi debeant spe cialiter de introitibus et redditibus et proventibus destru ctionis aque lacus et pedagiorum et pedagii et terre montis Gualandri. Item omnes et singuli nostri mu ratores et aptatores lapidum et discipuli eorum qui de lapidibus operantur et soliti sunt operari sine de beant ad dictum aqueductum et opus montis Pa gani salario et mercede et expensis communis Perusii ad sensum et voluntatem fratrum super nominatorum et ipsi magistri et discipuli stare non debeant in opere alicuius specialis persone in civitate seu comitatu Perusii et si steterint debeant solvere pro pena qualibet vice C. sol. den. cum [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et spatia que opus sibi fuerit sub voluntate dictorum fratrum [illegible] communi Perusii solvere teneatur.

Et sibi [illegible] [illegible] magistri [illegible] [illegible] [illegible] necessarii ad dictam aque ductum teneantur laborare [illegible] [illegible] ad sensum dictorum

fratres et appellatione remota potestas et capitaneus predicti si factum quod
fratres fecerint teneantur nomine pene solvere .C. libras denariorum
non tamen hoc capitulum sit precisum Immo si ad impossibi-
le seu difficile meo esset sit et teneatur in prima
decena potestas et capitaneus et maioris consilii cum magis
sit suspectum quod consilium ordinabit Item
fiat unum consilium de mense maii in quo proponat
de uno anno incidendo propositum super dicto texto fiat
secundum consilium dixerit ordinandum. Qualiter fiat et accte-
tur fons dulmo

166 Cum fons dulmo qui est iuxta ... pontem quia tempore nundum
accederit sit destructus et aque que consueverunt intrare
in dictum fontem sint vacuate occasione destructionis doc-
ne per quam aqua decurrebat et venire dictum fontem
Statuimus et ordinamus quod potestas et capitaneus teneantur et
debeant per totum mensem augusti et septembris facere fieri ab
hominibus comunis potestas sancti angeli qui vadunt sennt(?)
faciendo per unum ante dictum fontem usque reparari et si-
militer docana que est in terreno ... amaza
... ita quod aqua que consuevit decurrere et devenire
... docana possit libere decurrere et intrare
in dictum fontem et dictus fons muretur ... lapidi-
bus et bona calcina et arena et omnia predicta fiant ex-
pensis hominum predictorum et potestas et capitaneus teneantur facere
eligi unum bonum hominem et unum notarium expensis dictorum
hominum qui predicta omnia et singula perficere si facere teneantur
Qualiter acctetur et fiat fons demaolis

167 Potestas et capitaneus teneantur facere reaptari et muniri fontem
168 demaiol et aquam retinere expensis comunis perusii
ita quod bene sit munitus et attractus et exeo commode va-
leant homines transeuntes et animalia bibere valeant in eodem
Qualiter super fontibus faciendis eligantur offitiales.
Statuimus et ordinamus quod in qualibet porta eligatur unus
bonus homo et unus notarius ad salarium quod consilium ordi-
nabit qui sint offitiales super fontibus si faciendis
et aliis bonus homo et notarius per portam in civitate et comitatu
sue porte fontes si fieri et teneantur sic distinguntur
per capitula statutorum. De electione viariorum comitatus
et notariorum ipsorum et de salariis eorundem

169 Potestas et capitaneus teneantur eligi facere ad brevia duos
170 homines legales et .v. notarios ... unum bonum hominem
et unum notarium ... qualibet porta qui sint viarii comitatus perusii
in qualibet bonus homo cum suo notario operetur offi-
tium sue porte et habeat quilibet predictorum bonorum hominum qui
viarii ... pro suo salario .C. solidos denariorum et quilibet predictorum
notarius pro suo salario .C. solidos denariorum hoc debeant accipere
et predicti viarii et notarii eorum de salariis sint
contenti ita quod nichil aliud recipiant quod si non eorum
... sui officii ... apud ... expedi-
endo ab aliquo castro vel villa seu speciali persona et si
viarii ad suum officium ... fuerint negli-
gentes .C. solidos denariorum nomine pene solvere teneantur Et
teneantur predicti officiales omnes vias ... et ... bi-
... publicas et vicinales ... comitatus ...
perusii ... si necesse fuerit ... facere
reaptari et ... deuastare sine malitia
occupatas et impeditas facere exoccupari et
expediri ab occupante vel impediente tamen semper
... quam subito ... .viii. dies postquam viod
compositus est super eis fuerit ... sui
... nomine suo vel nomine comunis perusii
Et iudex qui est super eis constitutus debeat
... quod occupationis omnium viarum tam pu-
blicarum quam vicinalium si occupate vel super-
prese fuerint ab aliquo vel aliquibus personis tamen in civi-
tate et burgis quam in civitate et districtu perusii su-
marie sine dectimo libelli porrectione et sine
strepitu iudicii Et si quis non observaverit pre-
ceptum dicti iudicis et viarii solvat pro pena qua-
libet .x. libras denariorum quorum medietas sit comunis et alia
habeat accusator quas diffinitores et terminatores
potestas et capitaneus ... habeant et faciant observari.
Item quicumque receperit aliquam viam ad aptandum
ad coaptandum et non observaverit quod promisit quadru-
plum quantitatis accepte pro ipso cotimo fa-
ciendo comuni perusii restituere teneatur et coaptamentum per
complere et hoc intelligatur ad preterita et futura. Item
... ipsarum viarum que fuerint coopte vel super prese
ab aliquo cum sepibus arboribus vel aliis rebus te-
neatur ipsam viam facere discoperiri ab occupante
infra .viii. dies postquam fuerit eidem intimatum.
Item quod viis non que sunt ab uno miliari intus ... civi-
tatem teneantur facere terminari bonas et ampla-
s ... fieri potuerit et faciant ita quod quelibet
via ... sit ampla .x. pedibus et via vicinalis
.viii. pedum ... comunis perusii ... quod si
aliqua ipsarum viarum est maior vel amplior debe-
at remanere et ... pro ... verum
... infra mensem ... a finibus
... comunis ... conpleantur et
... si facere teneantur ... ab ...
... que ... viarum ...

necessaria reaptentur ita quod nullum impedimentum remaneat ipsius viis comunis et usus viarum civitatis predicte. ¶ Quod si predicti quibus preceptum erit per consules maiores quod dictas vias explanent et aptent, sicut apparebit termino eis dato seu prefixo, solvat quilibet eorum pene nomine x lib. den. comuni qualibet vice, et nichilominus dictas vias aptare teneantur ut dictum est. ¶ Et si dicti maiores ad predicta facienda fuerint negligentes, solvat quilibet eorum comuni predicto x lib. den. pene nomine, et in predictis potestas et capitaneus teneantur cogere maiores, quam speciales personas condempnare teneantur. Et si quas vias invenerint occupatas sepibus vel arboribus vel aliis rebus, ab occupatione faciant expediri cuiuslibet a suo latere postquam fuerint moniti. Et si qui infra viii dies non observaverint precepta massariorum, solvat comuni qualibet vice x lib. den., quorum medietas sit comunis et aliam habeat accusator. ¶ Item si quis habuerit intra terram suam viam, possit concedere viam liberam per suam terram mutare aliunde ad suam voluntatem sine contradictione vicinorum, dummodo remittat et fiat ad modum et quantitatem prime vie sine fraude, et sit similiter par et equa, tali modo quod non prestet incomodum aliquibus confinantibus habentibus fundum terre, et aliter mutari non possit. Et in devolutione vicinorum qui consueti sunt habere iter per ipsam viam contra facientes teneatur potestas et capitaneus compellere omnibus suis sumptibus et expensis in statum pristinum reducere, et locum habeat in preteritis et futuris, et hoc intelligatur de viis extra civitatem. ¶ Item si quis debet habere viam per terram alicuius, et ille cuius res est voluerit ei concedere anditum sive viam per alium locum per quem esset minus incomodum, possit ei concedere sine fraude; et si ille qui debet habere anditum per illum locum noluerit eundo per alium locum, solvat domino xl sol., et hoc potestas et capitaneus fieri facere teneantur. ¶ Et si quis massariorum inventus fuerit accepisse precium vel aliud ultra salarium sibi concessum, in quadruplum restituere teneatur, cuius quadrupli medietatem restituat impendenti et aliam recipiat massarius comunis.

171 De electione officialium super viis regalibus et de eorum salariis.

Potestas et capitaneus teneantur eligi facere in qualibet porta civitatis quando alii officiales eliguntur unum bonum hominem et ydoneum et unum notarium pro qualibet porta, qui sint officiales super v viis regalibus civitatis, pro qualibet bonus homo expensis cum suo notario officium sue porte. Ita quod in qualibet porta fiat una via secundum modum et ordinem infrascriptum. ¶ In porta Sancti Angeli fiat via de Vioolis que itur Eugubium a porta de Volto usque ad Tabernas fratres iuxta flumen Resene et aptetur a bisa porta usque ad capud pontis ligni ad olivellam que est in pede terre Niccolucii Jacobi et a bisso ponte ligni exeat et deveniat ad primum superiorem existentem in sepibus inter terram dicti Niccolucii et Luche Nicole, ita quod dicti prius remaneant sub bivio et exeat et deveniat per terram dicti Luce ad censum Murlacii seu sapientum crossam existentem inter Petrucii de Coticomandi et deveniat et exeat per terram Petrucii ad ficum de medio que est signata, ita quod dictus prius et ficus remaneant desuper, et deinde exeat et deveniat ad nucem existentem in terra dicti Petrucii, ita quod dicta via sit ad dictam nucem super et deinde exeat ad viam veterem, ita quod Griffo Commandoli Simeonis explanet usque ad olivam superiorem signatam ipsi de Coticomandi et de Griffo Raneri Michaelis explanet ad albarum crossam signatam. Ita quod potestas et capitaneus ad dictam viam novam ab illis qui habent possessiones aliquas iuxta eam, ita quod qualibet quantum capit sua res, ita de ipsa via emere compellatur. Et domini qui receperint de dicta via veteri inde de via nova pretium expendant. Et potestas et capitaneus ad penam xxv lib. pro quolibet hoc facere si invenerit. Et dictam viam usque ad Tabernas Resene per homines dicte porte Sancti Angeli aptare ac facere fieri debeant. Debeant quoque aptare viam usque ad portam de Volto et iuxta crossam dicti pontis que est iuxta viam qua itur Eugubium iuxta terram filii Bonavite debeant facere unum bonum calcium murratum de bonis lapidibus et bona calcina alatem in fronte equaliter cum crossa pontis. Ita quod dicti pontes et via non valeant devastari vel destrui. ¶ In porta Solis fiat via qua itur ad portam Nallis usque ad castrum Armi quam viam facere debeant homines porte Solis superius nominate. ¶ Item in porta Sancti Petri fiat via qua itur ad Sanctum Valentinum et ad castrum Massciani usque ad dictum castrum quam viam homines dicte porte facere

28

teneatur. Item porta sancte Susanne fiat via qua itur a planum Marsiani usque ad planum capitinis et a plano capitinis usque ad Sanctum Stefanum de Lacu que via fieri debeat per homines comitatus dicte porte usque ad fontem de columnata sive via a fonte de columnata usque ad civitatem expensis communis Perusii fiat ac etiam compleatur. Item porta eburnea fiat via qua itur ad urbem veterem a civitate usque ad villam Spine quam viam facere debeant apte homines comitatus dicte porte. Predicte autem vie omnes et singule cuiuslibet porte a civitate usque ad loca superius nominata fiant recto tramite et sic planiores et utiliores fieri poterit quarum in ea quelibet xv pedibus ad pedem communis Perusii debeat esse ampla ab una parte ad aliam et in eis predicte conformentur omnes boies et amplius formis ita quod qualibet forma sit ampla iiii pedibus ad minus ad pedem communis Perusii ex utraque parte et sint cave seu cupe iiii pedibus ad pedem communis Perusii et de terra ipsarum fovearum relevetur ipse vie et similiter de bonis lapidibus et bona brecia fluminis super ipsa via apponatur prout melius et utilius videbitur officialibus supradictis. Et predicti officiales et notarii quilibet pro sua porta vie sive porte debeant super esse et eas usque ad festum omnium sanctorum ab hominibus comitatus ut dictum est fieri facere teneantur. Item quodlibet castrum et quelibet villa ad dictum terminum pro parte sua habeat perconpletam et ipsi officiales ad faciendum fieri dictas vias sint attenti et solliciti sine fraude et quodcumque castrum et quecumque villa ad dictum terminum pro parte sua non habuerit completam castrum x lib. et villa c s. den. communi Perusii pro vice qualibet solvere teneatur et nichilominus partem suam facere teneatur. Et dicti officiales et notarii habeant pro salario a communi Perusii quilibet eorum x lib. den. quibus salariis sint contenti. Item ut predicte vie in bono statu conserventur perpetuo huius capituli dixerunt adiungendum quod unus liber per qualibet porta debeat fieri cum in quo libro ponantur et scribantur omnes partes dictarum viarum regalium comitatus prout ipse partes pervenerint ad aptandum et faciendum castris et villis comitatus qui alie vie aptate seu facte fuerint a castris et villis illas partes quas expensis vi[illegible] ad faciendum tunc temporis haberent modo denuo actare ac facere teneantur prout superius continetur.

postea vero si contingeret aliquo tempore seu aliqua vice aliquam partem alicuius castri seu ville dictarum viarum motu destrui vel in parte illud castrum vel villa cui primo fuit illa pars destructa seu inaptata partem destructam teneatur illud quod esset destructum quotiens destrueretur totiens reaptare et reficere teneatur. Item ut partes castrorum et villarum ipsarum viarum melius cognoscantur dicimus et volumus quod quodlibet castrum et quelibet villa signare debeant suam partem ita quod una pars ab alia cognoscatur et sciatur cui fuit pars destructa et inaptata pro destructo apparebit. Et si alicui castrorum vel villarum per se fuit assignata vel terminata pars alterius vel una [illegible] alicuius per officiales predictos et ille cui fuit [illegible] per quam pars vie assignata esset vel [illegible] cui non fuit assignata alicui laborerio in dicto laborerio solvat communi Perusii x lib. den. et si laborator ille pro tali contradictione dampnum aliquod sustineret eidem laboratori totum dampnum reficiatur per dictos. Que omnia et singula potestas et capitaneus per se observet et faciat per [illegible] et plenius observari et banna accipiant supradicta. Et si potestas et capitaneus ad predicta facienda fuerint negligentes solvant de suo salario communi Perusii c lib. den. quam penam sindicus communis Perusii teneatur auferre eis et auferant pro communi et contra hoc capitulum non proponatur in aliquo consilio nec aliquid intelligatur consulentem non absolvi possit ab aliquo consilio vel arengo et de predictis penis et bannis omnibus sindicus communis Perusii se intromictere non valeat ullo modo et si se intromiserit teneatur solvere qualibet vice communi Perusii c lib. den. Item ut dicte vie regales melius aptentur potestas et capitaneus cum consulibus artium eligere debeant et ponere duos fratres religiosos qui consulere debeant dictis officialibus qualiter vie supradicte melius debeant aptari et quorum consilio dicti officiales aptari faciant dictas vias. Item dicimus quod contrafactores [illegible] castris vel villis vel aliquis eorum seu ab aliqua eorum per aliqua parte ipsarum viarum seu alicui eorum [illegible] facere debeant et teneantur sic [illegible] ad penam quam permissionis [illegible]. Item dicimus adiungentes quod tam officiales qui erunt super dictis viis aptandis teneantur infra xv dies post introitum sui officii quilibet pro sua parte pro supradictis

qui olim fuerint superius predictas et prefundicas
immissitentum castrorum et villarum comunis et distri-
ctus que fuerint eo tempore quo fuerint incepte dicte
vie aptari a dictis debeant ipsi et si com-
minatores ipsas vias vel aliquam earum vel aliquam
partem ipsarum vel aliter earum ipsas facere debebant
et si ipsi vel aliquis eorum dixerint quod comminavert
debeant nominare eis illum vel illos qui cottimum
receperunt Et ipsi offitiales per cottimato-
ribus mictere teneantur quos contra eis faciant oper-
are et eos per se cogant dare bonum et ydo-
neum securitatem deficiendo toto tempore quod
cottimum receperunt castellis seu villis seu
aliis partis vel aliquo eorum vel earum hinc ad
festum omnium sanctorum proxime venturum Et si predicti
comminatores non fecerint et compleverint addant
terminum illud quod ad cottimum receperunt te-
neantur solvere aliis eorum xxv. lib. den. comuni pisani
nomine pene Et potestas et capitaneus eos debeant con-
dempnare Set id quod ad cottimum adcas ca-
stris et villis datum dicti offitiales aliis per sua
parte hinc addictum terminum hominibus castrorum et
villarum ut dictum est cum consilio dictorum fratrum
faciant perficere Et si dicti offitiales ad
predicta fuerint negligentes .xxv. lib. den. pene
nomine comuni pisani solvere teneantur ¶ Iubemus insuper
quod offitiales predicti electi per potestatem sive sindicum
debeant et teneantur facere aptari viam que vocatur in-
clusum hinc ad festum omnium sanctorum ab hominibus con-
tratis dicte potestatis et ipsam faciant taliter aptari
cum consilio dictorum fratrum quod homines contratis
qui vadunt per blado declusio deportando
ire et redire valeant per eam sine aliqua lesione
Et si quis seu aliqui de dicta via aliquid ad cot-
timum receperunt compellant dicti offitiales ipsos
cottimatores ad faciendum dictam viam quam ad
cottimum receperunt per quod compellant cotti-
matores aliarum viarum supradictarum ad faciendum eam
ad terminum supradictum Et offitiales potestas
omnes malos transitus si faciant et capitaneus per
ipsam viam prout fuit cottimum et hoc faciant
si homines contrate dicte potestatis seu sindicum
Item per hoc ad festum omnium sanctorum via sit optime per
completa et si dicti offitiales fuerint neglige-
ntes supradictam penam solvere teneantur et si dicti homi-
nes castrorum et villarum non habebunt faciant et

complendam dictam viam ad terminum supradictum penam
quam de alia via tenerent solvere sic superius legitur
de ipsa via solvere teneantur Et quicquid de ista via
superscripta facere tenerent per statutum de ista via
facere tenerent sic ipsis offitialibus et fratribus qui habebant
offitialibus consilium videbitur expedire.

De electione et sindicatu Syndici et notarii debentium
examinare offitiales super viis . 24 . 171

Post et capitaneus eligi facere teneantur unum ydoneum 172
et sufficientem hominem bonum qui sit Syndicus
et unum notarium cum eo quorum quilibet pro suo salario x.
lib. den. habere debeat a comuni qui syndicus et notarius debeant
et teneantur examinare et syndicare offitiales qui
erunt per comuni super viis reparandis contratis et super
via que vocatur inclusum et debeant videre sy-
ndicus et notarius predictas vias et scire si dicti offi-
tiales ipsarum viarum fecerint et fecerunt et execerint et
execerint suum offitium sic in capitulo de ipsorum officio 174
continetur et suo invenerit ipsos offitiales fecisse 175
et facere et execerisse et execere ut dictum est suum
offitium eos et quemlibet eorum dictus Syndicus debe-
at condempnare et ut potestas per potestatem et capitaneus conde-
mpnari debent alii offitiales comunis pisani in eorum
offitiis delinquentes et tales condempnationes
per comuni pisani per potestatem et capitaneum exigantur Et si dictus
syndicus et notarius non erunt offitium operati nu-
llum salarium habere debeant a comuni Et idem dicimus
in omnibus aliis offitialibus comunis pisani. Set si offi-
tialis qui fuit electus ad aliquod offitium non
operabitur suum offitium salarium aliquod habere non
debeat a comuni ¶ Volumus insuper quod dictus Syn-
dicus cum suo notario debeat syndicare et exa-
minare omnes offitiales et vias quas super in-
vis aliquibus dixerit et si aliquem offitialem in- 175
venerit non operari suum offitium contra eum proce- 176
dere debeat prout de aliis offitiales superius nomi-
natos. Qualiter potestas et capitaneus faciant reactari
vias et quibus . 172

Si potestas et capitaneus postulationes receperit vel an- 173
diverit de aliqua via non contratis quod opor-
teat eam aptari teneantur per se bannire castrorum
et villarum et locorum quibus eam viam destruere
Et ipsas vias debeant aptare sicut videbitur
expedire ad terminum eis datum et siquod castrum
vel villa seu bailie eorum neglexerint viam fa-
cere et aptare a termino eis dato ad unum mensem

castrū · C · ß̄ · 7 villa · l · ß̄ · 8 · pene noīe solue
teneant̄ 7 oēs uie que sunt ab uno miľ intꝰ
usque ciuitatē que nō sunt aptate 7 nō sunt
in aliquo plebeio expēsis coīs pusß apte-
tur ꝑut aptatōe īdigent saluo eo q̄ dr̄
de · v · uijs regalib; q̄ debeat obsuari Qualit̄
explanet̄ 7 silicet̄ uia q̄ itur ad fōtē uegij

173 P Potestas 7 capit tn̄at̄ facē explanari 7
194 silari ꝑut melius uidbit magis uiā q̄
itur ad fōtē uegij 7 uiā qua it̄ ad fōtē
fōsine 7 uiā qua itū ad scm̄ marianū 7 in
nea peu gilij usq; ad pōtē rē 7 uias oīn
fontiū circa ciuitatē 7 uiā qua itū ad scm̄
bn̄uegnitē expēsis coīs pusß ꝑ totū mēß
agusti q̄ si pōt 7 capit facē neglexerit ·
· xxv · lib · dn̄ d̄ suo salario solue tneat̄
174 Qualit̄ emat̄ domus filioꝝ pergugli

175 P Potestas 7 capit ꝑ totū mēß mayi debeat̄ 7 tn̄at̄
emē seu emi facē ꝑ coī pusß domos filioꝝ
pergugli usq; ad ecclīam scī anestasij iusta ex
stimatōe sup qua extimatōe dn̄i pōt
7 capit una cū consulib; 7 alijs hoīb; quos
elige uoluerint debeant elige bonos et
legales hoēs quos eis uidbit̄ qui dcāz ex
stimatōe facē debeāt bona fide sine fraud
iure iurādo 7 dcī extimatores secrete eligant̄
ita q̄ ab aliquo sciri nō possit ꝑ tanū aūt
ipaꝝ denīe coīs pusß ꝑsoluat̄ · Item
pōt 7 capit debeāt illū uł illos cui uł quoꝝ
sunt domꝰ pdc̄e ꝯpellē cū effectu ad uen
ditōez ipaꝝ domoꝝ scd̄m extimatōez que
fiet ꝑ pdc̄os extimatores 7 hoc capitulū sit
ꝑcisū · Qualit̄ 7 qn̄ pōt 7 cap faciat̄ aptari
175 uiā qua itur ad scm̄ sistū

176 P Per totū mēsē mayi 7 junij ꝑcise pōt 7 cap
aptari facē 7 silari d̄ bona briccia uiā
de pōta ebūnea uiā qua itū ad ecclīā scī
sisti in hūc mod̄ uidelicet a pōta geneuēsi usq;
ad clusā ī ꝑ hoīes coītat̄ ad quos expe
ctat utilitas · Et tn̄at̄ sī facē clusam da
nū de bono 7 grosso muro d̄ bonis lapi
dib; 7 calcina 7 facē clusā dcā ꝑ uiā ab ipā
clusa usq; ad [illegible] uia debeat expla
nari expēsis coīs pusß · Sup qua uia fi
endā 7 aptanda ut dcīt ꝑ [illegible]
7 consules artiū eligant̄ duo bonos hoēs

de pōta ebūnea uiā q̄ quoꝝ sit nōt qui ꝑca
se faciant sī dcā uiā ¶ Additū ē q̄ in
pede cluse ꝑdc̄e fiat una clusa expēsis
coīs pusß ut dcā fortis ꝑmaneat defa
Qualit̄ uia de pōte oddonis aptet̄

177 P Potestas 7 capit tn̄at̄ facē aptari uiā de pōte
oddi 7 bn̄ 7 utilit̄ silari ita q̄ hoīes ꝑ ipam
cū bestijs 7 sine bestijs sine lesiōe ac impe
dimēto ualeant ꝑ transire 7 fiat ibi un pōticel
lus ꝑ utilitate ipꝰ uie sic sī potit 7 hoc
pōt 7 capit expēsis coīs pusß ꝑcise sī facē
tn̄at̄ Qualit̄ aptet̄ uia qua itū ad
fōtē de pilis pōte scē susāne

178 P Potestas 7 capit tn̄at̄ sī facē aptari 7 silari uiā
q̄ it̄ ad fontē d̄ pilis d̄ pōta scē susāne usq;
ad ecclīaz scē marie uallis fabrice sic me
lius sī poterit debeat̄ 7 ipā uiā a dc̄o
fonte usq; ad pōtā burgi scī angli facē
aptari ita q̄ hoīes ꝑ ipā; ꝯmode ire ua
leant 7 hoc expēsis coīs pusß sī facē tn̄at̄
Qualit̄ matonet̄ uia a domo dn̄i bo
179 naspeni usq; ad eccīaz scī geuerij d̄ monte

P Potestas 7 capit ꝑcise dūm mayi 7 junij tn̄at̄
facē matonari uiā a domo dn̄i bonaspeni
u fredutij bos usq; ad eccīaz scī geuerij d̄
mōte ueniēdo ad domū filioꝝ capitonis
7 ad ecclīaz scī geuerij usq; ad matonatū
q̄ uenit d̄ pōta solis d̄ strata maiori ita q̄
unū matonatū iungat̄ cū alio matona
to 7 quilib; hns facē iusta uiā ipā; faciat
7 matonet quātū capit una canna pica
na sup flu uo expēsis coīs pusß matonet
sī splanatum cauatum 7 pōtatum tīe
matonati faciant̄ sī expēsis hoīnū dc̄e
pōte · S; uō pōt 7 capit ad pdcā sī facienda
fuerit negligentes quilib; eoꝝ · l · lib dn̄i coī
pusß solue tn̄at̄ Et syndici coīs ꝑ coī dcā;
penā accipe tn̄at̄ Qualit̄ puniat̄ impe
dientes uolta palatij coīs

180 V Volta palatij coīs pusß pōt 7 capit nō ꝑ
mictant ꝑ aliquē reb; aliquib; impediri 7 siqs
eā impediāt postquā p̄ceptū fuit uł bani
tū q̄ nemo debat impedire ꝑ qualib; uice ī
pedientes · xl · ß̄ dn̄i noīe pene coī pusß solue
tn̄at̄ 7 nichilō ipā; uoltā debeat expedire
181 De matonatōe uie burgi scī petri ap̄oꝝ

usque ad monasterium sancti petri

Dicimus quod explanet et matonet via burgi porte sancti petri a porta burgi sancti petri usque ad portam monasterii sancti petri expensis hominum dicte porte et civitatis et comitatus pro duabus partibus et pro tertia parte expensis monasterii sancti petri

181 De matonatione vie porte bernardi

Viam porte sancti petri que vadit per portam bernardi a matonato diviso ante domum perigi... usque ad forum comunis veniendo ante domum tridinelli peri scrosaioli potestas et capitaneus faciant matonari eo modo quo alie vie civitatis prius matonate. Qualiter explanetur via ante domum filiorum tancredi et aliorum

183 Potestas et capitaneus teneantur sub facere aptari et explanari expensis hominum porte viam que est ante domum eliae domini tancredi et filiorum cavacci et ante casalinum jancoselli et ipsam viam expensis illorum qui habent domos et casalina circa ipsam viam faciant matonari. Qualiter vie et rebecti non matonati matonentur

184 Omnes vias et rebuctos omnium portarum que et quos exeunt ad vias maiores vel ad forum vel plateam comunis usque que non sunt matonate potestas et capitaneus faciant explanari et matonari ad minus c pedibus ad pedem comunis prius expensis illorum qui habent facere ante ipsas teneantur dare matones et fiat continuatio c pedum ad matonatum firmum et quantum matonatum duraverit c pedibus procedat

Qualiter proferlla matonetur

185 Proferlla que sunt in foro comunis prius et super priores expensis illorum quorum sunt ipsa proferlla potestas et capitaneus perse teneantur sub facere matonari

Qualiter eligantur officiales qui faciant removeri quod quid est super pensilia ammnis domorum et ex deorsum salarium

186 Cum alii officiales comunis prius eligantur potestas et capitaneus in principio regiminis potestas faciant eligi in qualibet porta duos bonos homines et ydoneos unus quorum sit notarius et habeant pro suo salario quilibet xl s. den. qui officiales teneantur facere removeri et elevari super porticum vel super pensilia ammnis domorum ex ante ipsas domos versus viam et potestas et capitaneus teneantur perse facere fieri predicta observari et contra facientem auferant pene nomine c s. den. salvo eo quod dicitur in quodam capitulo de bancis ligneis qui habent valere ante domos sicut in illo capitulo continetur. Cum dicti autem officialibus

eligantur in qualibet porta unus bonus magister super matonato faciendo qui habeat pro qualibet die quo laboraverit iiii s. den. a comuni dum in suis propriis manibus debeat laborare tota die et alium in loco non debeat committere et dies quibus laboraverit seu matonaverit scribi faciat per notarium potestas et alii solutores habere non debeant. Cum officiales qui pro sua porta teneantur facere sub matonatum per omnes vias ubi matonatum non est et deinceps matonatum facere debeant sicut melius et utilius videbitur faciendum. Ita tamen quod homines ante quorum domos fiet matonatum debeant dare et emere matones ad fornaces et explanari facere a capite tantum expensis hominum porte in qua fiet matonatum potestas et capitaneus facere teneantur ante a fornacibus matones expensis comunis prius deportari potestas et capitaneus ubicumque ante matonatum factum est si postquam factum est contigerit devastari potestas et capitaneus expensis comunis prius teneantur et debeant facere reaptari. Et si predicti officiales et magistri predicta facere neglexerint xx s. den. pro qualibet vice pro quolibet eorum solvere teneantur et si potestas et capitaneus fuerint negligentes ad predicta sub facienda xxv lib. den. de suo salario solvere teneantur et nichilominus faciat sub predicta. Quicumque autem habebit brevicolum eligendi magistrum debeat eligere bonum et ydoneum et scientem bene aptari et facere matonatum et si non elegerit talis eius electio non valeat et talis elector c s. den. solvere teneatur. Et si magister qui fuerit electus non fuerit ita bonus ut dictum est et electores recepit pena simili puniatur et debeat de eorum officio removeri. Sed ut inter portas non possit esse discordia statutum in qua porta prius debeat matonari dicimus quod in primo anno fiat matonatum in porta eburnea et ipsa porta primo debeat matonari. Porta sancte susanne in secundo anno. Porta sancti angeli in tertio anno. Porta sancti petri in quarto anno porta sol' quinto anno et hoc fiat quia inter portas fuit sic divisum

Qualiter potestas et capitaneus faciant sub matonatum ubicumque eis petetur 186

In quocumque loco civitatis et burgis petetur potestas et capitaneus sub matonatum potestas et capitaneus illum locum 187 facere matonari expensis comunis prius teneantur si aliqua specialis persona non habeat quod facere in isto illum locum qui petetur matonari dare debeat

marones desinis bonis magistris qui debent
facere matonatum. Qualiter matonatum et
187 doctane reaptentur vel destruentur
188 Statuimus quod in qualibet potestaria civitatis eligatur unus
bonus magister qui debeat et teneatur quibus in sua potestaria
matonatum factum et doctanas factas singulis
pro parte destruentur reaptare expensis communis pro
et quilibet decem marones xx. sol. den. habere debeat a communi
si officium fuerit operatus
188 Qualiter doctane fieri debeant.
Potestas et capitaneus teneantur per se facere fieri doctanas si
189 cumque necesse fuerit itaque turpitudo civitatis
et burgorum exeat extra civitatem et burgos et eas
fieri faciant hoc modo videlicet quod quilibet habens facere
cisternas teneatur expensis doctanis quantum ca
pit suum tenimentum sive domus medietatem a suo
latere et ille qui habet facere ex alia parte vie teneatur
facere aliam medietatem sive sit extra sive alia
singulis pro et muniet ipse doctane ad bonam a
renam et calcinam et sequentes viam ipsam doctanam
nam facere teneantur quousque dicta doctana du
cat extra civitatem et burgos vel appropinquare conducta po
terit Ita tamen quod non ducatur super domum vel dom
os seu casas vel casalinum vel rem alicuius sed aliunde
ubi actius et utilius et cum minori dampno et grava
mine conduci poterit et omnes cisterne et privata
seu ussatoria facta et que aliquis vellet facere de
novo mitti debeant per doctanas meatoras
Ita quod exinde nullus fetor resultet in vias seu
stratas foro seu platea et illi de quorum do
mibus dicta privata exierint seu ussatoria fi
ant de expensis doctane ab ipso potestate et capitaneo
seu illorum qui preerunt ipsi officio solvendo Et si
cum fuerint incepte doctane perficiantur et quicumque in
perfine ... termino non fecerit doctanam solvere
debeat x. lib. den. pro pena qualibet et nichilominus do
ctanam facere teneatur et super dicta opera doctanarum
fiant per potestariam hoc modo quod potestas et capitaneus in maiori
consilio civitatis faciant fieri v. brevia videlicet unum
in qualibet potestaria qui primo habuerit breve primo faciat
doctanas et alie potestarie a facto doctanarum de
beant abstinere quousque fiet doctane illa po
testaria que primo hoc habebit Salvo quod possit
fieri una docta a suo termino usque ad hospita
le potest convincere expensis hominum illius contra
te si eis placuit salvo quod aliis alia doctana

189 in civitate et burgis possit fieri expensis hominum
de contrata si de ipsorum vel maioris partis processerit
voluntate Qualiter puniantur qui proiecerint
bruttias vel aliam rem in carrellas
190 Nemo proicere debeat nec mandare in carrellas seu
ladronem aliquam bruttiam vel aliquam aliam quod cursum doca
ne seu vie seu carrellarum prestet impedimentum nec
ipsis in carrellis. Contra non faciens potestas et capitaneus au
ferant pro pena qualibet xl. sol. den. Cum banno medi
etas sit communis et aliam habeat accusator et stetur iuramento
accusatoris Et potestas et capitaneus precipiant dominis do
morum quod per se nec per suos familiares in aliquibus
in carrellis bruttiam proicere non presumant ad penam
supra nominatam Et teneantur potestas et capitaneus remu
dari facere omnes carrellas Civitatis et burgorum
x pedes circa quod ex ipsis in carrellis aliqua turpi
tudo non possit decurrere in vias publicas vel in
canales nec ipsa turpitudo videri possit ab
aliquo transeunte. Quod si habuerit aliquis in muro
sive domus aliquod privatum seu ussatorium seu in
carrellas seu spiraculum vel foramen de quibus
exeat turpitudo in vias publicas seu in canales
Sive sint matonate sive non et sive sit
ibi incepte seu facte sive non potestas et capitaneus
illa vel illas recludi facere teneantur et per se illi
qui habuerint privata vel ussatoria spiraculum seu
foramen pro ipsis uti non debeant. Sed ipsas re
cludant in illa turpitudine sic per doctanam in
mittent quod amplius videret seu videri possit
Et hoc potestas et capitaneus per se fieri faciant ad viii.
dies postquam fuerit denuntiatum. Contra facienti
potestas et capitaneus auferant pro pena qualibet C. sol. den.
nomine pene. Et nichilominus teneantur recludere
Et si potestas et capitaneus ad predicta fieri facienda fuerint
negligentes. xxv. lib. den. communi pro se de
suo salario solvere teneantur Qualiter et per quem refi
ciatur murus qui cadit inter porticellam de capa
et quantum procedit ipse murus et via accedet 190 191
Dominus et pericius volumus observari quod potestas et capitaneus
debeant et teneantur facere refici et reaptari et bene re
muniri expensis communis pro murum novum qui ce
cadit qui est iuxta porticellam de capa ponti in
ponti sit fusine et procedat et muniet ipse
murus usque ad calcem muri qui est iuxta domum
filiorum ... de capa et per ipsum calcem et venium quod
remanebit inter muros veteres civitatis et ipsius

murum novum debeat fieri via per homines potest habe-
bimee et omnes alios ire volentes ad ecclesiam sancte
Mustiole aptatum et expeditum et terrenum in quo
fiet dictus murus quod remanere debeat inter ipsum
murum et murum veterem civitatis prima dicti ad
iustam et convenientem extimationem donentur omnes cum
debeant pro comuni. Et si ut dictus murus et expedi-
tio et aptatio dicte vie melius fiat usque ad ecclesiam
Sancte Mustiole dicimus volumus et iubemus quod dicta
via et dictus murus fiat et fieri debeat ad sensum
et voluntatem fratrum minorum de ordine fratrum mi-
norum in omnibus et per omnia ut ipsis fratribus videbitur expe-
dire. Qualiter capitaneus faciat reaptari pon-
191 tem defresenone. R.
192 Statuimus ordinamus quod per totum mensem maii dominus
capitaneus per se mittat et mittere teneatur unum de suis notariis
cum uno bono viro ad videndum pontem defrese-
none et ad deliberandum et ordinandum et scribendum
qualiter dictus pons debeat reaptari et qualiter
fiat ibi unus arcus expensis comunis Perusii ut
inde possint homines equites et pedites per
transire et postquam visum fuerit per dictum notarium et
magistrum et deliberatum et ordinatum et scriptum
qualiter dictus pons reaptetur et fiat arcus predictus
statim dominus capitaneus illud opus bandiri faciat
ac etiam continuari expensis comunis Perusii et illud
opus sic faciat perfici quod ad sequentes
kalendas maii sit expletum. Et si dictus capitaneus
fieri non fecerit super dictis omnibus xxv. libr. den. nomine pe-
ne comuni Perusii solvere teneatur et nichilominus teneatur
dictum opus facere perfici. De plateis lo-
192 193 corum religiosorum custodiendis.
Statuimus quod in platea fratrum minorum de campo or-
ti fratrum predicatorum sancti Dominici et in platea
fratrum sancti Augustini et in platea fratrum servorum
sancte Marie et in platea Sancti Francisci dominarum nu-
lla persona audeat sive ... ponat paleas vel
fimum vel quaslibet immunditias que consueverunt al-
iqua a domibus quando purgantur. Item nulla persona
generaliter vel dictum est vadat vel permictat illuc
porcos vel puellam vel famulam vel aliquas alios de
familia sua de die nec de nocte feces corpo-
ris sub pena xv. s. den. pro vice qualibet. Et potestas
et capitaneus teneantur ponere ibi custodem ad custodiendum
et accusandum transgressores secundum voluntatem fratrum

quorum platee sunt et quarum ad nutum et quarum ad
electionem hominum quod ibi eliget in custode de
quo custodes solliciti teneantur custodire vias prope
ipsas plateas ut ibi non fiat aliqua turpitudo.
Item statuimus quod custodes sive accusatores ad hoc
positi habeant medietatem banni. Et si ipsi custodes non
bene custodierint et accusaverint transgressores secundum sta-
tutum penam super positam ipsi solvere teneantur. Et vo-
lumus et quod statutum istud statim a conditione sua va-
leat et vigorem obtineat firmitatis. De fratribus 193
humiliatis habendis pro drappariam faciendam
Cum iam inter alia quibus civitatis honor accre- 194
scat et quibus urbium et utilitas providetur drappa-
ria consuevit quodam dignitatis privilegio preful-
gere decet Perusii civitatem que multis dignitatibus
radiat dignitate drapparie exercitii predotari.
Et ideo dicimus et ordinamus et inviolabiliter volumus
observari quod potestas et capitaneus teneantur et debeant da-
re operam efficacem quod fratres humiliati qui fa-
ciunt pannos in Lombardia debeant ad civitatem
Perusii proficisci et quod ipsi fratres drappariam faci-
ant in eadem vel alibi ubi melius drappariam
poterint exercere sicut consilium de loco ubi fieri debeat
duxerit ordinandum. Et si dicti fratres Perusii acce-
sserint et cum comuni Perusii fuerint concordes debeant habere
dicti fratres pro drappariam exercendam de avere comunis Perusii
usque duo milia libr. den. Perusinorum et eo tempore tali
conditione et pacto quod quandocumque comuni Perusii placuerit ipsam
pecuniam repetere dicti fratres eam penitus comuni Perusii
restituere teneantur et debeant habere dicti fratres pro earum
domibus faciendis mille libr. den. monete predicte
et possessionibus emendis propriis fratribus habere debeant
mille libr. den. dicte monete modo et ordine
infrascripto videlicet quod fiat syndicus pro comuni et statuatur
qui possit emere ipsas et debeat pro comuni Perusii locare
ubi fieri debeant dicte domus pro fratribus supradictis et
in ipso loco emendo propriis domibus faciendis expe-
dat M. libr. den. supra nominatas sic ipsis fratribus
expresse fieri videbitur. Et postea dictus syndicus
debeat concedere dictis fratribus possessiones et domos
supra memoratas ac conditione et pacto plenius
reservato scilicet si aliquo tempore contigerit quod dicti fratres
de civitate Perusii discederent et drappariam non
operarent dicte domus et locus ipsorum et possessiones ipsorum
et eorum emptio esse pro syndico ... dicto comuni Perusii

libere ac pleno iure debeat remanere non obstante se dicti fratres essent de aliqua religione vel sub obedientia professione alicuius nec aliquid aliud quo non esse possent comuni perusii vel obedire. ¶ Sed aliquis potestas et capitaneus ad predicta omnia facienda et si facienda fuerint negligentes .l. libras denariorum de suo salario comuni perusii nomine pene solvere teneantur.

194 **De reemundatione viarum matonatarum et de reaptatione potium murorum viarum**

Potestas et capitaneus teneantur manutenere et a fontium conservare in bono statu palatium comunis perusii et domos plateam et forum pontes tiberis et omnium locorum et viarum putei et incinales (?) et viarum et alias vias tam civitatis quam comitatus et districtus perusii et preterea omnes fontes et muros civitatis et burgorum et cavas fontium et murorum et facere recalcari et reaptari pilas et sponsas pontis vallis cyppi et pontis filcine et pontis pactoli sicut necesse fuerit. Et predicta si faciant ab hominibus de comitatu. ¶ Item 195 teneantur potestas et capitaneus per totum mensem maii banniri facere per totam civitatem et burgos quod quicumque voluerit premunire seu remunire facere omnes vias matonatas civitatis vel alicuius porte veniat coram eis et ille qui per minori pretio fecerit illi concedatur. Et potestas et capitaneus teneantur omnino compellere propriis mense maii omnes vias civitatis porte matonatas pretium dare in expensis illorum qui habent domos iuxta vias matonatas. Itaque predicti compulsatores ipsas faciant remundari et remuniri et tergi et quilibet compulsatorum debeat tergere et remunire viam suam seu viam quam vel quas recepit ad compulsandum ad minus semel in ebdomeda. Et nihilominus potestas et capitaneus vel aliquis eorum ire debeant quolibet die dominico per civitatem et burgos et si invenerint aliquam turpitudinem seu immunditias vel impositum factum seu proiectum vel impositum in aliqua via potestas et capitaneus ipsum compulsatorem seu remundatorem illius vie in qua immunditia foret inventa in .v. solidis denariorum comuni perusii debeat condempnare et condempnationes accipere debeat penes. ¶ [illegible] si aliquis [illegible] vias vel aliquis eorum posuerit [illegible] vel aliquid [illegible] seu proiecerit aliquam turpitudinem vel immunditiam compulsatores seu remundatores illius vie debeant [illegible] nomen talia de [illegible] viis [illegible] ille teneatur elevare et remundare de [illegible] viis [illegible] eis esset impositum vel proiectum et si ipse non elevaverit vel removerit [illegible] dicti predictos nisi vel

aliquem eorum teneantur puniri qualibet solvere v. solidos denariorum. ¶ Item potestas et capitaneus omnes vias portas et omnes malos transitus de comitatu unde debent per ipsos nisi vel alterum eorum quod nisi ducant secum unum bonum hominem de villa porte per cuius comitatum ibunt. Et si invenerint malos transitus ipsos faciant reaptari et ubi expedierit de novo fornas (?) si faciant ab hominibus comitatus illius porte per meliorem tractationem viarum. Et si invenerint aliquid esse impositum vel super positum seu edificatum fuerit elevari et removeri et omnem occupationem pertinentem et ab occupatione faciant exoccupari et expediri. Et omnes vias civitatis et burgorum et cavas pontium et puteorum comunis ubi non sunt diffinite et terminate faciant diffiniri et terminari et potestas et capitaneus teneantur per se vias et fines habere diffinitores fortes (?) tempore domini roberti et ipsas in scriptis publicas reddigi facere teneantur. ¶ Item potestas et capitaneus faciant eligi in qualibet porta civitatis duos bonos homines de qua qualibet earum viarum faciant expediri et porta eas teneri faciant expeditas. Et si quis contra fecerit vel si fecerit .x. libras denariorum comuni perusii nomine pene solvere teneatur.

195 **Qualiter puniantur impedientes plateam vel forum vel viam et in quantum quique debeant expedire**

196 Statuimus quod quicumque contra muralem vias impediverit vel forum vel plateam infra .viii. dies post completum muralium illud ex qua via esset impedita debeat removeri et qui contra fecerit .C. solidos denariorum nomine pene solvere teneatur. Cuius pene seu banni medietas sit comunis et alia habeat accusator.

198 **De reactatione pontis filcine**

Potestas et capitaneus per totum mensem maii debeant eligere illos sapientes quos voluerint cum quibus et cum consulibus ire debeant ad videndum pontem filcine et debeant et teneantur facere si cordas (?) arcum ipsius pontis de novo super ponte qui nunc est .i. que cordas debeant esse de bonis tiburtinis et ipse cordas si debeant expensis comunis perusii alias non expensas [illegible] de actione dicti pontis ab hominibus omnibus de comitatu si facere [illegible] dicti si faciant illis magistris quos [illegible] esse [illegible] eorum et qui bene consulant de opere dicti pontis et sic [illegible] potestas et capitaneus qui ab expensis predictis teneantur super aptatione pontis super novam (?) [illegible]

opportunis. **Qualiter et quando via de Uitia non aptari debeat.**

197 Potestas et capitaneus teneantur sibi facere aptari per totum mensem
madii et iunii viam de Uitiano que incipit a ponte
Silenne et venit versus pusterlam usque ad vineam mon-
tenelli. Et ipsam silicari et explanari et bibera-
178 facere et formas mitti si necesse fuerit. Itaque
bene et commode volentes ire et redire hoc facere
possint. Et aptatione predicte vie predicte sibi debeant
per homines comitatis ponere sollicite unum bonum hominem et
ydoneum de dicta potestate elligere ad dictum opus
sibi faciendum qui bonus homo sit de illis hominibus qui
magis habent facere in dicta contrata quam magis per dictam
viam vadat. Et ille bonus homo eligat ab illis
bonis hominibus qui habent facere in dicta contrata et
iuxta dictam viam ad hoc ut melius fiat opus
dicte vie. Et si potestas et capitaneus ad dictum opus
sibi faciendum fuerint negligentes .xxv. libr. den.
pene nomine comuni pisano solvere teneantur. **De ex-**
198 **peditione viarum super terram et subtus terram.**
199 Licet de expeditione et exoccupatione viarum
multa capitula loquantur tamen hoc statutum cum
plura valitura inviolabiliter et firmiter volumus
observari quod potestas et capitaneus sibi facere teneantur exo-
ccupari et expediri super terram et subtus terram omnes
vias civitatis et burgorum et comitatus ab illis qui
eas detinent impeditas vel occupatas et
qui eas non expedierit seu exoccupaverit viam
seu vias ad terminum quod potestas et capitaneus assigna-
verit .l. libr. den. nomine pene comuni pisano solvere
teneantur. Et potestas et capitaneus teneantur exigere dictam
penam et nichilominus viam vel vias expediri et ex-
occupari facere teneantur. Et syndici comunis pisani
de condempnationibus que fient per formam huius
statuti [illegible] non debeant ullo modo. **De**
199 **emptione domus orlandini bobarovis.**
200 Potestas et capitaneus teneantur emere et
emi facere pro comuni domum orlandini bo-
barovis positam in via maiori in porta sancti an-
geli ad iustam et convenientem extimationem. Ipsi
domui facienda debeant habere sapientes omnes
quos et quot voluerint et tantum quantum ipsi sapientes
extimaverint dictam domum sic comuni pisano per ipsi
200 extimatione facere emi teneantur. **De explana-**
201 **tione viarum quibus itur ad campum baralie.**
Potestas et capitaneus teneantur facere explanari quasdam
vias quibus itur de platea seu foro comunis ad
campum baratalie videlicet et sic fuerit opportunum a pla-
tea seu foro usque ad muros campi supra nominati
scilicet viam que est iuxta sanctum andream viam que est iuxta
domum filiorum domine imagiane viam iuxta domum
piscianorum et viam circa iuxta domum olim regagane-
se et viam que est iuxta domum mafutii qui dicitur gache-
tella et iuxta domum ugolinis pro et debeant et teneantur
emere seu emi facere seu emi facere pro comuni muros
et loca opportuna et opportunos ad explanationes
ipsarum viarum. Sed quorumcumque sunt muri et loca qui ex-
pedierit pro explanatione ipsarum viarum seu aliter eas
vendere noluerint ad vendendum ipsis minime com-
pellantur. **De ponte et muris faciendis ultra** 201
capanam bagnie et per alios. 202
Potestas et capitaneus debeant et teneantur per totum mensem madii sibi
facere pontem strate capanarum bagnie de bonis
lapidibus et alios pontes existentes in dicta via. Et
si ipsi vel aliquis ipsorum aptatione indigerent faciant re-
aptari. Item potestas et capitaneus penitus teneantur facere 203
sibi expensis hominum comitatis pontem sancti susanne in 204
dicta strata capanarum bagnie a ponte canne usque
ad alium pontem duos muros scilicet unum a qualibet par-
te bonos et fortes ad bonam calcem et arenam cum
pipariis unum commode flegat per transitum. Et ut-
ipsa via citius aptetur et muri predicti melius fiant
potestas et capitaneus debeant penitus ad .viii. dies post
introitum regiminis ponere unum bonum hominem qui sit super-
stans ad dictam viam aptari faciendi et ad muros
sibi faciendos ~~unum bonum hominem~~ expensis hominum co- 204
munis pontis sancti susanne ad sancti quae civitatis consilium 205
ordinabit et omnes expense opportune ad dictam
viam et dictos muros sibi debeant per homines comitatis pontis [...]
plubare ponte. **Qualiter removeri debeant per-** 202
fella et volte super vias existentes vel existentia. 203
Potestas et capitaneus teneantur facere elevari et removeri omnes
voltas et perfella que sunt super .v. vias publi-
cas que veniunt a portis civitatis et burgorum et
intrant in plateam seu forum comunis pisani et vel voltas vel 206
perfella distaret a terra super viam .xv. pedes a pe-
de comunis pisani et quibus perfellum quod esset in foro vel
plateam comunis distaret a terra .xx. pedes ad 206
pede comunis faciant elevari et etiam removeri et predictas
demisse viarum sibi debeant et si quis non elevaverit et
removerit in termino ei dato .x. libr. den. comuni pisano so-
lvere teneantur et predicta nichilominus debeant removeri.

potestas et capitaneus nichilominus faciant removeri. Item
quicumque habuerit facere exitum per viam seu mar-
puteum vel vicinalium libere possit voltam vel profe-
llum facere supra viam dummodo volta vel profellum per
x pedes distet altum a pede supra viam
scilicet in viis publicis, in vicinalibus autem per x pe-
des, sed sub dicto semisso ultimo pede minus alta
distaverit, quia dictum sit nulla pena quis puni-
atur et ob hoc volta vel profellum non debeat re-
moveri. Item si quis habuerit facere murum in via pu-
blica vel vicinale libere possit profellum facere
et bebecones in muro et habere usque ad medium vie
et non ultra nisi faceret de voluntate illius vel illorum
qui habuerint facere ex alia parte vie. Et quotiens
quis aliter occupaverit ultra medium vie toties potestas
et capitaneus faciant removeri. Et si quis contra dictam for-
mam fecerit dictam penam x lib. den. debeat
substinere. Qualiter volentes edificare murum in viis
203 debeant requirere potestatem vel capitaneum et de pena contrafacientium

204 Quicumque vellet murum in via publica vel vicinale vel alia
terra communis edificare potestatem et capitaneum vel unum eorum vel
iudicem sive notarium eorum vel alicuius eorum requirere teneatur.
Et potestas et capitaneus mittere teneantur unum suorum iudicum
vel notarium ad videndum locum predictum in suis et in suis
[illegible] faciant re[illegible] publicam terram communis et viam in suum
reliquat hedificare volentem et aliam securum potestas
potestas vel capitaneus presentiam ut de terra communis aliquid ne-
quiat accipere. Et si quis requirere ut dictum est negle-
xerit C sol. den. nomine pene communi prius solvere teneatur
et totum id quod edifficaverit debeat removere. Qualiter
204 profella et grondarie minantes vel minantia
ruinam reaptentur et de pena contrafacientium

205 Si profellum sive grondarium esset que minaretur ru-
inam et esset super foro vel platea communis et super aliqua
via potestas et capitaneus ipsum vel ipsam teneantur facere re-
aptari et ille qui non reaptaverit termino sibi dato x
lib. den. solvere teneatur, cuius banni medietas sit communis et
alia habeat accusator. Qualiter omnes postes
206 et malos transitus reaptentur

Potestas et capitaneus cum consulibus artium et cum duobus hominibus
206 de qualibet porta et cum uno notario pro toto tempore eorum regiminis in-
videre debeant omnes postes qui indigerent refectione
seu aptatione et omnes malos transitus quos potestas
expensis communis prius aptari et reffici valeant addi-
tum ipsorum bonorum hominum et consulum artium de mense ad
kalendas octubris proxime subsequentes et hoc facere

sic facere teneantur. Malos autem transitus aptari fa-
ciant ab hominibus de contrata et ipsos ita aptari
faciant ab hominibus de contrata [illegible] quod omnes
volentes ire valeant et redire sine aliqua lesione.
Qualiter et quando pervagia palacii communis remundentur 206

Pervagia palacii communis per sex mensibus in 207
anno expensis communis prius tergantur et remundentur
et aque palacii et platee communis prius inveniant per
voltam palacii et ipsa pervagia ut melius ipsa
remundentur et profella pervagiorum scilicet in statu per-
vagia aptentur debeant assidibus quercus ita
quod nulla faciant turpitudinem in eisdem vel circa
ipsa. Et si quis circa ipsa pervagia turpitudinem
fecerit aliquam xl sol. den. nomine pene solvere te-
neatur pro unaquaque vice. Cuius banni medietas sit communis
et aliam habeat accusator. Et predictam potestas et capitaneus
in principio regiminis potestas usque ad kalendas septembris
sequentes perficere sic facere teneantur. Et si ad effectum
perducere predictam neglexerint quilibet de suo salario
l lib. den. communi prius solvere teneantur. Qualiter nullus
ante murum sue domus vel camere in foro vel pla- 207
tea communis debeat retinere bancam ultra quanti-
tatem v semissorum et de pena contrafacientium 208

Nulli liceat in platea vel foro communis habere nec
retinere ante murum domus vel camere vel turris
seu alterius in qua stetit aliqua banca ultra
quantitatem v semissorum ad semissum communis et
nullus in capite bache que habet in foro vel pla-
tea habeat aliquod propartum seu aliquod obstaculum de
assidibus et trabibus seu cancellis nec panno
malitiose in portico et si quis habuerit potestas et capitaneus fa-
ciant removeri et relevari et reponi toto tempore eorum
offitii. Non preiudicet tales claudendas in dictas
banchis in nundinis omnium sanctorum et sicut tempore
ipsarum nundinarum voluerint facere super bancas aliquod
coptum illud facere possint. Et similiter aliis
temporibus dummodo in ipsum faciant ita altum quod non im-
pediat cursum equorum vel militum nec impediat
iter transeuntibus equitibus. Et illi qui habuerint dictas
bancas nullum faciant accatamentum propter quod maius
spatium fori capiat vel platee aliqua banca
quam v semessorum spatium ut dictum est et qui contra
facerent xx sol. den. nomine pene solvere teneantur.
Qualiter puniantur proicientes circa puteum de
platea vel scalas palacii vel super voltam 208
palacii fimum vel alias immunditias 209

Nullus circa puteum de platea vel circa scalas palatii vel super voltas palatii audeat vel presumat [hole] proicere fimum seu letamen vel aliquas erbas nec inmunditias vel intestina bestiarum proicere nec aliquam bestiam ibi occidere nec carnes ibi faciat nec macellum nec retinere audeat aliquis carnes mortitinas seu fetidas. Et si quis contra fecerit nomine pene xx solidos denariorum pro unaquaque vice qualibet solvere teneatur. Salvo quod venditores vasa et olera siderulent (?) paleas sine malitia cum sine ipsis commode morari non possent ad dictam penam nullatenus teneantur.

209 Quod in platea seu foro communis porci bones (?) trabes assides et quedam alie res haberi non debeant.

210 Nullus debeat audeat vel presumat in platea seu foro communis Perusii retinere porcos seu porcas bones vel vaccas vel trabes vel assides vel matones arenam vel calcinam causa vendendi nec aliquo alio modo. Et si potestas et capitaneus vel aliquis de eorum seu aliquis ipsorum familiis inveniret dictas res vel aliquam earum in locis predictis vel aliquo eorum statim pro ea fieri facere teneatur et de ipsis locis penitus removeri. Salvo quod quicumque murare voluerit ibi possit ponere lapides et matones arenam calcinam et lignamina et alia necessaria ad murandum et terram de fundamento extractam quousque muraverit dum tamen omnia predicta ante festum omnium sanctorum de ipsis locis quicumque habuerint debeat removere et durante ipso festo ibi reponere aliquid predictorum nec presumat. Et postquam quis suum opus compleverit statim predicta de dictis locis debeat removere. Et si potestas et capitaneus predicta omnia non fecerint xxv libras denariorum nomine pene solvere teneantur.

211 Qualiter nullus capiat locum vel discum ponat in platea vel foro communis ante domum vel cameram suam causa donandi vel vendendi et de pena contrafacientium.

Nulli habenti domum vel cameram in platea vel foro communis vel iuxta ipsam vel ipsum liceat locum capere vel discum ponere causa donandi vel vendendi aliquid ante suam domum vel cameram nec per se discum vel bancum maliciose tenere ad hoc ut alie persone ante ipsam domum vel cameram stare non possint. Et ille qui domum vel cameram predictam habuerit alicui volenti locum capere ante ipsam vel aliquid ibi ponere contradicere non presumat. Et qui fecerit contra predicta vel aliquid predictorum pro qualibet vice x libras denariorum communi Perusii solvere teneatur. Et si aliquis pro aliquo loco quem caperet ante ipsas domos vel cameram vel aliquam earum vel aliqua re quam ibi retineret pretium aliquod solveret vel promitteret alicui xl solidos denariorum pro unaquaque vice quibus solvere teneatur.

211 De locis non capiendis in platea in festo omnium sanctorum et mensis aprilis.

212 In festo omnium sanctorum et mensis aprilis nulli liceat in foro vel platea communis locum capere sine voluntate consulum mercatorum et campsorum et rectorum artium et qui contra fecerit solvat nomine pene communi Perusii C solidos denariorum. Set omnia loca recipiant et bancas teneant dictis temporibus sicut predicti consules et rectores fuerint ordinaturi. Et potestas et capitaneus omnes volentes loca et bancas habere in dictis locis ipsis consulibus et rectoribus faciant obedire. Et predicti consules et rectores sic loca et bancas faciant ordinari quod transeuntibus incommodum non prestet. Et volumus tamen quod potestati et capitaneo liceat facere observari et mutari bancas et tendas de foro et platea quoties eis videbitur. Et de bancis aut tenendis vel non tenendis in platea et foro communis quando curia domini pape morabitur in civitate in providentia potestatis et capitanei et illorum sapientum quos habere voluerint debeat remanere.

Ubi vendantur pelles et coria bestiarum et lardum sepum et oleum et de pena contrafacientium.

213 Illi qui vendunt pelles bestiarum et coria lardum sepum et oleum in platea vel foro communis vel in aliqua parte sui non debeant ad vendendum aliquatenus commorari set post iuxta scalellam campi batalie debeant commorari. Et si quis contra fecerit solvat pro unaquaque vice x solidos denariorum cuius banni medium sit communis et aliud habeat accusator et stetur iuramento accusatoris inspecta tamen personarum contrafacientium qualitate.

214 Qualiter puniantur proicientes inmunditias et ante portas turpitudinem et proicientes ex alto et de muro civitatis.

Nullus audeat proicere in vias publicas vel vicinales aliquid ante portas civitatis et burgorum aquam mortuam seu molsam pellium vel coriorum seu coria bestiarum mortuarum aliquid pedes aliquid intestina ante sanguinem nec proiciat in ipsas vias carnes fetidas. Item beccarii in ipsis viis et locis non retineant sanguinem vel alibi extra cameras in quibus manent. Item non liceat alicui de die vel de nocte proicere in ipsas vias publicas vel vicinales

Nec incasalint aliquod aliquas immunditias vel turpitudi-
nem Nec aquam morticiam vel aliam turpem aquam vel terram
seu lapides nec aliquis predictorum prohiciat de proferllis
aut de balcone de alto aut de muro civita-
tis vel domus stantes Inferius. Et qui contra fecerit in ali-
quo predictorum solvat nomine pene et banni pro
vice qualibet .xl. solidos denariorum cuius banni medietas sit comunis
et alia medietas sit accusatoris inspecta tamen facti et personarum
qualitate. Item quis de domo sua vel de domo
vel de domo in qua stabit seu habitabit non proiciat
nec prohici faciat aliquam immunditiam vel turpi-
tudinem in viam vicinalem que esset duorum vel
trium pedum contra facienti potestas et capitaneus auferant pene
nomine xl solidos denariorum et iuramento credatur soli accusatoris
Et Notarius potestatis semel in qualibet ebdomoda videre
debeat per civitatem et burgos ad inveniendum si contra
predicta vel aliquid predictorum est aliquid contraventum Et
si aliquem in predictis vel aliquo predictorum invenerit de-
liquisse deliquentes in predicta pena xl solidorum debeat
condempnare.

214 De electione custodum comunantiarum
comunis Perusii et de bestiis non tenendis prope co-
munantias.

215) Potestas et capitaneus teneantur duos bonos homines de qualibet
porta in suo regimine potestas eligi facere qui teneantur bene
et diligenter custodire omnes comunantias comunis Perusii
Ita quod nemo possit incidere in eisdem nec ipsas ex-
stirpare seu minuere nec capras seu yrcos in ipsas
immictere. Si quis incidit stirpavit seu stirpavit in
dictis silvis vel aliquo ipsarum solvat pene nomine pro
vice qualibet x. libras denariorum et qui capras seu yrcos immi-
serit in ipsas pro unaquaque capra et unoquoque yrco
x solidos denariorum solvere teneatur quorum bannorum medietas sit comunis
et alia ipsorum custodum. Et nullus quo tempore custo-
des fuerint accusator possit predicta esse de aliquo quod esset
contra eorum officium accusare et si accusaret non valeat ullo
modo dummodo custodes nullam concordiam faciant
cum aliquo offendentium in comunantiis supradictis quod si fa-
cere attemptaret potestas et capitaneus ei vel eis auferre te-
neantur pro vice qualibet duplicem penam dictarum x librarum
cuius pene medietas sit comunis et alia habeat accusator. Quam
si auferre non possent faciant eum vel eos in dicta pe-
na exbanniri et nichilominus ei vel eis quantum placeat po-
terit tollere teneantur. Item nullus audeat retinere
vel ducere vel mictere capras vel yrcos a duobus mili-
aribus intus usque civitatem Perusii Sub pena su-
perius nominata x solidorum denariorum pro una quaque capra et
unoquoque yrco. Salvo quod si macellatores conduxerint
capras et yrcos quas et quos emerint causa vendendi
non teneantur. Sed si dampnum aliquod dederint ipse bestie
vel aliqua earum teneantur macellatores cuius bestie fu-
erint patienti dampnum plenarie emendare. Item nul-
lus audeat retinere capras aut yrcos prope sil-
vas comunis ad unum miliare scilicet ad illas silvas que
nunc sunt vedite per comune et si quis contra fecerit pro unaqua-
que capra et unoquoque yrco penam x solidorum debeat su-
stinere. Potestas autem et capitaneus banniri per se teneantur facere quod
nemo incidat in comunantias supradictas et quod homines
habitantes circa montem malbe et circa collem capras
et hircos non debeant retinere nec in ipsas comuna-
ntias immictere ad penam superius nominatam. Item teneantur et
potestas et capitaneus cum consulibus artium eligere seu eligi
facere eorum arbitrio certos custodes secretos qui secrete
debeant custodire predictas silvas quotiescumque
eis placuerit eos mictere ad custodiam earundem qui cu-
stodes debeant ingredi et invenire ad domos vicin-
as et ortos et ad alia loca que sunt circa ipsas comuna-
ntias et prope ipsas et si invenerint ligna palos vel fu-
stas in locis predictis vel alio loco de silvis predictis in-
ventis. Ille in cuius loco invenerint dicta pena x.
librarum solvere teneatur et credatur iuramento duorum custodum
supradictorum nisi ille probaret illa ligna fuisse de aliis lo-
cis quam de comunantiis supradictis et cum dictis custodi-
bus unus notarius transmictatur qui custodes et notarius habere de-
beant pro eorum salario pro qualibet die qua iverint eque-
ster iiii solidos denariorum pro quolibet eorum. Item si quod dampnum datum
erit in comunantiis supradictis que essent in pertinentiis alicuius
castri vel ville teneatur illud castrum vel illa villa in cuius
pertinentiis dampnum reperietur pene nomine xl solidos denariorum
comuni Perusii pro vice qualibet pro quo dampnum datum esset posset re-
periri. Additum est huic capitulo quod nemini sit licitum
occupare vel supponere de comunantiis comunis Perusii
vel cuiuscumque comunis Perusii comunantias habent vel terminos seu
pilastrios factos seu faciendos Et quicumque occu-
paverit seu supponderet de ipsis comunantiis ultra di-
ctos terminos seu pilastrios versus terram comunis Perusii
debeat solvere nomine pene comuni Perusii xxv libras denariorum
et dimictere totum illud quod esset occupatum seu sup-
positum Et si aliquis esset seu aliquis nomine alicuius esset.

occupauerit seu supprehenderit de ipsis comunantiis uel de eis terminos seu pilastras et non dimiserit quicquid suppressum seu occupatum esset ad petitionem potestatis et capitanei uel alterius eorum cadat ab omni iure ac beneficio comunis Perusii et nulla persona debeat laborare de comunantiis comunis a terminis seu pilastris intus uersus rem comunis sine licentia comunis Perusii uel emptorum comunantiarum sub pena predicta et liceat comuni Perusii et illis personis qui habent comunantias a comuni accipere fructus de ipsis comunantiis sua auctoritate propria et contingentes illos fructus qui essent a terminis seu pilastris intus uersus rem comunis. Item nulla persona debeat occupare uel comprehendere de rebus comunis Perusii aliqua occasione non apparente ad de ipsis rebus ad penam superius nominatam.

Qualiter potestas et capitaneus emi faciant domos et casalina pro nouo palatio faciendo et de aptatione palatii.

215 Potestas et capitaneus debeant et teneantur per se *comunis*.

216 emere et emi facere pro toto mense maii et iunii domos et casalina que oportuna fuerint ad nouum palatium faciendum quod certo fieri debeat iuxta palatium in quo moratur capitaneus Perusii et illud comune emere seu emi uellet pro ipso nouo palatio faciendo emant ad iustum et conuenientem extimationem que extimatio fieri debeat per v. bonos et sapientes uiros quos potestas et capitaneus et consules artium duxerint eligendos ad extimationem huiusmodi faciendam quos scire eligere teneantur et illud quorum fuerit illud comune emere seu emi uoluerit pro dicto palatio faciendo compelli debeant per penitentiam ad uenditionem faciendam secundum extimationem quam homines fecerint supradicti. Et si uendere noluerint secundum extimationem predictam .CC. lib. den. soluere teneantur et nichilominus uenditionem facere compellantur. Item potestas et capitaneus teneantur per se facere aptari pro toto mense maii et iunii palatium comunis Perusii in quo potestas comunis Perusii commoratur et ipsum faciant meliorari prout fuerit oportunum et terrenum quod fuerit necessarium pro ampliatione dicti palatii emi faciant teneantur ad iustum et conuenientem extimationem predictorum v. bonorum hominum faciendam et illi quorum terrenum fuerit si ipsum uendere noluerint compelli debeant ad uendendum secundum extimationem predictam et si secundum extimationem ipsam uendere noluerint .CC. lib. den. pene nomine soluere compellantur et nichilominus uenditiones facere teneantur. Et si potestas et capitaneus predictos et alii predicta non fecerint et si fecerint alii eorum pene nomine .CC. lib. comuni Perusii soluere teneantur et de hiis que in hoc capitulo continentur potestas et capitaneus uel alter eorum seu per eius uel alicui eorum absolutionem uel prorogationem aliquam faciendam predicti peteret seu aliquis contra hoc capitulum esset uel esse posset uel quod ipsum capitulum uel aliquam partem eius in aliquo ledere possit in consilio proponere seu proponi permiserit seu si non compleuerit et compleri fecerint omnia et singula in hoc capitulo contenta duplicem penam scilicet quadringentarum lib. den. de eorum salario comuni Perusii soluere teneantur et nichilominus fieri debeant omnia supradicta. 216

De custodia arcis castri clusini et castri fossati. 217

Potestas et capitaneus teneantur dare et operam dare pro quam minori pretio poterit premissa subastatione custodiam arcis castilionis clusini et arcis castri fossati bonis et ydoneis hominibus de ciuitate Perusii et illi qui eam acceperit et eorum socii quos habere uoluerint antequam accipiat eam debeant uideri et sciri a potestate et capitaneo habita deliberatione cum illis bonis hominibus quos habere uoluerint utrum illi qui uoluerint ipsas arces uel aliquam earum accipere sint boni et ydonei. Et si facta declaratione ipsos inuenerint bonos et ydoneos secundum tenorem de custodiendo quamlibet arcem dictorum castrorum cum x. custodibus continuo et defendendo dictas arces et castra sic date et dati sint et essent et quod eis uel alicui eorum non submictent aliquem neque dabunt. Saluo quod hec omnia reducentur in maiori consilio ciuitatis et si in dicto consilio quod talis modus debeat obseruari plenarie obseruetur. 217

De CC lib. expendendis in arce castilionis clusini. 218

Quam quidem capitaneus expendi faciat in arce castilionis clusini de auere comunis Perusii .CC. lib. den. et plus ad uoluntatem maioris consilii ciuitatis et [illegible] predicta cum comunantiis non uendant. *Qualiter custodiantur et teneantur castra de confinibus.* 218

Potestas et capitaneus debeant et teneantur castra de confinibus facere custodiri et ipsa castra pro toto mense maii et iunii debeant tenere et super predictis maius consilium ciuitatis faciant congregari et modum proponant consilio uisione ad custodiam ipsorum castrorum et sic consilium decreuerit obseruetur. 219

Qualiter domini de castro nouo habitent cum eorum familiis et hac in dicto castro nouo. 219

Statuimus quod domini de castro nouo cum eorum familiis et cum eorum hominibus qui non fuerint exbanniti comunis Perusii sicut stant stent ad mandata ipsi in ipso castro habitare continuo compellantur. *Qualiter accusis remictantur quoque appellationum ad curiam Perusii et de pena contra facientium.* 220

221

Quodlibet castrum non subiectum alicui domino henrici
vasallos meos vel homini domini castri quod esset de co
mitatu vel districtu perusii vel staret sub protectione ipsi
us comunis debeat omnes questiones appellationum et ipsas
appellationes remictere ad curiam perusii et siquis castel
lanus vel villa faceret aliquod capitulum contra predicta soluat
pro qualibet vice comuni perusii. C. libras denariorum et illo capitulo
uti non possit et ipsum capitulum non valeat et presens
sit inane. Et siquod bannum esset impositum vel pe
na vel preceptum factum alicui de ipso castro ab ipso
castro vel ab aliquo officiali ipsius castri quod non appe
llaret ad curiam perusii vel qui appellationes in perusii
curia non sequeretur tale bannum et talis pena et quod
quod imponeret cum precepto ab ipso castro comuni perusii
persoluat. Et potestas et capitaneus teneantur et debeant
illum qui est vel erit in aliquo ipsorum castrorum dominus vel po
testas vel consul vel bailitor vel aliquis officialis quo
cumque nomine censeatur. Electus factam electionem antequam
ipse electus ad regimen seu officium proficiscatur
tur facere coram sua presentia iurare ipsum ad
iurandum predicta per appellationes. Et siquis de dicto ca
stro ad eius regimen seu officium vadat ad perusii
dinam curiam appellandum cum aliquando in aliquo
non gravabitur et gravamen ab aliquo non permictet et
similiter appellans appellationes prosequatur in curia
perusii quod non gravabitur eidem nec gravamen permic
tat omne predictum toto tempore sui regiminis vel officii
sed ipsum tanquam iure sua potentia defensabit
Qualiter homines de casacastalda compellantur
ad habitandum et quo nomine ipsum castrum
nominetur

221
222

Post et capitaneus teneantur precise compellere omnes et sin
gulos homines et familias castri casacastalde pro
tunc mensis madii ad veniendum cum suis domibus ad ca
strum novum scilicet casacastalde veteris ordina
tum in eo castro domos construere compellat et eos
qui non habent et deinde castrum novum Castrum perusii
vocetur deinceps. Et si potestas et capitaneus hoc non fe
cerint teneantur solvere comuni perusii de suo salario. C.
libras denariorum exceptis hominibus tamen de villa ...ia qui
nemine minime teneantur sed semper sint sub protectione
comunis perusii et debeant permanere. Et quatuor
decim homines qui sunt fratres qui se absentaverunt de ca
stro casacastalde et qui fuerunt homines domini munal
di supolini quos ab ipso domino munaldo vel
suis filiis emit comune perusii ad habitandum in dicto
castro debeant teneri cum comuniter redire ad habitandum
in eodem omnia eorum bona in comune perusii debeant deve
nire et potestas perusii teneantur. Et comune perusii eisdem sicut
aliis eorum bonis. Qualiter diffinitiones castri
casacastalde sint firme et descriptio terrarum

Omnes diffinitiones castri casacastalde venerendas
castalde scriptas manu pagamelli notarii sint fir
me. Et potestas et capitaneus teneantur facere terminari et ter
minatas casacastalde sicut terminate sunt seu termi
nari terminari debent alie comunitates comunis perusii
et totum territorium quod est inter dictas diffinitiones pote
stati manutenere atque defendere sicut alias comuni
tates dicti comunis et non permictat quod possessiones
dominorum ipsius castri a comuni perusii discedat aliquo modo
ingenio sive causa. Salvo iure bartoli et ceteri
narii quod eis ut hinc debeant observari. Et
de concordia facienda vel non facienda cum dictis
bartolo et filiis centenarii dedicato termino in
providentia potestatis et capitanei et consilium civitatis debeat
remanere. Et potestas et capitaneus presentis teneantur re
uenire omnes scripturas factas de facto casaca
stalde vel alio utili negotio comunis manu bro
cardi notarii et teneantur facere fieri instrumento eiusdem
casacastalde atque sigilli scripta manu boni
celli notarii et generaliter omnes alias scripturas fac
tas per ipsum boncellum de ipsis castris vel aliquarum
que pro comuni perusii utiles indebentur et dictum instrumentum et
scripturam in libro comunis perusii faciant registrari
ut aliquo tempore non perdantur et similiter omnia instrumenta
novi comunis perusii que facta non sunt fieri faciant in li
bro comunis perusii registrari. Qualiter revenerunt

223

familie empte a domino munaldo supolini
et de affrancatione ipsarum

224

Vigintiseptem familie castri casacastalde quas comu
ne perusii emit a domino munaldo supolini seu eius
filiis potestas et capitaneus presentis ... ac presentium fu
ture teneantur. Et eis pro mille quinquaginta
libras denariorum pro pretio earum persyndicum comunis perusii sufi
cientem istum dare faciant liberare quia peccet si
dicti homines solvere noluerint ad solvendum minime com
pellantur. Sed sint constituti et ordinati unum syn
dicum pro comuni perusii qui debeat renuntiare omnia bona
mobilia et stabilia bonorum predictorum et medietatem ipsorum bo
norum accipiat et accipere debeat pro comuni perusii ... alia
medietate ... hominibus ... Et predicta mee

et eorum bona recipiant dictis hominibus perfundicium me
moratum eisdem hominibus per comune perusii vel perfundicium
ipsi comitis libertas et manumissio probetur. Et si aut
contingit quod homines memorati velit solvere quin
ille quinquaginta lib. den. comuni perusii per libertate predicta
deputata soluta debeat dividi et distribui inter
predictos homines secundum quantitatem suarum facultatum. Ita
quod quicumque plus habet plus solvere teneatur et plus so
lvere compellatur et nullus hominum predictorum se possit de
fendere occasione alicuius civilitatis vel alia qualibet quod
ad predicta omnia et singula facienda potestas et capitaneus pe
rusii compellant. In aliis vero omnibus familiis seu so
cietatibus in quibus comune perusii ius habet nec ipsi comiti sal
vum sit et ei plenum restituetur. Et volumus insuper firmiter
statuentes quod tota potestas et quelibet alia res que habe
bat potestas perusii ab hominibus prelibatis quibus dari
debent libertas in acquisitione et utilitate ipsius castri novi
quod castrum perusii dicitur novum penitus expendatur et
potestas et capitaneus eam expendi facere teneatur.

De actatione vie Ponti Sacci.

225 Deliberamus et ordinamus quod via Ponti sacci a pede ipsius ponti
sacci usque ad castrum perusinum novum actari debeat
et taliter explanari quod in quolibet loco ad minus sit ampla
x. pedes ad pedem comunis perusii que via taliter aptetur
et fiat quod homines transeuntes per eam ire atque redire
valeant sine aliqua lesione et predictam actationem et expla
nationem potestas et capitaneus ab hominibus dicti castri perusini
fieri facere teneatur quos homines compellant ad actationem et ex
planationem vie predicte ut supra est expressum.

De diffinitionibus castri fosati.

226 Diffinitiones castri fosati facte tempore capitanie domini
petri parenti sint firme. Et sic mictatur ad pedes siue
et mictatur inclusam et declaratio mictatur seu remictatur
in...... et de ...... per directum ...... ad eam
regiam et de ...... ad summum ...... et
.... sic mictatur ......
.... Qualiter homines distinctus
fosati cogitur ire ad habitandum in castro fosati.

Potestas et capitaneus teneatur cogere et cogi
facere omnes et singulos homines ...... et districtus castri
fosati ...... infra fines ...... dicti castri
....
.... castro fosati ......
.... facere et habere ibi domos ha
bitare cum familiis eorum ad ...... et utilitatem
dicti castri ...... perusii ad faciendum et ...... quod
eis impositi fuerint ab eodem potestas et capitaneus et comune perusii
teneantur dictos habitantes et eorum bona defendere contra
omnes personas. Et ipsi homines non teneantur pro hiis redire in
alia curia civili vel criminali sed tamen sub curia perusii
sub cuius protectione permaneant sicut alii comitatenses
comitatus perusii existere cognoscuntur. Item omnes homines
habitantes in dicto castro fosati et in villis existentibus
in pertinentiis dicti castri infra fines contentos in premisso
laudo facto inter comune perusii ex parte una et comune eugubii
ex altera in totum et per totum castelli debeat esse una comunitas
quod homines omnes expensas collectas et datias eis impo
sitas a comuni perusii et alia servitia omnia debeant facere et sol
vere teneantur ad voluntatem potestatis et capitanei perusii. Et homines
de civitate et comitatu eugubii qui soliti fuerunt habitare et
esse in dicto et de dicto castro fosati et eius in victione
debeant recipi et ad castrum fosati redeant et comune eugubii
recipiat ut amore comunis perusii homines predictos de fo
sato et districtu eugubii compellatur et plures in eorum fo
sato non recipiant. Et potestas et capitaneus circa predictos homi
nes recipi faciant de mense maii ut omnia que continentur in
hoc capitulo faciant et observent que si facere recusabunt
potestas de civitate et comitatu perusii eos faciant exba
niri et in perpetuo banno et omnia eorum bona sint comuni perusii
publicata. Et dicti potestas et capitaneus fuerint negligentes
ad faciendum ea que in hoc capitulo continentur solvere debe
at quilibet eorum comuni perusii de suo salario l. lib. den. et
hoc capitulum sit precisum. Item dicimus quod in principio re
giminis potestas et capitaneus teneantur facere muniri et fundari murum
fosati ubi est murus siccus et quantum capit ipse murus
ad bonam calcinam et bonam arenam et de bonis lapidi
bus que omnia fieri faciant expensis hominum dicti castri et
eius curie et districtus et similiter faciant reactari ab hominibus
supradictis muros burgi veteris dicti castri ubicumque mur
... ... et destruct. Qualiter potestas et cap 227
debeant defendere homines et res hominum de sigillo et qua 228
liter ipsi homines non respondeant in curia perusii.

Potestas et capitaneus teneantur et debeant homines
de sigillo atque familias et res et bona eorum defen
dere sic teneantur defendere homines et familias et res et
bona comitatus et districtus perusii. Et ipsi homines non te
neantur in aliqua curia respondere civiliter que criminaliter sive
ubi ...... nisi in curia perusii sub cuius protectione permaneant
sicut alii comitatenses et districtuales comunis perusii. Et ipsi
homines non cogantur ire ad castrum fosati ad habitandum
nec ad ad faciendum cum eis sed sicut ipsi homines et in
...... de sigillo ...... usque sigillum ...... de

iurisdictione Sigilli in quo loco sigilli adservatur. Comunis pisani propterea non debeat permanere. **Qualiter venientes in castro pisani novo et in castro fossati non solvant collectas et datas.**

229 Decernimus et ordinamus quod quicumque voluerint venire ad habitandum ad castrum castiglioncastaldi in castro pisano novo ibi edificato vel in castro fossati non cogantur dare collectam seu datam comuni pisani decem ad quinque annos completos et siquis venerit ad habitandum in terra sigilli cum aliis sigillanis decem ad .x. annos collectam et datam comuni pisani solvere non cogantur. Et quicumque venerit ad habitandum in castro griffonis quod non sit de civitate vel comitatu vel districtu pisani secure veniat et sit liber et francus undecumque sit et potestas et capitaneus hoc bannum quolibet mense facere teneatur. **De syndico constituendo qui reinveniat possessiones castri fossati et castri castiglioncastaldi.**

230 Statuimus quod fiat et ordinetur unus syndicus pro comuni pisani qui teneatur reinvenire possessiones et bona castri fossati et castiglioncastaldi et ipsas ipsi castris scriptis redigere et mictere in comuni et que debeant recipere ab illis qui noluerint venire de novo ad habitandum in aliquo ipsorum castrorum cum eorum ydoneis ad voluntatem consilii exceptis hominibus nunc ante dictis comitatus et districtus quod nulla admictatur. **Qualiter illi qui promiserint venire ad habitandum in castiglioncastaldo venire debeant et quod eis observetur.**

231 Omnes illi qui promiserint venire ad habitandum in castiglioncastaldo venire debeant et venire penitus compellantur si eis et aliis observetur quecumque dericto faciendo servitiis instituitis comunis pisani sunt notata et omnia alia beneficia ipsi que aliis comitatensibus observantur. **Qualiter potestas et capitaneus conveniat cum heredibus contenarii et cum barotaccolo de rebus quas habent in castiglioncastaldo.**

232) Potestas et capitaneus cum consulibus curie teneantur requirere heredes contenarii et barotaccoli et debeant cum eis convenire de emptione facienda ab eis pro comuni pisani de rebus quas habent in castiglioncastaldo et eis pertinentibus a finibus vel pertinentie pretio et statim quod proinde emptione solvetur solum debent ab hominibus castiglioncastaldi. Et si potestas et capitaneus cum predictis non poterit cum predictis heredibus. Tunc quod in castiglioncastaldo et eius pertinentiis habent eis debeant observari. **Qualiter fructus aque lacus et pedagii vendatur cum termino consulatus.**

233) Potestas et capitaneus teneatur vendere fructus aque lacus et pedagii cum termino [illegible] maioris et consulatus pisani [illegible] [illegible] et ad [illegible] locum et non alibi et fiat venditio fructuum predictorum usque ad [illegible] fructuum pretium ab emptoribus comuni pisani [illegible] solvant [illegible] quicumque primo solvat medietatem et aliam medietatem [illegible] dictam cabellam. Et datis [illegible] tempore [illegible] comunis pagamenti vel alibi sit decanus [illegible] civitatis. Emptores fructus vendi debeant primissa subhastatione per [illegible] dies [illegible] Et post plus offerenti debeat. Nullus cum pisani solvere debeant nec ad solvendum cogantur aliquid occasione pedagii lacus. Salvo quod ipse pedagium debeant [illegible] laborantibus de lacu sine malitia sic est consuetum. Et possit cum emptores pedagii lacus ad laborantibus locare dictis [illegible] teulas [illegible] pedagii aliter [illegible] volentes et predictum recipere fructuum quaestorum. **Qualiter venditiones que fient scribantur et legantur et qualiter pretium ipsorum solvat debeant recipere et de pena potestatis et capitanei si hoc non fecerint.**

234) Potestas et capitaneus teneatur pretium de quacumque venditione fecerint pro comuni totum concedere sine diminutione debentibus de iure recipere sicut consuetum est et aliter emptori de iure suo non minuere nec in consilio mictere quod minuatur aliquo modo. Salvis et reservatis pactis et conventionibus positis et ponendis in contractibus venditionum que tamen pro comuni quam presens specialiter emptori debeat observari. Et si potestas et capitaneus ea non observaverint et observari fecerint per quolibet vice comuni pisani .l. libras denariorum nomine pene solvere teneatur. Et massarius comunis decem salario dicto pena teneatur et debeat retinere et [illegible] venditiones [illegible] permaneat. Et hoc etiam in consilio dicatur quod predicta non fuerint potestas et capitaneus .l. libras denariorum nomine pene pro comuni pisani solvere teneatur. Et statuimus quod omnes venditiones que fient pro comuni pisani scribantur [illegible] potestas vel capitaneus omnes promissiones [illegible] quas fecerint volentes emere de bonis comunis [illegible] solvere debeant et [illegible] promissa et promissiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] venditiones que fient [illegible] **Qualiter celebretur venditio fructus aque lacus.**

235 Statuimus quod fiant potestas [illegible] [illegible] debeant [illegible] [illegible] et simul cum capitaneo [illegible] lacus et pedagii quod venditio de mense aprilis [illegible]

ut supi' in alio capl'o dcm ē dbeat celebrari Sz
sitūc qmod' uendi nō poter' uedi ad ust ad uo
235 lūtate csily differat. Qualit' q̄n lacosciani d
236 beāt reifrusciāe lacū ꝛ q̄lit' ordinamēta la
cosciano⁊ sint cassa d' piscib; portādis i qua
dragesima ꝛ pāce ipo⁊ cōi reddēda

Statuim' ordinātes q' omīs laco
sciani ilacu piscātes dbeāt ꝛ teneāt reifrusciāe
Sēp incipiēt seu ipsn cū anno⁊ a p'mi anns re
ifrusciatōis nūc icipiat ꝛ nūc reifrusciāe tneāt
Jn anno dn̄i. M. CC. lxxvj. indict' quarta tpr'
dn̄i Johis pp. xxj. die. ij. Exēt' m̄s octub' q
die qua hoc caplm fore uolum' ualitu⁊. Jn
bem' ꝛ q' oīa ordinamēta lacosciano⁊ hucusq;
fctūs ust indiē p'dcā nulli' ualōis ēe debeāt
ꝛ debeāt ēe cassa ꝛ pōt ꝛ capit illa ordinamēta
cora se faciāt p'sētari ꝛ dari quib' habitis ea de
struē ꝛ destrui penit' fac' tneat'. Et nu
llu' lacosciani faciāt seu face audeat ul' p'sumat
aliq' ordināta sin' pōt ꝛ capit licētia spāli ꝛ q
fecit c' p'dca ul' aliq' p'dco⁊. v. lib. dn̄i cōi pus
solue tneat. Et si q's nōt ipa ordinamēta scibe
ret seu scibe attētabit sin' licētia pōt ꝛ capit
pena sili puniat. Volum' ins'p ac ꝛ ōdīn
q' pōt ꝛ capit p'sent loquāt cū lacosciani
ꝛ inueniāt a beis siuolūt reddre cōi pus med' fru
ctuū seu piscū aque lacus ꝛ pisces quos goli
ti sūt ad pus portare cuitate tpr' quadrage
sime nō portabūt. Et si dci lacosciani dcaz
med' fructuū seu piscū aq lac' cōis pus red
dē uolūt ad portād' pisces ad cuitatē pus
tpr' quadragesime seu alio tpr' nō cogāt ꝛ
q' ctineat' istatuto ppli d' aportatōe piscū n'
obstāte. Siautē dci lacosciani dcaz med' fru
ctuū seu piscū reddre noluit pōt ꝛ capit
cogāt eos ad portād' pisces ad cuitatē pus
ꝑut instituto pp' ctinet' ad faciēd' oīa alia
que i ipo statuto plen' ctinet'. Addim' ꝛ
q' lacosciani dbeāt piscari lacū ꝛ oīa face que
ptinet' ad piscatōes toto⁊ alio' sic face csu
euet' q' si nō fecerit soluāt penā q' dn̄s capi
ci duxit. Quot saumas piscū
236 debeāt aportare Emptores fructuū aq lac'
237 Jlli qui fruct' aque lacus ifrutam
tenent' tneat' ꝛ dbeāt omi die tpr' quadrage
sime face aportari ad cuitatē. x. salmas bo⁊ pi
scū. s. v. salmas tinca⁊ ꝛ. v. lasca⁊ quas ue
di faciāt circa puteū de platea minutarū quo'
pisces simo fecerit aportari p' qualib; die ꝛ qualib;
uice ꝛ p' qualib; sauma in. xl. s. dn̄i dbeāt cdepnari
Et pōt ꝛ capit eis accipiat p'nā ꝛ syndic' cōis
pus eis accipiat p'nā ꝛ de his cdepnatōib; su
dica cōis pus semill' a i remictāt nec i rēmic
te ualeāt ullo modo. Qn̄ q's in lacu piscari 237
nō debeat ꝛ de pena c' faciētū 238
Statuim' q' i aqua lacus ab idib' maij ust ad festū
scē marie d' agusto piscari nō debeāt. Et pōt
ꝛ capit c' faciētes auferāt p' qualib; uice. xl. s. d'
cui bāni med' sit cōis ꝛ alia hāt accusator. Et
in dco tpr' cū listarell' lascarijs ꝛ albarijs ulla
cu piscato s' ualeat sin' pena. Jte dicim'
ꝛ p'cise uolum' obs'uari q' i dco lacu nemo p'su
mat ul' audeat arellas hre ul' retinē nec pi
can cū cestōib' aliq' modo ul' igenio ꝛ q' c' fecit
i aliq' de p'dcis solua cōi pus p' qualib; arella ꝛ
p' q'lib; cistone. c. s. dn̄i. Et si q's ex tuo
lacus i sua decina inuenit aliquē c' p'dca face
ul' ... pōt ꝛ capit debeāt assigre ꝛ tneat
uice ... fecerit pōt ꝛ capit assigre ꝛ
s' nō assignauit soluāt cōi pus noīe pene
C. lib' dn̄i cui bāni med' sit cōis ꝛ alia hāt ac
cusator. Qualit' q'b; possit piscari in lacu 238
ꝛ de pena p'hibētiū piscari 239
Vniusq'q; un̄ cuiq; sit in lacu piscari ualeat sin' pe
na ꝛ nemo aliqū uolētē piscari in dco lacu c'
dicē ualeat ullo m' dū modo tpr' ꝛ piscatores
nō ipediat alic'. Et siq's alic' piscari c' dixit.
xxv. lib' dn̄i cōi pus solue tneat.
Quot ꝛ q̄n lucij ꝛ anguille troce ꝛ bamban
nicarit in lacū ꝛ p' quos 241
Pōt ꝛ capit de m̄s feb' marcij Septēb' ꝛ octub' 240
duo milia lucio⁊ minio⁊ ꝛ duo milia angu
illa⁊ minia⁊ declanis ad s'uz mitti face tneat
in lacū p'sente uno bono hoīe religioso ul' alio
quē pōt ꝛ capit uoluit ordinae. Et pōt ꝛ
capit faciāt fi' unū bonū palatū in fossato
de ... ella ppe lacū i hore fossa despicāt i
pagaico ꝛ in oīb; alijs fossatis un̄ aqua poss
exire de lacu. Jtē q' pisces de aqua exire
nō ualeāt ꝛ de p'dcīs piscib; med' mictat' de m̄s
feb' ul' marcij ꝛ alia med' mictāt' d' m̄s Septēb' ul'
octub'. Et tneāt pōt ꝛ capit insup i lacū p'dcū

facere mittere duas crociatas ſaunnas et duas ſubla
tas ſaunnas unaquaque. ut ipsi piſces melius poſſent inve
niri et ad predicta omnia facienda et videnda. Vnde noster potestas
et unus noster capitaneus ſit preſens nec firmus paliquine co
mittatur de precio quorum piſcium homines de lacu et terra
lacus ſolvant duas partes et terciam partem ſolvat commune
perusii et potestas et capitaneus predicta ſic facere precise teneantur

De apilastratione lacus facienda et quando.

241 Quando lacus perveniret ad manum communis perusii potestas et capitaneus
eligi facere teneantur duos bonos homines de comitatu
lacus qui iurent ad sancta dei evangelia undique apilastra
re et terminare pedatas lacus et tantum mittere pilastra
extra terminos teneantur quantum plus fons aqua lacus
ire conſuevit et pilastras faciant ſeu fieri facere debeant
de bonis lapidibus calcina et arena. Et nemo ad dictos
pilastros intus audeat ponere aliquid vel habere. Set ſemper
quicquid est a pilastris intus ſit communis perusii. Salvo tamen
eo quod ſuper hiis conſilium ordinabit. Qualiter a fonte
pedate et mictatur una via circa terre communis intus
terminos et tres ſpalium pedum iiii.

242 Dicimus et ordinamus quod pedate lacus a fonte ab una
pilastra ad aliam itaque mictantur et iungantur una cum alia
et fiat inter duas pilas alie due pile et inter medium
res communis et hominum ſpalium ſine diviſe volumus
et ſtatuimus quod mictatur et fiat circa lacum una via inter
terram communis et terram ſpalium pedum iiii. Et alias diviſiones
circa lacum usus clusum potestas et capitaneus Paras
et firmas debeant retinere et hoc precise facere teneantur

Qualiter diffinitiones communantiarum facte per dominum
Aldrovandum de vernia ſint firme

243 Omnes diffinitiones factas circa communantias communis perusii per
dominum Aldrovandum de vernia olim perusii potestatem et capitaneum fir
mas et ratas debeant retinere et potestas et capitaneus retin
ere omnia bona communis perusii ubicumque ſunt et inveniri
poterunt et precise facere teneantur. Qualiter ille qui ad conceſſum
est per comune de rebus communis illud conceſſum tenere debeat per comune

244 Cum aliquid alicui de rebus mobilibus et ſtabilibus communis
perusii conceſſum vel locatum fuerit a communi perusii ille cui con
ceſſio vel locatio facta foret illud pro communi perusii debeat
retinere et alicui non vendere nec dare nec permutare
nec alio modo alienare ſine licentia potestatis et capitanei et ma
ioris conſilii civitatis. Et non faciens contra quolibet communi
perusii C. libras et ille cui alienatio fieret rem alienatam re
ſtituere communi perusii compellatur et debeant ſolvere dictam pe
nam cuius pene medietas ſit communis perusii et aliam medietatem habere
debeant accusator

Qualiter nulli liceat venari vel capere cuniculos
in inſulis nec ibi tenere canes et de pena contra facientium 245

Nulli liceat venari vel capere cuniculos ſtantes in
ynſula maiori in ynſula minori et ynſula pulve
ſe nec canes inmictere nec ibi retinere nec aliquam
aliam rem qua cuniculi capiantur. Si quis contra fecerit
ſolvat pro qualibet vice .xxv. libras denariorum cuius banni
medietas ſit communis et alia accusatoris. Et ſi accusatus ſolvere
non poterit dictam penam in dicta quantitate debeat
exbanniri liceat tamen cuilibet in dictis ynſulis et qualibet
earum retinere muniegos ſine pena. Et insuper potestas
et capitaneus ab hominibus in dictis inſulis habitantibus et ſta
ntibus recipiant iuramentum quod ſine fraude predicta omnia
observabunt et potestas et capitaneus faciant dari copiam huius
capituli hominibus dictarum ynſularum ut mandata habeant de
linquendi. Et potestas et capitaneus faciant eligi unum bo
num et ydoneum hominem de civitate perusii ſuper cu
ſtodia cuniculorum in ipſis ynſulis facienda qui
iuret ſine fraude obſervare predicta et debeant pa
re hominibus habitantibus in ipſis ynſulis et hominibus in
lacu piſcantibus et piſcari volentibus quod obſervent omnia
que in hoc capitulo continentur. Qualiter in ynſula pul
vesi et ynſula maiori fieri debeat plantatio vinearum 246

Quoniam unum leticie est hominum et
hominibus inſularum lacus potest parare ſanitatem
volumus pro ſanitate ipſorum hominum confundendo quod ipſi fe
rtilitatem vini habent ad honorem communis perusii habun
dare et quod ex ipſo vino communi perusii fructus veniat ad
perfectionem. Et quia vinum ſine vineis haberi non potest
volumus quod in ynſula maiori et ynſula pulveſe
fiat plantatio vinearum firmiter ſtatuentes quod potestas
et capitaneus in dictis ynſulis plantationes vinearum fieri facere
teneantur. Set ut ipſarum vinearum plantatio fiat et facilius
conſummetur ſtatuimus et ordinamus quod potestas et capitaneus unum bo
num et ydoneum et ſufficientem hominem et unum bonum notarium
ſorte brevium eligi facere teneantur qui bonus homo ſit ſyn
dicus communis perusii ad locandum et concedendum hominibus de yn
ſula maiori de terreno communis perusii existente in ynſu
lam et hominibus ynſule pulveſe de terreno communis
perusii existente in dicta ynſula ad faciendum ponendum et
plantandum vineas. Item dictus ſyndicus locationes et
conceſſiones terrenorum predictarum facere poſſit et debeat
a tempore celebrationis contractus ſeu contractuum usque ad in
finitum. Item dictus ſindicus et locationes et conceſſiones facere de
beat in hac forma videlicet quod ille qui de dictis terris ſeu
terreno vineas recepit ad plantandum debeat promictere

dicto Syndico pro comuni Perusii suprascriptas ponere et plantare
vineam et in accessere seu in alevare omnes et singulos fru
ctus quos percipiet seu percipere poterit de ipso ter
reno concesso et locato pro plantatione vinee atque
celebrati contractus locationis et concessionis ad iiij annos
sed habere debeat et tenere Sed a dicto tempore iiij annorum
in antea usque ad decem tempus locationis et concessionis
completum medietatem omnium et singulorum fructuum quos per
cipiet et habebit per se vel alium de ipso et in ipso terreno
sibi locato et de vinea que fuit in ipso terreno re
ddet comuni Perusii vel cui comune Perusii dixerit concedendo
Contractus autem notarius scribere debeat et ponere in quaternum
omnes locationes et concessiones et permissiones que fi
erent inter conductorem seu conductores et syndi
cum supradictum. Ceterum autem quod pro factione seu
plantatione vinearum locabit seu concedet in
venditione fructuum aque lacus non veniant non ob
stante eo quod dicitur supra in alio quodam capitulo Sed quod ter
renum ynsule maioris et insule Pulvese vendatur cum
fructibus aque lacus et pedagiorum terreni vero quod non
concedetur et locabitur ad vineas plantandas et faciendas
vel supra est scriptum in venditione fructuum aque lacus
et pedagiorum debeant devenire et ille qui de ipso vo
luerit seu laboraverit medietatem fructuum ipsius terreni quod
laborabit emptoribus fructuum aque lacus dare
penitus teneatur. Et hoc capitulum a beo tempore quo
fuit factum et conditum fore volumus valiturum quod quod
factum et conditum fuit Sub anno domini M CClxx
vj Indictione quarta tempore domini Johannis pape xxj die
iiij intrante mense Novembris Itaque ad faciendum ea que in
hoc capitulo continentur Potestas et capitaneus teneatur

Qualiter puniantur homines lacus incidentes inter se pena

Statuimus et ordinamus quod comune ynsule maioris nec
aliquis nomine dicti comunis nec aliqua alia persona au
deat auferre vel removere vel incidere Retia homi
num ynsule Pulvese vel aliorum hominum de lacu de
locis in quibus essent dimissa seu starent posita et
siquis contra fecerit per apertationem vel incisionem vel remotionem
retis magis puniatur in C libris denariorum et pro retacula in
l libris denariorum et pro tramaglo de grinere in xxv libris denariorum
et pro reti ceuaio in C solidis denariorum et pro listarella albana
in tribus libris denariorum in quibus penis et bannis homines dicte
ynsule per potestatem et capitaneum puniantur nisi dictum comune yn
sule assignaret et daret comuni Perusii malefactorem
Et si aliter tale maleficium probari non posset pro pre

tentum fuisse probato per famam publicam sufficiat ad predicta
et quolibet predictorum et dampnum passis et parrochianis debeat
emendari Item comune et homines ynsule Pulvese
et omnia alia comunia homines et universitates lacus puniantur
et condempnentur in dictis casibus et quolibet eorum si in aliquo fuerit
contraventum. Itaque omnia et singula predicta que locum habent in
comune et hominibus ynsule maioris locum habeant in omnibus et
singulis aliis comunitatibus et universitatibus et hominibus
lacus tam in pena quam in probationibus et in omnibus aliis supradictis
Item si iurisdictione alicuius ynsule seu universitatis
lacus furtive auferentur pisces qui essent in bacariis
alicuius et comune ynsule illius seu universitas in cuius terri
torio seu pertinentiis seu iurisdictionis seu districtus talis ac
ceptio piscium fiet sive assignaret malefactorem damp
num passo et parrochianis emendare teneatur et comuni Perusii
x libras denariorum solvere teneatur et si aliter talis piscium accepta
tio probari non possit probato per famam ad predicta su
fficiat et quolibet predictorum Item dicimus et ordinamus quod siquis
lacorsianus seu aliqua persona nec ad sigillandum aliquam ba
tam seu ibutum ubi essent pisces sigillatum vel necatum
parrochianis per aliquem vice comuni Perusii x libras denariorum nomine
pene solvere teneatur et hoc duorum parrochianorum qui essent
in aliqua posta lacus ubi talia evenirent credi debeat in
minimo Item dicimus quod nemo de iurisdictione lacus
seu aliqua alia persona sine licentia emptorum lacus audeat
piscari seu piscari facere in aqua lacus comunis Perusii
postquam prohibitum fuerit per eos contra non faciens puniatur
qualibet vice nomine pene et banni xxv libras denariorum solvere teneatur
Item omnes lacorsiani infra dictas ynsulas maiorem et pu
luese sepes quas fecerint et fecerunt altas habere de
beant iiij pedes ad pedes comunis Perusii et non plus et mit
tant unam viam tantum pedum inter ipsos ad sensum et volun
tatem parrochianorum et nulli dictas sepes sit licitum in
pedire

Qualiter piscatores non faciant doanam de piscibus et de pena contra facientium

Piscatores qui piscari dicuntur seu vendentes pisces non
audeant facere doanam nec conventiculam nec pactum
cum aliquo nec inter se faciant quod pisces sint nec esse
debeant cariores vel esse possint et siquis inventus fuerit
contra facere vel fecisse potestas et capitaneus teneantur ei auferre pro comuni
Perusii pene nomine pro vice qualibet xl solidos denariorum quorum medietas
sit comunis et alia esse debeat accusatoris Et potestas et capitaneus
debeant ipsos cogere ad portandum pisces ad civitatem
Perusii sicut consueverunt tempore transacto contra facienti potestas et capitaneus
auferant pro vice qualibet nomine pene xl solidos denariorum quorum
medietas sit comunis et aliam habeat accusator.

Qualiter pisces

248 emat pro comuni ad lacum et potestas Perusii et vendat ad pondus. De offitialibus eligendis

249 Cum habundantia piscium faciat esse alia victualia viliora volumus in civitate Perusii piscium affluentiam copiosamque et ut excellentius fiat Sic statuimus firmiter ordinantes quod potestas et capitaneus qui nunc sunt debeant et firmiter eligi teneantur facere secundum breve unum bonum hominem et sufficientem et unum bonum notarium et debeant ad lacum Perusii proficisci et debeant emere pisces pro comuni predicto et ad emendum pisces et eos mictendum ad civitatem Perusii apud lacum toto Jeiunio debeant commorari et pisces emptos seu quos emerint omnibus expensis et vecturis comunis Perusii ad civitatem Perusii mictere teneantur. Item potestas et capitaneus teneantur eligi facere unum bonum et sufficientem hominem atque legalem et unum bonum et legalem notarium in eodem ordine supradicto qui stent in civitate Perusii ad recipiendum pisces quos predictos bonos homines et notarius pro comuni Perusii transmiserint et ipsi pisces debeant pondrari et examinari. Sic potestas et capitaneus et consulibus videbitur expedire pro quos stant et expenserint pro quanto pretio potest dari libra tincarum crossarum quam et minutarum et pro quanto pretio potest dari libra lascarum crossarum quam et minutarum et pavarum et aliorum piscium que Perusii portabuntur quo facto et qua compensatione facta dicti offitiales admonendo in civitate Perusii constituo dictos pisces pro illo pretio quod ordinatum fuit seu in compensatum ad libram et pondus teneantur vendi facere pro comuni et pretium predictorum piscium deveniat in comune et hoc capitulum per potestatem et capitaneum presentes volumus observari et valeat hoc capitulum ab hodierna currentibus anno domini M CC lxxvj Indictione quarta tempore domini Johannis pape xxj die iiij intrante mense Novembris quo die fuit hoc capitulum conditum et firmatum Ita quod capitulum hoc per potestatem et capitaneum presentes qui nunc sunt tempore huius statuti seu capituli conditi observetur

Qualiter quilibet possit vendere pisces in civitate Perusii ubi voluerit excepto in platea et foro comunis

Ut in civitate Perusii maior habundantia piscium habeatur statuimus ordinantes quod quicumque voluerint vendere pisces in civitate Perusii vendere ipsos valeant in quacumque parte civitatis voluerit cum voluntate potestatis et capitanei de loco Salvo quod de talium in platea et foro comunis advendendum pisces non debeant commorari et de talium volentium vendere pisces ut dictum est ad vendendum pisces in domo pisciaiolorum minime compellantur nec teneantur invenire nec possint cogi ad inveniendum contra predicta vel aliquod predictorum Set quod alia aliorum pisciaiolorum ordinamenta Junie debeant et esse sub eorum vigoribus Sicarte in civitate Perusii contrarie voluerint operari.

250 Qualiter et quando bevulcanie seu terre de clusio debeant aplanari et de offitialibus eligendis et

251 de salario eorumdem

Statutum et ordinatum est quod omnes bevulcanie seu terre de clusio debeant per totum mensem februarii marcii et aprilis tabulari muniri et aplanari Set ista fiant per syndicum comunis Nobilibus et clusas unaqueque dicte pilastre sint alte v pedibus super terram et sint de lapidibus et calce ad hoc ut bene distineant et super premissis et insceptis ut inferius denotatur fiat et eligantur duo boni homines unus quorum sit Notarius et eligantur per capitaneum et consules qui erunt de mense Januarii proximi qui teneantur fieri facere dictas pilastras Set diffinitores actenus factas per capitaneum et alios peritos pro comuni prout melius convenerit et valuerint Invenerit potestas atque fieri. Qui boni homines habeant denarios comunis Perusii pro eorum salario L lib. den. pro quolibet et dictum offitium facere teneantur bona fide sine omni fraude. Super offitio quorum predicto et insceptis teneantur capitaneus inquirere si bene legaliter et fideliter fecerint Et si repti fuerint fraudem committere solvat quilibet eorum pro fraude quam commiserit C lib. den. quam penam Capitaneus teneatur auferre et si fuerit negligens ad predicta fieri facienda et inscepta solvat de suo salario Comuni Perusii CC lib. den.

Item quod Nullus de dictis Nobilibus ex pilastris interea eos et comune inmissas vel mictendas per dictos offitiales possit et debeat laborare nec laborerium aliquod facere nec fieri facere et qui contra fecerit solvat et solvere debeat Comuni Perusii C lib. den. et predicti boni homines et Notarius debeant et teneantur inquirere et inquisitiones facere contra predictos Ita et taliter quod dictum laborerium non fiat contra dictam formam.

Item quod Nullus laborator qui laborat de terris comunis de bevulcaniis de terris dictorum Nobilium inclusio debeat laborare nec eis de laborerio in aliquo intendere et qui contra fecerit solvat comuni Perusii xxv lib. den. et talis laborator si dictam penam solvere non possit capi debeat et in carceribus micti comunis Perusii. Et homines dicte ville in qua sunt bevulcanie predicte teneantur laboratores capere et in carceribus comunis Perusii mictere in continenti cum eis fuerit denuntiatum per syndicum dicte ville Sub dicta pena xxv lib. den. Et hoc capitulum habeant penes se omnes homines et universitates clusarum et villarum ad hoc ut possint dictam penam vitare et Capitaneus comunis Perusii teneatur predictum fieri facere observari ab hominibus contrate et ad dictis offitialibus per dictos mensem februarii marcii et aprilis et si predicta fieri non fecerint per dictos menses solvant de suo salario comuni

pus. cc. lib. den. et dictas pilastras et terminatores teneantur sic facere dicti boni homines et notarius ut dictum est et hoc capitulum sit precisum ita quod corrigi non possit nec mutari per consilium vel arengum. Additum est quod concedere(?) cum statuto populi. Item quod debeant apilastrari terminos silue unice(?) pasture domus Casalina aque et generaliter omnia et singula que commune pus. habet in valiana per eandem dominum(?) canonice(?) per totum mensem maii. Item quod puniantur ille qui extraxerint ligna de clusio et potuerint extra comitatum puniantur si extraxerint bladum. Item quod capitaneus cum consulibus artium facere teneatur. Eligere .x. custodes de pastoribus qui pascunt bestias in clusio qui custodes habeant potestatem et teneantur accusare omnes facientes et venientes contra formam istius statuti et dictus ducentarum debeat eligi et habere tertiam partem banni et teneatur capitaneus cum consulibus mittere singulis mensibus unum bonum hominem et unum notarium qui in clusio recipiant omnes accusationes faciendas per dictos custodes expensis communis et teneatur potestas et capitaneus condempnare omnes contra facientes secundum illorum denuptiationes et accusationes secundum formam penarum in statuto contentarum.

251

De clusis

252

De lignis clusii non expediendis nec incidendis et de custodia ipsorum et de pena contra facientium et de extractione(?) clusii et quantum precium reddat communi de fructibus

Item statutum et ordinatum est quod nullus debeat expedire aliquam arborem de silua clusii inter lacum et Clanes et inter fines communis pus. nec pedifiti(?) lacus sive de omnibus lacustrinorum et aliorum hominum omnibus habitantibus in clusio dumtaxat exceptis quibus licitum non sit nec aliquam arborem mundare incidere vel in ea ignem immittere nec aliquam arborem secare nec ad faciendum pedales arborum destruat et si quis contra fecerit soluat pene nomine .xxv. lib. den. et sit cuilibet possit quilibet accusare et habeat medietatem banni concedatur accusatori et sit de dictorum bonorum hominum. Item quod dicta silua custodiatur per homines castrorum et villarum et locorum circa adiacentium dicte silue et sortiantur inter eos predictos bonum hominem et notarium inter predictos mense. Itaque quilibet castrum et quelibet villa custodiat partem suam que eis et cuilibet eorum assignabit predictos bonos homines et notarium de dicta silua dummodo assignatio fiat bona fide sine fraude et secundum facultatem dictorum castrorum et villarum ita et taliter custodiat dictam siluam quod nullum dampnum det in ipsa secundum formam statuti. Et si dampnum datum erit in partibus designatis villis et castris soluat castrum in cuius parte erit datum dampnum communi pus. xxv. lib. den. pro qualibet vice et villa x. lib. den.

Et dampnum si ... teneatur emendare et capitaneus dictam penam pro communi pus. exigere teneatur et si negligens fuerit capitaneus circa premissa soluat de suo salario penam et syndicatus communis pus. de predictis sententia(?) non possit. Et si contra dictus accusator pactum fecit cum aliquo contrafaciente de non accusando ipse dictam penam soluere teneatur. Item quod nullus audeat nec possit ligna dicte silue portare ultra Clanes nec a strata ultra villa(?) ultra usus(?) Clanes vel extra districtum pus. in illis et coronam(?) et qui contra fecerit perdat bestiam quam duxerit pro predictis lignis et quilibet sit accusator et habeat medietatem bestie alia non medietas sit communis et hoc notum fiat clusinis et comitatensibus. Item quod nullus parochianus possit dare licentiam lignandi alicui in dicta silua sub pena .C. sol. den. pro qualibet vice quod contra fecerit et predicta inter et in medie(?) debeat ... parochianorum notarius et x homines de parochianis. Item quod capitaneus pro communi emere faciat teneatur totum terrenum quod habent in clusio homines et persone que non sunt de ciuitate et comitatu pus. si de voluntate vendere noluerint cogantur vendere et emat quelibet benivolentia ad fratres(?) .ccc. lib. et soluere pretium predicti terreni empti pro communi pus. de redditibus ipsius clusii et ipsius terreni empti. Et hoc capitulum precise facere teneatur. Saluis in omnibus contractibus et instrumentis tam de lignamine quam de omnibus aliis pactis inter commune pus. et ecclesiam sancte Mustiole factis et iuribus istius contineret(?). Item quod quicumque habitauit cum tota sua familia inter lacum et Clanes debeat reddere tertiam partem fructuum communi pus. de fructibus terreni clusii. Itaque quelibet familia possit ibi retinere unum par bouum et unum iumentum et unam asinam et pro predictis debeat habere pasturam sine pretio nec deinde pro pastura nec pro lignatico pecorum familys ad soluere teneantur nec in pluribus(?) domorum suarum faciendarum alia non faciant sic debent. Item quod nullus debeat laborare aliam terram nec facere laborari in terra communis pus. Si quis contra fecerit x lib. den. communi pus. soluere teneatur et laboritium deueniat in commune. Additum est per consilium quod nemo audeat vel presumat seminare vel seminari facere Guatum(?) in terreno communis pus. quod est in clusio nec aliquem dimittere ad seminandum vel accomodare et qui contra fecerit soluat communi pus. ille qui seminauit vel seminari fecit pro vice qualibet xxv. lib. den. et laboritium deueniat in commune et qui inuenit aliquem ad predicta facienda soluat pro vice qualibet xl. sol. den. et dictus bonus homo et notarius predicti nouiter(?) cum hominibus degentia et super premissis diligentius

uicinie inquirat et inquisitione premissa denuntiet domino
Capitaneo facienti contra predicta. ¶ Item quod omnes qui possi
dent decimas de clusio laborent et laborari faciant
omnes terras quas possident quocumque modo et si laborare
neglexerint dictum bonum hominem et potestati et teneatur
nomine comunis pisarum ei auferre uel alii pro comuni locare
contra uero faciens soluat et soluere teneatur comuni pisarum C. lib.
den. et laboritium deueniat in comune. ¶ Item quod nullus
de ciuitate et comitatu pisarum debeat nec possit per se
uel alium laborare in clusio Inter lacum et clanes
Et si fecerit pactum cum aliquo uel aliquibus puniatur
in C. lib. den. et laboritium deueniat in comune et hac de
nominatione faciant potestas et capitaneus habitatoribus in
principio eorum regiminis et ei per se banni facere teneatur. ¶ Item
Itaque pro parte fructuum frumenti et bladi comuni pisarum
contingente debeat potestas et capitaneus facere dari episcopo
nibus clusii uel potestati uel parrochie significatum est
¶ Item quod Capitaneus populi pisani cum facere teneatur .x. beuu
lencas terre quolibet anno cum illis ciuibus et comitatinis
pisarum quibus placuerit domino capitaneo et Consulibus ciuium ad
Racionem .iiij. lib. den. beuulenca et hoc intelligimus
annuatim super supraminorem pretio habito non potest et
beuulencas emere teneatur dominus Capitaneus quolibet anno
usque quod clusium est expeditum. ¶ Additum fuit quod cum sup
uenerit Colloquium habeat cum episcopo pisano et domino episcopo clu
sii et cum domino abbate de sancta [illegible] Suppositionibus quas
habent in clusio et ipsas possessiones habere procuret pro
comuni iusto pretio uel cambio sicut melius et utilius
pro comuni uideretur expedire. ¶ Item quod quicumque non
permisit [illegible] et apilastrari clusium et Inhibuit
quod non fieret ab illis qui fuerunt ad faciendum uel deuas
strueret ipsas pilastras faciens cadat ab omni suo iure
quod haberet. ¶ Item quod quicumque habet aliquid de terreno
clusii Inter lacum et clanes et non fuerit concessum per
leges syndicum ad illud spaliter constitutum illud
deueniat in comune et capitaneus in comune mittere teneatur
¶ Item Cum filii spaglagini orlandi uidelicet dop
nus Johannes peruallus filii spaglagini et
orlanducius filius orlandi spaglagini sint
exbanniti comunis pisarum et bona eorum deueniant in
comune et parrochianis non debite perdiderunt beuu
lencas quas habent Capitaneus in comune mittere teneatur per
totum mensem Januarii et ipse in comune penitus redu
catur et quicumque eos offenderit ad penam nullam teneatur
¶ Et fiant .v. domus cum parietibus de materiis
et copiantur de tegulis expensis bonorum de clusio in

quibus domibus poni possit et debeant. ¶ Item quod nu
llus cotonensis uel aretinus uel clusinus habitare
possit. Et si predicti laboraret in clusium per se uel per
remaneant in comuni pisarum de ceteris quod in clusium laborauerint. ¶ Ad
ditum fuit fuit per consilium quod de predictis habitatoribus
et usque in .xxx. cognitor per capitaneum ponere et propaginare
uineam pro quibus familia Ita et taliter quod quibus familia de
predictis habeat et habere debeat hic ad .xxviij. annos
deinde uineam et fructus ipsius pro duabus partibus percipiat
et percipere possit. tertia pars ipsius uinee fructuum sit
comunis pisarum remaneat et cum ipsum comune concesserit dum
modo ille qui propaginauerit uineam in dicta terra
habeat et habere debeat hic ad .iiij. annos omnes fructus
quos habere poterit de terra in qua uineam propagauerit
et si uineam non propagauerit hic ad .iiij. annos et non
alleuauerit eam perdat de suo quod predicta non fecerit .xxv.
lib. den. preter fructuum quos comune pisarum habere po
tuisset de terra in uinea propaginare et alleuare teneatur
et predicte .xxv. lib. den. deueniant in comune. ¶ Item quod de
nouo eligatur et fiat unus bonus homo qui sit potestas
in clusio pro comuni pisarum et fiat ad brisciolos sed con
suetudinem antiquam approbatam qui morari debeat in
castellione clusino et sit potestas totius clusii cuius officium
duret .vj. mensibus et non ultra qui remaneat in dicto officio
non possit per potestatem capitaneum uel alios et pro sue salario
cum uno notario .Cl. lib. den. habeat et si potestas et capitaneus re
firmari permiserit uel refirmaret soluat de suo comuni
pisarum .CC. lib. den. pro quolibet. ¶ Item quod quicumque ciui
nus qui habitauit in castellione clusino emerit possessiones
alibi uel emit debeat reuerti pisarum cum omnibus
rebus suis ad habitandum alioquin capitaneus non permittat
ipsum in clusio amplius commorari. Et si capitaneus fuerit
negligens obseruare et non obseruauerit eam quam in dicta ad
ditione continetur que incipit Cap [illegible] soluat
pene nomine CC. lib. den. Et si uel aliqui additores
fuerint negligentes obseruare soluat pene nomine .xxv.
lib. den. et potestas comunis pisarum ad predicta compellendi sub
dicta pena teneatur. ¶ Item quod non liceat Fraternitati ne
Ranerio de pini bonis et nulli pisarum uel comitatensi
laborare in clusio pisarum Inter lacum et clanes nec
aliquod laboritium facere audeat nec per aliam aliquam
personam per se uel quicumque inuentus fuerit contra facere soluat
et soluere teneatur pene nomine C. lib. den. et aliquo re
[illegible] illi uel illis qui habent istam terram [illegible] conce
ssi [illegible] et sit comune refirmari. ¶ Et quod deinde in
clusio Intelligatur de plano castellionis quod nullus

g dcor labore ul' laboriu facere audeat sub
dicta pena Et ꝓhibeat eis q̄ discedat ⁊ q̄ meo
amplius nō laboret nec laboriu faciat ꝑ se
Et si capit fuit negligens hoc obseruare soluat
noīe pene .v. lib. dn. ⁊ hoc valeat ab hodie
ī antea .xj. die int' februarii Curret .m̄. CC. lxviij.
Saluis laboratoribus terrarum earum terrarum ⁊ ul' habita
tibus inclusio q assignata sunt ⁊ assignabunt ꝑ for culaib;
ī pusio q remanere possit ad laborandum dum in ipi
qui laborabunt inclusio cois ꝑus terras ꝑ terre re
ddere tenēat ⁊ syndici cois ꝑus de ꝑdictis nō po
ssint se intromittere nec aliq cogitacōes hre. Jtē or
dinatū ē q̄ fiant custodes q̄ inueniāt aliquē cū bu
bus ul' somarijs cū lignis q uadat contra clu
sum ul' ad castrū pleb auferant ⁊ habeāt med. Et
si q's parochian ul' eorum cum licentia alt' de ꝑdictis
dederit soluat pene noīe .l. lib. dn. ul' si aliqua
occone ꝑdcam assignarit ⁊ hoc valeat a maio anno ⁊
q syndici supdcā semulacōn ī'ueniāt de ꝑdi
ctis. Jtē q silue cois declusio tinnet ⁊ q nul
lus cōminus incus laborare audeat dcas terras
siluatq ⁊ q fecit soluat pene noīe .l. lib. dn. ⁊ syn
dici de ꝑdictis condemnatoibus semulacōn intromictat.
Jtē q concessio facta mahioni deualiano de terreno
clusij qm fecit trasfactoēz cū coī ꝑus integlit obs
net si molestatoēz ⁊ īquietatoēz nō fecit coī ꝑus
de eōm eo ꝑ capite q nup coe ꝑus acq̄suit ⁊ syn
dicus cois ꝑus emit a nepote ul' a nepotib; cti
dn andree Jacobi aliogn dca concessio nulla ceat
obsuat'. Jtē q nullus exulis q uendidet be
nificium syndico cois ꝑus ꝑ dn bristiani de
Sal cti capit cois ꝑus ⁊ teqz ei circa terrno clu
sij .s. mō luci ⁊ danes ⁊ tresiam poss nec de
beat laborare nec laboriu facere hic adx am ipe
ul' ei ffr ul' ei nepos ul' ei gener nec aliq dcis ple
nalius ꝑsas ul' aliq ipoz de terno cois ꝑus ꝑoi
to īclusio nō luci ⁊ danes ⁊ tresi ul' alic terre
Seu aliqu ꝑ vir ꝑdcos fines sub pena CC.
lib. dn. qm pena ꝯ facien capit auferre teneat ⁊
si nō auferret tenebit de suo Saluis coi ꝑus ꝑ
se examinacōis solutis tenūt. Et q nullus d'
beat uis emē ul' aliq in accipe nec ipe dare
siq dicere hre si ꝑena g dca et dca hoc homo
⁊ nōe tenat inquisitoēz facere duab; uicib; in anno
s. de mēse febr. ⁊ Julij īclusio debeat g dcas sub
dca pena ⁊ si inuenēt q laboriu fecisset de
terno coīs ꝑus Seminai ul' de terno alic terre
ul' gpal' ꝑsone ā in mē Jan q dcas laboriu ⁊
semte ne dre tenat coi ꝑus si fuit de terno coi
⁊ si fuit alic terre ꝑlano dce terre ul' gpali s
mina semte ḡn ꝑ .x. ꝑ tullam ordei ꝑ .v. ꝑ tulla
spelte ꝑtib; ꝑ ⁊ similitre nolb' nr dcas ē dcas ter
rū deuenat teo ⁊ capit q fuit ꝑ tpa hoc caplm
debbe adibū destrati t istatutū ꝑoi faciat
sub dca pena. Et si capit ꝑdca oia nō fecit
ul' si fecit a dca pena absolui nō possit ꝑ consi
lium ul' aregn. Et additū ē huic caplo q coīde
cū caplo ꝑ. Jtē additū ē q pot clusij siue
debat ꝑ med tpus adeasfuiōez ⁊ palua med ad
ualiana g. tez misib; ꝑ unoq. Jtē q pot
⁊ capit ⁊ consules teneat inuenire .v. bonos hoies
unū uidlic ꝑ porta q debeat oni mē anne ouj
usq; ad festū oim scor tenidre clusiu ⁊ debeat
sortiri siluā clusij ꝑ ulla ⁊ debeat rimai om mē
⁊ si inueneret cobustū in aliqua pte fenu tauar;
pte dati fuit dāpnū ul' fuit cobustio villa tenat
Soluē bāni noie .C. lib. dn. ⁊ Syndici de hoc nu
llā; cogitacōez habeāt. Saluo q si villa assignit ⁊
cepit ⁊ misit in manib; pot malefactorē ꝑ terra mē
in quo dāpnu datū fuit ⁊ cobustio facta fuit tūc
ille ul' illi malefactoēs teneat ad dcam pena .C. lib.
lib ⁊ villa tūc ab eod' bāno penit' absoluat. Jtē
q hoies habitātes īclusio q fuit cōsueti acterius
laborare de terreno clusij possit ꝑ tpa ventur libe
re laborare sine pena. Jtē q pot clusij teneat
ponere oīa capla ⁊ ordinamta ⁊ penas ⁊ bāna q
tagūt hoies clusij ⁊ ipa faciat ī publicas cōtoib;
legi ul' se apdas bānis debeat custodire. Jtē
q debeat ordinar semel ī eodomoda fore .s. ī die
mercurij uisjan; loco uidebit cōsilib; ⁊ sapientib;
quib; uidbit ꝑ ius cōsulib; qui cōsules ⁊ sapientes
debeāt has addicoēs ponere ī caplo ul' eis uidbit
ꝑponedas. Jtē q hoies uillar ⁊ castror clu
sij cois ꝑus cū sint dca hoies dcaz uillaz ⁊ castroz
⁊ dce uniuersitates ꝑdca clusij bis in anno giurare
⁊ giurare desilario ꝑ terrae eis cōcesse ꝑ dce ꝑus
in quantitate CCC. lib. dn. ꝑ bono statu cois ꝑus
⁊ dca clusij deulo salui syndici seu Syndicoz
adunite aliz cōtati ꝑ ꝑ capit ul' aliqs alios offi
ciales cois ꝑus oce ꝑdca saluij Syndicoz ul
tūc gīmi nō debeāt nec cogi ab eisdem s; ad
dcas saluij dn taxem . CCC lib. ꝑ bone tenet eoz

potestatibus qui dant et dabunt eis a comuni Pistorii pro tempore
existentibus et cogantur. Item quod parochiani seu cappelle
qui superstiterint et emerint in futurum pascua seu herbaticum
clusii ab hominibus de clusio et habitantibus ibidem non lice-
at eis ut aliquis ipsorum aliquid recipere seu exigere pro ali-
mentis bestiarum nascentium in anno, scilicet pro vitulis bo-
um et bufalarum et pullis equinis et aliis et porcellis
edis et agnis et aliis pecoribus que non pascunt eorum de-
relicti ligati in domibus et stabulis donec predicti alumni
vituli pulli agni edes et porcelli parum vivunt de
lacte. Cum temporibus retroactis et tempore presenti nihil sit
acceptum nec aliquid accipiat pro predictis alumnis et
bestiis minutis lactantibus et lac accipientibus ab
hominibus civitatis aretii civitatis clusine et urbis ve-
teris et civitatis florentie et comitatus castri cortone et
civitatis pistorii et sic prosequentes habitantes in clusio non
debent esse deterioris conditionis quam alii. Salvo dicto capitulo salva
et reservata eis immunitate et beneficio eis concesso et cui-
libet ipsorum exemte statuti loquentis de uno pari
boum domatorum et uno iumento seu asino pro quolibet
252 foculari. De arce facienda in podio iuxta pontem de-
clanis pro custodia clusii

253 Cum clusium pistoriense sit comitis pistorii cum ... ministri
voluntatem ... malefitia commictentes fugere presidio ne-
quant securi et quod inter furta et rapine stillatem co-
mictuntur. Ideoque statutum et ordinatum est quod potestas et capitaneus
presentes fieri facere teneatur in podio quod est in clusio pistoriensi prope
pontem de clanis quod dicitur pons sancte mustiole unam ar-
cem seu fortalitiam ad honorem et utilitatem comunis pistorii et
pro custodia clusii pistoriensis. De ceptione facienda de po-
dio bolognani et de cassero faciendo in ipso
podio

254 Quia testantur sapientes et declarat proverbium usuale quod
tempore pacis se debet preparare quilibet et sua castra et for-
talitias facere ac munire ut si tempus bellicosum seu guer-
rarum superveniret valeat se tueri et rebellibus utile
refugium. Statuimus ac ordinamus quod potestas et capitaneus
presentes teneantur circuitionem facere a priore ac capitulo heremi
montis hebelis in podio Bolognani seu prout pro
mutatione facere cum eisdem et in ipso podio habito pro
potestas et capitaneus unum bonum ... castrum et ... pro
sic facere non different in eodem. Qualiter et quando et pro quibus
recipiatur pons tyberis qui est impedimentum castilionis
254 ugolini

255 Potestas et capitaneus presentes teneantur facere recipi ... et sic facere fo-
re qui est ... castilionis ugo-

lini de bono lignamine et pilam non completam que est
in dicto ponte faciant compleri et hoc sic faciant ex-
pensis et superabilibus comitatus ponte sancti angeli ad quod opus
sic faciendum unum bonum homo et unus notarius sorte brevium
eligantur ad salarium hominum predictorum quod salarium ante-
quam fiat electio per consilium pistorii decernatur et dicti offi-
ciales dicti pontis de mense maii incipere et complere facere
debeant et sic faciant per ... potestas quam citius
poterit compleat. De ponte faciendo in flumine 255
nestoris in partibus campigni 256

Fieri facere et ad effectum perducere potestas et capitaneus teneantur unum
pontem in flumine nestoris in partibus campignani de
bonis lapidibus et arena et calce qui pons est inceptus
de aliquibus pilis et fiat ipse pons et omne opus quod necesse
fuit in ipso et pro ipso ponte faciendo et complendo expensis
hominum et universitatum inscriptorum et inscriptarum castrorum et
villarum quibus magna utilitas nosscitur expectare
videlicet castri montis ubiani ville montis lagelli
ville migliani ville sancti petri in sigillo ville sancti
fortunati ville nove ville sancte ellere castri
cerqueti ville campignani ville magolani et si potestas
et capitaneus fuerint negligentes quilibet eorum comuni pistorii nomine
pene l. lib. d. comuni pistorii solvere teneatur. Qualiter et 256
quando actetur via et pontes inter Capannas Bagnie
et per quos et de electione officialium 257

Statuimus et firmiter ordinamus quod potestas et capitaneus presentes teneantur pro
toto mense maii et iunii facere aptari viam seu stratam
que est inter capannas bagnie qua itur ussius castrum
plebis a bullo ponte qui est propinquior domibus capannarum
bagnie usque ad pontem cavine nove. Cum via sit inter ipsos
pontes nimis destructa et destruatur amplius nisi eis ac-
tionis remedium subito repleatur sic faciat duos
muros scilicet unum aqualium parte vie ad arenam et calcem
qui muri sint ita grossius aqualiter parte vie
quod semper in bono statu permaneat dicta via. Et si quis
pontium existentium in dicta strata seu ipsa strata actu
prope bagnie usque ad terram domini poli domini bartholo-
mei actatione aliqua indiget illos faciat recipi.
Et hec omnia sic debeat expensis hominum comitatus pote-
statis ... sustinere et ut dictum opus melius et citius comple-
atur potestas et capitaneus unum bonum hominem et unum notarium ad
predicta sic facienda sorte brevium eligi facere teneantur
expensis hominum superdictorum dum modo salarium pot-
testas solvendum qui electi pro comunitate pistorii consilium de-
cernatur. Qualiter et per quos sic debeat unus pons 257
in rivo sicco. 258

Dicimus et ordinamus quod homines castri franchi filiorum uberti faciant unum pontem in proprio sito de bonis lapidibus arena et calce et potestas et capitaneus illis apud eas homines facere si teneantur. De ponte complendo in strata muncelle in flumine nestoris

259 Dicimus quod homines de muncella et alii de ipsa contrata faciant perficiant et expleant pontem inceptum in flumine nestoris in contrata muncelle et hoc potestas et capitaneus facere si facere teneantur. Qualiter et per quos fiat unus poncellus in flumine Genne in magamoello

260 Statuimus quod expensis hominum ville ulmeti et hominum ville collis Jannis et ville sancti martini et ville Spine et ville sancti valentini potestas et capitaneus unum ponticellum facere teneantur in loco qui dicitur magamorellum in flumine Genne inter ville ulmeti et sanctum martinum quod aqua que venit a villa Spine et vadit ad sanctum valentinum et ad ipsum opus fieri faciendum unus bonus homo cum uno notario forte breviter eligantur expensis hominum predictorum. Qualiter et quantum explanetur via de campo qua itur ad monasterium sancte marie vallis viridis

261 Cum per viam Cupe qua itur ad pontem nuum flori sancti incipiat usque ad locum pauperum dominarum monialium sancte marie vallis viridis in carreccium non possit pro arctitudine ipsius. Statuimus firmiter ordinantes quod ipsa via accrescat et amplietur in amplitudine x pedum ad pedes cum ipsa potius... Jam que proprius via equites et pedites cum salmis et sine salmis libere ac commode transeant et teneantur quod accrescat hominibus per explanationem ipsius vie ... domini ... adiustatam et iunctam extimatores faciendi per duos homines qui ad hoc per potestatem et capitaneum consules eligantur et potestas et capitaneus operatores et explanationem ipsius vie expensis communis perusii ... potestas. Qualiter venientes ad habitandum ad pontem dinuce sint exempti per x annos

262 Cum pons dinuce existat custodia dinucinam ut lesiones ville patuit dicimus ac ordinamus quod quicumque qui non sit de comitatu et districtu perusii venire voluerit ad habitandum ad dictum pontem debeat habere exemptionem hinc ad x annos et illi qui ad habitandum in dicto loco venire voluerint casalina eis debeant poni. Sed si aliquis illorum qui ideo ibi venerit cum ad habitandum accesserit aliquo tempore de ipso loco discederit quod non habitaverit ibidem casalinum eius communi perusii debeat remanere.

Qualiter potestas et capitaneus teneantur opus dinuce et ipsa requiri faciant ne ledat

263 Potestas et capitaneus teneantur facere semel in mense requirere opus pontis dinuce in flumine tyberis hedificata si aliquid defectus esset in eo et requirant homines decuria molendinorum dinuce et homines de plano montis simul qui homines bene cognoscunt de aqua et videant si aliquid defectus esset in opere dicti pontis. Item potestas et capitaneus teneantur et omnes dinuce et omnes corsciani et homines de monte nigro compellere ut debeant ponere aliquos homines qui bis vel ter requirant in mense qualiter videant ipsum pontem ne in eo sit aliquis defectus aliquid pareat. De diffinitione et extimatione pontis sancti Janni et platee ipsius et aliarum platearum pontium tyberis

264 Placea pontis sancti Janni et aliorum pontium tyberis que ubique per ipsorum pontium potestas et capitaneus per se vel per diffinitores omnes prius diffiniere seu diffiniri facere teneantur et siquis occupavit et remota faciant in eo et in bono statu faciant retineri ita quod aliquis modo non impediat vel occupet. Et via que est ad pontem sancti Janni usque ad locum ubi manere sunt solite fratres et sorores ipsi in bono statu faciant detineri et si dicte vie accrescere aliqua indigeret quantum cumque aptationis indigentia esset ab hominibus dicti loci faciant reaptari incontinenti quod petitum fuit coram eis. Qualiter homines porte ebunee possint frangere murum communis sub ecclesia sancti bartolomei

265 Statuimus quod homines porte heburnee communi quod est in rupe que est super ecclesiam sancti bartolomei frangere valeant sine pena dummodo in ipso muro faciant hostium et gerant bonam cum claue ac uecte suis expensis et ipsum hostium suis expensis faciant custodiri. De electione custodum debentium retinere claues portarum

266 Pro qualibet porta regali civitatis et burgorum que sunt xvii eligatur unus bonus homo et legalis qui habeat domum prope portam ad iiii domos qui debeat retinere claves sue porte qui sero firmare debeat suam portam ad tertium sonum campane et in mane in hora matutinali quando pulsat ad matutinum ad sanctum laurentium eam debeat aperire et habeat quilibet pro suo salario xv solidos. Alie vero postelle debeant clause stare nec aliquis audeat aperire. Sed aliqua parrochia seu vicinantia vel aliqui expensis postellas aperire possint homines illius parrochie vel vicinantie illud

fiat dando tamen domino capitaneo bonos fideiussores et securitates de ipsis postellis bene custodiendis eorum expensis.

266 Qualiter puniantur proicientes turpitudinem prope portas civitatis et burgorum.

267 Statuimus quod nullus proiciat nec proici audeat seu debeat lectamen vel immunditiam terre vel turpitudinem aliquam prope portas civitatis vel burgorum intus vel foris ad xx passus ad passum communis Perusii. Et si quis proiecerit et non elevaverit a tribus diebus postquam sibi fuerit iniunctum per potestatem vel capitaneum vel aliquem eorum seu alicuius eorum officialium debeat solvere nomine pene communi Perusii c solidos et ipsam turpitudinem et immunditiam terre et lectamen removere nichilominus teneatur. Et si autem non inveniretur ille seu sciretur qui proiecerit predicta vel aliquod predictorum, ille vel illi qui habitant iuxta portam vel talia invenientur ad iiii domos debeant et teneantur ad tres dies postquam eis fuerit iniunctum per predictos vel aliquem predictorum illam turpitudinem seu immunditiam elevare, quod si non fecerint teneantur solvere decem. Et predicta omnia et singula inquirenda et invenienda iudex potestatis qui erit super viis debeat specialiter super hoc quod videat et inquirat quotiens fuerit oportunum.

268 De electione custodum super leprosis expellendis de civitate et burgis et de eorum salario.

Super expellendos leprosos de civitate et burgis eligantur v boni homines unum de qualibet porta quorum quilibet pro suo salario xx solidos denariorum habeat, pro quibus et dicti officiales non permictant aliquem leprosum intrare usque civitatem intus a finibus infrascriptis videlicet ab ecclesia sancte Iuliane, ab ecclesia sancti Galgani, ab ecclesia sancte Caterine, ab ecclesia sancti Angeli de Lubiano, ab ecclesia sancte Antonii intus usque civitatem et burgos, et si aliquis leprosus ad eosdem fines intus inventus fuerit nullum salarium habere debeant a communi et potestas et capitaneus contra facientem xx solidos denariorum nomine pene pro vice qualibet auferant, preterquam de suo scientia vel aperte deinceps fuerit potestati vel capitaneo quod aliquis sit leprosus potestas et capitaneus inquirere teneantur et inquisitione facta sciatur, et si aliquem leprosum per inquisitionem invenerint eum de civitate et burgis penitus expellere teneantur, et de illo quod dicatur leprosus per potestatem et capitaneum consilium cum medicis habeatur. Statuimus quod super leprosis unus de qualibet domo que stat in qualibet contrata que est burgos civitatis prope portam ad iiii domos iuret quod non permictant aliquem leprosum burgum vel stratam ante domum suam intrare et teneantur custodire sicut alii custodes sub pena supradicta nominata.

De electione custodum super infirmis et de eorum salario et qualiter exerceant suum officium.

269 Statuimus quod qui eliget alios officiales communis Perusii potestas et capitaneus eligi facere teneantur v bonos homines unum de qualibet porta qui debeant videre per civitatem et burgos si quis infirmatur itaque serviunt non vallat et qui non habet qui infirmitate custodiat et qui non habet de suo. Et si supradicti officiales aliquem invenerint ex talibus infirmis ponant infirmum vel infirmam in aliquo hospitali in quo debeant illum vel illam ibi faciant custodiri expensis illius hospitalis donec reducatur ad pristinam sanitatem et potestas et capitaneus omnes hospitalarios dictis officialibus faciant obedire ad facienda ea que tenentur in debitum facienda, et habeat et habere debeat unusquisque officialium predictorum pro suo salario a communi xx solidos denariorum. Et illi qui electi erunt in officio memorato debeant ita facere quod dicti infirmi recipiantur in dictis hospitalibus sic per eos distributi. Ita tamen quod dicti officiales dividant pauperes inter hospitalia secundum possessiones hospitalium et dicti officiales potestati et capitaneo denuntiare debeant hospitale in quo pauperes non recipiunt, quod si dicti officiales non fecerint xx solidos denariorum quilibet nomine pene de suo salario solvere teneantur. Et si hospitalarii non obedierint preceptis potestatis et capitanei et officialium predictorum debeant a beneficiis et protectione communis Perusii privari et ab ipsis hospitalibus beneficia communis Perusii penitus segregentur.

269 Qualiter et qui consules militum eligantur et de ordinamentis eorum.

270 Potestas et capitaneus post introitum regiminis potius faciant eligi v bonos homines scilicet unum de qualibet porta qui sint consules militum civitatis et comitatus Perusii, quorum ordinamenta sunt ista.

In nomine domini amen. Hec sunt ordinamenta facta per dominos Iohannem Arlotti, Iacobum Boniohannis consules militum et Paulum ... capitaneum domicellorum et consiliarios ipsorum consulum et eorum capitanei domini Andree Tyberii. In primis quidem dicimus et ordinamus quod omnes milites et domicelli teneantur et debeant augere defendere civitatem Perusii et eius districtum iuxta posse bona fide et studium et operam dare ad hoc ut civitas Perusii et ei subiecti in pace debeant permanere et quod potestas et capitaneus populi Perusii ad honorem et utilitatem communis Perusii eorum officia valeant prosequi. Item dicimus quod omnes et singuli milites et domicelli debeant dare operam qualiter Perusini cives et comitatenses possint et debeant esse et durare in pace et communi et si qua pars esset vel appareret in civitate Perusii ipsi precii favore aliquo non prestabunt et aliquid prestare

ul' patib; no uteť Sȝ penit' eisd; renūtiabūt ⁊ nūc
renūtiāt ꝯ. Ite ūmmītū ul' ꝯspiratōes ul' ꝯuenticulā
tacitā ul' expssā. occe patiꝰ seu diuisioꝰ no faciet
Sȝ si rumor ul' batalia eēt inť aliquos seu rixa
no trahet ad domū alicuiꝰ nec ad pte aliquā Sȝ
eiꝰ uiribȝ trahet ad pot ⁊ capit coīs pus ⁊ eiꝰ to
tiꝰ uiribȝ obedire pud ap̄ot ⁊ capit eiꝰ fuit ī ui
tū ⁊ siqꝰ fuit inuēt' ꝯ. face ul' eē in aliqua pte
Seu ꝯspiratōe tacite ul' expsse ꝯ utilitatē ⁊ pa
cificū statū ciuitatꝰ pus puniať ipe ⁊ rebȝ ⁊ oīa
sua bona coī pus plūcēť. Ite dicȝ q. ꝯsu
les militū ⁊ capt doīcellorū debeāt dare ope
ram ⁊ studiū p eorū posse q. oēs discordie que eēt
ul' ifuturū appereť inť militeꝰ seu doīcelloꝰ coīs
pus debeāt reduci ad pacē ⁊ ꝯcordiā p modū
parētele ul' quocūq; eis uidbit ⁊ utilitate coīs
pus. Ite oēs militeꝰ obediāt suis ꝯsulibȝ ⁊
oēs domicelli suo capt ⁊ oīa pcepta fcā eis ⁊ fa
cieda p utilitate pace ⁊ ꝯcordia coīs pus ⁊ isti
Sotietatis qlr debeat obsuare ⁊ oīa bāna in
poneda ad eīs ꝯsulibȝ ⁊ capt hui Sotietatiꝰ p bo
no statu ipoꝝ ⁊ coīs pus debeāt eē firma ⁊
rata ⁊ dcā bāna pot ⁊ capt p coī ꝯ. facientibȝ ex
igē tneať p̄ oquā p ꝯsuleꝰ militū ⁊ capt domi
cellorū eis fuit dictūȝ seu ꝯ denūtiatū. Ite
q. militeꝰ de ciuitate ⁊ comitatu Jurare debeāt
⁊ etiā doīcelli ꝯsulibȝ ⁊ capit supd. oīa capl'a
Sdcā integre obsuare ⁊ ꝯ capl'a ꝯ fcbet qui
iurare noluit eē in dcā sotietate soluat p bāno
si fuit xxv. lib dn coī pus ⁊ nichilo ꝯgat obs
uare oīa capl'a supscpta. Cordinam' ⁊ iurami'
q. unitaꝰ ⁊ sotietaꝰ pdcā debat pmanē ⁊ durer
usȝ ad x. annos p ppetuo refirmet Consules ⁊ cap
supdcī q. p tpr erūt a festo scē marie de agꝰ px uē
turo ad aliud festū scē marie de agꝰ subsequēs in
offō debeāt pmanē. Ite dicȝ q. ꝯsuleꝰ ⁊ cap
pdcī qn petitū eēt q. rogeť pot ⁊ capit q. obs
uet ius petenti rogare eos tneāt ⁊ debeāt ⁊ pot
⁊ capt Jus obsuare cuilȝ tneāt. Ite dicȝ q.
qn indebiť ꝯsulibȝ ⁊ capt supdcīs facē ꝯgregatiōes
faciāt cū delicētia pot ⁊ capit ⁊ sini p eoꝝ iģitū
fuit sine hore ad hos fuit inuītū ul' dēcȝ alit
q. ad ꝯgregatōes uenire debeat ul' ad mādatū faci
end' ille uenire' penit' debeat ad penā que eis in
debit' iniugendā quā penā ipe ꝯ faciēs uniu
simi' soluē tneāt ⁊ ꝯsuleꝰ exigē tneāt ⁊ oīa ⁊

Singl'a capl'a supdcā ⁊ alia p utilitate ⁊ bo
no statu coīs pus tnē ⁊ obsuare inuiolabilit
p mꝰ q. caplū pot ⁊ capit in ꝯsilio legi faciāt
quolȝ mense Semel ut melius ualeat in ecōne co
mēdari. Qualit picicarelli ⁊ picicarelle no
Sedeāt in foro coīs a domo dn̄i fraiepanis
a ad domū dn̄i uguttōis ranucini a domo filioꝝ
Fuitoīs ad domū dn̄i uegoli ⁊ de pena ꝯ facientium

Dicim' ⁊ ordiȝ ⁊ psēti caplo duxiȝ statuēd' q. cū p
uiaȝ seu stratā maiorē porte scē susane ⁊ p uia
seu rebuicā que ul' q. ē iux domū uegarelli ua
dat ⁊ trāseat maxima copia hominū cotidie ⁊ ꝯ
dnoꝝ ⁊ que ppť impedimētū picicarelloꝝ ⁊ pici
carellaꝝ ī foro coīs moratū trāsitū p p̄u fo
ri hēre no possit q. sic inceit ⁊ tenuit forꝰ coīs
ab angulo dom' ipi uegarelli p directū usȝ ad
angulū dom' bn̄uenuti ⁊ passoli fuidoīs ⁊ ab an
gulo dom' dn̄i ugtōis ranucani p directū usȝ
ad angulū dom' dn̄i fraiepanis Nullū fiat in
poimētū Nec impedimētū cū aliꝰ Nec aliqꝰ p̄ in
dcō loco stare debeat aduend' aliqd Et siqꝰ
fecit ꝯ. pdcā ul' aliqꝰ pdcōꝝ p uice qualȝ. xx. s
noīe pen Coī pus soluē tneāt Et pot ⁊ capit
dcāȝ penā exigē tneāt ⁊ quilȝ eē ualeat accusator
⁊ ī accusatore medietas bāni debeat deuenire
Qualit cū dn̄o Jacobo boni fiat excōputa 271
tio ⁊ ꝯpēsatio dn̄ quos debet recipe acōi cū
dn̄ sue ꝯdepnatōis 272

Statuiȝ ⁊ ordinam' q. Capt p̄ sēse tneāt ⁊ debeat
de mense maij Excōputarē ⁊ ꝯpensare cū dn̄o Jaco
bo boni illos dn̄ quos debebat recipe a coī
ipe dn̄s Jacobȝ a mē Exbānitōes de eo factā cū
dn̄ exbanimēta iqbȝ fuit exbānit' iniuste dn̄s Ja
cobus andraīs ⁊ sic pnūtiatū fuit p dn̄ūȝ Galua
gnū stefanadi olim capt coīs pus ⁊ p̄ omodū
p dn̄ūȝ ubanū desiguāda accen pot pus et
Sic qlȝ eoꝝ pnūtiauit ⁊ ad pdcā facieda Capt so
licitū eē uolum' ⁊ nullatē' negligētē
Qualit dn̄s pandulfus ⁊ benadus ⁊ a 272
gnese fiant ciues

Dicim' ⁊ ordiȝ q. dn̄s pandolfus dn̄s benadus 273
⁊ agnese fres media de ciuitate senaꝝ Efficiāt
ciues Coīs pus ⁊ q. ipi ⁊ eoꝝ familiares cū eoꝝ
rebȝ ⁊ sotijs possit ire ⁊ redire Salui ⁊ securi ⁊
q. oēs infirmi q. uenire uoluerit ad eos ad curā reci
pieda ueniāt ꝯfidenť no obstantibȝ aliqbȝ caplis

Nec per alios iam concessis. Exceptis Cortonensibus
et Fabanensibus et aliis exbannitis communis Perusii quibus
capitulum nullum adminiculum seu patrocinium valeat
in parte. Qualiter condempnati et exbanniti accipi
intelligantur et quantum solvere debeant et quales
officiales eligantur super eorum iuribus et de eorum salario.

6 273 274 Ut nemo de civitate de civitate quod non servatum conque-
ratur capitulum exbannitorum et condempnatorum in infrascriptum
modum duximus congruendum. Statuentes ordinantes et
volentes inviolabiliter observari quod quicumque fuit preteritis
temporibus usque nunc scilicet usque ad tempus quo presens capitulum
fuit firmum exbannitus et condempnatus vel exbannitus vel
condempnatus pro maleficio et exbannimentum et condempnatio
fuisset a C libris supra quantacumque fuisset quantitas ex-
bannimenti seu condempnationis potestas et capitaneus pro C libris
denariorum communi Perusii solvendorum eum faciant rebanniri et ille qui
dictas C libras solverit a condempnatione atque exbanni-
mento predictis de eo sit perpetuo absolutus. Et si tamen
aliquis de comitatu Grasie vel comitatu potentatus Falcastelli Ca-
stelli Sporetonii(?) ensis seu alicuius alterius communis ar-
morum fuisset condempnatus et exbannitus vel condempnatus
vel exbannitus potestas et capitaneus eum pro C solidis solvendis
communi Perusii faciant rebanniri et ille qui solverit dictam pe-
nam ab exbannimentis et condempnationibus predictis ex eo sit
penitus absolutus. Salvo quod illum qui fuisset exbanni-
tus vel condempnatus de comitatu potentatus Loice seu Pan-
cie pro XL solidis et illum qui fuisset condempnatus vel exbannitus
de comitatu potentatus Planelle pro XX solidis denariorum solvendis
communi Perusii potestas et capitaneus absolvant et rebanniri facere te-
neantur. Tamen capitanei in ratione communis Perusii permanen-
tes qui de comitatu potentatus eorum condempnati fuerint a-
bsque solutione aliqua rebanniantur ac et absolvantur et
potestas et capitaneus eos de eorum civibus faciant relaxari. Et illi
autem qui pro aliis maleficiis fuissent exbanniti et con-
dempnati vel condempnati vel exbanniti si probata fuerant
maleficia vel offensa et fuerint condempnationes vel con-
dempnationes exbannimentis vel exbannimenta a C libris infra
pro medietate condempnationis vel exbannimenti solvenda
communi Perusii absolvi debeant et etiam rebanniri. Si autem
maleficium non fuisset probatum nec confessum sed solum
per contumaciam fuisset ab condempnatus vel exbannitus vel
condempnatus vel exbannitus si fuit contumacia una et fu-
it condempnatio vel exbannimentum C libras et a C libris infra
ipsa condempnatio vel exbannimentum ad medietatem condem-
nationis vel exbannimenti reducatur et si fuit condem-
natio vel exbannimentum a C libris supra ad C libras denariorum

exbannimentum seu condempnatio reducatur. Exceptis
proditoribus et illis qui homicidium fecissent et falsariis et
furibus publicis et famosis qui nullatenus audiantur
nec valeant rebanniri et quibus hoc capitulum in aliqua
parte sui locum negat vendicare et eis non valeat
aliquod auxilium impertiri. Et super aliis autem male-
ficiis predictis et super exbannitis et condempnatis omnino
volumus quod taliter procedatur videlicet quod V boni ho-
mines scilicet unum de qualibet porta unius quorum sit
iudex et alter notarius sorte brevium eligantur qui de ipsis
maleficiis et exbannimentis et condempnationibus cognoscere
habeant et eorum intelligant quoque et si aliquis invenerit
qui fuisset exbannitus et condempnatus vel exbannitus vel con-
dempnatus de iure ille qui condempnatus vel exbannitus
taliter fuisset penam que continetur in statuto quod erat
tempore maleficii perpetrati solvere teneatur. Salvo quod non
intelligatur in illis qui ipso iure condempnati fuissent
aut et exbanniti. Et si autem aliquem invenerint ex-
bannitum et condempnatum vel exbannitum vel condempnatum
qui non fuisset condempnatus vel exbannitus de iure ille
qui taliter fuisset condempnatus vel exbannitus ab ipsis offi-
tialibus penitus absolvatur et ab ipsorum officialium sententia
non valeat appellari. Et dicti autem officiales habeant
pro eorum salariis ab illis qui petitiones fecerint coram
eis de libra seu pro libra qualibet VI denarios et non ultra
et illis salariis sint contenti et plus petere vel recipere
non audeant nec debeant ullo modo. Duret autem
ipsorum officialium tempus VI mensibus eligantur in or-
dine supradicto. Et ut aliquis pretextu huius capituli non de-
linquat dicimus quod hoc capitulum intelligatur in exbanni-
tis et condempnatis qui fuissent exbanniti vel condempnati
temporibus preteritis usque ad tempus ordinationis presentis ca-
pituli quod fuit conditum et ordinatum sub anno domini M
CC LXXVI indictione quinta die VI intrante mense novembris
domino Iohanne summo pontifice in cathedra beati
Clausgerii residente et in exbannitis seu condempnatis
futuris aut tempore conditionis et ordinationis presentis
capituli minime intelligi non valeat nec aliquatenus ex-
tendatur. De electione notarii super exbannitis et eorum
salario et de festinatione scripture.

275 Ut illi qui exbanniuntur sciant [illegible] eorum negotiis [illegible]
non valeant ipsi [illegible] quod potestas et capitaneus
in suis regiminibus potestas in initio [illegible] unum notarium
de qualibet porta sorte brevium eligi facere teneantur qui
notarii salarium non habeant a communi. Sed teneantur dictis exbannimentis
bannimentis cuilibet ab illo vel illis qui exbanniuntur et te-

bannimenti si fieret absente et aliis decem statutariis scribat exbannimenta et rebannimenta hominum sine potestate in quaternis seu libris communis. Item omnia exbannimenta et omnes homines exbannitos inscriptos faciunt reducere et scribant infra viii dies post bannum elapsum in quaternis exbannitorum. Et statutarii debeant omnes relationes factas de exbannimento vel exbannimenti que vel quas scripserit pro maleficiis exemplare de libris communis Perusii in quibus dicte relationes erunt et ponere ipsas in pede exbannitorum in libro quem scripserit, ita quod relationes celari nequeant nec mutari. Dicti autem statutarii omnes exbannitos quos scripserit qui rebanniti non erunt ad xv dies post finitum eorum offitium comuni Perusii restituere ac reddere teneantur.

275 **Qualiter potestas et capitaneus non faciant exbannimentum aliquod vel condempnationem ultra penam maleficii.**

296 Post. et capit. non debeant aliquem facere exbanniri vel condempnari ultra quantitatem pene maleficii cum non esset exbannitus vel condempnatus. Et si quis ultra quantitatem pene maleficii exbannitus seu condempnatus fuerit, ipsum exbannimentum et talis condempnatio valere non debeat. Cum autem quis exbannitus de banno exierit, cum quantitate in banno fuerit positus exprimatur. Item quicumque est vel fuerit exbannitus pro debito aliquo cum voluntate creditoribus suis accordare possit et debeat rebanniri dando comuni Perusii pro libra qualibet iiii d. denariorum ex quantitate in qua fuerit positus in banno communis Perusii, et hoc intelligatur posse fieri rebannimentum antequam sit debitor condempnatus. Item dicimus quod omnes illi qui erunt pro maleficiis exbanniti possint rebanniri et rebanniatur cum voluntate consilii civitatis dummodo solvant bannum in quo fuerint exbanniti cum remedio statuti quod remedium tenent quod debitores tamen et illi qui falsitatem commiserint sciverint non debeant rebanniri.

270 **Qualiter castrum et villa vel hospitale puniatur recipientes exbannitos communis Perusii.**

297 Si castrum vel villa aut hospitalis quis receptaverit vel retinuerit aliquem exbannitum pro maleficio vel in manu mundualdi vel malefactorem vel alium qui eum commisisset vel eius dederit consilium, potestas et capitaneus teneantur ei auferre si fuerit castrum CC lib. den., si fuerit villa C lib., si fuerit comes vel castellanus vel iurisdictionis C lib. den., si fuerit miles L lib., si fuerit pedes xxv lib. den. puniatur qualiter, et hoc intelligatur post condempnationem factam de predictis vel aliis predictorum, et dictas penas et banna auferre potestas et

Capitaneus omni mense hoc bannum faciant et teneantur de receptatoribus exbannitorum et aliorum predictorum vel aliquibus eorum et de omnibus que in hoc capitulo continentur inquisitionem facere quotiens expedierit. Et si aliquis invenerit fecisse vel facere contra predicta vel aliquid predictorum vel castrum vel villa vel comes vel massarius vel miles vel pedites ipsum vel ipsos cum omnibus predictis debeant condempnare et condempnationem exigere penam. Et si qui fecerint retinere vel receptare aliquem predictorum potestas et capitaneus debeant affligere.

Qualiter potestas et capitaneus debeant invenire et capi facere exbannitos communis et de electione notariorum qui transcribant exbannitos et de berrovariis per capiendis exbannitis. 277

298 Potestas et capitaneus teneantur et debeant mittere de die et de nocte ad eorum voluntatem spias et nuntios per castra et burgos et comitatum et districtum Perusii et ad masserios et comites et faciant inquisitiones si ac invenerint omnibus modis quibus poterint invenire quis exbannitus communis Perusii esset vel steterit, et dent operam et studium pro posse quod exbanniti veniant in fortiam communis Perusii. Teneantur et civiliter quos habere voluerint eligere berrovarios expensis communis Perusii quos debeant et teneantur mittere quotiens opus fuerit, et eis indebite ad capiendum exbannitos communis Perusii tam de die quam de nocte, et si qui vel si quos invenerint in civitate vel burgis vel comitatu vel districtu Perusii berroverii predicti coram potestate et capitaneo vel eos debeant affligere ac presentare. Teneantur et potestas et capitaneus cum illis quos habere voluerint eligere v. statutarios civitatis Perusii quos eligere debeant et bonos et sufficientes, qui teneantur transcribere omnes exbannitos communis Perusii pro maleficiis qui non sunt transcripti, et quilibet ipsorum notariorum faciant unum librum quorum unus deponatur apud aliquem locum religiosum et retineatur per comune. Item quod non possit ab aliquo subtrahi malo modo aliquo non minus libri sint in camera massarii communis, que libri ligatis cum tabulis debeant permanere, et quilibet dictorum statutariorum x lib. den. pro suo salario habere debeant a comuni.

Qualiter statutarii exbannitorum restituere suos quaternos et de salario eorum et de pena qui faciant. 278

Post. et Capit. teneantur facere bannum **etiam**. 299

Pro quacumque statutarii habeant aliquod offitium a comuni super exbannitis scribendis. Cum quaternis exbannitorum coram potestate et capitaneo debeant comparere et si quis statutarii suos quaternos exbannitorum non restituerit comuni cum restitutione compellatur et exbannitus [illegible] faciat [illegible] capitulo [illegible] statutarii suos quaternos exbannitorum [illegible]

prestabunt comuni eos non restituant ad terminum constituti
xii accipiant eorum bonis eorum nomine pene x lib. den.
parvorum. ¶ Si vero aliquis dictorum non tenetur fuit subtra-
xisse aliquem exbannitum cum effectu de suis, quater
nus solvat bannum quod solvere tenebat exbannitus
subtractus. ¶ Capitaneus non cuiuslibet noctis consules qui
tenuerint exbannitos comuni assignaverint et restituerint de-
beant comunis parte iii lib. den. si semel fuit in officio.
Si autem plures fuit in officio pro anno qualibet iii lib. den.
faciant de dari. Qualiter nullus captivus
sine licentia consilii de trecentis extrahatur.

280 Potestas et capitaneus nullum captivum de carceribus comunis extrahat
nec extrahi faciat nisi primo quare fuit captus in consilio
exprimatur et quare de carceribus extrahatur et hoc statutum locum
habeat in illis tantum qui pro maleficio tenentur et non in aliis
ullo modo. ¶ Item si potestas vel capitaneus fecerit aliquem
mitti in carcere comunis cum alicuius maleficii in culpa-
tum vel infamatum vel alia de causa debeat in carcere
ri postquam eum inquisiverit vel inveniri fecerit deffamatum cul-
pa ipsius infra unum mensem postquam erit in carceres missus
inquirere si invenerit eum culpabilem condempnet eum prout de-
derit secundum quod poterit. Si autem eum culpabilem non
invenerit infra unum mensem statim eum postea de carcere
extrahere ac extrahi facere teneatur quod si non fecerint
de suo salario xxv lib. den. nomine pene quilibet
eorum solvere teneatur. Incipit titulus maleficiorum.
Qualiter puniatur qui fecit homicidium.

281 Presentis capituli promulgatione providimus statuendo quod
quicumque de civitate vel comitatu vel districtu Tarvisii
fecerit homicidium excepto ad sui defensionem vel
in bello, scilicet quando ludus armatorum fieret in campo pl[...]
seu in foro seu in platea comunis puniatur hoc modo
videlicet quod potestas et capitaneus pro ipsius domum vel domos
turrim vel turres destrui facere teneatur et funditus di-
scindi et silicet vineas arbores et omnes suos fructus
et omnia alia sua bona que solo continentur in civita-
te atque districtu Tarvisii destrui facere debeant et
penitus devastari. ¶ Si autem homicida habuerit
domum seu turrim communem pro parte cum aliquo faciat
devastari et destrui ita quod pars homicide tantum et
demolitione eiusdem homicide occasione superiori debeant assignari.
¶ Si vero habuerit unum comunem et consortes voluerint emere
partem homicide vendi faciant et dari sue consorti ad
extimationem dominorum qui erunt super divisionibus fa-
ciendis vel aliarum personarum quibus potestas et capitaneus
duxerint committendum que extimationes facere teneantur
presens potestas et capitaneus personis super hoc unam certam
cum aliter autem vendi non possit, sed pars homicide
ut dictum est destrui debeat. Sive homicida habeat de quo
bannum solvere sive non. ¶ Postmodum vero auferant
et auferre debeant eadem nomine pene et banni de suis
bonis mobilibus et stabilibus quingentas lib. den. si
fuit de die. Si vero de nocte mille lib. den. Si vero non
habuerit unde solvere valeat dictam penam potestas et capitaneus
teneatur et debeat ei auferre a v lib. infra usque
in C lib. si fuerit de die et a x lib. infra usque in CC
lib. si fuerit de nocte quanto plus poterit et eum ex-
pellant de civitate et comitatu et districtu Tarvisii et
ipsum reverti non permittant de cetero ad v annos si fuit
de die et deinde ad x annos si fuit de nocte. Et si dictas
C lib. de die et CC lib. de nocte solvere non poterit
et poterit eum capere vel capi facere manum dextram ei
faciant detruncari. Et insuper ei auferant quantum
plus poterit usque in l lib. den. de die de nocte in
C lib. et eum expellant de civitate et comitatu et districtu
Tarvisii xx annos et ipsum reverti et remanere non permittant
pro dictum tempus et penam pro homicida, quamquam de-
cem aliud solvere non valeat. Si de suo homicida non
habuerit unde solvat. Et si dictus homicida de suo
non possit solvere dictam penam l lib. de die et
C lib. de nocte potestas et capitaneus ei caput faciant
amputari ita quod penitus moriatur et omnia sua bona
ei auferant pro comuni. ¶ Addicimus etiam insuper statuendo
quod quicumque si fecerit homicidium duplicem penam de-
beat substinere dummodo illa duplicatio non ex-
cedat tempus x annorum de stando extra iurisdictionem
Tarvisii ultra x annos stare non debeat et quod ultra
unam vicem non fiat destructio bonorum homicidium fa-
cientes. ¶ Si homicida non habuerit de suis bonis mo-
bilibus de quibus possit solvere dictam penam v^c lib. de
die et M lib. de nocte potestas et capitaneus debeant vende-
re cum auctoritate maioris consilii civitatis tantum de suis
bonis stabilibus si habuerit que habere et auferre valeant
dictam penam et talis venditio valeat et teneat pro
semper eam defendere teneatur. Et nichilominus homicidam
expellere debeant de civitate et comitatu et districtu
Tarvisii et ipsum non permittant reverti nec redire de
inde ad v annos si fuerit de die et si fuerit de nocte
ad x annos ut est superius memoratum et bona homicide
inculta permaneant toto tempore suprascripto quo tempore
non debeant laborari nec aliquis fructus possit per-
cipi ex eisdem. ¶ Item si quis fecerit homicidium pro

vel pro rebus alicuius persone que redimere non valeat pro aliquo banno seu pena solvenda, set si capi potuerit ei potestas et capitaneus caput incidi faciant de tenimento. ¶ Cum autem aliquis accusatus fuerit de homicidio in iure et processe confiteri debeat, negare et sufficiet et addere quod fecit seu fecit ad suam defensionem, potestas et capitaneus tamen quam primum eum seperatim esse cognoverint ipsum affligere et denominare illos testes quos ad probandum illud et plurimum quod fecisset ad suam defensionem vellet inducere. Et si postea ullos alios testes inducere attentaret non admittantur nec recipiantur. Set similiter addere in negatione dicendo ego non feci nec credo me fecisse tamen si apparet dico me fecisse ad meam defensionem, tale dictum pro nullo habeatur set processe ut dictum est potestas et capitaneus eum faciant procedere. ¶ Item si pater filio vel nepoti aut alicui suo consanguineo fecerit vel fecerit aliquod instrumentum emancipationis vel concessionis et talis emancipatus seu donatarius vel alienator seu concessor fuerit tale crimen confessus vel de eo convictus condempnatus non liberetur ob hoc nec bona ipsius a penis statutis eidem maleficii quominus ipsa bona quibus utetur vel fruetur destruantur ut supra est narratum. ¶ De pena autem que aufertur ab homicida due partes deveniant in comuni et tercia pars heredibus defuncti perveniat exceptis laboribus de domibus et turribus civitatis et burgorum destruendis occasione maleficii quorum omnes defensi debeant ad capiendum plus vel plurimum si convenient et ipsos lapides in muro ipsius capi potestas et capitaneus quam citius poterit mitti facere teneantur. Ita quod nullo modo ad alium locum valeant deportari et hoc potestas et capitaneus sub pena .l. librarum faciant observari. ¶ Lapides non domorum et turrium quas homicida in comitatu habet vendantur pro comuni Pisis et pretium ipsorum lapidum in murallio supradicto capi expendatur. ¶ Item potestas et capitaneus teneantur in predicto murallio capi aliis maiorum (?) in anno processe expendere et expendi facere .CC. libras denariorum de avere comunis. ¶ Item si quis interfecerit aliquam personam cui ex testamento vel ab intestato succederet ab ipsa successione penitus et ab ea petitione sit exclusus. ¶ Item si quis erit percussus seu vulneratus et ex percussione seu vulnere moriretur nemo post mortem suam aliquem valeat accusare nisi illum vel illos quem vel quos ille qui mortuus esset primitus accusasset seu denuntiasset de vulnere ex quo mortuus esset et ille qui alium accusaret seu accusavit nullatenus audiatur. ¶ Item de bona homicidarum debeant laborari et laborari faciant pro comuni Pisis et omnes fructus qui perciperentur ex eis in comuni Pisis debeant devenire. Ita tamen quod homicida vel eius heredes vel aliquis pro eo ex eis utilitatem aliquam habere non valeat donec homicida bannum solverit et fuerit rebannitus.

Qualiter inculpatus de homicidio sine esset confessus vel testibus convictus se posse defendere 2 281

Si quis fuerit accusatus seu inculpatus de dicto maleficio et non fuerit sua voce confessus vel testibus convictus defendat se suo iuramento. ¶ Si tamen accusatus dixerit quod sit paratus sit in providentia potestatis et capitanei de pugna in duello facienda et non possit in consilio mittere nec recipere aliquam deliberationem ex hoc et si videbitur potestati et capitaneo quod iam pugna sit facienda cogant accusatum vel accusatores defendere suum iuramentum per pugnam seu pugile illo modo quo continetur in capitulo constituti supradicto de duello faciendo quod incipit Omni cum. ¶ Si vero constabit aliquam personam confessione vel per testes aut per pugnam fecisse homicidium substineat penam que continetur de maleficio homicidii. ¶ Si autem affugerit homicida potestas et capitaneus dent operam et studium sine fraude qualiter eum habere possint et insuper illum qui maleficium commiserit vel fieri fecerit et non solverit dictam penam eum faciant exbanniri salvo tamen quod non teneatur si dictum maleficium fecit ad suam defensionem vel sui amici cum quo moraretur. ¶ Si autem aggressor fuerit cum aliquo suo amico vel amicis tamen aggressor quam ceteri qui cum eo essent ut homicida de perfecto homicidio puniatur. ¶ Si quis malitia (?) incidit in maleficium homicidii et non solverit dictam penam nec capi potuerit de civitate ac comitatu Pisis et districtu exbanniatur et toto tempore vite sue non valeat rebanniri vel recipi nisi solverit dictam penam. ¶ Item dictum quod potestas et capitaneus possint facere inquisitiones secreta de omnibus maleficiis unde sanguis exierit de aliis non maleficiis unde sanguis non esset vel exierit facere non debeant neque possint nisi de his de quibus fit mentio per capitula constituti.

Qualiter qui occiderit aliquem in domo sua vel villa quam habitatur puniatur 3 282

Si quis occiderit seu occidi fecerit aliquem in domo illius qui esset occisus vel in domo quam occisus habitaret si occisor capi potuerit ita quod moriatur penam substineat capitalem. Si autem capi non potuerit in perpetuo banno comunis Pisis ponatur et omnia eius bona comuni Pisis publicentur et perpetuo maneant publicata. 283

Qualiter puniatur famulus occidens dominum suum. 4 284

Si quis famulus vel famulus vel scutifer alicui occiderit vel minavit vel percusserit dominum suum cum quo moraretur si de vulnere sanguis exierit si capi potuerit capite puniatur

Si autem capi non poterit ponatur in perpetuo banno communis perusii et omnia eius bona communi perusii publicentur et remaneant in perpetuo publicata. Qualiter puniatur qui
284
285 committit homicidium in locis determinatis.

Quicumque commiserit homicidium in locis determinatis in presenti statuto per loquentes de pacificationibus potestas et capitaneus teneatur ei auferre duplicem penam quam dictum sit desuper dicto maleficio sive homicidio. Et si quis vocatus fuerit a potestate vel capitaneo vel suo iudice vel iudice communis perusii qui vadat ante eos vel aliquem eorum vel ante curiam perusii et tunc aliquis eum interfecerit seu offenderit veniendo stando seu redeundo domum potestas et capitaneus duplicem penam ei auferre teneatur pene nominate. Eodem dicimus de nuntiis curie perusii. Idem dicimus de omni persona faciente homicidium in dictis locis determinatis vel ante potestatem vel ante capitaneum vel eorum iudicem vel eorum curiam. Item quicumque esset seu staret cum aliquo qui esset assalitus ab aliquo et tunc percussit illum vel illos insultum facientes in illum seu contra illum cum quo ille staret seu esset dampnum non debeat in aliqua substantie. Si vero interficeret vel magagnaret aliquem remaneat de hoc an sit puniendus vel non in providentia potestatis et capitanei.
285 6 Qualiter puniatur qui occiderit vel vulneraverit hominem suum

286 Quicumque dominus occiderit vel vulneraverit hominem suum fidelem vel ascriptitium vel manentem eodem modo puniri iubemus quod si alium occideret aut vulneraverit nec liceat ipsi domino eum capere vel capi facere in civitate comitatu et districtu perusii nec eum offendere in persona vel membrum debilitare nec ex eo contentione sanguis habere. Sed communi perusii potestati et capitaneo contentio sanguinis debeat devenire. Salvo quod domini possint homines eorum capere si reperti fuerint fuisse absentes et se absentavisse et eos captos mittere et dare in manibus potestatis et capitanei communis perusii. Item possit dictus dominus capere eorum homines si in aliquo excessu fuerint contra dominos eorum vel eorum nuntios de quo deberent penam portare et eos debent potestati et capitaneo presentare dum in nullum malum vel detrimentum in captione eis faciat ipse vel alius eorum. Et potestas et capitaneus faciant quod dicti homines suis dominis puniantur et ipsi domini possint in dictis rebus eorum hominum sic ante consueverunt. Et de illis absentibus intelligimus quod eos capere possint si per suum recederent et de hiis omnibus intelligimus quod domini possint in rebus eorum capere quando dominus excessum faceret ut dictum est. Et de eo quod domini fuissent in possessione

fructuum perhonimenta vel perfinita debita. Et si talis dominus vel dominus talem suum hominem quem capere vel capi fecerit. Solvat talis dominus pro quolibet die in qua quolibet vice quo representaverit seu representari fecerit. C. lib. denariorum quam penam potestas et capitaneus exigere teneatur. Qualiter puniatur percutiens aliquem cum armis.

286
287 Ut maleficia non remaneant impunita Statutum est quod quicumque vulneraverit aliquem in civitate vel burgis seu comitatu perusii cum falcione cultello mazza ferrea seu lignea aut gracone seu stella secuicello accepta falcella manaia plumbaiola lapide vel quocumque alio ferro et ex ipso vulnere sanguis exiverit Solvat communi perusii .l. lib. denariorum. Et si per dictas percussiones vel aliquam earum fieret in facie et ingula et sanguis exierit solvat pro quolibet vulnere .C. lib. denariorum et si signum seu cicatrix remanserit de predicto vulnere .CC. lib. denariorum. Si vero aliquis de predictis vel manibus percusserit aliquem vel aliquos eorum in platea communis perusii seu in foro in episcopatu aut in quacumque curia et platea ante ecclesiam in palatio communis vel domini capitanei Sed in locis in quibus reddit ius in macello in piscaria in muro campi plaxe et in via usque ipsum ab ecclesia sancti andree usque ad ecclesiam sancti donati et in v. stratis regalibus que veniunt a portis civitatis vel burgorum et veniunt ad plateam seu forum communis perusii et in aliis non rebus quas veniunt ad forum communis perusii ad .x. passus usque plateam seu forum vel in via qua itur ad sanctum franciscum fratrum minorum aut ad ecclesiam sancte marie de vindaio et exit ante domum olim Jamini menagutti aut in trenbuco quo itur in via publica ad ecclesiam sancti dominici fratrum predicatorum predicatorum solvat pro qualibet vice .iiij.C lib. denariorum. Et si non poterit solvere .iiij.C solvat gradatim descendendo usque ad .C. lib. denariorum. Si plus solvere non potest. Et predicta pena statuta in predictis locis denominatis habeat locum in maleficiis commissis die sabati in campo plaxe. Et si plures percussiones fecerit solvat pro quolibet dictam penam. Si vero sanguis non exiverit in aliis locis .xxv. lib. in locis supra nominatis .l. lib. denariorum. Et si malefactor seu percussor solvere non poterit dictam penam perdat manum dexteram et hoc intelligatur de illo qui percusserit in facie. Si quis fuerit vel fuerit percussus seu offensus in persona vel offenderit patrem offensoris filium aut fratrem carnalem vel consobrinum aut filium [illegible] vel sororis aut nepote ex filio vel filia Solvat duplicem penam quam solveret

Si offenderet illum qui eum offendiderat seu percusserat. Et hoc intelligatur nisi ille qui fuit percussus percussisset vel offendisset illum qui eum offendit seu percussit.

287 288 **Qualiter puniatur malefactor non valens solvere penam statutam.**

Declaramus et ordinamus quod si malefactor penam non solverit potestati in qua fuit condempnatus potestas et capitaneus auferant ei quantum plus poterit et manum dexteram ei faciant detruncari et si eum habere non poterunt ipsum faciant exbanniri in predicto banno de civitate et comitatu et districtu Pergami et redire non valeat nisi prius solverit dictam penam et malefactori pena nullatenus remittatur excepto si fecerit ad sui defensionem. ¶ De vulneribus autem factis potestas et capitaneus penam ut dictum est accipere teneantur. ¶ Si vero animo doloso vel forensis qui venerit aliud fecerit maleficium homicidii potestas et capitaneus faciant ei caput detruncari itaque moriatur et hoc locum habeat in hiis qui sunt maiores xiiij annis. Minores autem xiiij annis minime teneantur. ¶ Si vero quis aliquod ex predictis commiserit quando possit solvere dictam penam potestas et capitaneus eum exbanniri facere teneantur de civitate comitatu et districtu Pergami nec eum possint facere rebanniri nec ei parabolam concedere revertendi nisi primo solverit dictam penam. ¶ Sed si finis vel concordia esset facta de aliqua iniuria a patre vel filio et pater et filius ipsam concordiam fecisset vel quicumque alius fecisset finem et concordiam seu pacem demum si contra ipsam venerit potestas et capitaneus teneantur ei auferre duplicem penam. ¶ Excipitur si meretrices vel meretricem Ganea vel ioculatores famulos vel famulastras verberent pro aliqua iniuria quam ei vel eis dixerint verberantes non teneantur sive sanguis exierit sive non dum tamen non fiat percussio cum ferro lapide sive macia et de hoc inspecta qualitate personarum potestas et capitaneus et de famulis et famulastris intelligatur si a dominis vel dominabus suis verberentur vel a filiis seu familiaribus illorum et illarum cum quibus ad faciendum servitia morentur. **Qualiter puniatur dans alapam vel pugnum alicui infanti.**

288 289 Qui alapam alicui in civitate et burgis seu comitatu vel districtu Pergami dederit vel cum pugno infantem cum percusserit potestas et capitaneus illi percutienti x libras denariorum pene nomine auferant pro quolibet. Et insuper compellatur eum ut recipiat alapam sive pugnum in eodem loco ubi dederit. Si sponte receptor noluerit ei remittere et reddere quod noluerit. ¶ Si vero dictum maleficium fuerit in palatio seu comuni potestatis capitanei vel eorum iudicum et notariorum vel aliquorum predictorum potestas et capitaneus malefactori duplicem penam auferant predictam et teneantur predicta omnia potestas et capitaneus observare. **Qualiter puniatur capiens aliquem per capillos iniuriose.** 289 290

Capienti vel capientibus iniuriose aliquem per capillos potestas et capitaneus auferant pene nomine x libras denariorum.

Qualiter puniatur incipiens bataliam in civitate et burgis. 290 291

Incipienti bataliam in civitate et burgis Pergami potestas et capitaneus auferant pene nomine C libras denariorum nisi batalia que generaliter in campo Pergami fieri consuevit.

Qualiter puniantur fures et receptatores. 291 292

Facienti vel committenti furtum. Furti.

In civitate aut burgis aut in toto comitatu et districtu Pergami potestas et capitaneus teneantur punire secundum qualitatem furti itaque bene sit punitus et si latro fuerit inventus ad frangendum domum vel domos et fuerit publicus latro potestas et capitaneus teneantur ei facere truncari manum dexteram. ¶ Cuicumque autem civis aut comitatensis aut districtualis aliquis Pergami fuerit furto inculpatus et non fuerit confessus vel testibus convictus defendat se suo iuramento et si accusatus dixerit quod sit periurus et quantitas furti fuerit xx solidorum et ab inde supra et inculpatus fuerit maior xiiij annis defendat se et suum iuramentum propria pugna et si se et suum iuramentum defendere noluerit habeatur pro confesso. ¶ Illud idem in receptatoribus furis et furtorum intelligatur. Itaque receptatores eadem pena puniri iubemus si scienter furtum receptaverint sive furem. Si vero testibus probatum fuerit furtum esse commissum reus non possit testes reprobare. ¶ Et si aliquis latro fecerit furtum in civitate aut comitatu aut districtu Pergami a x annis citra potestas et capitaneus possint et teneantur eum punire ac si fecisset furtum tempore sui regiminis et eum de civitate et comitatu et districtu Pergami expellant nec eum toto tempore sui regiminis remanere permittant. **Qualiter non puniatur qui interfecerit aliquem qui esset inventus ad frangendum domum vel furandum vel ad cognoscendum uxorem vel aliam consanguineam.** 292 293

Siquis invenerit aliquem ad frangendum domum suam vel ipsam de die vel de nocte ad furandum vel eum cognoscendi uxorem vel filiam vel neptem vel cognatam

44

vel aliquem suum consanguineum cum eo in domo morantem, cum eum offendit vel interfecerit, ad penam minime teneatur.

14 **Qualiter puniatur qui patrem interfecerit aut matrem vel verberaverit, et qualiter maleficia commissa inter consanguineos non puniantur.**

Si maleficia fuerint inter patrem et filium vel filiam vel matrem aut inter fratres carnales, consobrinos vel cognatos vel inter tios et nepotes vel inter coniunctas personas que simul starent et non divise, et unus alterum verberaverit, potestas et capitaneus punire non debeant aliquem eorundem. Sed si quis percusserit aliquem predictorum, scilicet quis expeditus, et eum interfecerit studiose, potestas et capitaneus puniant eum vel eos ut supra de homicidio continetur. Excipimus tamen quod si quis expeditus verberaverit aliquem predictorum et eum ex illa verberatione mori contigerit, puniri non debeat ullo modo. Si vero quis patrem vel matrem interfecerit verberando seu aliter quocumque modo, amputationem et separationem capitis ambarum debeat substinere. Et potestas et capitaneus omnino caput amputari ita quod moriatur facere teneatur. Si autem filius verberaverit patrem vel matrem, potestas et capitaneus teneantur precise talem filium in compedibus in carcere communis ponere et eo posito ad voluntatem patris et matris debeant retinere. Et tamen talis filius ab hereditate patris et matris penitus sit exclusus et eam perdere debeat. Et si filius esset emancipatus, bona omnia que filius possideret in patrem vel matrem debeant devenire et filius penitus ea perdat.

15 **Qualiter puniatur ille cuius turris esset rebellis et ille qui detinet precept.**

Si quis habuerit turrim que esset rebellis vel ex qua aliquis proiceret contra potestatem vel capitaneum vel contra aliquem de eorum familiis vel contra aliquem alium, et ille cuius fuerit turris non fecerit precepta potestatis et capitanei, teneatur potestas illi vel illis cuius fuerit turris vel quorum fuerit turris tollere pene nomine C. lib. den. et tantundem illi qui proiecerit ex eadem. Si autem quis contra potestatem vel capitaneum vel aliquem de familiis eorum detinuerit vel de domo proiecerit postquam esset ei inhibitum vel preceptum quod non proiceret, solvat pro quolibet lapide pene nomine C. lib. den. Et illi vel ille cuius vel quorum fuerit turris vel domus, potestas et capitaneus tantundem accipere teneatur et domum et turrim faciant devastari et lapides ad campum batalie deportari et omnes in muro communi faciant dicti capitanei. Et si dicta domus vel turris esset communis inter aliquos, potestas et capitaneus dictam penam quam ipsi omnes consortes substinuerint vel habuerint ab illo cui talia evenerit integre faciant emendari.

16 **Qualiter puniatur forensis veniens pens. cum aliquem offendendi.**

Si quis forensis venerit pensatum vel iret cum animo offendendi aliquem et ille capi poterit, potestas et capitaneus ei caput faciant detruncari. Et si quis ipsum vel ipsos receptaverit seu dederit ei auxilium vel favorem, pena .CC. lib. den. communi pro fisco solvere teneatur. Capitulis huius statuti penitus adiungentes quod si in statuto predicto maiores pene et banna continentur vel in capitulo huius statuti recipiatur vel si contineatur vel diversitas esset in aliquo capitulo inter statutum predictum et statutum communis, semper ad statutum predictum recurratur et in illo capitulo predicto contentum debeat observari, non obstantibus aliquibus capitulis huius statuti vel forsan aliquo capitulo statuti communis.

17 **Qualiter testes nominentur in libellis maleficiorum personaliter vel talia ...**

Quilibet accusator, promotor sive denuntiator debeat in libello accusationis seu denuntiationis maleficiorum pluribus testes nominare vel cum ipso libello malicie cum eo dare nomina testium, et hoc in maleficiis pluribus tamen intelligatur et non maleficiis, et illorum probatio valeat in duobus maleficiis pluribus qui sint nominati vel dati fuerint et non aliorum. Et si quis reaccusaverit aliquem a quo accusatus vel denuntiatus, debeat ipsum reaccusare vel denuntiare antequam ipse accusator discedat de curia, et aliter non audiatur quis de sua fallia nec quis qui ei partibus et sue fallie accusaret vel denuntiaret vel accusaret. Et si reaccusator probaverit plures percussiones seu vulnera contra illum a quo accusabatur et percussiones seu vulnera non essent in evidentia vel apparentia, non puniatur primus accusator, nec ob hoc possit dicere accusator non esse verum quod probatum est. Quod cum iudex in maleficiis diligenter inquirat et secrete sine parte conscientia per illos devenandi seu contrata in qua maleficium factum esset et in meliori et veriori, ut bene sciatur et ut bene inveniri valeat veritate. Et si in inquisitione cum probatione continerent quod reaccusator fecisset, puniatur primus accusator, et si non continerent, nullatenus puniatur.

18 **Qualiter puniatur ille qui percusserit aliquem in terra percussum, et qualiter non teneatur offendens aliquem inficiendo contra dampnum.**

Cum quis percusserit aliquem inficiendo contra dampnum sive ferro, lapide sive manu sive bacculis, exiverit sibi non ad penam aliquam minime teneatur, declaratione facta per inventionem illi qui dixit eum invenisse in faciendo contra dampnum in suis rebus et bonis quod dampnu-

ut dicit periculi fuisse contra datum. Et ille vero qui dampnum
fecerit si processerit paciente dampnum vel dupplum
eius potestas et capitaneus teneatur ei auferre duplicem penam
quam debet secundum qualitatem maleficii sustinere
Et si autem ille qui percusserit sustinuerit dampnum vel eius
nuntium cum armis vel alio in ictu qui percussus esset
magnis ictus ex illa percussione seu vulnere in aliquo
membro potestas et capitaneus teneatur ei auferre duplicem
penam inspecta tamen a potestate et capitaneo dignitate qua-
litate ac etate personarum in omnibus percussionibus contra dictas
19 Qualiter puniatur aliquis eiciens de tenuta. 298 299
Siquis tenutam mandatum furoris pervenit ut sua au-
ctoritate aliquem eiciat de tenuta et possessione alicuius
rei vel ipsam possessionem alicui auferat laborando seu
laborari faciendo vel fructus percipiendo vel ex ipsa re
aliquid accipiendo sine auctoritate communis Perusii potestas et capitaneus
auferat ei pene nomine C lib. den. quotiens vio-
lentiam commiserit vel fecerit penam autem legis aliter non
sustineat Et insuper eiecto de tenuta et posses-
sione potestas et capitaneus faciat eum restitui et dampnum
ac iniuriam emendari Et non tamen teneatur addere pe-
nam ille qui tenutam abstulerit de rebus suis suo
laboratori Salvo tamen contractu laborerii habito
inter eos 20 Qualiter ad penam non teneatur accipiens
ferrum alicuius marcellum vel bestiam in suo dampno
Siquis invenerit aliquem facientem sibi dampnum in bonis 299 300
suis et ei acceperit ferrum bestiam vel marcellum vel
aliam rem mobilem ad penam nullatenus teneatur de-
clarato iuramento illius qui dixerit sibi dampnum aliquod in-
venisse 21 Qualiter laborator qui negaverit seu
inquietaverit possessionem alicuius rei domino a quo
Siquis laborator seu conductor eam conduxit 300 301
infitiatus fuerit seu inquietaverit possessionem domino a quo
conduxit potestas et capitaneus teneatur ei auferre pene nomine
x lib. den. et ipsum ad restitutionem possessionis et propte-
tatis compescere teneatur Item si quis laborator
negaverit alicui domino proprietatem vel possessionem alicuius
rei quam habuerit ad laborandum puniatur in xxv lib.
den. Et si laborator alicuius rei quam laboraverit
confitebitur illam rem possidere seu laborare pro alio
quam pro domino rei sive primo possessore vel pro eo a quo
laboraverit habuerit sine licentia domini rei vel primi pos-
sessoris suo proprio potestas et capitaneus penam xxv lib.
den. debeat sustinere domino rei vel primo pos-
sessori vel ei qui dederit rem ad laborandum possessionem re-
stitui facere teneatur et facere satisfieri domino rei que
laboraverit dampna et expensas quas et quas habuisset vel
fecisset et suo iuramento monstrabit et illa talis pro-
fessio non preiudicet domino rei que ad proprietatem et po-
ssessionem Et si laborator dictam penam solvere non
poterit ei potestas et capitaneus manum dextram faciat decapi-
tari et eum ad restitutionem possessionis omnino compellat et hoc
locum habeat in presenti preterito et futuro Item si labo-
rator probaverit se possidisse rem quam habuisset ad labo-
randum per aliquod tempus talis probatio non valeat et domino
rei non preiudicet ullo modo 22 Qualiter puniatur
accipiens tenutam sua auctoritate alicuius mictentis 301
Nemo sua auctoritate accipiat tenutam vel possessionem 302
alicuius rei mictentis qui ei dimisisset contra non faciens perdat
xxv lib. den. et insuper cadat a iure suo et tenutam quam
accepit restituere teneatur Et potestas et capitaneus dictam penam
accipere teneatur et hoc locum habeat in rebus mobilibus et
immobilibus seseque moventibus pro tempore presenti preterito et
futuro 23 Qualiter puniatur qui dederit dampnum
in aliqua tenuta data per curiam Perusii 302
Siquis dederit vel dederit dampnum in aliqua tenuta 303
que alicui esset data per curiam Perusii de qua appareret in-
strumentum vel missio in tenutam potestas et capitaneus teneatur facere
emendari dampnum illi vel illis cui vel quibus esset data te-
nuta duplum tamen illi cui satisfactum esset teneatur ex computatione
fructuum in sorte et in expensis dicto tempore bonorum
24 Qualiter puniatur emtentes vel vendentes fal-
Ementi vel vendenti faciet sitate vel tentaliatores den. 304
falsitatem vel fraudulenter tentaliato den. potestas et capitaneus
nomine pene l lib. den. tollere teneatur et communi Perusii bona
sua omnia publicentur et si ille non poterit solvere dictam
penam potestas et capitaneus manum dextram ei faciat decapi-
tari 25 Qualiter puniatur qui dicens alicui volenti
Nulli liceat alicui contradicere volenti edificare in suo 304
edificare in suo sine iusta et rationabili causa contradice- 305
re non potestas et capitaneus l lib. den. nomine pene auferat pro eo
Et si vero alicui fuerit contradictum quod non edificaret et voluit
dare fideiussorem de opere demoliendo si apparuerit eum
iniuste edificasse interim dato fideiussore potestas
et capitaneus et officiales communis Perusii dent ei licentiam edifi-
candi non obstante contradictione denuntiatione facta utrique
parti iure suo et plenius reservato 26 Qualiter potestas
et capitaneus puniat maleficia commissa uno mense 305
Potestas teneatur punire maleficia commissa tempore sui regiminis 306
facta et perpetrata uno mense ante kalendas maii et ipsa
facere emendari et puniri si quamvis mandavit recipere ab
iustitia puniente secundum tenorem statuti si non esset punita

Et emdata ¶ Similit cap tneat punire male
ficia facta ƶ ppetrata uno mse añ kl'ag Jenn supi
mito facta fuit exceſſ. **Qualit actuē de aliq**
27 **malefitio nō grauet ad dand pign ul' pcā**
306 Abacusato d'aliq malefitio pot ƶ **talit' ual'at cogi**
307 capt pign aliq ul' dñi nō auferãt nec dãpn
inferãt sine penã. Sz recoltã possit accipe
n foret sua uoce ul' testibz ūuict' illã si fuit
sua uoce ul' testibz ūuict' tūc possit ei aufe
pign ul' dñi. si aūt pot ƶ cap ḡ fecit soluãt
xxv. lib. dn desuo salaio pene noīe q̄tiens
ḡ fecit ƶ syndic' pot ƶ cap ūdẽpnaē ipos tnãt
coi pus. Saluo alio capl'o q̄ de hac matia tra
ctat ¶ Possit tñ pot ƶ cap eoꝝ uolūtate d'
tinẽ ƶ detinẽi face qlibz qui eet actuat' ul' in
famat' d'aliq malefō in custodia coīs pus usq;
ad sniaz ūdẽpnacōis ul' absolutōis malefitij
sz q̄ pot ƶ cap uidbit expedie **Qualit pi
gnoret illi Int quos batalia appet ƶ
28 qualit decuitate ƶ coītatu d'beãt expe
308 Si aliqua discordia apparet ul' lli.**
batalia int aliqs pot ƶ cap si eos pignare no
luerit habeat potestē eos pignandi ppace ūsuã
da i. L. lib. dñi ƶ pot ƶ cap eos expelle decivi
tate ƶ coītatu ad suã uolūtate. s. illos q̄ face
rēt rixã ƶ hoc statutū locū hēat ptito pteito
p̄senti ƶ futuro ƶ semp sit i pudentia pot ƶ cap
decogẽdo eos ire ext ciuitate ƶ coītatu ƶ de
pignorãdo eos in L. lib. i specta qūtate facul
tate ƶ ūdicōe eoꝝ ita tñ q̄ loco pece accipiēd
possit dari pigneta. s. auri argenti equi pani
ƶ alie res mobles sic̄ ~~arpenti~~ fuint assigte
¶ Pigneta q̄ recipiet pot ƶ cap ƶ mass ad tnã die
post alias kal'as restitue debeãt sine muint
culpã pqua ipa debeãt retine Et si pot ƶ cap
ƶ mass ipa pigneta nō restituint ut dcm est
oñe dãpnũ q̄ inhret ille ul' illi cui ul' quoꝝ
eet pigneta restitue tnãt ƶ xxv lib dñi noīe
pene puite qualit coi pus solue tnãt. pqlbz eoꝝ
desuo syndici coīs pus possit ƶ debeãt ūgre
ƶ eos ūdẽpnaē ƶ eis penã ƶ banū auferãt pcoī
29 **Qualit puniat offēdētes aliquē po' pce
308 ptū ḡ factū. d'nō offendẽndo.**
309 Si pot ƶ cap iponet alic' aliq̄ penã q̄ ille cui
ēet pena iposita aliq̄ nō offendat faciãt ipaz
penã ƶ pceptū scbi ƶ si q̄s cadret inipaz penã
cū ūdẽpnaē tnãt ƶ ūdẽpnatōez exige pcoī
ƶ de hac syndici seu examinatores coīs pus se
itomicte nō possit nec intellige ullo m̃ in
specta sẽp p pot ƶ cap qūtate pꝝ et negotij
ƶ sẽp sit i pudentia eoꝝ de ūdẽpnatōe ƶ quãti
tate ūtenta i ipo pcepto accipiẽda pcoi pud
qūtas offēsōis ƶ delicti uidebit **Qualit pu 30
309 niat malefitia facta d'nocte ƶ pbari possit**
310 Malefitia ppetrata de nocte de hoīcidijs ƶ furti'
pbari possit ppugnã hoīcidiū aū sūi sit in die
siue sit i nocte pbari possit ppugnã ¶ Siuis
ille q̄ acusaret seu diceret hoīcidiū fecisse eet
i potens ad faciẽdū pugnã suis expēsis. pot
ƶ cap faciãt ei fi pugnã expēsis coīs pus in
potente ūdẽ intelligiz q̄ nō hēat bona ualētia
C. lib. Sz si hēt bona ualētia. C. lib. d'bea face
pugnã de suo pprio hoīcidio ƶ nō decaūi coīs
¶ Faciēti aūt ul' si faciēti aliq̄ malefitiū de no
cte duplicẽ penã q̄ si faceet i die pot ƶ capt
tolle tnãt **Qualit reinfaciãtes aliqu 31
310 Iniuria puniat**
311 Quicūq; reīfaciauit alic' iniuria psonale seu hoī
cidiū pqlbz reinfaciatōe q̄ diceret noīe pene
ƶ banni. xxv. lib dñi solue tnãt ƶ si q̄s reīfacia
uit alic' iniuria iã pax facta eet soluat noīe
pene ƶ bani xxv. lib dñi. si ex pace ūstet ūffesio
corã iud' ul' i istrm ul' sc̄ptum facta inlibro coīs
pus q̄ facta e de pace ul' de ūpoītōe pacis. Si
aūt dcam penã solue nō poat pot ƶ cap eū
inde in qūtate faciãt ex banni ƶ si dcm malefitiū
pbatū nō fuit tūc acuat' suo iuramto se ualat
excusare ¶ Dealijs nō i iurijs pot ƶ cap re
i faciãti xl. s dñi. noīe pene tolle tnãt
**Dequibz malefitijs pot ƶ cap nō faciat 32
312 De oībz malefitijs exqbz facta punitōez**
fuit ūcordia i. viij dies post factū acuatōez
pot ƶ cap nō debeãt face punitōez exceptis
hoīcidio. falsitate. pace fracta. de pcussiōe facta
in facie cū fero ita q̄ signū ul' cicatrix i facie
remaneat. d'mbro debilitato robaria strate
ƶ furto ƶ pcussiōe sponsionis deqbz ūcordia si nō
ualeat ullo m̃ pq̄ bannū seu penã poss admi
tte coītas pus. Sz ipaz penã pot ƶ cap exige
tnãt nō obstãte ūcordia iã facta ƶ syndici coīs
pus de pdcis malefitijs acceptis ad penã. l.
lib. dñi. intellige nō debeãt nec audie ¶ Inco

aut q. dr supi de concordia facienda i. viij dies
pos factam accusationes intelligitur qn contumax fuit
accusat q. i. viij. dies dccos coram curia se non opa
ruit defensurus. qn aut contumax non fuit accu
tus intelligitur i. viij dies alicus qn contestate

33 Qualiter pot et cap faciat observari paces et

312 Pot et cap teneat oes paces et concordias
313 concordias factas a tempore nt hoies civitatis et
districtus pro de maleficiis et de maleficio ul
alio quali; Paces et firmas hre et eas facere in
violabiliter observari. Et similiter pot et cap
teneat inquire oes hoies civitatis et districtus pro
qbus sunt discordias ad invicem et dare consilium auxi
lium favorem et augmentum studium et operam efficacem
qualiter ad concordiam reducantur non tamen possit di
scordantes cogere n de ipsorum processit voluntate

34 Qualiter puniatur falsi testes.

314 Si testis falsum testimonium reddet aud pcium
aud ad aliud pro testificio faciendo recepit ul
q tum modo falsum reddidit testimonium et pba
tum fuit pot et cap c. lib. dn noie pene ei to
llere teneatur et si dictam penam solue non potuit manum
et linguam ei faciat amputari ita q de cetero nolo
quat. Ille aut q testem induxit ul pcurau de
derit seu pmisit dictam penam. c. lib. dn. pot et
cap accipe teneatur quam si tollere non potuerit ma
num dexteram ei faciat detruncari et si ichd pdat
ipse quod. Si tamen aliquis testis reprobaret pro pu
gnam et ille q introduxit testem pugnam pdidit
ille testis ad aliquam penam minime teneatur et de eis
depnationibus q fiet sz formam huius statuti sine
capli syndici sescullaturi intromictant et hoc
caplum qlz mense duabus vicibus die sabati pot et
cap banni faciat ut sit oibus manifestum. Ad
iungitur huic caplo q si quis de falso condepnatus fuit
ad testificandum nullatenus admictatur et ei testificantem
debeat non valere. Qualiter puniatur notarii facientes

faciente falsum instrumentum

315 Notarius q faciet falsum fecit instrum aud scripsit. iij.
lib. dn. solue debeat et pot et cap ipsam penam ab
eo exigere teneatur. Sz si notarius eam solue non possit
auferent ei quantum plus poterit usque in c. lib. et
si. c. lib. solue non valebit manum dexteram ei fa
ciat detruncari. Ille aut q falsum si fecerit in
strum ul opoitione falsi istri sciet si fuit mi
les. v. lib. dn. si fuit pedes ccc lib dn solue
teneatur quam penam si solue non poterit pot et cap
auferat ei quantum plus poterit usque in c. lib
dn et si c. lib solue non poterit et poterit eum cape
manum dexteram a brachio ei faciat detruncari. Si
aut aliquis fecit fieri notarium aliquod instrumentum q reperie
retur falsum illud instrum esse falsum sine conscientia
notarii ille q dictum instrum si fecerit pt penam et ultra
penam quam debet solue sue falsitatis seu pro sua
falsitate sz formam statuti debeat et teneatur solue
illam penam q debet pati et solue notarius q faciet
seu studiose falsum fecit instrum. Si aut aliquis ad
huc fuit condepnatus de aliqua falsitate ul testifica
tione falsa ul inductione falsitatis et commisit iterum fal
sitatem in quadruplum condepnetur nec syndici se in
lerat intromictere de pdictis dum tamen hoc caplum in uno
quoque sit in prudentia pot et cap. Qualiter sagit

catores incantatores et bugis puniatur.

316 Nullus audat ul debat
sagittare incantare et bugis q faciendo pot et cap
auferat pro unoquoque qualibet. xx. s. dn. cui banni med
sit comunis et aliam hat accusator et pot et cap unum
bonum hoiem pro qualibet porta eligi facere teneatur se
crete q debeat videre delinquentes q hoc caplum
et habeant med banni et sit secretum. Qualiter puni

atur invitus ad frangendum domum ul cameram.

317 Siquis invictus fuit ad frangendum
domum ul cameram alicuius pot et cap eum suspendi
in furcis facere teneatur ita q penitus moriatur et pba
tum fuit aliquem ire ad frangendum domum suam ul ca
meram possit pot et cap eum eorum arbitrio condepnare

38 Qualiter puniatur conquerentes de aliquo eum faciendi

Siquis sua eam pdere decimum

318 querimoniam posuit de aliquo eum faciendi ei pdere
decimum et non fuit eam prosecutus sz pedem traxit
pdat de suo. x. lib. et decimum et expensas resti
tuat illi de quo fuit conquestus et ei satisfacto cre
datur et tunc intelligatur quis faceret decimum pdere
et pedem retraheret si super eam in qua misit de
cimum non fuit lite contestate i. unum mensem post
missiones decimi n impediret pro feriis liti
contestande ul pro exceptiones ab adversario pposi
tas opetentes. Qualiter puniatur ille q dimisit 39 318

uxorem et retinuit amaxiam et q simul uxorem
et amaxiam retinuit et illa q retinuit amasium
et dimisit virum et q amasium et virum simul retinuit

319 Siquis uxorem dimisit et amasiam retinuerit pot

et camerarius auferat ei pro pena nomine x. lib. den. et amasie auferat C. s. et si amasia solvere non poterit dictam penam, tunc aput carcamel sancti Laurentii usque ad pedem de foris faciat fustigari. Et si quis simul retinuerit uxorem et amasiam, perdat x. lib. den., quos potestas et capitaneus ei auferre teneantur, et amasie auferat C. s. den. Item si aliqua mulier dimiserit virum suum et retinuerit amasium, perdat pene nomine x. lib. den., et amasius perdere debeat C. s. Et si aliqua mulier simul retinuerit virum et amasium, perdat x. lib. den., quos potestas et capitaneus ei auferant pro comuni, et illi amasio C. s., de quibus penis medietas sit comunis et aliam habeat accusator. Et addimus huic capitulo statuendo quod si quis simul retinuerit uxorem et amasiam et aliquis consanguineus retinentis uxorem et amasiam voluerit denuntiare illam amasiam, potestas et capitaneus teneantur eum audire et illam amasiam illius sui consanguinei de civitate et comitatu et districtu Pisano expellere et insuper auferant eidem amasie nomine pene x. lib. den.

Qualiter puniatur qui retinuerit uxorem per aliquod tempus et postea
319 negaverit eam esse suam uxorem et mulier que re-
320 tinuit virum et negaverit postea eum esse suum vi-
rum.

Quicumque retinuerit uxorem per aliquod tempus in domo et postea negaverit illam esse suam uxorem in civitate Pisana, et probatum fuerit matrimonium per testes vel per instrumentum, potestas et capitaneus auferant ei nomine pene L. lib. den., et si dictam penam auferre non poterit, auferant ei quantum plus poterint usque in x. lib. den., et si solvere x. lib. non poterit, eum faciant exbanniri. Item qui duas uxores acceperit nisi a prima per sententiam fuerit absolutus, L. lib. den. comuni Pisano solvere teneatur. Item si qua mulier retinuerit virum suum per aliquod tempus et postea negaverit illum esse suum virum in civitate Pisana et probatum fuerit matrimonium per testes vel per instrumentum, potestas et capitaneus auferant ei pene nomine L. lib. den., et si ei dictam penam auferre non poterint, auferant ei quantum plus poterit usque in x. lib. den., et si solvere non poterit x. lib. den., eam faciant exbanniri. Item mulier que duos viros receperit nisi a primo per sententiam fuerit absoluta, L. lib. den. comuni Pisano solvere teneatur.

320 Qualiter puniatur condempnatus deponens querimoniam ad aliam curiam quam ad curiam Pisanam.

321 Condempnatus vel in futurum condempnandus pro aliquo maleficio quod fecerit, si deposuerit querimoniam ad aliam curiam quam ad curiam Pisanam vel alius pro eo, D. lib. den. pene nomine comuni Pisano solvere teneatur, et si solvere non poterit dictam penam, omnia bona que habuerit comuni Pisano publicentur, et insuper ponatur in perpetuo banno, de quo exire non valeat nisi soluta dicta pena; et si quis ei dederit auxilium, consilium vel favorem quod ille vadat ad aliam curiam quam ad curiam Pisanam, eandem penam debeat substinere. Et si potestas et capitaneus eum vel eos non condempnaverit, dictam penam de eorum salario comuni Pisano solvere teneantur.

Qualiter puniatur offendens aliquem post condempnationem de eo factam. 321

322 Si quis fuit vel fuerit condempnatus secundum formam statuti comunis Pisani vel secundum formam specialis vel generalis consilii pro aliquo maleficio, si offenderit vel offendi fecerit aliquem civem Pisanum vel comitatensem vel districtualem, aut potestatem vel capitaneum vel aliquem de eorum familiis, omnia sua bona comuni Pisano publicentur, et hec tria capitula locum habeant in tempore presenti preterito et futuro, et de hiis sindici comunis Pisani se nullatenus intromittant.

Qualiter mensura canne Pisane observetur et libra lucchese et de adiustatione eorum. 322

323 Dicimus et ordinamus quod consules artium et rectores artium teneantur observare et facere observari a sotiis eorum bona fide sine fraude mensuram canne Pisane et libram lucchesem in bono statu, et bis vel ter in anno omnes cannas et libras teneantur et debeant adiustare. Et addimus quod mercatores habere debeant unum marcum lucchesem et capsores alium, et potestas et capitaneus unum habeant pro comuni penes se vel illos per quos omnibus teneantur et alii marci adiustentur et sic esse debeant iusta iusticia sicut illi qui domini sunt. S. Item consules mercatorum teneantur adiustare cannas et libras et pondera omnibus artificibus quibus necesse erunt, et omnes libre pense debeant esse de ferro vel bronzo vel metallo et non de alio. Et si consules mercatorum et artium fuerint negligentes ad predicta facienda, solvant quilibet eorum x. s. den. pene nomine; et si invenitur aliquis habere cannam Pisanam vel libram lucchesem non iustam, consules teneantur ei auferre nomine banni C. s. den. pro vice qualibet et plus secundum quod videbitur esse delictum, et hoc postquam adiustate fuerint cannas et libras, salvo si invenerit vel probaverit se ~~que tenuerit~~ de aliqua canna vel libra quod illud observet in omnibus personis et rebus omnibus que vendiderit ad pondus. Salvis ordinamentis factis que in isto anno presenti currunt.

44

323 **Qualiter puniatur qui derobavit aliquem in quocumque loco**

324 Quicumque derobaverit aliquem in quocumque loco vel fuerit depredatus in foro vel platea communis Perusii vel in stratis publicis vel in aliis viis vel alibi in quocumque loco sine delicto ad arbitrium et voluntatem potestatis et capitanei puniatur postquam liquido fuerit eis. Et potestas et capitaneus teneantur plateam fori vias et stratas in securitate tenere et si non fecerint solvantur et solvere teneantur de eorum salario xxv. lib. den. Et etiam seu massarii vel de eorum salariis pro qualibet ipsarum penam debeant retinere. Additum est quod platea et forum communis Perusii omni exceptione remota pro via publica reputetur vel computetur. **Qualiter puniatur qui mutavit contra formam.**

325 Quicumque mutaverit contra formam aliquem contractum sive instrumentum testificationis seu ultime voluntatis sive sententiam condempnationis vel testificationes vel aliquam ultimam voluntatem penam homicidii debeat in omnibus et per omnia sustinere. **Qualiter puniatur castrum vel villa ubi factum fuit homicidium si non ceperit homicidam.**

326 Si aliquis fuerit occisus in aliquo castro vel villa comitatus et districtus Perusii homines illius castri vel ville ubi factum fuit maleficium homicidii seu homicidium teneantur capere homicidam vel homicidas et ducere et dare potestati et capitaneo vel eorum iudicibus. Qui si non fecerint et castrum seu villa fuerit C focularium vel maioris numeri communi Perusii C lib. den. solvere teneantur. Si vero fuerit minoris numeri C focularium communi Perusii L lib. den. solvere teneantur. Si autem in pertinentiis alicuius castri vel ville dictum maleficium fuerit perpetratum homines ipsius castri vel ville postquam senserint currere teneantur et dare operam studium et favorem ad capiendum homicidam vel homicidas. Qui si non fecerint et castrum vel villa habuerit a C focularibus supra potestas et capitaneus auferat ei C lib. den. nomine pene. Si vero habuerit C focularia et abinde infra L lib. den. solvere teneantur. Et homines castri vel ville teneantur predictum maleficium potestati et capitaneo denuntiare ad quartum vel infra quartum diem postquam maleficium fuerit commissum. Et si non assignaverint vel denuntiaverint potestas et capitaneus auferant hominibus illius castri nomine pene L lib. den. et hominibus ville xxv. lib. den. inspecta tamen semper locorum et personarum qualitate in omnibus supradictis et potestas et capitaneus predicta dum faciant et predicti ibi ~~in terminis datis~~ communi ut predicta melius fieri possit. Et si predicti homines castrorum seu villarum ipsos malefactores capere non poterint nec eos fraudulenter dimiserint ad penam statutam minime teneantur. Et de forensibus factis in locis predictis potestas et capitaneus possint bannum tollere pro quolibet castro vel ville ad eorum arbitrium, dum tamen non excedant penam superius nominatam. Et si aliquod maleficium factum fuerit in civitate seu districtu Perusii teneantur homines vicinantie vel contrate vel parochie seu castri vel ville currere ad rumorem et dare operam bona fide ad inveniendum offensos et capiendum malefactores. Qui si non fecerint potestas et capitaneus eos ad arbitrium eorum punire teneantur. Et si malefactores capi non poterint predictos homines dum tamen fraudem non commiserint ad penam statutam nullatenus teneantur. **Qualiter puniatur qui aliter dixerit iniuriam coram potestate vel capitaneo vel iudice.** 47 326

327 Si quis dixerit aliter iniuriam coram potestate vel capitaneo vel eorum iudicibus vel coram aliis iudicibus communis Perusii que esset iniuriosus vel iniuriaret eum offendere C sol. nomine pene potestas et capitaneus ei teneantur auferre a potestate et capitaneo et iudice. Coram quorum quibus talia diceret et sibi faciat et potestas et capitaneus de ipsis condempnationes faciant cum aliis condempnationibus quas pro faciet et illi scripture stare debeant. Item quod alie probationes nullatenus admittantur et semper sit in providentia potestatis et capitanei inspecta qualitate personarum et etiam dignitate. **Qualiter terrenum communis existens in pertinentiis alicuius castri vel ville debeat laborari et de parte fructuum reddenda et de pena non laborantium et de pena contradicentis alicui qui terrenum communis non laboret.** 327 328

Si commune Perusii habuerit aliquod terrenum in pertinentiis alicuius castri vel ville comitatus Perusii quod consueverit laborari homines ipsius castri vel ville ipsum laborare teneantur pro communi Perusii seu pro illis qui ipsum habent a communi et debeant reddere partem quam de ipso terreno reddi consuevit vel quem reddit de alio terreno posito propinquius iuxta ipsum. Et si homines dicti castri vel ville illud terrenum communis non laboraverint si a communi Perusii vel expense potestatis seu capitanei vel ab alio seu aliis qui ipsum terrenum habent pro communi de laborando ipsum terrenum fuerint requisiti sindicho parte fructuum communi Perusii vel illis qui ipsum terrenum habent a communi reddere teneantur sicut ipsum terrenum laboratum fuisset. Et si quis alicui laboranti communi vel aliis contradixerit vel quocumque modo dixerit quod ipsum

terrenum comunis non laboraverit pena simili puniatur et nichilominus potestas et capitaneus ipsum terrenum teneatur facere laborari. Item si aliquis castrum vel villa alicui laboratori qui diceret ut ipsum terrenum comunis seu de ipso non laboret vel si statutum aliquod inde fecerit inter se vel ordinamentum de non laborando castrum .L. libras villa .XXV. libras denariorum comuni perusii solvere teneatur et nichilominus dampna et expensas et interesse comuni perusii seu illi qui dictum terrenum habere accideret satisfacere teneatur ad extimationem duorum bonorum hominum deficiendo extimatores bona fide ab eis presto de vicinio alterius castri vel ville que vel que staret propinquior dicto terreno. Si autem terrenum comunis fuerit in pertinentiis alicuius castri vel ville alicuius domini vel dominorum et dominus alicuius castri vel ville ausus fuerit contradicere alicui laboratori vel alicui persone quod non laboraret terrenum predictum pena predicta puniatur et dampna et expensas reficere teneatur modo et ordine supradicto.

328
329 Qualiter terre vel vinee existentes in pertinentiis alicuius castri vel ville debeant laborari et pars reddenda.

Si quis habuerit terrenum vel vineam in pertinentiis alicuius castri vel ville alicuius domini vel dominorum aut alicuius castri vel ville comitatus vel districtus perusii quod terram seu vineam consueverunt laborari per homines illius castri vel ville in cuius pertinentiis existit homines ipsius castri vel ville debeant et teneantur dictam terram seu vineam bene et congruo tempore laborare colere manutenere et in illa fraudem seu culpam non committere in laborando et reddere domino rei partem fructuum ipsius terre et vinee que accensa reddi consueverunt vel que reddit de aliis terris seu vineis similibus circa ipsam terram vel vineam. Et homines castri vel ville si predicta non fecerint teneantur satisfacere domino rei dampna et interesse ad extimationem duorum hominum de civitate perusii quos potestas et capitaneus eliget et nichilominus extimationem fructuum ipsarum terrarum et vinearum que non laboraverit domino rei solvere debeant ad dictum hominum predictorum. Si autem homines castri vel ville ipsam terram vel vineam laborare recusaverint seu neglexerint vel fraudem in laborando commiserint dominus illius terre vel vinee protestari debeat hominibus qui propinquiores habitarent iuxta rem ipsam quod ipsam terram vel vineam debeant laborare. Et si non fecerint potestas et capitaneus teneatur hominibus dicti castri in cuius pertinentiis dicta terra vel vinea existit .L. libras denariorum auferre nomine pene et si fuerit villa hominibus ipsius ville .XXV. libras denariorum nomine pene tollere teneatur et nichilominus castrum vel villa dampna et interesse domino rei reficere teneatur et potestas et capitaneus ei reficere facere teneatur ad petitionem illius cuius fuerit terra vel vinea et ipsos homines castri vel ville teneatur cogere ad laborandum ipsam terram vel vineam et ad reddendum partem fructuum et ad faciendum et observandum omnia et singula supradicta. Si autem dominus castri vel ville preceperit vel inhibuerit singulis hominibus vel aliis hominibus dicti castri vel ville ut non laborent ipsam terram teneatur solvere nomine pene comuni perusii .L. libras denariorum. Et si vero famulus vel familiaris inhibuerit eandem penam solvere teneatur et dominus talem famulum non debeat postea retinere. Et si retinuerit subiaceat pene supradicte. Et illi cuius fuerit dicta terra vel vinea non possit probare de prohibitione vel precepto facto quod homines illius castri vel ville non laborant ipsam terram vel vineam pro timore domini castri ~~prefatos~~ sufficiat probatio publice fame. Et de hiis illius duobus capitulis contineret potestas et capitaneus ex eorum officio inquirere teneantur et veritate inventa condempnare debeant delinquentes.

329
330 Qualiter terrigene hominum alterius districtus non laborent in nostro districtu existentes.

Si aliquis de civitate et districtu perusii habet terras vel vineas in alio districtu seu iurisdictione alterius civitatis seu homines illius districtus seu iurisdictionis civitatis dicte terras vel vineas prohibuerint ipsam terram vel vineam laborari potestas et capitaneus teneatur prohibere hominibus castrorum et villarum districtus perusii undique de illo castro seu iurisdictione predicte civitatis seu homines civitatis prohibitum laborari ut habeat terras vel vineas et quod ipsas nequaquam debeant laborare et hoc potestas et capitaneus teneatur facere si fuerit postulatum.

330
331 Qualiter nullus laborator laborare debeat in alieno districtu

Nullus laborator perusine civitatis vel eius districtus in alieno districtu audeat laborare nisi rem suam propriam laboraret. Contra facienti potestas auferat nomine pene .X. libras denariorum.

331
332 Qualiter cogantur homines alterius iurisdictionis habentes in nostro districtu possessiones ad solvendum collectas et datas

Statuimus et ordinamus quod si aliqui cives vel comitatenses qui habent possessiones in alterius iurisdictione seu districtu compellerentur ad datas vel collectas solvendas seu ad alias factiones faciendas in illa civitate seu terra in cuius districtu seu iurisdictione essent dicte possessiones quod potestas et capitaneus teneatur compellere homines illius civitatis vel terre

qui hinc possessiones in districtu pusi ad solvendum da
tias vel collectas et ad faciendum alias factiones teneantur
et pusi et que illam penam quam solverint illi de aliena di
strictu seu iurisdictione que hinc possessiones in districtu pu
deret et solvat civibus et comitatensibus pusi ubi tallam
quantitatem in qua cogerent cives seu comitatenses
pusi dare seu solvere occasione possessionum quas habent
maleficiis iurisdictione tenuo vel districtu **Qualiter**

332 **Nullus audeat recipere aliquod regimen sine licentia consilii**

333 Quicumque fuerit electus ad regimen alicuius terre, inpotestatem
vel capitaneum non audeat ipsum recipere nec recipiat sine
licentia maioris consilii civitatis; contra faciens potestas et
capitaneus auferat pene nomine C. lib. den. quam si solvere
non poterit ponatur in banno de quo exire non po
ssit nisi solvit dictam penam. ¶ Sed nomine cuius
pusi vivit qui in aliqua potestaria vel capitania
vel pro aliquo alio regimine alicuius civitatis vel terre
faciendo et ibi aliquid fecerit falsitatem ipse vel iudex
vel notarius quem vel quos secum duceret vel duxerit
potestas et capitaneus auferat ei que falsitatem commisit penam
nomine C. lib. den. si fuerit eis clarum ¶ Et si faceret
vel fecerint aliquod debitum per se vel alium potestas et cap
cogant eum ad satisfaciendum illud tali creditori
tori si querimonia fuerit inde porrecta coram eis.
¶ Sed nomine debitor non haberet unde solvat bona eius
debeat devastari vel eum exbanniri faciat sicut de
ipsi creditoris processit voluntate ¶ Item potestas
et cap teneatur recipere ab illis qui vadunt in potestariam
vel capitaniam vel aliquod aliud regimen alicuius terre
tres bonos et idoneos fideiussores pro debitis
et male ablatis factis et faciendis ablatis seu
faciendis et auferendis si facerent pro suo officio le
galiter perficietur ¶ Item volumus et iubemus quod quilibet
cum vivit in aliquo dominationem potestatis et potestas de
beat exemplum huius capituli et ipsum legi faciat in
publica concione **Qualiter terris petentibus de**
tur signorie

334 Siquis venerit vel miserit ad civitatem pusi pro ali
qua signoria potestas et cap. faciant maius consi
lium civitatis congregari si danda erit vel non et sicut
ipsum consilium decreverit ita debeat observari Ex
cipimus comitatus et terras districtus pusi qui si pe
tierint dari debeat ad sortes brevium in consilio
et non aliter ullo modo **Qualiter puniatur non da**
tes auxilium bailitoribus ad capiendum exban
335 Cum bailitores communis pusi vellent capere seu **tos**
ibi ad capiendum aliquem exbannitum seu aliquos
exbannitos pro maleficio vel crimine prout est
homicidium robaria strate furtum falsitas et similia
quibus existentibus ibi teneantur eis dare auxilium et
consilium ad capiendum malefactores predictos contra non
facienti potestas et cap auferat ei penam nomine x lib.
den. cui bannum inde sit communis et aliam habeat accusator
quam inde accusatori potestas et cap dari facere teneatur

Qualiter famuli vel famuli rumpentes pactum dominis
suis et retinentes eos sine voluntate dominorum 336
Statuimus quod si famuli **puniatur**
vel famulus seu scutifer alicuius rumpit pactum
domino cum quo steterit vel eum dimiserit sua volun
tate quam ei famulat toto tempore quo ei famulare promisit
xl s. den. nomine pene communi pusi solvere teneatur et pa
ctum famulatus et pretium domino debeat reduplicare
nisi pro domino steterit et potestas et cap predicta si facere teneatur
et observari ¶ Et quod dictum est in famulis idem
in famulabus statuimus observari.
¶ Siquis autem sciens retinuit
vel receperit famulum scutiferum vel fa
mulum vel famulam alicuius sine voluntate primi
domini donec expleverit pactum famulatum primi
sui ipsi primo domino xx s. den. nomine pene communi
pusi solvere teneatur et eum vel eam non debeat retinere
Qualiter puniatur famulus alicuius si offenderit
aliquem et de punitione domini. 337
Ad evitanda scandala que inter quique hanc ma
teriam retinendi pacificos famulos statuimus
quod quando homo scutifer vel famulus alicuius offendi
derit aliquem vel iniuriam aliquam fecerit alicui de
civitate vel comitatu vel districtu pusi de mandato
domini sui seu voluntate eius potestas et cap teneatur domino
malefactoris illi accipere duplicem penam quam
esset illa que deberet exigi secundum formam statuti vel
ordinamenti ex illo maleficio et de eo malefac
tori truncari faciat manum dextram. ¶ Sed nomine ille
qui fuerit lesus non poterit aliter probare maleficium
esse factum mandato domini potestas et capitaneus teneatur ta
lem delinquentem seu in tormenti ponere in tormentis
semel et plures ita quod veritas rei inveniatur Et si
malefactor dixerit maleficium confitebitur et mandato
devolutum domini adeo mandato perpetrasse talis
malefactor et dominus qui mandaverit et voluerit ma
leficium esse commissum puniatur secundum modum et formam
predictam ¶ Sed nomine talis malefactor aufugerit

Ita q͂ capi nõ possit ⁊ offensus uoluerit hr̃e
dn̄m suspectũ qͥ fecisse eo q͂ ipse huic cũ
dn̄o litem inimicã ul̄ querimoniã aliquã ul̄ i
nimicitiã ul̄ mine īteruenerit int̄ eos t̄nc
ipa fuga ꝯ dn̄m p̄sumat̄ tale maleficiũ qͥ
fecisse ⁊ t̄nc induplã quãtitate om̄mod puͣ
niat̄ ut dc̄m ẽ ¶ Suid lege habit ipm̄ ee
p̄uicẽe sciscitari ul̄ hoĩes si duo testes dixe
rĩt ipm̄ ee sciscifer ul̄ p̄uicẽe ul̄ hoĩes tal̄ p̄
bato sufficiat ⁊ plus ab ipis testibꝫ dc̄ti sa
crĩc nõ querat̄ ⁊ hoc amplĩ pot̄ ⁊ cap legi fa
ciat̄ maiẽga Q̄ualit̄ puniat̄ manifesta
tores credẽtias eius ipositas . apot̄ ul̄ cap
338 Manifestãti ul̄ dicẽti credẽtias aliqᵃs ꝯ ipoita
p̄ eos apot̄ ul̄ cap ul̄ iud ul̄ not̄ cons̄ pot̄
⁊ cap auferãt ei si fuit miles . l . lib̄ dn̄ . si
uõ fuit pedes . xxv . lib̄ . dn̄ . p̄ eoĩ ⁊ pot̄ ⁊ cap
teñat̄ iquisitões face ꝯ illos q̄ credentias i
poitas p̄palaret Q̄ualit̄ deũ maledi
centes ⁊ beatã uirginẽ mariã ⁊ alios
339 Blassemãti deo seu maledicẽti Scõs puniat̄
⁊ beate m̄ uirgini ul̄ scīs et q̄liꝫ modo pot̄
et cap tñat̄ auferre . xxv . lib̄ . d . q̄r med̄ sit
coĩs ⁊ aliã hat̄ accusator ⁊ si blassemãs seu ma
ledicẽs dc̄ãm penã solue ñ ualebit pot̄ ⁊ cap
eũ ul̄ eos p̄ ciuitatẽ ⁊ burgos faciãt fustigari
ul̄ ad catenã ligari ⁊ ad eas eos ãbiceo faciãt
ꝯmorari Et si q̄s deinp̄tat̄ fuit eius p̄ aliq̄
blassemasse ul̄ maledixisse pot̄ ⁊ cap ꝯ de
nũciatĩ iq̄sitõe face tñat̄ rem̄edo q̄si
toes secreti ⁊ puniẽ remaneat̄ tãbito pot̄
⁊ cap de iq̄sitõibꝫ ⁊ accusatõibꝫ credat̄ dicto
uni testis ydonei si plures hr̃i nõ pot̄
Et de hoc pot̄ ⁊ cap eoꝝ offo iq̄sitões
face tñat̄ oĩ mẽse ⁊ ꝯdẽpnatões face si aliq̄
culpabilẽ inueñit ⁊ de eõ dẽpnatõibꝫ fac̄s
⁊ faciendis dc̄ã de causa syndic̄ nõ possit
se intromitẽe ullo m̄ Q̄ualit̄ puniat̄ ⁊ eiciã
ãt mulieres q̄ ꝯcubũt cũ aliq̄ lepso .
340 Mulierẽ Jacẽtẽ cũ aliquo
lepso p̄t q̄uã cũ suo marito pot̄ ⁊ cap po
q̄uã scieñit p̄ totã ciuitatẽ ⁊ burgos fa
ciãt fustigari ⁊ signari de facie de eiciãt
Et insup eã ꝯpellãt d̄ ciuitate ⁊ comitatu
p̄us expelli ⁊ nõ p̄mictãt eã toto t̄p̄e
eoꝝ regiis remanẽe .

Q̄ualit̄ puniat̄ Ganea stãs p̄pe locã Religiosa
341 Nulla Ganea audeat̄ stare p̄pe loca reli
giosa ĩ de pena xl ſ . dn̄ . q̄ penã ꝯ facia
cum pot̄ ⁊ capt tñat̄ exigere p̄ eoĩ
Q̄ualit̄ puniat̄ p̄icientes ĩ domũ alieñ
342 Siquis p̄iecerit de noctẽ de noctẽ .
in domũ alieñ de ciuitate ul̄ burgis pot̄
⁊ capt tñeãt̄ ei auferre p̄ eõ noĩe . x . lib̄ . d .
et p̄ quolibꝫ lapide . xx . ſ dn̄ ⁊ si dc̄ãm penã
solue nõ poĩt manũ dextrã ei faciãt de
truncari ⁊ patiẽt dãpnũ induplũ eundem fa
cere tñat̄ Q̄ualit̄ puniat̄ p̄icientes ĩ do
mũ macellatoꝝ ⁊ piscarioloꝝ ⁊ destrue
tes bancas eoꝝ ⁊ facientes turpitudinẽ
ĩ macello ⁊ piscaria
343 Quicũꝫ nocturno t̄p̄e p̄iecerit in domũ mac
ellatoꝝ ul̄ piscarioloꝝ soluat eoĩ p̄ eõ noĩe
x . lib̄ . dn̄ cui bãni medietas sit coĩs ⁊ aliã
hat̄ accusator Excipim̄ tñ diebꝫ doĩnicas et
alijs q̄n batalia fiat in cãpo ul̄ in mercato q̄ tẽ
aliqᵃs nullatenũ tñat̄ ñ p̄iecerit q̄s studio
se ul̄ ꝯ fraudulẽte ¶ Jtẽ siq̄s abstulerit
aliquã bancã seu bancũ deuastauerit seu
incideñt alieñ macellatoris piscarioli ul̄ alie
ni mercatoris seu campsoris ĩ foro mercato seu
uijs publicis ul̄ uicinalibꝫ ul̄ ante domũ
alieñ existẽte cuicũꝫ sit ul̄ fuit penã
x . lib̄ dn̄ . eoĩ p̄us solue tñat̄ ¶ Jtẽ qui
cũꝫ fecerit aliquã turpitudinẽ ul̄ imũditiã
p̄iecerit ĩ macello ul̄ ĩ piscaria ul̄ ĩ bancas p̄
dc̄ta . C . ſ . noĩe p̄ eõ eoĩ p̄us solue tñat̄
¶ Jtẽ pot̄ ⁊ capt tñat̄ ⁊ debeãt p̄ ipse facere
mactonari uiam sup̄ muro cameras a do
mo filioꝝ Grudois oddois usque ad eccl̄iã
scī andree de p̄ õia solis expensis hominũ
hñtiũ domos p̄ eorũ uiã map . ut ꝯsuetũ
ẽ actenũ ¶ Ad dictũ ẽ q̄ ꝯcordet cũ senatu
p̄pli Q̄ualit̄ macellatores nõ accipiãt
camerã Juxta uiã q̄ ẽ p̄pe murũ capi batalie
344 Nullus macellator d̄beat accipe aliq̄ cameriã
iux uiã que ẽ p̄pe murũ capi batalie ab
eccl̄ia scī donati usq̄ ad eccl̄iã scī andree
ĩ qua camera ĩ q̄ua cameram occidat̄ seu sca
net aliquã bestiã Et si q̄s ĩ aliquã came
ra existẽte dõce [illegible] seu scana
uit aliquã bestiã x lib̄ dn̄ eoĩ p̄us noĩe

pene puniatur qualiter solvere teneatur. **Qualiter puniatur invenies in tractatu communis Perusii et Romane Ecclesie et loquens cum inimicis eorum et cum**

345 Siquis de civitate aut districtu civitatis Rome Perusii inventus fuerit in tractatu vel in aliquo tractatu contra Ecclesiam romanam civitatem Romane vel communis Perusii vel loqueretur cum aliquo vel aliquibus inimicis romane Ecclesie vel communitatis Rome vel communis et comitatus Perusii vel qui fecerit aliquam proditionem alicuius castri artis vel fortilicie comitatus et districtus Perusii potestas et capitaneus teneantur illum vel illos punire ipso eorum arbitrio et bona illius vel illorum teneantur facere devastari qui ipse proditor vel alius pro eo haberet et teneret et de quibus publica fama esset quod esset sua non obstante aliqua emancipatione datione instrumento dotis vel aliquo debito. Et hoc capitulum non possit remitti per consilium vel arengam quod dictum capitulum remitteret teneatur communi Perusii solvere pene nomine C libras denariorum et potestas et capitaneus predicta omnia facere teneantur et debeant facere observari et si observari non fecerint de suo salario C libras denariorum nomine pene communi Perusii solvere teneantur. **Qualiter puniatur castrum vel villa faciens ordinamentum vel aliud contra vel faciens prohibitionem de grascia communi Perusii non portanda**

346 Dicimus et ordinamus quod si castrum vel villa de comitatu Perusii vel districtu faceret vel ordinaret cum scriptura vel sine scriptura tacite vel expresse aliquod ordinamentum vel presumeret aliquem comitatinum vel exbannire pro aliquo debito vel alio dicto aliquo quod non veniret cum grascia vel blado vel mercato ad civitatem Perusii vel compellent aliquem quod non veniret ad civitatem Perusii ad ponendum omnes questiones quas voluit de quocumque. Gravamine aliquo imponeret aliquo castro vel ville vel si ordinaret quod castrum vel ville vel rectores ipsorum cognosceret vel intelligeret de aliqua questione a X solidis supra vel si faceret aliquod ... incendiis ignis vel aque vel ... maleficiorum vel laborerii ... potestas et capitaneus teneantur tali castro vel ville auferre pene nomine et banni ... libras denariorum et consuli vel rectori ipsius castri vel ville C libras denariorum si questionem ... fuerit ... coram eis. Si autem predicta non possit ... teneantur ... potestas et capitaneus ... et debeant quatuor vel sex homines ... loci ... ... fuerit ...

predictis pro eorum confessione dictam penam teneantur auferre exceptis hominibus castri Plebis et castri Montonis qui ad hoc capitulum non cogantur nisi ad illud tantum de grascia blado et mercato veniendo ad civitatem Perusii. Item nulla universitas castri vel ville possit facere aliquam conspirationem vel contractum aliquem cum scriptis vel sine scriptis de bannis et expensis communiter faciendis preterea vel quod aliqua universitas vel aliqua specialis persona de ipsa universitate haberet cum aliquo cive Perusii sub pena que supra continetur. Et si generaliter compromissum factum fuerit per homines alicuius terre in aliquem vel aliquos de civibus quibus intelligatur factum esse in fraudem communis Perusii et non valeat ullo modo.

Qualiter magistri lapidum et tegularii eorum artem exerceant 346

Statutum et ordinatum est quod homines et universitates 347 artis tegularum et magistrorum teneantur et debeant facere eorum artem bene et legaliter ad formam et ad secundam quam consueti sunt facere usque modo et rectores ipsius artis teneantur et debeant adinvenire et cognoscere ipsas secundas prout eis videbitur. Ita quod in bono statu consuevit ab hominibus dicte artis sic invenitur artium secundum olim per consules et rectores populi continetur non obstante aliquo capitulo constituto cum populi quod communis cum presentibus capitulum derogetur. **Quod potestas vel rector alicuius terre eligi non valeat nisi secundum breviarium et de pena contra facientium.** 347

348 Nemo possit eligere potestatem vel rectorem alicuius communitatis que ipsi communis Perusii postularet set electionarii quibus sors brevium venerit ipsum eligere teneantur bonum et ydoneum sine fraude contra facienti potestas et capitaneus auferant pene nomine C libras denariorum. Et si ... facientes solvere non possent dictam penam auferant ei quantum plus poterunt et in ... C libras denariorum eum vel eos faciant exbanniri. Et si potestas et capitaneus dictam penam accipere neglexerint C libras denariorum de eorum salario communi Perusii solvere teneantur et eandem penam substineat arengator. Et hoc capitulum sit precisum et ... communis Perusii de predictis se ... Et si aliquis ... alicuius potestatis vel alicuius alterius officialis ... ... potestas et capitaneus teneantur ei auferre nomine pene L libras denariorum et electio quam fecit nullius sit valoris et si potestas et capitaneus dictam penam

auferre neglexerint quilibet eorum C libras denariorum comunis pro nomine pene solvere teneatur.

348 **Qualiter puniatur qui dimissa via vadit per terras alterius et qui cavavit grippum alterius**

349 Nemini liceat exire de via publica vel vicinali et ire per vineas seu per pratum vel vineam vel ortum vel arbustum alterius. Contra facientem potestas et capitaneus vel eorum iudex teneatur auferre pene nomine pro vice qualibet XL solidos. Inspecta tamen per potestatem et capitaneum conditione temporis et loci et qualitate facti. Et si aliquis diceret se habere ius eundi per illam viam seu terram propriam alicuius alius ex eo quod acquisierit iure vel ratione illud dictum non valeat nec admittatur nisi hostenderit per publicum instrumentum manu publici notarii factum se habere illud ius per ipsam viam vel terram propriam eundi, scilicet sicut fit ius habere. Si quis autem cavaverit vel cavari fecerit aliquem grippum terre qui prestet impedimentum vie potestas et capitaneus teneantur cogere eum ut ipsum suis expensis reficiat. Et si nemo de terra pro pluribus vicibus conquerere possit, set possit conqueri de universis contra ipsum quam vice conquerens unum faciat iuramentum et non credatur aliter per uno iuramento nisi pro una vice. Sed si aliquis conqueri voluerit de illo de quo primo querimoniam posuit vel de alio qui post primam querimoniam grippum cavavit seu cavari fecit possit conqueri et audiatur, salvo quod si ille de quo posita fuit querela voluerit se defendere per iuramentum sit ei licitum hoc facere et inde nullum dampnum debeat substinere. Si vero se defendere noluerit credatur sacramento actoris quod teneri potestas et capitaneus.

Qualiter puniatur qui de suo iure terre alterius ad se traxerit seu cadere fecerit sive elevaverit

350 Quicumque de sua vinea seu terra ad vineam vel terram alterius que esset subtus terram illam seu vineam proiecerit seu proici fecerit miserit seu mitti fecerit seu cadere fecerit teneatur illud tollere et removere ad VIII dies post preceptum sibi factum a iudice et si non elevaverit seu removerit penam C solidorum debeat substinere et nichilominus tollere et removere teneatur. Cuius banni medietas sit comunis et alia habeat accusator. **Qualiter puniatur laborator metens vel triturans vel vindemians inrequisito domino**

351 Si colonus vel laborator alicuius rei meteret seu traheret vel bladum ad aream conduceret vel vineam vindemiaret inrequisito domino rei potestas et capitaneus teneatur ei auferre nomine pene et banni pro vice qualibet XL solidos denariorum. **Qualiter puniatur qui vocaverit aliquem ad aliam curiam quam ad curiam Parisii**

352 Nemo de civitate et comitatu Parisii audeat vocare aliquem civem vel comitatensem Parisii ad aliam curiam quam ad curiam Parisii pro aliqua causa mota vel movenda nec audeat dare vel concedere ius alicui qui ad hoc vocaverit. Contra facientem potestas et capitaneus auferant pene nomine L libras denariorum et nichilominus dampna et expensas que fecerit vocatus ad aliam curiam vocanti restituere compellatur. Et si dictam solvere non poterit auferatur ei quantum plus poterit et insuper ipsum vel eorum iudex de ipsius facto faciant forbannum. Et insuper cogant eum amplius non procedere ad aliam curiam quam penam si potestas et capitaneus auferre neglexerint de suo eandem penam solvere teneantur. Et si aliquis clericus traxerit aliquem civem vel comitatensem Parisii ad aliam curiam quam ad curiam Parisii potestas et capitaneus non debeant ei ius facere nec ipsum intelligere de quibus quasi moveri intendiret contra res et bona que ipse vel ecclesia habet seu possideret in civitate seu comitatu seu eius districtu nec alia quilibet. Et si ad instanciam eius abstulerit de rebus suis et bonis ad restitutionem ipsarum nullatenus teneatur. Nec etiam dictus clericus audiatur in agendo et respondendo vel substinendo sub curia Parisii. Item si aliquis in potestate ad solvendum dictam penam vocaret dictum civem aliquem vel comitatensem Parisii ad aliam curiam et aliquis civis vel comitatensis Parisii daret ei auxilium vel favorem super dictam penam L librarum debeat substinere. Item non qui faciunt scripturas citatorias quando aliquis citaret ad aliam curiam solvere debeant dictam penam non tamen teneatur notarius scribere citatorias quando clericus vocaret aliquem ad curiam Parisii. Excepimus clericos vel laicos in causis matrimonialibus et usurarum excedentium summam debiti per statutum IIII denarios de libra et fructuum perceptorum ultra dictam summam de possessionibus que fuissent pignori obligate. Item si aliquis in sua ultima voluntate iusserit usuras restitui et vocaverit seu cantores per fuerit domino Episcopo vel gardiano ecclesie partes sive fratribus de restituendis usuris et aliquis cui debebuntur ipse usure restitui voluerit conqueri possit pro causa usurarum coram domino Episcopo repetere et de predictis coram eo agere. Item nemo [illegible] fuerit [illegible] usurarum sive confessus [illegible] consiliis curatis.

P. Fictus (...) del vino = Bo...

352 Ordo lusorum et tabernariorum et bibentium post
primum sonum campane et de pena contra facientium

353 Nemo ludat in aliqua domo vel taberna si-
at ubi vinum vendatur vel albergaria exerceatur ad
aliquem ludum taxillorum vel ad aliquem ludum unde vel
ex quo pecunia perdi possit ludere. Et siquis contra fe-
cerit si fuerit ludens in xxv libris denariorum puniatur et
ille qui retinuit tabernam in l libris denariorum puniatur.
Item quicumque voluerit exercere tabernam vel facere ex-
erceri vel si facere et voluerit vendere vinum vel ven-
di facere teneatur et debeat ydoneum fideiussorem
dare domino capitaneo quod nullus ludat ad aliquem
ludum supradictorum in dicta albergaria vel taberna vel
domo in qua vinum vendatur et de observandis predictis
et de pena solvenda supradicta. Et si noluerit dictum
fideiussorem dare non possit nec debeat dictam ta-
bernam vel albergariam exercere vel facere vinum ven-
dere vel vendi facere. Et si non prestita dicta fideius-
sione dictam tabernam vel albergariam exercet vel
exerceri facit vel vinum vendit vel vendi facit
solvat et solvere debeat pro vice qualibet xx solidos denariorum.
Et intelligatur ludens si simul erunt tres persone ad
ludendum secundum formam statuti et de hiis credatur
dicto familie potestatis vel capitanei et aliis officialibus
super hiis deputandis qui officiales secrete po-
ssint accusare. Et si aliquod maleficium fuerit com-
missum in aliqua taberna vel albergaria taberna-
rius vel exercens tabernam teneatur denuntiare
committentem maleficium domino potestati vel capitaneo eadem die
vel sequenti quo commissum fuerit. Si non fecerit pro vice
qualibet puniatur in xxv libris denariorum. Item ne-
mo vendere vinum audeat alicui vel retineat
aliquem ad bibendum in aliqua domo vel venditum
vinum post primum sonum campane et qui contra fecerit
solvat pene nomine xx solidos denariorum et credatur dicto
familie potestatis vel capitanei vel aliis officialibus super
hiis deputandis ut dictum est supra. Salvis fo-
rensibus qui hospitantur in eadem domo et de pre-
dictis penis et bannis syndici communis Perusii se-
... inveniant nec cognoscant. Item
potestas teneat omni commoda eos requirere si
predicta fuerint ut pena exigi possit et fideiussores
et si fideiussores non solvere debeat dictam penam. De taberna-

353 rius et vinum vendentibus et qualiter vendere debeant
Tabernarii et alii publice vendi-
tores vini qui non habent de eorum vineis

354

ad minutum vendant et vendere teneantur ad iustam
mensuram communis Perusii ut inferius denotatur. Dominus non
possit lucrari de salma ultra v solidos denariorum. Sciant ve-
nientes predicti domini capitanei et eius familia tam habentes quam
auditores quantum salma vini vendatur et ipsis ven-
ditoribus det picictus ad inscriptam formam et vendi-
tores ipsos picictos de suo emant et sint signati
signo domini capitanei vel alterius secundum quod ei placuerit quod
picicti taliter fiant videlicet quod per massarium communis
de cetero fiant v picicti qui sint capiendos me-
dius picictus tertius et quartus et maior picictus
sit talis et tam magnus quod iiii picictos sal-
ma teneat et non plus ad quos picictos omnes
alii adiustentur et picictus vini maior decem
et dari debeat pro iii denariis si salma constiterit xv
solidos denariorum et si constiterit xx solidos pro v denariis et si constiterit xxv
solidos pro vi denariis et si xxx constiterit pro vii denariis et si
xxxv solidos constiterit pro viii denariis et si xl solidos constiterit pro
viiii denariis. Dari debeat decus picictus secundum dictum
modum vendatur et vendere debeat ad picictum
medium tertium et quartum pro rata sortiendo. Item
nullus tabernarius vendat vel misceat vel
misceri faciat pro vino vel musto extra districtum
Perusii liceat tamen alicui Perusii mustum emere pro
usu suo ... emere extra districtum a tempore
vindemiarum usque ad festum omnium sanctorum.
Et predicta non intelligantur nec locum habeant in ci-
vitate domini pape et in civitate Perusii. Et quod dictum
est de tabernariis non intelligatur nec locum habeat
in illis qui vendunt vinum de sua vinea ...
... et qui Perusii sunt consueti vendere vinum locum
habeat et intelligatur tamen si habuerit vinum de sua vinea
quam si emerit illud. Item quod quicumque emerit
vinum extra ... solvat pene nomine x libras denariorum
communis Perusii apportando contra dictam formam quicumque
apportaverit dictum vinum Perusii solvat x libras
denariorum. Item quod illi qui vendiderint vinum de
eorum vineis quod non debent habere picictos vel
numinatas sigillatas nec insignatas teneantur ad
aliquas penas de ludo et maleficio denuntian-
do et insignias habere seu picictos vel numinatas
sigillatas vel fideiussorem dare non teneantur nec
in eis in aliquo intelligatur capitulum nec ad aliquam
penam extendatur in eis nisi solum de ludo et male-
ficio denuntiando in alio non intelligatur in eis.
Item quod nullus ... Perusii teneat bidellum po-

stit et ad vendendum vinum in domo alicuius vel de
dit vel vendidit et steterit ad vendendum solvat pe
ne nomine xxv. li. den. Et additum est per consilium
quod nemo vendat alicui vinum in domo nec vinum
vendere retinendo illud in domo ad bibendum vel ad
vendendum in domo retineat ullo modo post primo
sono campane et qui contra fecerit solvat pene nomine
xx. s. den. Et si post tertium sonum campane ad biben-
dum retinuerit vel bibere in domo dederit solvat x. lib.
den. et ad ipsam penam teneatur qui biberit et steterit ad
bibendum. Item additum est quod potestas puniri de-
sing. nostri regni facere teneatur tabernarios et alios
vendentes vinum una vice in ebdomada et si quem
invenerit ad aliam mensuram vendere vinum solvat
pro qualibet vice C. s. den. et si potestas erit negligens
in predictis solvat de suo x. li. den. Et ad predicta si
facienda iurare facere teneatur duos illos quos in
venerit in domo si non factum est et stare dicto eorum
quos iurare fecerit. Et si inde dixerit vel contra predictum
statutum solvat pene nomine C. s. den. si ille
penam supradictam.

Incipit titulus de portatione armorum

Cum multa varia et diversa capitula et ordinamen
ta loquentia contra illos qui portant arma ad offensi
onem et defensionem sint in statuto comunis et populi pad.
que videntur ad invicem inter se adversari et ex quibus
multa dubia orta sunt et oriri possent in fu
turum. Ideo ad omnes ambiguitates et contrarietates to
llendas hac municipali lege duximus firmiter sta
tuendum quod quicumque detulerit aliquod genus armorum
ad offensionem prout inferius. Spetonem pe
nacum amenum maçam blukinolam seu falsatam
vel feream vel cortelasium manoresse acceptam falco
nem cultellum acutum malecosum. Ensem ma
nuariam frameam langonem spendum seu ferrum
longum quod portatur in baculo vel aliqua alia arma
similia supradictis vel aliquod eorum puniatur pro qualibet genere
armorum et qualibet vice si fuerit in palacio comunis vel
domi capitis seu in platea comunis vel foro vel alio
loco ubi ius redditur pro potestate xxv. li. den. et si fuerit
in aliqua parte civitatis vel burgorum puniatur in xx.
lib. den. et si fuerit in comitatu vel districtu paduano in
x. lib. den. et in qualibet predictorum casuum amittat
arma et veniant in comune et assignentur massario comunis
qui ipsa firmiter ponere debeat in palacio illius qui
condempnabit. Si vero fuerint arma ad defe

sionem puniatur pro panceria coracio gamiana seu
et manicis ferreis seu bracalibus ferri in C. s. den.
pro gorgeria in xx. s. pro fimualibus seu in xx. s. den.
pro planella in xx. s. pro tabulacio seu bracinola
in xx. s. et hoc in civitate et burgis pro comitatu
et districtu padue solvat medietatem dictorum bannorum.
Et insuper dicta arma deveniant in comune salvo
quod ille qui iret de civitate in districtum et comitatum
vel de comitatu seu districtu ad civitatem reve
rteret vel veniret quod licitum sit ei portare sine
pena ensem sive spetonem cum catena tamen
latum sine bracinola eundo et redeundo
tenens et non in fraude dum tamen qui reperiretur
cum predictis armis vel aliquo eorum si habuerit cape
llum admittatur ad suam defensionem et probationem
quod veniret tunc vel iret de civitate in comitatum vel
de comitatu ad civitatem et aliter non admittatur ad
defensionem predictis armis nisi habuerit capellum.
Et si aliquis portaverit maçam ligneam bastonem
seu cuconem vel lapidem vel aliam rem nocivam
ad offensionem puniatur pro qualibet vice et pro qualibet
genere predictorum armorum in x. lib. den. in civitate et
burgis pro comitatu autem sive districtu paduano
puniatur in C. s. den. et sit in providentia et discreti
one potestatis et capitanei utrum talia arma sint portata
in fraude nec ne habito respectu ad con
ditionem personarum portantium ipsa arma et ad quali
tatem ipsorum armorum. Salvo eo quod non preiudicet
dictum capitulum illis personis qui habent licentiam
portandi arma a comuni de illis armis ad defen
sionem de quibus ipsi licentiam habuerunt. Et est sal
vo quod custodes noctis possint portare arma ad
offensionem et defensionem per civitatem et burgos
a tertia campana usque ad campanam que pulsatur de
die ea nocte qua custodire debebunt tantum
et quod custodes carceris seu deveniri possint libere
et impune portare arma per civitatem et comitatum
seu districtum quando iret vel rediret ad custodiam
carceris vel deveniret de mandato potestatis vel capitanei.
Item quod quilibet officialis comunis vel aliquis qui mit
teretur per dominos potestatem vel capitaneum in servicio comunis po
ssit portare arma sine pena et banno eundo et
redeundo occasione sui officii faciendi quando mitteretur
per potestatem vel capitaneum in aliqua parte civitatis vel bu
rgorum seu comitatus vel districtus. Et salvo quod si aliquis
inmunissimus castri vel ville vel aliquis singulis pro

que cepisset aliquem malefactorem dictorum
ipsum ad curiam potestatis tenentur habere et impune pos
sit portare arma eundo et reddeundo contra al
ios omnibus penis et bannis maioribus ordina
tis per formam alicuius statuti contra illos qui habent
licentiam portandi arma si portaret aliqua arma
ultra illa que eis concessa fuerunt. ¶ Item quod
nullus forensis portet aliqua arma per civi
tatem et burgos potestatis postquam fuerit hospitatus
quod si fecerit puniatur eodem modo et forma et per
quolibet genere armorum ut supra scriptum est. Et
albergator seu ille cuius domo esset hospi
tatus teneatur eum amonere dicto die quod si
non fecerit puniatur albergator et ille cuius
domo hospitaret forensis illa pena qua
dictus forensis debebit puniri
¶ Quicumque non permisit scrutinari de armis a fa
milia potestatis vel capitanei intelligatur habere arma
vetita ad offensionem et possit condempnari de
illis armis tamquam esset ei inventa. Sicut aliquis
affugeret quando familia potestatis vel capitanei vellet
cercare de armis et affugeret ita quod cercari non
possit propter fugam ipsius eodem modo puniatur
ac si arma ad offensionem reperta essent eidem.
Et si aliquis deferens arma proiecit ipsa in terra
vel in porticum aut stationem vel domum alicuius
puniatur eodem modo pro ipsis armis ac si re
perta essent penes eum et ille cuius apotheca
vel domo dicta arma proiecta fuerunt si non no
minaverit et assignaverit et denumptiaverit illum
qui proiecerit teneatur solvere dictum bannum quod si fe
cerit ad bannum nullatenus teneatur. ¶ Quando dicta
arma proiecerit in terram vel sub bancho vel in alio
loco extra domum et ipsa arma inventa fuerint per
familiam potestatis vel capitanei intelligatur dicta arma
esse et fuisse illi qui erit propinquior illis armis
tunc et de ipsis possit condempnari. Et si plures
essent prope ipsa arma condempnentur omnes de ipsis
armis nisi nominaverint et dixerint illum cuius fuerint
dicta arma et tunc condempnetur solummodo ille nominatus
et alii absolvantur. Et credatur de predictis omnibus
familie potestatis vel capitanei sicut ipsa familia erit
aliquis ex militibus iudicibus vel notariis ipsorum.
¶ Super quibus omnibus potestas et capitaneus et quilibet eorum
possint condempnare omnes et singulos qui reperti
fuerint per familias ipsorum vel alterius eorum por

tare arma vel supradictam formam infra octo dies
post ipsam inventionem sub pena et banno xxv. li-
brarum et credatur familie eorum sine alia probatione
si fuerit ad ipsam inventionem aliquis ex iudicibus mi
litibus seu notariis potestatis vel capitanei alioquin credatur
accusatori seu denumptiatori cum duobus testibus et
syndico communis potestatis de ipsis condempnationibus que fient
occasione ipsorum armorum se intromictere non possit nec
cognitionem habeat ullo modo
Qualiter terrenum bagnarie deveniat in commune. 355
De iam et ordinamus quod terrenum de bagnaria deveniat
in commune potestatis salvo iure aliorum potentium ius ha 356
bentium in terreno predicto
Qualiter puniatur qui inventus fuerit post tertium so 356
num campane
Statuimus et ordinamus quod siquis inventus fuerit post tertium so 357
num campane que pulsatur per custodia noctis per
potestatem vel capitaneum vel eorum familiares sive per custo
des noctis si fuerit miles vel filius militis
solvat pro pena pro nomine xl. solidos denariorum si fuerit pedes
xx. solidos denariorum solvere teneatur unicuique custodi nec
credatur salvo quod quando aliquis iret pro clerico pro in
firmo vel alio casu fortuito vel alia evidenti
necessitate que appareret hominibus vel quod veniret aliquis
de domo alicuius de banno solvendo vel non re
maneat in providentia domini capitanei visa persone hominis
et negotii qualitate. ¶ Item quod fornarii et forna
ric et eius familia ad recipiendum panem et portandum
ad furnum et reportandum ad domum alterius ad
omnem horam ire possit sine aliqua pena
¶ Item quod teneantur ad penam homines civitatis et bu
rgorum ad tres domos prope domos eorum post
tertium sonum campane dum modo inventus bis in
ventus sit vel sint bone fame et bone conversationis
¶ Item quod campana populi que est in turri palatii domini
capitanei pulset in sero et in mane pulsato matu
tino sancti laurentii. Ita quod quilibet ire possit se
cure per suis factis et quod ante sonum de matutino
de mane nullus per civitatem et burgos vadat
sub dicta pena. ¶ Ille autem qui tenget tinti
nabulum per tempore de nocte debeat iacere et cu
biculum habere in dicta turri et ipsum tintinabulum
pulsare debeat tantum cum retoccis quod bene
possit ire accipere burgi sancti angeli usque ad 357
finem burgi sancti petri. De monetis ponderis
et de penis contra facientium 358

ad... si ... sunt ... ne veniat ad penam.

Ut male monete cessaret et ne fieret in futurum
et que sunt facte posset pro melioribus tolli. Dominus
potestas providit ut predictam sortiret effectum mone
tis cudi facte papariinis debet quod perusii cum
tis fuerit et suorum civium in depreuntia providere.
ad que ita ordinatum statuimus quod quicumque civitatis vel
universitatis vel homines vel spetialis persona monetam de
teriore seu deteriorem valoris novam ab ho
die antea fecerint quam sunt paparini
illam pertinentem prohibentem quod in civitate perusii com
itatu qui est curia et districtu cursum habere non po
ssit nec expendi valeat ullo modo. Sed eam
exnunc pro falsa manifestam judicamus. Pe
na que facienti taliter ordinatos quod quicumque in
ventus fuerit per fortiam et districtum perusii civitatis
ne cum bulzone ferro argento plumbo vel
ramo vel alia re que ad monetam pertineat
ad bulzonum in quo deterior haberet prodat ei
quod potuit quarum rerum medietas sit comunis et
alia accusatoris. Item quod quicumque ad civitatem
predictam aliam monetam novam potuit quam papa
rinos quod ab hodie antea ut supra dictum est ba
ctaret ut falsarius puniatur. Et ad omnes
penam presenti illi de eo tonio teneantur et de his
syndici comunis perusii sensullatem intromictant.
Et potestas et capitaneus in principio sui officii faciat ma
ius consilium congregari et presens capitulum legi facere
teneat et si quod ipsi videbitur vel licteras vel
ambasiatores illas civitates loca et univer
sitates et homines et personas que videbuntur consilio
requirim faciat et hoc manifestare aperte et
cives et homines iure eorum a predictis se debeant ab
stinere. Nam si contra hoc capitulum fecerint taliter
puniret ut pena sit hominibus manifesta. Et
si potestas et capitaneus hoc facere fuerint negligentes
solvat quilibet .C. libras denariorum cum in pena aufe
renda quam omnibus obstruandis. Qualiter pu
niatur extrahentes bladum vel alia comestibilia ex
districtu perusii sine licentia potestatis et capitanei.

358

359 Statutum et ordinatum est quod nullus extrahat vel
extrahi faciat aliquod bladum vel aliqua alia vi
ctualia seu comestibilia extra districtum perusii sine
licentia potestatis vel capitanei et qui contra fecerit solvat
pene nomine et banni comuni perusii .xxv. libras denariorum ad
mictat bladum et alia victualia seu comesti
bilia que extrahere presumpserit et bestias deferentes

et de his accusator habeat medietatem. Et hoc addito
quod si duo custodes electi aut duo alii asiumi
verint suo garzone aliquam vel aliquos ducere bladum
vel aliqua victualia seu comestibilia vel vel facere
contra medietatem et extrahere de districtu quod fuerit inventus
extra terram que prope est in confinio districtus perusii. Et
si dictum bono est aliqua terra habitabilis usque confini
um pro miliare huius intelligatur ne et facere contra pre
dictam que usque confinium inventus fuerit ducere vel porta
re ad unum miliare ad minus. Salvo si quis
duxit vel ducere voluit de alieno districtu ad
vendendum ad civitatem perusii animalia mictat domino
capitaneo ante quam intret civitatem vel comitatum perusii
cum dictis animalibus quod vult ducere tantam quantitatem
bestiarum et dominus capitaneus terre perusiam suum mictat
ad videndum bestias quot sunt ante quam intret com
itatum perusii. Et postquam dicta animalia ducta
fuerint sed iustum modum ad civitatem perusii si
ille cuius sunt vendere non poterit dictas besti
as det ei licentiam predictus dominus capitaneus ducendi quas
vendere non poterit extra districtum perusii. Et hoc
capitulum banniri faciat per preconem ad caus bladi
custodiam et aliarum victualium faciendam ne extra
districtum perusii extrahat capitaneus in maiori consilio civi
tatis perusii eligi facere teneatur in principio sui officii
.x. custodes pro qualibet porta civitatis .g. v.
cum equis et .v. sine equis et habeant medietatem banni
et rerum quas acceperint et pro qualibet die qua me
nt in confinibus predicto officio exercendo quo nihil
licentia fuerint quilibet eques habeat ad minus .ii. solidos denariorum
et quilibet peditum .xii. denarios et quicumque fuerint custos
uno anno de inde ad tres annos esse non possit.
Et quicumque custodes inventus fuerit ducere vel duci
facere consentire seu pati ut alio modo committeret
ad .g. formam sui officii vel sui officium poss
per capitaneum usque in quantitate .C. libras denariorum condempnari
et privetur ab officio quod dato. Item quod nemo ex
districtu perusii extrahat seu extrahi faciat aliquod bla
dum victualia seu comestibilia sine licentia capitanei
et consilium arcium sub pena .xxv. libras denariorum. Et nu
llus notarius potestatis vel capitanei possit nec debeat alicui
licentiam dare vel parabolam extrahendi absque licen
tia predictorum et si quis fecerit eadem penam patiatur
pro qualibet vice. Qualiter puniatur vendentes u
vas agrestas Junii usque ad festum omnium sanctorum.

360

Si quis inventus fuerit agrestas

Junij usque ad festum omnium sanctorum nec de re uvas mercatum in civitate et burgis et aliis locis teneatur solvere pro vice qualibet v. s. den. excepto vinis de mobus dequibus bannum medietas sit comunis et alia habeat accusator

360 Qualiter puniatur deferentes uvas vel alios fructus vel palos de re aliena sine voluntate

361 Siquis inventus fuerit deferre uvas domini rei vel alios fructus vel palos vinearum flotino- qua seu aliud lignum vel etiam dederit quod non habuit po- ssessores illa gratia potestas et capitaneus teneantur illum ad dicendum quod eas res habuit et si invenerint ipsum non habuisse de suo aut de voluntate illius cui locus fu- res esset potestas et capitaneus si fuerit dederit xl. s. den. si denegaverit C. s. den. pene nomine teneatur auferre cuius banni medietas sit comunis et alia esse debeat accusa- toris Qualiter picicarelli et picicarelle vende- tes uvas et amigdola viridia et nuces

361 viridas tenentur asignare venditores.

362 Siquis picicarellus vel picicarella habuit uvas amigdola viridia nuces viridas ad vendendum picicarelli et picicarelle cogantur per capitaneum di- cere veritatem a quo emerit Et si picicarellus vel picicarella non assignavit et non dixit veritatem de emptione xx. s. den. nomine pene pro vice qua- libet solvere teneatur et hoc locum non habeat in foresibus ista foresis omnis fructus et uvas emere impune valeat dum tamen a hora none non emat et hoc sit in prudentia domini capitanei Ita quod ipsi fructus non sint pecati de bonis civium vel comitatensium civitatis

362 pisis Qualiter puniatur facientes vel ordina- tes aliquid quod esset contra pacificum statum comunis pisis vel rectores ad partes regni.

363 Si potestas et capitaneus invenerit aliquem vel aliquos facien- tes vel ordinantes aliquid quod fit contra pacificum sta- tum comunis pisis et habuit inde aliquod indicium pos- sit illum vel illos ponere in tormentis sive bel[?]ia Ita quod bene veniens inveniatur et delictum sive sit foresis sive tractamus aliquo capitulo sta- tuti non obstante Item nullus civis pi- sanus aliquem foresem quod non sit suus familiaris au- deat retinere Et si potestas invenerit aliquem facientem [marg.: foresem] cum aliquo contra formam huius statuti possit eum po- nere in tormentis ut veritas inveniatur ab eo qua- re cum illo moratur et quam receptus fuit facere contra talem predictorum teneatur solvere nomine pene com-

munis pisis C. lib. den. Item Siquis ex magistratibus de quo sinistra suspitio haberetur vel aliquis inventus fuerit per potestatem vel capitaneum quod iverit vel vadat ad partes regni vel aliquam civitatem tuscie vel maritime occasione faciendi colloquium seu parlamentum sive aliquid trac- tatum sine expressa licentia potestatis vel capitanei sol- vat comuni pisis CC. lib. hoc addito quod non in- telligatur de aliquo negotiatore qui iret pro ne- gotiatione aliqua sive pro matrimoniis nec inte- lligatur de aliquo artifice qui iret occasione sue artis

363 Qualiter puniatur deferentes litteras alicuius

364 Siquis inventus fuerit deferre per [rubr.: partes] litteras alicuius partis vel occasione partis seu alicuius tractatus sine licentia potestatis et capitanei et litteras vide- ant sit in prudentia comunis pisis debeat puni- ri in persona ita quod moriatur. Et syndici comunis de pe- nis et bannis contentis in his duobus capitulis propter statutis seu in mutatione non valeat ullo modo Et ad- dicto est quod in omnibus supradictis contentis in dictis duo- bus capitulis sint salva ordinamenta domini capitanei populi pisis

364 Qualiter puniatur macellatores emptores carnes montoninas et inflantes carnes et cooperientes et non observantes que in hoc capitulo continentur

Nullus macellator [sup.: vel vendens] nec cum revendendi emat in civitate vel burgis aliquas carnes montoninas

365 Ita quod hec dicta montoninas componatur a morte et cado cadis et penultimam brevem habeat et nullus de his carnibus montoninis portet seu ducat in aliquos burgorum intra vel extra civitatem pisis et siquis fecerit contra predicta vel aliquid predictorum debeat solvere pene nomine pro vice qualibet C. s. den. quorum medietas sit comunis et alia habeat accusator et esse valeat quilibet accusator Item nullus inflet seu inflari faciat vel flatum inmittat seu sepum aliquod in aliquam bestiam quam aliquis occiderit seu occidi fecerit cum revendendi Et nullus aliquas carnes de aliqua bestia seu alia re debeat cooperire sed quilibet carnes sic defuerint nuda sint sine aliqua coopertura tenere debeat ad vendendum Et siquis fecerit contra predicta vel aliquid predictorum xx. s. den. nomine pene pro vice qualibet comuni pisis per potestatem vel capitaneum et quilibet eorum solvere compellantur Item Nullus macel- lator nec aliquis alius aliquis mane usque ad fe- stum omnium sanctorum emat aliquam pecudem seu scar- fam vivam vel mortuam cum revendendi in dictas.

mensibus existentibus alibi maior adfestum omnium sanctorum
Et siquis macellabit seu vendet ipsas carnes scro
finas seu de porcis minutim uel alio modo in
dictis mensibus pro qualibet uice soluat communi perusij nomine
pene xl solidos denariorum. Et nichilominus potestas uel capitaneus scrofam
seu carnes ipsius contra predicta facientes teneantur accipere pro communi

CBuellam tamen sine porcella inventam quilibet uendere uale
at sine pena in platea communis perusij uiuentem per tenen-
hendo et retinendo ibi discos eorum quam pulcri
ores possint **I**tem potestas et capitaneus de mense maij
in suo regimine possint teneantur facere uenire coram se
omnes rectores macellatorum et omnes macellatores
et macellum facientes coram quibus hoc capitulum le
gi faciant totum et ipsi rectores eos omnes iurare com pe
llant quod omnia et singula que in hoc capitulo continentur
plenarie obseruent et faciant obseruari **I**tem sta
tuimus quod macellatores carnes scrofinas separa
tas teneant seperatas et non simul mixtas ita
quod uolentibus emere una caro ab alia cognoscatur
et aliquis decipi non ualeat neque falli Et siquis contra
fecerit soluat pro uice qualibet communi perusij xl solidos denariorum et
ipse carnes seu scrofe in communi perusij debeant deue
nire **I**tem siquis macellator interrogatus non di
xerit carnes quas habet illius bestie de qua sunt
seu uendiderit carnes scrofinas pro porcinis seu carnibus
Seu carnes montonis seu pecudis pro carnibus ca
strati seu quascumque alias carnes quas dixerit
esse alterius bestie quam sit xl solidos denariorum pro uice qua
libet soluere teneatur et stetur iuramento illius qui carnes eme
rit seu habuit ab illo macellatore dante seu uen-
dente cum bannum medium sit communis et alia medietas esse de-
beat accusatoris **I**tem statuimus quod si aliquis mace
llator emerit aliquam porcam seu aliquam scrofam quibus
que appareat granosus uel granosa illi por
ci uel scrofe carnes uendi non debeant Sed potestas
et capitaneus illum uel illos cum uel quorum fuerit porcus uel
scrofa compellat restituere pretium macellatori
ementi et macellator porcum uel scrofam illi
a quo emit ementi restituere teneatur **C**or-
dinamus insuper statuentes quod potestas et capitaneus pos
sint et teneantur inquirere et inquiri facere a suis offi
tialibus de omnibus hijs et contra omnia hec que omnia
in hoc capitulo continentur quotiens eis uidebitur ut
nulla fraus in predictis committatur et inde bis
faciant in macello occulta fide a suis officiali
bus uel aliquo eorum et si aliquis ipsorum officialium

aliquem macellatorem contra predicta uel aliqua predictorum
inuenerit delinquentem potestas uel capitaneus auferre te
neantur et tunc potestas et capitaneus delinquentem condempnare
teneantur secundum modum et formam delicti prout in capitulo
supra est expressum.

Qualiter puniatur contrafaciens quod consilium capitaneorum
a maiori consilio ciuitatis separetur.

Nullus proponet quod consilium capitaneorum a maiori consilio 366
ciuitatis debeat seperari Sed ipsum consilium capi
tanei officialium debeat interesse. Contrafacien
tem contra predicta potestas et capitaneus C libras denariorum pro communi to
llere teneantur Qualiter puniatur qui uenerit ad
consilium sine eius de consilio.

Quicumque accesserit ad consilium et non erit de consilio 367
x libras denariorum pene nomine et bannum soluere teneatur sal
uo quod si bannitus uel per dictam personam de
mandato potestatis quod uolentes uenire ad consilium ne
mo tamen sit ad penam aliquam aliquis ad consilium ad
cedens nullatenus teneatur Qualiter non debeat
stare in consilio qui suum negotium pertractat

Cum negotium alicuius tractabitur in consilio ciui 368
tatis perusij ille cuius negotium tractabitur in consilio
non debeat interesse nec eius propinquus illius uel illorum
cuius uel quorum in consilio negotia tractarentur et potestas
et capitaneus et quilibet de eorum familijs predictos et quemlibet
predictorum de consilio expellere teneantur

Qualiter puniatur euntes ad habitandum ad
aliquem locum qui non fuerit communis perusij

Nemo de terra Ciuitatis et comitatus aut districtus 369
perusij audeat ire ad habitandum ad aliquem locum qui non
fuerit communis perusij si liber habitatur et stetit in ciui
tate et comitatu uel districtu perusij Et si aliquis iuerit
ad habitandum ad aliquem locum qui fuerit communis perusij a
kalendis maij citra compellatur per potestatem et capitaneum redire ad
fines communis perusij et si non fecerit potestas et capitaneus aufe
rant ei pene nomine xxv libras denariorum quam penam
si soluere non poterit potestas et capitaneus idem quam
tam eum faciant exbanniri Qualiter puniatur
castrum uel uilla non fuerit communis perusij et non

Si aliqua terra uel castrum euntes in terram. 370
uel uilla ciuitatis comitatus aut districtus perusij non
fuerit seu recusauerit fuisse communis perusij et tempore
guerre et qualibet alio tempore omnibus hominibus ipsius
terre fuerit possessione lauare in nec stan
ciuitatis communis perusij et quantum tempore guerre cum

preceptum fuit ei factum, ut contra pro sic eius de
bitis puniatur et debeat et inde teneatur nichilominus
compellatur sicut alii pro sic et debitis potestas et capitaneus
integre teneantur et condempnare debeant aliquentes
Qualiter habentes arbores pendentes super re al
370 terius debeant eas incidere et de pena contrafa
371 Habentibus arbores pendentes cientium
super terreno vel vinea alicuius potestas et capitaneus vel iudex
si querimonia inde habebuntur teneantur precise precipere
quod arborem pendentem vel pendentes super terrenum
alterius incidat de fide ad viii dies postquam pre
ceptum factum fuit quod si ille non fecerit potestas et
capitaneus teneantur et debeant ei auferre nomine banni
xl solidos denariorum et nichilominus illam arborem vel arbores in
cidi facere teneantur. Si tamen ille super cuius terrenum
arbor penderet quemadmodum de illo cuius arbor
erat non fecerit possit de illa parte arboris que pen
deret super suo terreno fructus colligere et habere sine
pena et contradictione aliqua Qualiter vendantur et
371 ematur arbores existentes in terra alterius.
372 Si aliquis habuerit arbores in terra alterius et ille cuius ter
ra fuerit voluerit eas emere potestas et capitaneus illum cuius
fuerint arbores adiuvando compellant et si ille cuius
fuerint arbores eas vendere noluerit potestas et capitaneus
teneantur illum cuius terra erit compellere ad emendum
dummodo venditor et emptor de pretio non poterint con
cordare duo boni homines eligantur quorum a qua
libet unus ad extimationem arboris vel arborum fa
ciendam qui iurare debeant dictam extimationem
facere sine fraude et iuramentum penitus compellantur contra si
partes concordes fuerint quod dicti homines iuramentum non de
beant ad iurandum aliquatenus non cogantur contra
sed extimatione que fiet sive cum iuramento sive
sine iuramento emptio et venditio arborum celebretur
Qualiter puniatur habens edificium vel inpositum
372 in terra alterius suo elevaverit ad terminum constitutum.
Si quis habuerit murum vel
373 edificium aliquid super re alterius vel inpositum cum vel sine
terminum vel decretum quod non habet de iure vel hoste
debet habere de iure testibus vel instrumento postquam pre
ceptum ei factum ad viii dies debeat elevare
et amplius non teneat quod si fecerit potestas et capitaneus pena
nomine xl solidorum denariorum teneantur auferre pro qualibet et
pro precepto quolibet faciendo et Iudex vel notarius potestatis
vel capitanei ad locum litis seu questionis cum uno notario
accedere debeat adiuvandum seu quoties accesserit

[illegible]

credi debeat et sic ipsi retulerint de elevatione fa
cienda vel non debeat observari et locum habeat in quibuslibet
pendentibus presentibus preteritis et futuris Qualiter pu
niantur impedientes murum proprium alicuius quod undique 373
videri non possit et qualiter ille murus videatur
et per quem 374
Si quis habet vel habuerit murum proprium quod undique videri non
possit potestas vel capitaneus teneantur mittere ad videndum illum
murum ad petitionem petentis unum de suis notariis quo
tiens fuerit postulatum et si ille notarius viderit illum mu
rum impeditum de aliquo in aliqua parte sui ipsum fa
ciat expediri deinde ad viii dies quod si ille cui pre
ceptum fuit non fecerit ad terminum constitutum datum per dictum
notarium teneatur solvere pro qualibet et pro quolibet precepto
pena nomine xl solidorum denariorum et credatur dicto dicti notarii re
ferentis et opporteat probationem aliam non habere et potestas
et capitaneus dictam penam exigere teneantur
Qualiter puniatur exhaurientes aquam de suo cursu 374
Nulli de civitate vel Comitatu liceat 375
aquam continuo currentem vel pro maiori parte anni exhaurire
de suo antiquo et solito cursu et mittere per terram suam vel
alterius quod aliunde currat seu vadat seu aliter ut
vel vias vel rei alicuius aliquid faciat seu prestet impedi
mentum. Et si quis contra fecerit denuntiatione facta potestas et
capitaneus vel alicuius eorum officialis compellat eum omnino re
ducere et remittere dictam aquam in loco et per locum ubi cu
rrere consuevit aliqua alia causa vel usu non obstante
quod vel quam habuerit ille qui aquam exhauserit vel mutaverit
vel ille cuius antecessor cui potestas et capitaneus precipiant quod
predictum facere debeat infra viii dies quod si factum non
erit auferant contrafacienti pro qualibet pene
nomine c solidorum denariorum et nichilominus eum compellere debeant reficere
omnia dampna et interesse illi seu illis qui dampnum re
ceperit vel habuerit cum ipsius aque exhaustione seu mutatione
de suo antiquo et solito usu et hoc capitulum locum
habeat in preteritis presentibus et futuris aliquo capitulo non ob
stante Qualiter puniatur impedientes aquam ne 375
libere possit decurrere. 376
Quotiens fuerit conquestus de aliquo cuius terrenum occupat
aquam impediret ita quod non possit libere currere seu
currere et stagnare cum dicti terreni vel vias seu fun
do vel rei alicuius impedimentum aliquid faceret vel presta
ret potestas et capitaneus compellat illum vel illos facere for
mas unam vel plures ad hoc ut dicta aqua habeat
liberum cursum in suum fossatum seu flumen quod propinqui
us permanebit ad hoc ut terrenum alterius super

potum non valeat dvastari et sullecari preceptum
factum erit non adimplebit preceptum infra unum mensem
mensem post preceptum factum potestas et capitulum auferant pena
nomine x. libras denariorum et inchoando illum locum facere debeat ex
pendium et fornam seu fossatum inveniri et clausum fuit
apertum ad hoc ut homo qualibet aqua possit de
currere sine impedimento vel altius seu et lesione et
hoc capitulum locum habeat in presenti preterito et futuro aliquo
capitulo non obstante. De pena mictentium porcos
pascuatum et de electione officialium custodientium
porcos.

377 Nullus debeat studiose dimictere porcum suum vel
scrofam ita quod vadat pascuatum vel burgos et
faciens solvat pro vice qualibet x solidos denariorum cuius bannum me
dietatis sit communis et alia habeat accusator. Ad quam penam non
teneatur ille qui vetat vel mictet suum nutritum post por
cum seu scrofam. Et potestas et capitulum potestas faciat in
regimine potestatis unum custodem de qualibet parochia civi
tatis et burgorum sorte brevium eligendos quorum
quilibet per suam parochiam custodire debeat diligenter
ut aliquis porcus vel scrofa ire debeat nullatenus
pendere. Et si aliquis dictorum custodum in sua parochia
porcum vel scrofam invenerit potestati debeat assignare
vel capitulo et habeat pro suo salario medietatem banni. Et si
aliquis dictorum officialium ad suum officium faciendum fuerit
negligens potestas et capitulum auferant ei pro vice qualibet
x solidos denariorum et ei valeat quilibet accusator et accusato
rius credi debeat in tanto. Item unus notarius
potestatis et alter capituli una die in qualibet edomoda sin
gulis edomadis vadat pascuatum et burgos et si
invenerint aliquem porcum vel scrofam debeant facere
in qua parochia illum vel illam invenerint et potestas
et capitulum custodem illius parochie in qua porcus vel scro
fa inventus vel inventa fuerit pro unoquoque porco et una
quaque scrofa in x solidos denariorum debeant condempnare.
Qualiter puniantur facientes mortuum militem
et de dupleriis faciendis et vestibus non mutan
dis et de aliis (?) fieri faciendis.

378 Presenti statuto capituli inviolabiliter observando
quod nemo deinceps aliquem mortuum audeat [illegible]
seu [illegible] facere cingulo militari vel aliquem
apud aliquam ecclesiam dimictere cuiuscumque religionis
gaudeat dignitate huius autem [illegible] teme
rarios in C. libras denariorum pro vice qualibet [illegible] Jube
mus. Et si contra faciens [illegible] inopia la

borare quod solvere nequeat dictam penam potestas
et capitulum eum in dicta quantitate faciat forbanniri. Item
nemini liceat nobilium facere seu portari aliquod cumulando in
unum duplerium cere tantum ponderis vi. libras salvo
si dominus episcopus vel eius vicarius seu et capellanus in
fuerit sepulture. Non autem quilibet duo duplerie
eiusdem ponderis habere valeat sine pena. Item nul
lus in super pilos in barba pro mortuo aliquo ultra
quam solitus est portare presumat vel capillos
de capite contrahere vel facere seu vestem dila
niare. Sed ornamentum vel infulam vel capucium de
capite contrahere nec vestes mutare non obstan
te quod fuisset mortuus consanguineus vel affinis
coniux vel coniuncta aliqua linea parentele ascendente
vel collaterali. Et si aliquis contra predicta vel aliquid predictorum
venire presumpserit solvat pro vice qualibet x. libras denariorum
salvo pro viduis et maritis liceat habere vestes lu
bres et portare. Item iubemus quod nullum cada
ver cuiuscumque sexus et etatis seu dignitatis exi
stat seu existerit discopertum vel inductum aporte
ad ecclesiam aliquam seu et sepulturam. Et si fuerit contra
tum ille qui habitabit domum de qua cadaver exi
bit teneatur solvere penam nomine x. libras denariorum et potestas
et capitulum dictam penam penitus exigere teneatur. Item
nulla femina postquam cadaver ad ecclesiam fuerit porta
tum ad sepulturam ire debeat post cadaver nisi
tamen clerici et femine religiose ac illi qui mortuum de
portabunt. Et si quis contra fecerit solvat pene nomine
x libras quarum medietas sit communis et alia accusatoris et quilibet
esse valeat accusator. Item potestas et capitulum innu
defensus notarius mictere teneatur ad ecclesiam sancti Laurencii
ad monasterium sancti Petri cotidie quando ad ipsa loca ca
davera deportantur ad sepeliendum ad videndum et
scribendum illum qui fecerit contra predicta vel aliquid predictorum.
Item nulla mulier audeat ascendere scalas prope
campanile sancti Laurencii ullo modo dum aliquod ca
daver in dicta ecclesia permanebit. Et si aliqua mu
lier contra fecerit xx. solidos denariorum solvere teneatur quorum me
dietas sit communis et alia esse debeat accusatoris.
Item cum mortuus aliquis erit in ecclesia superdicta sa
cerdotes ad cadaver ad ipsam ecclesiam profecturi stare
debeant in choro canonicorum et si in dicto choro
stare recusaverint aliquis eorum candelas et denarios
habere non debeat ullo modo. Item si aliquis capitulo
defuerit vel aliquis ad dispendium deputatur daret ali
cui clerico qui non staret in dicto choro vel altare

consistit denariorum vel candelarum, solvat pro uncia qualibet x libras denariorum, cuius banni medietas sit comunis et alia habeat accusator. Et hoc quod dictum est de Ecclesia sancti Laurentii illud intelligatur de Ecclesia sancti Petri et de omnibus aliis Ecclesiis civitatis et burgorum.

Statuimus insuper et firmiter precise volumus observari quod potestas et capitaneus teneantur mittere in mense Maii, Iunii, x bonos et puros cultores decedendo si fieri potest, et eis faciant iurare ut culturas bonos et puros quas culturas et quos celones massarii comunis debeant retinere et aliquis earum culturarum seu aliquis earum celonarum nemini prestare vel prestari mutuare sine licentia (?) dominorum. Quandocumque obierit massarius comunis, prius debeant teneatur prestare potestati culturam vel celonem pro interregnum famulus et gravamen defunctorum ut cum eo vel ea portet ad Ecclesiam et sepulturam corpora mortuorum corporum. Cum vero massarius prestabit culturam alicui vel celonem scribat seu scribi faciat nomen et pronomen accipientis et de qua porta et parochia fuerit ut prepositi et receptores massarii non fallant. Et ille autem qui a massario culturam vel celonem receperit pro mortuorum comportantibus, ut dictum est, dato suo expedito negotio culturam seu celonem massario comunis prius reportare debeat vel remittere quam primo poterit. Et obtulerit se famulus et Rehibiens culturam seu celonis facta massario comunis sepulturam facturus, de prestantia ipsi destruere vel destrui facere teneatur sic ut aliquis Ecclesiarum retinere possit et dereliquere factum possit ad indubium revocari.

Qualiter mulieres non redeant ad domum defuncti postquam fuerit predicatio facta.

379 Statuimus quod mulieres postquam predicatum fuerit ad domum alicuius defuncti accedere non presumant, nec etiam more si ut accedere sive defuncto usque in tertium gradum quibus redire liceat et morari. Cum autem domine mortue ad dominas vel mulieribus religiosis et non ab aliis debeant sepeliri.

Qualiter puniatur retinentes baccas et discos vel canestros ante hostium Ecclesie sancti Herculani.

380 Nemini liceat retinere baccas, discos vel canestros ante hostium Ecclesie sancti Laurentii et hostium sancti Herculani et versus hic ostium stare morari impedientes hostium seu aditum Ecclesie quod non possit eorum officium exercere et impedientium causam ... seu contra eos qui facere potestas et capitaneus auferat pro vice qualibet pena nomine C solidorum denariorum. Salvo tamen quod in festo seu festis omnium sanctorum et in diebus sabbati et aliis diebus sacratis et alii possint stare in platea et foro ad eorum comoda exercenda.

Qualiter puniatur committentes fraudem vel falsitatem in suo officio et de accipientes furtive de bonis comunis vel potestate vel ... 381

Si aliquis habuerit aliquod officium parochie, porte, prius vel comunis vel sua porta vel parochia de aliqua administratione et inventus fuerit defraudare de re comunis vel sue porte vel parochie vel comunis fraudem facere vel fecisse et probatum fuerit seu inventus fuerit fecisse falsitatem aliquam in eisdem, potestas et capitaneus teneatur eum vel eos dicto quod omne suum officium furtive abstulerit in maiori consilio civitatis publicare et postea auferat ei pena nomine C librarum denariorum pro quolibet et insuper illum suo officio privare debeant et alium substituere loco sui.

Qualiter potentes res advendendum ad mercata comitatus puniantur. 382

Nemo de iurisdictione nostra audeat portare bladum vel farinam advendendum ad mercata nostri comitatus, quod contra admonitionem prius qui faciet potestas et capitaneus C solidorum denariorum pene nomine auferant pro vice.

Qualiter puniatur desponsantes mulieres sine licentia parentum et de eius tutoribus et curatoribus. 383

Nullus civis vel comitatensis prius audeat vel presumat alicuius filiam vel neptem carnalem desponsare vel in uxorem accipere sine sui patris licentia et consensu, si patrem habuerit vel avi paterni si avum habuerit vel sui matris licentia si matrem habuerit et non patrem vel avum maternum vel fratris seu fratrum carnalium et si habuerit curatorem vel tutorem non possit eam aliquis accipere sine tutoris vel curatoris licentia. Si tutor vel curator non possit nec audeat nec debeat alicui facere dispensationem seu mutuum vel alio tradere vel concedere ... ducat seu accipiat in uxorem absque fratrum carnalium licentia et consensu suo... etate xviii annorum. Et si quis contra predicta vel aliquid predictorum venire presumpserit vel attemptaverit L libras denariorum nomine pene et banni solvere teneatur et eam in pristinum statum reducere. Et potestas et capitaneus ab eo bona securitatem accipiat et ydoneam quod illam fideliter custodiet et salvabit.

Secundo uiro uel sponso non tenetur nisi primo de-
cium erit processurus. Ecclesiasticam sepulturam mereri uel spon-
sus eius de iure habere debebit uel si habere deuent de-
buit seperari. ¶ Si autem desponsatam pater filio non
consensit uel acceperit aliquam uxorem pro filio ad
penam soluendam nullatenus compellatur. ¶ Item si tu-
tor uel curator pupillam uel adultam sine licentia
matris illius pupille uel adulte aliter dederit marito
et aliquam promissionem reciperit seu eam recepisse
apparebit cum eo matrimonium contraxerit uel ab alio pro
dando ei aliquam quantitatem pecunie uel aliud uel si
aliquis acceperit seu accepisset occasione dicti matrimonii
post et ante datam pecuniam uel promissam uel rem aliam datam
uel promissam restituere facere teneatur. Et insuper tantum
de nomine pene ex receptione pecunie seu alterius rei
seu promissionis ipsi date uel promisse auferre pe-
nitus teneatur. ¶ Item nullus tutor uel curator ti-
tulo donationis uel alio titulo aliquid presumat habere
uel recipere uel retinere de bonis pupille uel adulte
nubentis in fraudem nec presumat accipere promissionem
quam fecit cum maritandi. Et si contra fecerit puniatur in
L libris denariorum et quod acceperit reddere compellatur. Et hoc ca-
pitulum in omnibus et per omnia locum habeat in masculis et feminis.
¶ Item si quis sine tutoris uel curatoris auctoritate uel consen-
su pupillum uel pupillam adultum uel adultam seduxerit
de domo matris ipsius uel tutoris uel curatoris ipsius
pupille uel pupilli adulti uel adulte tenetur pro
iudicium uel coniugium contrahendum per talem seductionem uel
fraudem soluat L libras denariorum nomine pene et quicquid in-
secutum fuerit pro infecto et pro nullo habeatur. ¶ Item si tutor
uel curator alicuius pupilli uel pupille adulti uel
adulte uel aliquis pro nomine eorum receperit ante contra-
ctum matrimonium seu ante contracta sponsalia aliquod in-
strumentum finis et refutationis et depositionis uel ali-
quod pactum administrationis uel gestionis tutele
uel cure illius pupilli uel pupille adulti uel adul-
te quam ipse gessit uel gerere fecit talis contractus ipso
iure sit nullus et quicquid secutum fuerit et est exinde
uel ob id processo et inito habeatur nulla renuntiatione
uel pene appositione seu promissione facta a pupillis
uel adultis pupillabus uel adultabus obstante et
non obstante aliqua confessione seu promissione con-
fessionis que continetur in contractibus supradictis et si dic-
tus tutor uel curator uel quicumque alius hoc fecerit
contra siue administrationis reddere compellatur et de
tutela uel cura remoueatur omnino aliquo contradicente

consensu et capitulo non obstante et hoc locum habeat quod
in hoc parisio continetur in presenti preterito et futuro
¶ Item si qua mulier excedens etatem XXV annorum in-
tenuit aliquam modalitatem et tutores administrationis
receperit et refutationes liberationes fecerit tutore uel cura-
tore seu alio alio ipsa nec aliquis nec masterium po-
ssit nec debeat tutores administrationis repe-
tere nec administratores reddendam aliquam conuenire. ¶ Vo-
lumus etiam super quod quelibet mulier que etatem XV annorum
possit se cui et quem ei placuerit maritare non obstan-
tibus hiis que in hoc capitulo continentur. Qualiter mu-
lieres dotate non possint uenire in hereditate
uel ad successionem superuiuentibus filiis masculis

Si qua mulier fuit uel erit dotata a patre uel a ma-
tre uel a fratre uel auo paterno uel materno auunculo
non possit nec debeat uenire ad hereditatem uel suc-
cessionem predictorum uel alicuius eorum quousque superuixerit
aliquis filius masculus extra uel in ipsa hereditate uel suc-
cessione ad quam ipsa mulier uenire uellet. ¶ Item dicimus
quod si fuerint dotata a fratre uel fratribus uel aliquis illorum fra-
trum fuerit mortuus sine filiis alii fratres mascu-
li succedant uel nepotes et predicte mulieres exclu-
dantur ab hereditate uel successione. ¶ Saluo testamento
et ultima uoluntate predictorum et si aliud dicatur mulie-
ribus relinquerit quod obstet. Et saluo quod mulieres
que [illegible] possint habere uictum et uestitum in
hereditate set intus patrimonii illius dotem quam
habuit conferendo. ¶ Ille autem uel illi qui pro muliere
dotem dederit uel dederint uel eius uel eorum heredes
non possit nec debeat dotem repetere donec ui-
xerit ipsa mulier dotata uel sui filii unus uel plures
nec petere possit pater ipsius uel eius heredes contingentem
de bonis suorum parentum. ¶ Item si de dote alicuius
mulieris frater carnalis uel consobrinus ipsius mulieris
uel quicumque alius excepto patre fecerit ipsi muli-
eri finem et refutationem seu pactum cum uel suis filiis
uel illi cui dotem suam dimiserit quod ipsa dotem non
repeteret nullum preiudicium ei faciat quin dotem li-
bere possit repetere et habere et ipsa refutatione ipsi
mulieri uel suis filiis non prosit aliquo capitulo non
obstante. Set talis refutatio a se muliere uel a pa-
tre ei facta fuerit illi cui facta fuerit ualeat debeat
et teneat aliquo capitulo non obstante. ¶ Item si
aliquis receperit aliquam promissionem dotis alicuius muli-
eris excepto patre siue dotata fuerit illa mulier
in instrumento dotis siue non eius dedit dotem tradere

Et restitui debeat ipsi mulieri nec de tempore
totali instrumenti ipsi mulieri nec nulli de dimi-
tteret vel ius cederet seu rationem faceret ob-
tentum possit aliquo capitulo non obstante. Quod
illum vel illos instrumentum dotis recipientem vel
recipientes potestas et capitaneus compellat ipsi mu-
lieri vel eius filiis vel cui dimiserit ut di-
ctum est restituere. ¶ Et si quis vel si qua
aliquam dotaverit mulierem tantum vel propter
de suis bonis propriis suam propter dedit vel
alias res et constiterit de istis [illegible] vel te-
stibus fide dignis matrimonio dissoluto inter
illam mulierem quam dotavit et illum cui propter eam do-
tem dedit vel dari fecerit sine filiis ex eis
descendentibus dotem quam dederit libere possit
repetere et recipere et ei restitui debeat. Et te-
neatur dare dotem ab aliquo datam de suis bo-
nis propriis teneatur de restituendo ei vel eius no-
luerit facere instrumentum nec compellat ipsi mulieri
nec heredibus eius propter quam dos data est vel [illegible]
vel prendere dedere dotem quod capitulum in negotiis
nunc pendentibus et preteritis et futuris locum habeat
et in qualibet parte sui aliquo capitulo non obstan-
te. ¶ Salvo quod femine possint venire
ad successionem parentum et fratrum et aliorum pro[illegible]
ad successiones de iure venientium filiis heredibus ma-
sculis non superstitibus remittendo dotes suas
in hereditate. Et similiter dotate non sint
ad successiones predictas debeant devenire.
384 Qualiter fiat contractus desponsaliciis
385 Statuimus quod quicumque aliquis desponsaverit uxorem de
sponsaliciis fiat facere publicum instrumentum ut
ab aliqua parte imposterum valeat non negari.
385 De magnitudine caldarelli olei et qualiter
holeum vendatur et quantum lucretur vendentes et de
386 Caldarellus olei sit et est pena contrafacientium
debeat eiusdem capacitatis et magnitudinis
prout fuit anno preterito nunc [illegible] et mensura
medii caldarelli que de [illegible] distri-
buit in [illegible] partibus ita quod una mensura que
sit octava pars mezolini et sextadecima
pars caldarelli et [illegible] et taliter quod vendi-
tor sui [illegible] v solidos lucretur de quolibet
caldarello. ¶ Et si quis contrafecerit solvat nomine
pene xl solidos denariorum cuius banni medietas sit comunis et alia
habeat accusator et potestas et capitaneus de civitate et co-
mitatu et districtu Perusii oleum et sepum emere seu [illegible]
non permittatur. ¶ Et potestas et capitaneus omnes vole-
ntes vendere oleum compellere debeant vendere ad pon-
dus et non aliter ullo modo et ementes ad pondus eme-
re teneantur dummodo vendentes de quolibet caldarello
v solidos lucrari debeant et non ultra. Et si quis vende-
re vel emere acceptaverit quam ad pondus debeat sol-
vere pro vice qualibet xl solidos denariorum cuius banni medietas sit
comunis et aliam habeat accusator et iuramento credi de-
beat accusatoris sive vendat oleum in grossum seu in
adminutum. ¶ Et potestas et capitaneus teneantur constringere
omnes vendentes et vendere volentes oleum tam ma-
sculos quam feminas ad iurandum facere observare et
adimplere omnia et singula que in presenti capitulo continentur.
Et insuper de omnibus predictis teneantur facere inquisitiones quolibet
mense et quos et quas invenerint contrafacere vel venire
debeant condempnare ac eis auferre debeant dictum
bannum. Et si potestas et capitaneus facere neglexerint comuni
Perusii pro vice qualibet l libras denariorum de suo salario solvere
teneantur. Qualiter forenses exititii pro parte de terris comi- 386
tatu Perusii commorari non valeant. 387
Nulli exititorum vel exbannitorum pro parte de terris comitatus et
nulli aliorum forensium unquam sit licitum venire
ad habitandum seu standum in civitate et burgis et comita-
tu seu districtu Perusii nec ibi aliquam moram contrahere
sine expressa licentia comunis Perusii. Contrafacienti potestas et
capitaneus auferant pene nomine c libras denariorum. Et si c
libras solvere non poterit eidem pedem acutere faciant
amputari et nichilominus eum vel eos de civitate et comita-
tu et districtu Perusii expellere teneantur. ¶ Super quibus
omnibus potestas et capitaneus omni mense inquisitiones facere te-
neantur. Et si super predictis faciendis fuerint negligentes
quilibet eorum de suo salario comuni Perusii cc libras denariorum quos
massarius de eorum salariis retineat pro comuni. ¶ Huic
capitulo duximus adiungendum quod omnia que in hoc capitulo con-
tinentur semper sint et remaneant in provisione domini capitanei
et consilium antianorum et rectorum artium et consilii populi. Ita
quod sic per eos reformatum erit illa reformatio de-
beat observari et in suo robore sit plenarie valitura.
Qualiter illi qui steterint in civitate Perusii per x annos 387
continuos sint liberi. 388
Quicumque de novo venerit ad districtum steterit in civi-
tate vel burgis Perusii cum sua familia per x annos
continuos et non fecerit aliquod servitium pro hominatico et
quod nondum de ipso non fuit vel erit inter dictum tempus
x annorum sit liber et absolutus cum omnibus suis rebus.

Salvo quod si dicte p. huiusmodi fuerit vel fuerunt qui sit sub domino et serviat domino vel dominis ut domino quod nullum preiudicium domino vel dominis faciat, et hoc locum habeat in tempore preterito presenti et futuro. Et salvo quod si dominus vel plures eorum receperit franchitatem vel libertatem et aliquis vel alii sub domino remaneret nullum preiudicium faciat illis qui receperit libertatem. Item si homines fecerint aliquod illi vel illis qui remanserint nullum valeat preiudicium generare aliquo tempore cum titulo sed in tempore .x. annorum quod supra dictum est tempus generare dominus non debeant computari. Addimus huic capitulo statuentes quod hoc capitulum in aliqua parte sui nulli communi Pistorii valeat derogare nec singularibus hominibus valeat preiudicium generare sed iura communis Pistorii semper maneant illibata.

388 Qualiter cives recipiantur in cives et qualiter cives qui recipientur firmiant commune Pistorii

389 Si quis de aliqua iurisdictione voluerit esse civis Pistoriensis habitando continue in civitate vel burgis vel districtu Pistorii et faciendo factiones que faciunt alii Pistorienses qui habitant in civitate et districtu Pistorii potestas et capitaneus eum vel eos recipere teneatur et eos et eorum bona defendere ut alios Pistorienses. Dicti tamen potestas et capitaneus nullum recipiant nec recipere possint sine maioris consilii voluntate. Et cum aliquis petierit esse seu fieri civis antequam recipiatur dicat unde sit et ubi velit habitare in ea quod venientes a consilio presentat et ille qui se civem fieri postulabit prestare debeat ydoneam cautionem de stando et permanendo et habitando in loco predicto quem dixerit assignando et se scribi faciat in libris communis Pistorii coram potestate. Nemo tamen recipiatur in civem qui a duobus annis citra in civitate et comitatu Pistorii habitasset. Salvo tamen et reservato quod super hoc capitulo consilium predictum ut si indebite valeat providere circa reformationem debeat observari. Et insuper ille vel illi qui recipientur in cives habere debeant in civitate comitatu et districtu Pistorii domum terram et vineam non debeant vendere nec alienare et ille qui in fraudem emisset aliquam dictarum rerum illa bona que assignavit emisse deveniant in commune et de his potestas et capitaneus inquisitionem facere seu fieri facere teneantur. Et ille autem qui fieret civis in parrochia seu loco in quo habitavit facere debeat librum suum et cum suis convicinis faciat alias factiones et aliter pene nullatenus habeat. Et si predicta non fecerit Guidam et pedagium teneatur solvere sicut comitatinus et beneficio non gaudere. Et huic capitulo addimus statuentes quod nulli qui factus est vel fieret civis vel comitatensis Pistorii de rebus et negotiis quis et que huiusmodi facere cum aliqua terra seu cum homine vel hominibus seu personis alicuius terre contra quos sunt civitatem sive cum dante quod ipsa terra vel homines aliqua pro salvia seu pro salvie licentia concedat et si concederet valere non debeat nec teneat ut fiat ne hoc sit aliquatenus contra venturum et contra venire non valeat potestas et capitaneus hunc paragraphum istius capituli quolibet mense semel in maiori consilio legi facere teneatur.

389 / 390 Qualiter laborantes terrenum Pistorienses existentes in alieno districtu non solvant pedagium neque Guidam.

Si quis de civitate et burgis Pistorii habet fructus vel fructus annales in alieno districtu qui laboraret bona sua vel fructum faciens vel faciendum pro communi Pistorii sicut alii Pistorienses solvere seu dare pedagium non debeat neque Guidam.

390 / 391 Qualiter Gualdensibus et Lucernis non auferatur pedagium et prohibeatur Gualdensibus ne accipiant hominibus de Fosiato

Gualdensibus et Lucernis pro communi Pistorii Guida non pedagium auferatur et ipsis Gualdensibus prohibeatur ne pedagium accipiant hominibus de Fosiato

391 / 392 Quod communi Pistorii non preiudicet apprehensio de rebus fossati et castaldie

Si quis noviter factus esset civis vel fieret in futurum qui contra talem civitatem appenderet aliquam possessionem dictam fossati vel castaldie vel eorum districtus vel de aliis rebus in quibus commune Pistorii aliquid iuris habet talis possessio nullum preiudicium communi Pistorii debeat generare sed appendens illam possessionem dimittere teneatur et illa possessio deveniat in commune.

392 / 393 Qualiter domini qui tenuerunt olim castrum Fossati et eorum familie non sint habitatores communis

Quod et familie dominorum qui tenuerunt pro communi non ipsi castri olim castrum Fossati contra commune Pistorii cives et habitatores Pistorii esse non valeant ullo modo nec habitatores esse valeant dicti castri.

393 / 394 Qualiter et pro quos robarie que fiunt debeant emendari

Mandamus et ordinamus quod si aliqua robaria facta esset vel fieret in districtu alicuius castri vel ville in cuius districtus et homines castri vel ville in cuius districtu esset facta robaria eam emendare penitus teneantur.

394 / 395 Qualiter Comitatenses Salarium potestatis et capitanei solvere teneantur et qualiter inter eos salarium dividatur

Comitatenses Pistorii civitatis solvant et solvere

tenentur salarium potestati et capitaneo comunis perusii et camerarii seu massarii comunis perusii ipsa salaria seu solutiones ipsarum a baiulitoribus castrorum et villarum et aliorum locorum recipiat proplicium istorum. Et ipsi bailitores ipsa salaria bona fide sine fraude dividere debeant inter homines pauperes et divites ipsius loci vel locorum ut dives plus quam pauper solvat et pauperes sicut habent solvere teneantur. Et si bailitor seu bailitores non bene dividerent massarii comunis perusii teneantur ei vel eis auferre pro vice qualibet xx. solidos denariorum.

Item potestas et capitaneus precise teneantur facere teneantur omnes et singulos focularios comitatus et districtus perusii fatiue subtractos comunis perusii et foculares qui adnotitiam comunis perusii pervenerint facere poni et scribi in libro focularium comunis perusii qui fuerint inventi seu qui inveniet subeant omnia honera comitatus perusii ut alii comitatenses dummodo in propria recitatione seu retentione non minuatur nec minui possit summa focularium contenta in libro comunis perusii seu massarii ipsius comunis. Qualiter et ubi homines et laboratores debeant solvere collectas et datas.

396 Si aliquis qui non sit consuetus laborare terram alicuius venit ad habitandum in civitate perusii et continue steterit in civitate teneatur solvere collectas et datas in civitate et non in comitatu. Et laboratores vero qui consueti sunt laborare de terreno alicuius qui venit ad habitandum in civitate ad .v. annos citra debeant redire in comitatu et ibi datas et collectas solvere teneantur cum suis convicinis non obstante aliqua libra facta in civitate. Item non compellantur molendinarii vinearii et bennarii qui stant ad expensas dominorum dare aliquam collectam seu datam et si de aliquo ipsorum fuit vel erit facta et absolutio facta non debeant solvere predictam salarium. Et bailitores locorum a quibus tace sunt ipsos pro focularibus non debeant assignare. Item si aliquis de comitatu habet aliquam de sua familia in comitatu ad suas expensas qui non habet pro se bonis seu laborerio ad faciendas aliquas expensas in comitatu nullatenus compellatur. Item si quis miles vel pedes ibit ad habitandum in comitatu cum tota sua familia vel cum parte ipsius cuius libra in aliqua parrochia civitatis vel burgorum reperietur ipsum fecisse expensas in una parrochia ad aliquam collectam solvendam in comitatu minime compellatur non obstante

capitulo quod loquitur in quibus habitat ibi det collectam et datam et aliquo alio capitulo non obstante. Qualiter cives comitatenses volentes tenere equos.

393 Potestas et capitaneus teneantur precise infra mensem maii facere quod omnes comitatenses comitatus et districtus perusii qui voluerint retinere equos pro communi perusii et illi qui voluerint equos retinere pro communi teneantur dare ydoneos fideiussores de retinendo bonos equos et convenientes et illi qui voluerint taliter satisdare et eorum libram habuerint in civitate 394 perusii seu ea facere voluerint sint exempti ab omni honere comitatus faciendi et omnes factiones in civitate facere debeant prout faciunt alii perusini et ille cui equus morietur teneatur et debeat alium equum emere infra unum mensem postquam mortuus fuit primus equus non obstantibus aliquibus capitulis factis tempore potestatis quondam comunis et ille qui post mortem sui equi infra unum mensem alium equum non emit de inde omnes factiones in comitatu facere teneatur. Et hinc capitulo statuentes duximus adiungendum quod potestas inquirat et inquirere teneatur quod omnes comitatenses qui equos pro communi promiserint retinere et si aliquem invenerint non habere et retinere ut promisit debeat ei precipere ut accipiat seu die precepti facti cum habere debeat et tenere et eum vel suo iudici seu notario assignare usque ad unum mensem et hoc ei precipiat sub pena x. librarum denariorum et si ille infra dictum mensem equum non habebit et tenebit potestas vel suus iudex vel notarius assignabit potestas auferat ei penam nomine x. librarum denariorum et nichilominus ille omnes factiones et honera et functiones in comitatu cum suis convicinis facere teneatur. In quo loco homines civitatis et burgorum solvant 397

eorum libram.

Quicumque habuerit libram in una parochia seu porta et in alia porta seu parochia 398 habuerit domum propriam in qua habitet debeat et teneatur in illa porta et parochia in qua habitat facere factiones atque functiones et omnia honera subsistere cum illis parochianis in habitat commanens et michael Johannis minia libere possit transmittere libram de illa porta seu parochia in qua moratur [illegible] habitet et domum propriam habet et ille a prima porta seu parochia sit penitus absolutus. Et si autem ille domum propriam non habet ubi libram habebit omnes debeat facere factiones et alia functiones et honera subsistere. In qua loco liberam solvant homines comitatus

398 Quicumque comitatensis habebit libram collectas et datas in aliquo castro seu villa comitatus seu districtus perusii 399 et in alio castro seu villa habitabit cum sua familia et habebit in ea domum tamen vel unum tenet vel ea debeat in eo castro vel villa quo vel qua habitaret

seu habitabit continuo et domum vel terram vel vineam
habebit omnes facere factiones. Et michael Johannis
minia libere possit transmutare librum de castro
seu villa in quo vel qua ille morabitur et ponere
eam in eo castro vel villa in quo vel qua ille habitaverit
et domum vel terram vel vineam habebit. Et in illo castro seu
villa in quo vel qua librum habebat sit penitus abso
lutus. Si tamen aliquod debitum foret factum seu con
tractum in aliquo castro seu villa a quo vel qua aliquis di
scederet pendendo ad habitandum ad alium locum eo tempore quo
ille qui discederet in illa villa seu castro morabatur
teneatur ille discedens ex toto debitum integre solvere
pro parte sua. Qualiter homines libram bonorum suorum in
399 Jnciuitate papie non cogantur alibi facere nisi in
400 Quiuitate papie. Qui habent bona sua alibi tamen
adliberauerint bona sua in ciuitate papie et habent po
ssessiones suas in castro motonis seu in castro plebis
Seu in aliquo eorum districtu in predictis castris seu aliquo
eorum collectam vel datam seu aliquas factiones soluere vel
facere teneantur et ad faciendum predicta vel aliqua predictorum per
officiales dictorum castrorum seu aliquem eorum si nullatenus
compellantur et potestas et capitaneus eum cogi ad predicta vel aliqua
predictorum faciendum aliquatenus non permittant. De ali
bratione hominum castri plebis et castri depo
400 tulis et de cartatione niccolini.
401 Homines et uniuersitas castri plebis et castri depotulis
teneantur et debeant bona eorum abstimare et secundum ipsam li
bram soluere communi papie collectas et datas teneantur et
alia facta debeant sicut alii comitatenses papie et
dicti castri de potulis in plebeio plebis de la aco
debeant computari. Et addicimus huic capitulo sta
tuendo quod carta niccolini domini andree de potulis uocat
sunt cartae quod ueniat ad faciendum mandata potestatis et capitanei
et communis papie quod faciet et obseruet omnia que in isto
capitulo continentur. Et si non fecerit totius communitas
potestatis sancti angeli ire debeat ad castrum depo
tulis ad uastandum faciendum et nunquam communis papie ire
debeant cum eisdem. Qualiter homines castri mo
401 tonis soluant collectas et datas.
402 Homines et uniuersitas castri motonis debeant soluere
datas et collectas communi papie sicut homines castri plebis
et sicut alii comitatenses communis papie et dictum castrum mo
tonis non possit nec debeat suam communitatem aliquo
in potestate seu capitaneum vel rectorem eligere et si eligeret vel
clamaret electio facta per eundem castrum seu homines
dicti castri debeat non ualere et cogi debeat
dictum castrum et homines ipsi ad soluendum salarium illi
qui electus fuerit per eosdem et ipsa electio fiat per potestatem
papie sicut fieri actenus consueuit. Et ille qui uocatus fuerit
ad illud officium habere debeat uicarium de ciuita
te papie et non aliunde. Et dicimus quod banna et
maleficia et appellationes dicti castri in communi papie de
beant peruenire. Qualiter homines affranchati de 402
cortino et qui affranchabuntur soluant collectas
et faciant factiones communi papie. 403
Statuimus et ordinamus quod homines
affranchati de cortorano et qui in futurum franchitatem
recipient debeant omnes factiones facere et datas
et collectas soluere sicut alii comitatenses papie et hoc
intelligatur quod se submiserunt et submittent sub
iurisdictione communis papie et communitate papie teneantur omnes
predictos in eorum uiribus defendere. Qualiter potestas
et capitaneus teneantur defendere castrum podii ma 403
nentis et de quo plebeio sit.
Potestas et capitaneus teneantur defendere 404
et manutenere castrum de podio manentis et
curiam et districtum et homines et familias ipsius ab eu
gubinis et omnibus aliis personis sic defendere
teneantur totum commune papie et eius districtum et ipsum ca
strum sit de plebeio plebis de la aco et in ipso ple
beio debeat computari. 404
De muro castri rupe faciendo 405
Potestas et capitaneus teneantur facere compleri murum castri ru
pe ueterique non est completus ab hominibus qui ipsum
facere debuerunt murum integrum undique sic altus
et eleuatus circa x pedibus ad pedem comitis papie
et super dictos x pedibus dictus murus mu
rari debeat v pedibus ad pedem predictum
expensis hominum dicti castri inqualibet parte muri
que omnia fieri debeant et esse completa hinc ad festum
omnium sanctorum proxime uenturum et si ad predictum terminum predictum
dictum non erit emancipatum effectui potestas et capitaneus
teneantur auferre hominibus dicti castri si dicti v pe
des muri undique in dicto castro facti non erunt
in termino supradicto C lib. den. nomine pene et cartam
de accipere teneantur illis qui murum dicti castri fa
cere debuerunt si defectus dictorum x pedum addatur
termino non fuerit adimpletus. 405
Qualiter murari debeat castrum papiani.
Potestas et capitaneus presens facere teneantur murari castrum pa 406
piani ab hominibus dicti castri eorum expensis itaque
exeo muretur quolibet anno ad bona cal. et arena

l. passus muri et elevetur murus altus quantum xv pedibus et si dicti homines predicta facere neglexerint l. libras denariorum nomine pene comuni pus solvere teneantur. Item potestas et capitaneus teneantur vel alter eorum ire et videre locum in quo dictum castrum poni debeat cum quibus eis videbitur et ipsum castrum ad effectum debeat mandari sicut per eos fuerit ordinatum et si potestas et capitaneus in predictis fuerint negligentes quilibet eorum comuni pus l libras denariorum nomine pene solvere teneatur.

406 Qualiter murari debeat in castro Cequeta

407 In castro Cequete potestas et capitaneus l. passus muri ad bonam calcem et arenam expensis hominum ipsius castri murari facere teneantur. Et si homines dicti castri ipsum murum non fecerint sicut eis per potestatem et capitaneum fuerit iniunctum ad terminum quod eis fuerit impositus l. libras denariorum pene nomine comuni pus solvere teneantur. Et si potestas et capitaneus ad predicta fieri facienda fuerint negligentes, de eorum pena de suo salario solvere teneantur.

407 Qualiter muretur in castro Casaline.

408 Potestas et capitaneus teneantur facere fieri hominibus de Casalina eorum expensis ad bonam calcem et arenam x passus muri in eorum castro et ad predicta fieri facienda potestas et capitaneus sollicitudinem adhibeant pleniorem.

408 Qualiter quelibet universitas possit facere castrum suis expensis

409 Quelibet universitas castri seu ville comitatus pus possit se reducere ad fortilitiam et castrum facere et murare eorum expensis sine alicuius contradictione et potestas et capitaneus teneantur eis dare si voluerint suprastantes suis expensis pro operibus faciendis et dare debeant universitati auxilium et favorem contradictione aliqua non obstante.

409 Qualiter hominibus nostri districtus habentibus possessiones in alieno districtu si per ipsos cogerentur solvere datas et collectas detur fructus bonorum hominum illius terre existentium in nostro districtu

410 Decernimus et ordinamus quod si aliqui sunt cives vel comitatenses vel nostri districtus habentes bona et res in alienis districtu et homines et comune illius terre in cuius districtu sunt dicta bona et res cogerent nostros cives vel comitatenses seu homines nostri districtus ad solvendas datas et collectas pro illis bonis et rebus et homines illius terre haberent bona et res seu possessiones in nostro districtu fructus illorum bonorum et rerum seu possessionum existentium in nostro districtu dari debeant dictis nostris civibus et comitatensibus seu districtualibus pro solutione collectarum et datarum que deberent solvi per eos in dicta terra et villa terra seu comune ipsas relevaretur et exhonoraretur nostros cives et comitatenses a dictis datis et collectis. Et si illa terra civitas seu comune in cuius districtu nostri cives seu comitatenses vel districtuales bona et res seu possessiones haberent prohiberent nostris civibus comitatensibus seu districtualibus predictis uti et frui dictis bonis seu possessionibus potestas et capitaneus teneantur dare nostris civibus seu comitatensibus et districtualibus predictis quibus talis prohibitio fieret bona et possessiones hominum illius terre civitatis vel comunis per quam vel quod talis prohibitio fieret que in nostro districtu reperientur ad utendum et fruendum et tenendum loco suarum rerum et possessionum quibus uti prohiberentur donec tamen civitates et terre que talia fecerint de predictis tollendis removendis et revocandis penitus resarciant et potestas et capitaneus et eorum familie aliquam absolutionem huius statuti petere non possint. Sed hoc capitulum sit precisum inviolabiliter perpetuo.

Qualiter potestas et capitaneus tractent cum domino episcopo et aliis prelatis quod questiones inter clericos et laycos in civitate pus per iudices comunes decidantur 410

411 Potestas et capitaneus teneantur cum consulibus artium et cum sapientibus quos secum ad sociare voluerint habere dominum episcopum archipresbiterum sancti Laurentii abbatem sancti Petri abbatem sancti Salvatoris abbatem sancte Marie vallis pontis abbatem sancti Pauli vallis pontis et omnes alios prelatos civitatis comitatus et districtus pus et cum eis tractent statuant et ordinent si eis placuerit vel aliter eorum quomodo et qualiter questiones que sunt inter eos et homines comunis pus possint decidi in civitate pus et non alibi coram duobus iudicibus qui sint de civitate pus unum quorum ponat potestas pus quem eligat per capitaneum et consules et alter ponat prelatus clero qui iudices debeant intelligere et cognoscere omnes questiones civiles inter ecclesiasticas personas et nostros cives et comitatenses pus secundum iura comunia canonica seu civilia et iura cum non obstante aliquo capitulo et statuto comunis et populi quod contrarium loqueretur et dicta verba intelligantur in agendo et defendendo ut est superius memoratum. Si vero predicta clericia predicta facere nollet cum laicis eorum que facere nollet, tunc incipiat quilibet subsidium et beneficium comunis pus subtrahatur iura et alii quamcumque pus ab aliquo officiali comunis pus ei nullum unquam remedium observetur. Nec aliquis officialis aliquem cogat de aliquibus rebus etiam alicui tali clerico respondere potius non dicta clericia privatur beneficiorum comunis pus perpetuiant. Si vero aliqui predictorum tunc incipiat quilibet

num faciat seu fieri permictat alicui layco pot(estas)
et cap(itaneus) teneatur unum passus iuxta ad(e)q(uatum) in suo iure
conservare ad ea defendere ... et tali q(ui) tali layco
apud eos ul aliquo p(re)dicto(rum) nulla fortia ul vio
lentia inferat et pot(estas) et cap(itaneus) tenentur possessio(n)es
rei qua laycus privatus est a dicto ipsius lai
ci reponere teneat. Et hoc capitulum locum habeat in
religiosis omnibus et singulis clericis et ecclesiasticis
personis in civitate et comitatu et districtu perusii mo
nachis et etiam monialibus. Qualiter pot(estas) et cap(itaneus)
teneat manutenere et conservare et defendere mona
steria et loca religiosa.

412 Potestas et capitaneus perusie debeant et teneant manutenere
conservare et defendere sub protectione et defensione
comunis perusii et eorum monasteria ...

Sancti Francisci fratrum minorum	Sancte Magdalene
Sancti Dominici	Sancte Iuliane
Sancti Augustini	Sancti Angeli de ...
Servorum sancte Marie	Sancti Spiritus
Sancti Benedicti	Sancte Ugoline
Monasterii seu locorum crucifer(orum)	Sancte Clare.
Et ordinis sancti sperandei	Sancti Thome
Et loci fratrum heremitarum	Sancte Marie de ...
Monasterii sancte Marie monialium ...	Sancte Marie de ...
Sancte Caterine	Sancte ... de monte
Sancte Marie de collibus	... muciano
Sancti Galgani	Locum filiarum ...
Hospitale benedictorum ...	...
Sancti Francisci de ...	Locum monialium ... sperandei.

Et generaliter omnia loca religiosa de civitate et
comitatu et districtu perusii et omnes reclusas seu
... ita ut ab aliquo nullatenus mole
stentur ... nec ... et omnia eorum bo
na et res et concessiones factas dictis monasteriis
sancte ... et omnia eorum iura et instrumenta et aliorum lo
corum predictorum religiosorum observare et manute
nere penitus teneantur. Qualiter minores xviii
annorum ad religiones non admictantur et ...

413 Quoniam statuimus et ordinamus quod ... facere ...
nullius locis religiosis monasteriis ul conventis
nec aliqui religiosi ... loca seu monasteria
et conventibus existentes nec ... collegium sive convent(us)
alicuius ordinis seu alicuius religionis de civitate
et districtu perusii nec aliquis dictorum religiosorum possit
ul debeat ... ordine et religione sive mo(n)a

sterio ul loco religioso recipere aliquem seu aliquas
ul retinere minorem ul minores xviii annorum de ci
vitate et districtu perusii sine expressa licentia et volun
tate patris superstitis huius ul matris superstitis non
huius et matris huius ul avi si natus non huius ul
fratris sive fratrum carnalium si avum non huius ul a
avunculi et patrui sive non huius fratres ul fratres carnales
ul ... curatoris si ... huius. Et si aliquod loc(um)
monasterium collegium et conventus cuiuscumque religionis
seu ordinis fecerit ul aliquis eorum contra fecerit pater et mater
sive ul fratres avi avunculi patrui et omnes alii
consanguinei et amici illius sive illorum minorum predictorum
receptorum et retentorum per dictos religiosos ... eorum
religionem seu ordinem et loca eorum possit eum ul eos
extrahere inde sine pena et banno ... et volumus
... ...
pot(estas) et cap(itaneus) qui erunt pro tempore debeant et teneant dare
consilium auxilium et favorem dictis consanguineis et ami
cis ... et extrahere volentibus talem minorem ul
minores de locis supradictis ... eorum et omnes perusii
et similiter minorem ul minores receptum et retentum
...
dictorum consanguineorum et amicorum ... ab omni red
ditu et ... quos ul quas habet seu habere
posset a dicto comuni perusii ul ab aliquo ... comuni perusii.
Et insuper pot(estas) et cap(itaneus) qui pro tempore erunt debeant et te
neant ipsos locum monasterii conventum et ordinem et quem
libet eorum et omnes existentes in dicto ordine et religi
one dicta seu loca predicta privare ab omni beneficio
... et redditu et re et elimosina ... ul alicui
eorum concessa et facta et data facienda ul concedenda
de ... comunis perusii et rebus qui ul que ... statutum
comunis ul pro perusii adunantia ... generalem
adunantiam et reformationes consiliorum essent concessa sive
et stabilita seu quod ul que fieret et concederet ...
predictos ul aliquem eorum nomine comunis perusii pro tempore ...
Et sic capitaneus ul pot(estas) contra fecerint ul venerint contra aliquod
predictorum et ... ul ... teneat solvere
comuni perusii x libras denariorum nomine pene et ... quanti
... dederint ul dari fecerint dictis locis reli
giosis monasteriis et conventibus seu alicui eorum ul
aliis specialibus personis seu aliis ... ul alterius
eorum restituere comuni perusii teneat et solvere et reddere de
suo et syndicus seu syndici comunis perusii qui erunt pro
tempore ad syndicandum predictos cap(itaneum) et pot(estatem) teneat et de
beat ... predictos pot(estatem) et cap(itaneum) ... ...

Et quantitate data dictis locis vel alicui eorum vel personis ipsorum vel alijs personis seu per aliquo eorum et syndicus seu syndici dicti teneatur ipsam penam rem et petere petitam et exigere et reducere in manum communis pisarum et predicti loci et religiosi si predicti vel aliqui predictorum fecerint vel non fecerint contra predicta potestas et capitaneus et quilibet officialis communis pisarum eos et eorum sindicos et clericos et conversos eis dantes et concessis audire non debeant sub dicta pena v. lib. Item si predicti religiosi vel aliqui ipsorum vel alie persone seu per alios ipsorum exhiberent talem vel tales minores receptos in eorum ordine clam palam vel privatim de dicto loco eorum seu ex civitate et districtu pisarum tunc sinescant reduci et redire facere ad locum seu monasterium eorum unde exierint cum vel ex quo habebunt in civitate vel districtu pisarum ad petitionem suprascriptorum consanguineorum et amicorum et potestas et capitaneus teneantur et debeant dare nomine eorum et communis pisarum adiutorium et favorem dictis consanguineis et amicis predictis minoris ad faciendum redire et reduci ad locum predictum de quo dicti fratres seu religiosi exierint ipsum ad petitionem dictorum consanguineorum et amicorum et si dicti tales religiosi contra fecerint et predicta non observarent post requisitionem cadant ab omni beneficio proventu et redditu eis concessis et concedendis a communi pisarum ... et ante communis pisarum et eorum ... clericis et conversis eis dantis et concessis ab aliquo vel ab aliquibus potestate et capitaneo et officialibus communis pisarum nullo modo audiantur. Et si potestas et capitaneus vel aliquis alius officialis communis pisarum non observaverint predicta omnia seu contra fecerint vel venerint communi pisarum dictam penam v. lib. den. dare et solvere debeant et teneantur ut supra continetur. Item si dicti consanguinei et amici illorum vel illi minorum vel receptorum predictos religiosos in eorum locis et ordine voluerint permittere vel permittendi facere cum consilio favore et auctoritate potestatis et capitanei predictorum et communis pisarum ad detinendum ipsum vel ipsos minores receptos in loco ipsorum quem habent in civitate pisarum vel districtu per unum annum post dictam receptionem continuo. Item tamen quod quilibet consanguineus et amicus ipsi minoris seu minorum sic receptorum vel recepti possit habere colloquium cum dicto minore vel minoribus sic receptis semel in ebdomoda sine presentia alicuius fratris religionis predicte. Et si contra predicta vel aliqua predictorum fecerint et non observarent predicta omnia ut dictum est cadant ab omni beneficio et proventu et redditu et elimosinis quas vel quem quas habent vel habere possent a dicto communi pisarum et eis concessis concesse vel concedendis a dicto communi dicti potestatis et capitanei et alijs eorum clericis et laicis et conversis eis dantes et concessis ullo modo audiantur. Et si potestas et capitaneus vel aliquis alius officialis communis pisarum contra fecerit vel venerit contra predicta vel aliqua predictorum ipsi vel alter eorum solvere et solvere teneatur dictam penam v. lib. den. communi pisarum ut dictum est et syndicus seu syndici communis ad syndicandum eos teneatur cum vel eos condempnare et exactiones ipsarum condempnationum facere et hoc capitulum locum habeat tam ad colloquium faciendum cum ipsis minoribus quam ad presentationem faciendam in loco predicto per annum continuo et locum habeant supradicte pene statute et ordinate contra dictos religiosos et contra potestatem et capitaneum et alios officiales communis pisarum et hoc capitulum omnia et quecumque in ipsis continentur locum habeant per ... et alijs ... et ... et adeo sint precisa quod nullum ... ... recipere ... ... tollere ... statuta ordinamenta ... communis pisarum non possit ... non ... contrarium ... nos ... communis pisarum ... debeant ... et hoc capitulo non obstet aliquo capitulo constituti populi.

Qualiter religiose sine decimo audiantur. 413

Omnes religiose qui dant elimosinam pro decimis eorum quibus tamen pisarum sine decimo audiantur. Item de personis super testamentis codicillis et legatis summarie intelligatur et si aliqui voluerint heredes se solvere non debere ... ... non ... quibus capitulis ... ... personis observabit ... ... eaque in hoc capitulo continentur eis debent observari et aliqui ... supra ... non observaverunt ... in hoc capitulo continetur nulla ... observetur. 414

Qualiter potestas et capitaneus teneantur manutenere et defendere res et bona leprosorum hospitalis de colle. 414 415

Bona omnia et res leprosorum hospitalis de colle et ipsum hospitale que et quas nunc tenet potestas et capitaneus in bono statu manutenere et defendere

teneāt ad uolūtatē ip̄i loci ⁊ ſpalit' q̄ dacū
ul' fuit eid' hoſpitali a col' p̄uſ p̄ plubicū ī
ſtrumētū ⁊ de bonis omīs p̄uſ ei ul' eis ultra
accipe nō p̄mictāt. Et ſi inuēīt aliquē
lepſū ī ciuitate ul' bu'gis ⁊ q̄ m̄ ul' ex eo ſit
plurīa fama poſt ⁊ cap eū de ciuitate ⁊ bu
gis exire ↄpellāt ⁊ cogāt eū q̄ ad dcm̄ hoſ
pitale ire d'beat moraturus ¶ Rector aūt
eiuſd' hoſpital' tales lepſos miſſos ad ip̄um
p̄ poſt ⁊ cap incōtinēt ⁊ ſi dcūs rector eos no
llet recipe poſt ⁊ cap ad receptōez faciēd'
dcm̄ rectorē ↄpelle tnāt ⁊ ſi poſt ⁊ cap hoc
fr̄ nō fecīnt xxv. lib. dn̄. maſſario cōis ſolue
tnāt. Nō tn̄ aliq' lepſus ī dc̄o hoſpitali rec
piat q̄ nō ſit de ciuitate ul' cōitatu p̄uſ ⁊
dcūs rector eū recipe nō d'beat ¶ Quīo
poſt ⁊ cap īuenīt dcm̄ hoſpitale occupaſſe
ul' occupaī feciſſe de poſſeſſiōib3 cōīs ul' ſnce
ſſioē eis fcām illud occupatū recollāt ⁊ ip̄m̄
ī eo remictē tnāt ¶ Si aūt īuenīt ali
quē īfirmū ul' ſanū exiſtētē ī dc̄o hoſpita
li q̄ nō ſit ad mādatū ⁊ obediētiā dc̄i recto
ris ⁊ nollet ſuis mādatis ī oīb3 obedire eū
de dc̄o loco expelli facē tnāt ¶ Itē poſt ⁊
cap p̄ tēpore m̄ſ mayi ī hoſpitali p̄dc̄o unū
elimoſinariū de familia ip̄i hoſpital' quē
mag' ydoneū īuenīe poterīt eligi facē tene
ant ad uolūtatē poꝛs ⁊ familie ip̄i hoſpi
tal' q̄ ſimul cū poꝛe ip̄i hoſpital' elemoſinā
diſtribuē debeat int' lepſos ⁊ ſanos p̄ ut
eis melius uid'bit expedire q̄ elimoſina
n'? ⁊ poꝛ rationē adminiſtrationis eoꝝ offitij
bis ī anno reddere tnāt ī maiori ↄſilio cōi
tatis ⁊ aſſignē oēs introitus ⁊ redditus ip̄i
hoſpital' ⁊ expēſas factas ab eis ⁊ ſi īuenīt
poſt ⁊ cap ⁊ ↄſilio q̄ bn̄ adminiſtraſſet p̄
ſ'mo hāt que fcā ſunt p̄ eos d' alioqn̄ m̄
fiat ſic fuīt p̄ poſt ⁊ cap ⁊ ↄſiliū ordinatū
Nullus aūt lepſus ī dc̄o hoſpitali habitā
hāt ſup ſanis nec᷑ int' ſe ⁊ poꝛ ſit loco
habitatōis lepſoꝝ ¶ In domo debitis poꝛ
nullā familiā audeat retinē ⁊ oēs elimoſine
poterīt ad hoſpitale p̄dcm̄ nec poterīt in do
mū ſup'i notatū. Poꝛ aūt de bonis ⁊ reb3
hoſpital' nō poſſit facē aliq̄ alienatōez nec
de bonis īmobilib3 ip̄i dcm̄ hoſpitale ſiū uolūtate.

⁊ ↄſēſu totius familie hoſpital' ⁊ maioris ↄſi
lij ciuitatis p̄uſ ſicut ↄ ſfact' ↄtra ſit ip̄o
iure nullus ⁊ nō tnāt ullo modo ¶ Itē poſt
⁊ capt aliq̄ lepſū q̄ nō ſit de iuriſdictōe p̄uſ
in cōto diſtictu p̄uſ ſtare aliquatn̄ nō p̄mi
ctāt ¶ Et nullū lepſū de ciuitate ⁊ cōitatu
p̄uſ ↄmoraī p̄mictāt malo loco q̄ ī hoſpitali
ſup'i memorato ¶ Pullos ſiue porcos ſeu
oua null' lepſus mictē audeat ad uēdend' ſ' uē
dere int' ſe liceat aliis eoꝝ dcēt ¶ liceat tn̄
lepſis ſtare ī locis eoꝝ .9. ī ſtō caſtramo muſi
no lu'dibite t'reno ↄdictōe aliqua nō obſtāte
¶ lepſi aūt ⁊ lepſe in ſuo īgreſſu d'beāt ſua bo
na mictē ī dcm̄ hoſpitale ⁊ bona ip̄oꝝ lep
ſoꝝ ī hoſpitali p̄dc̄o deueniāt ū ſupeēnt
ex eo ul' ex eis filij maſculi in quo caſu bona
ſua filius remaneāt ū ille ul' illi alit' diſpo
nerēt ¶ Quīo lepſus ul' lepſi hrēt cōio
bona aliqua cū ſuis ↄſāguineis illa bona di
uidāt ⁊ p̄s lepſi ī hoſpitale ueīat ſup dcm̄.
Si uō lepſus cū aliquo bona diuidē nō hrēt
bona ip̄a ī dcm̄ hoſpitale deueīat Et liceat
poꝛi ⁊ ſyndico hoſpital' poſſeſſiōez boꝝ ip̄oꝝ le
p̄ſoꝝ ſua aūt īgredi ⁊ eis uti ⁊ frui ⁊ hoc in
telligat ſi filius ul' filij maſculi nō ſupeēnt
ſic ſup'i ē exp̄ſſ ¶ quicq̄ aūt de bonis le
p̄ſoꝝ ht' aliqd in ip̄i ul' ī fraud' exēi donatōis
ul' quacūq alia cā alienatōis fcē ul' negatū
cū ī ſpco quā ī futō p̄ ip̄um lepſū ul' lepſam
aūt īgreſſū dc̄o hoſpitali reſtitue teneāt et
ſimil' doam' poſt īgreſſū Et ſi qs ↄtractꝰ
p̄ eū lepſū fcūs eēt ip̄o iure debeat ēē nullus
¶ Excipim' q̄ q̄d lepſus ul' lepſi dedliſſet ul'
dedliſſēt de ſuis bonis filijs ul' nepotib3
ex filijs ſi hērēt frēs ul' ſororē relicta p̄te
frīs ul' ſororis p̄s tota eoꝝ in hoſpitale de
ueīat ſup dcm̄ aliquo ↄtractu fcō de p̄te ſua
frī ul' ſorori ab eo hoſpitali p̄dc̄o aliquatn̄
nō obſtāte q̄n p̄s ſua ī hoſpitale p̄dcm̄
deueniat ⁊ poſt ⁊ cap poſſidēte ⁊ tenēte
ip̄a bona ↄpellāt incōtinēti ad reſtituēdū
hoſpitali ſup'i notato ¶ Itē poſt ⁊ cap fi
faciāt inuētariū de oīb3 bonis mobilib3 et
ſtabilib3 dc̄i hoſpital' ⁊ q̄cquid ip̄i hoſpitali
acceſſēt ul' ī ip̄i quocūq iure deueniāt ad ī
miſſ poſq̄ acceīt ⁊ uenīt ī ip̄o inuetario poni

facere teneatur. Et totum debitum contractum a potestate
dicti hospitalis vel pro ipso hospitali examinetur
et ipsum debitum cum alio debito ipsius hospitalis so
luatur per potestatem presentem eo tempore quo alia debita communis
soluentur. Dummodo tale debitum summam vij. librarum non ex
cedat. Et prior dicti hospitalis nullum debitum
facere possit sine licentia expressa potestatis et capitaneorum et ma
ioris consilii ciuitatis. Item dicimus non obstan
te eo quod supra est expressum quod si aliquis leprosus vel lepro
sa qui vel que intrabit in dictum hospitale habebit
unicam filiam feminam ipsa filia debeat habere medietatem
bonorum patris et matris suorum. Duas filias habebit
ipse due habeant dictam partem suorum. Plures filias ha
bebit equis portionibus partem habeant secundum numerum
personarum et minus communiter. Leprosi autem et leprose commorantes
in aliis hospitalibus quam in hospitali de colle si
ad hospitale predictum de colle ad terminum dictum
venire voluerint et stare recipi debeant in eodem dum
modo omnes res eorum quas habent ad dictum hos
pitale deferant eas ipso hospitali profuturas. Item
domum pro dicto hospitali positam in burgo potestas sancti pe
tri et bona et possessiones dicti hospitalis existentes circa
ciuitatem et burgos et specialiter possessiones olim Jacobini
notarii pro ipso hospitali potestas et capitaneus uendi facere teneantur
et de pretio earum recipiendo emi faciant alias
possessiones pro commodo et utilitate hospitalis supra
nominati et ipsius nomine de quibus ipsum hospitale uti
litatem et commodum excipiat. Item potestas et capitaneus
teneantur obseruare et facere obseruari omnes concessiones
fines et refutationes factas Michaeli be
nadi debitoris [illegible] per potestatem et a syndico communis et hos
pitalis de colle de bonis suis omnes obligationes seu
concessiones factas pro dicto hospitali. Et siquod instrumentum ap
pareret sint cassa. Et potestas et capitaneus. cum cassari facere
debeant ita quod non ualeat ullo modo. Item fiat unus
syndicus per potestatem et capitaneum et maius consilium ciuitatis
qui nomine communis uideat et uidere debeat et sciat
totum debitum hospitalis predicti super quo usure sunt con
stitute et faciat et eas debeat reducere ad quantum mi
nores usuras poterit. Et potestas et capitaneus simul cum pri
ore dicti hospitalis res hospitalis que per aliquem po
ssiderentur debeant recuperare non obstante aliquo
capitulo constituti. Et si potestas et capitaneus non fecerint predicta
[illegible] ad ea facienda fuerint negligentes. xxv. libras
denariorum pro quolibet eorum de suo salario soluere teneantur
Qualiter potestas et capitaneus tenentur defendere bona et
re hospitalis porte sancti angeli 115
Potestas et capitaneus teneantur defendere bona hospitalis
porte sancti angeli sicut bona hospitalis de colle te
neantur defendere per statuti capitulum quod sic incipit. Qualiter
hospitale fratrum et filiorum ubertis sit sub 116
Iubemus inuiolabiliter protectione communis perusii. 117
obseruari quod gratia et amore venerabilis patris
domini thome episcopi beltonii hospitale dictorum fratrum fi
liorum uberti dicti perusii decreto sit sub protectione
et defensione communis perusii et potestas perusii defensio[n]e une
defendat et manuteneat quod qualibet persona loci
et gaudeat omnibus beneficiis communis perusii que sunt
predecessoribus inducta seu inducentur in futurum.
Et potestas et capitaneus debeant precipere omnibus et singulis
hominibus destructa et omnibus nobilibus et magnatibus
circa dictum hospitale stantibus vel in ipsa contrata
quod non auferant de bonis ipsius hospitalis nec
aliquod dampnum vel grauamen dicto hospitali seu
eius bonis inferant nec eius bona occupent. Et
si occupauerint bona aliqua dicti hospitalis
libere et expedite dimittant. Et potestas et capitaneus
compellant eos si qui reperirentur habere aliquam in
strumentum ad dictum hospitale pertinentia reddere et
restituere rectori dicti hospitalis et locorum et hoc ca
pitulum de statutis constitutum et de anno in annum potestas
et capitaneus scribi et poni facere teneantur. Qualiter hospi 117
talia cogantur facere lectos pro pauperibus
Potestas et capitaneus constringere debent omnes rectores 118
hospitalium ciuitatis perusii ut faciant vel fieri faciant
lectos in ipsis hospitalibus ita quod debeant hospi
tari omnes pauperes uenientes in ipsis hospitali
bus et ipsi rectores hospitalium nullum vel nullos
debeant recusare pauperem vel pauperes vel facere re
cusari. Et si facere hoc neglexerint teneantur soluere
pro pena qualibet x. libras denariorum et si noluerint soluere dictam
penam potestas et capitaneus teneantur et debeant mittere ad dominum
papam ut tales rectores de ipsis hospitalibus ex
pelli penitus faciat et etiam remoueri et insuper tales
rectores de ipsorum quo[n]iam nomine perusii causa nullatenus
audiant. De terreno concesso dominabus sancti angeli de
Statuimus et ordinamus quod domine seu carnaio. 118
monasterium sancti angeli de carnaio habeant ad fa
ciendum de terreno communis perusii duas pertias terre una
quarum est in ualle iuxta locum seu monasterium dictum
et alia est iuxta uiam seu stratam que uenit seu
uadit a sancto marco de uia plana in monte malbe

Et demum duas partes tenere memorate domine commodastrix (?) per omne presens debeant tantum et plus de terreno communis presens habere non debeant neque possint

420 **Qualiter terrenum concessum dominabus sancti Peregrini seu ipsi ecclesie redeat in toto**

Decernimus et ordinamus quod terrenum communis presens concessum olim dominabus ecclesie sancti Peregrini seu ipsi ecclesie redeat in toto presens et potestas et capitaneus ipsius terrenum in toto presens reddi re faciant et tantum et illud terrenum sit et de communantiis dicti montis debeat computari

Qualiter domino episcopo contra clericos auxilium impendatur

421 Potestas et capitaneus ad requisitiones domini episcopi ei debeant impendere contra clericos civitatis et comitatus presens ei obedire nolentes auxilium et favorem et contra fornicatores per capere manifestos. Item nullus laycus se opponat domino episcopo volenti contra subiectos ecclesias visitare atque inquirere et corrigere excessus clericorum contra episcopo subiectorum. Et si quis contra fecerit desistere compellatur per potestatem et capitaneum quotiens a domino episcopo vel suo vicario fuerint requisiti. Et potestas et capitaneus domino episcopo impendat auxilium ad suum officium exercendum

Qualiter homines camere episcopatus non cogantur invite dimictere.

422 Statuimus quod illi qui habitant seu morantur in camera episcopatus presens eas cameras dimictere invite nullatenus compellantur nec cogantur ipsas dare personis aliis quibuscumque

Qualiter fratres brunatus et socii habeant locum de casulis in monte lacus

423 Statuimus quod fratres brunati et socii habeant et possideant et habitent locum montis lacus qui dicitur et vocatur mons casule eo modo sicut nunc habent et possident. scilicet cum ortis domibus et cum omnibus iuribus dictorum pertinentiis ad dictum locum et liceat eidem fratri brunato et sociis accipere de lignis dicti montis casule pro eorum necessitatibus semper quantum voluerint et quantum sufficiant eis pro eorum focis absque alicuius contradictione permaneat dicti loci communis presens semper plena ne refutatur. Et hinc capitulo duximus adiungendum quod ultra id quod dictum est supra fratri brunato dicto et sociis observetur et fratres debeant quod quod statuto per contineatur quod de ipso fratre brunato et sociis fuerant meritos.

Qualiter fiant elemosine communis

424 Decernimus et ordinamus quod elimosine communis presens pro tempore communi fiant prout in statuto per continetur et eas aliter facere aliquis non accipiat

Qualiter palatium inquiratur et fiat pensionis palatii cum domina dialdana et satisfiat eidem

425 Cum domus et palatium nobilis mulieris domine dialdane vidue uxoris quondam Galiuti (?) domini bonvenuti oddonis in quibus dominus capitaneus communis et populi presens cum sua familia moratur et habitat et tamen tenet ad ius reddendum cum suis offitialibus cum eorum placitis curiis et iacentiis per omne presens detenta fuerint tempore capitanei domini Guidonis turgi magistri (?) capitaneus dicti populi et communis ac et ipsius temporis de pensione sive censu ipsorum nulla conventione facta inter ipsum commune ac dominam supra dictam. Sed potius per voluntatem ipsi domine detentam duximus firmiter et inviolabiliter statuendum quod intuitu inquiratur et fiat pensionis sive census soluta seu solvi ab ipso communi eidem domine ad dictum tempus certa et quod solvatur et satisfiat et satisfieri debeat eidem domine de communi eo quod restat absolvendum et tempore futuro si placebit communi presens res predictas eidem domine restituant libere vel dequantitate pensionis sive census ipsarum rerum per aliquos bonos ydoneos et sapientes et discretos viros fide dignos vel suis pretiis certis statuat ac etiam ordinet

Qualiter et quod potestas et capitaneus faciant fieri fossum sive foveam iuxta roncella domini Janis et de arena ponenda.

426 Decernimus et duximus statuendum. tandem. ad voluntatem communis presens et omnium Ghisterum (?) in contrata vel in scripta fieri voluimus quod potestas et capitaneus teneantur cogere omnes et singulos homines districtus seu comitatus presens vel tiberini scilicet de contrata ponte sancti angeli cum hominibus terre sancti Galuaconis (?) de monte acuto facere unum fossum seu foveam circa castrum roncelle domini Janis de monte sporello circa dimidium dicti podii xx pedibus in altitudine et x pedibus cupum seu cavum. Et dicti homines debeant deportare seu deferre ad podium dicte roncelle x milia lapides quos eisdem dominus Janes de monte sporello hominibus duxerit assignandos Salvo quod homines de pertinentiis mutina ~~parte cogere teneantur~~ qui sunt propinquiores podio supradicto non teneantur aliquatenus ad predictam. Sed potestas et capitaneus dictos homines de pertinentiis mutina et parte cogere teneantur deferre deferre et apportare ad dictum podium v. corbes arene pro muniendo seu actando podio supradicto et ad predictam faciendam potestas et capitaneus faciant eligi unum superstitem qui predicta fieri faciat prout melius et utilius viderit facienda pacto toto atque munitione podii supradicti et teneantur predicti capitaneus facere eligi predictum superstitem de mense mai et cum predicta fa

cere inchoari debeat per dictos ita quod ad effectum
perveniat perducatur cum dictus dominus Janes sit
paratus facere fieri dictum murum suis sumptibus
et expensis ad honorem communis et rei publice cui super
his salarium possibile statuatur. Item dicimus
quod dicta tonigella sit de plebeio plebis de
lacu et ipso plebeio debeant computari et cum
ipso plebeio expensas debeant facere competenter.
Qualiter syndici communis vel populi faciant obliga-
tiones pro eis et ut non graventur de eis que gesserint.

416 Presenti capitulo duximus non audiat

422 statuendum quod si aliquis fuerit vel erit communis vel populi syndicus
constitutus qui fecisset seu fecerit in futurum aliquam promis-
sionem pro populo seu nomine ipsius communis nemo de
ipso syndico conqueratur seu conqueri valeat ullo
modo et si aliquis de eo conqueretur nullatenus audi-
atur et super bonis et in bonis ipsius syndici occasione promis-
sionis a beo facte nulla actio fiat nisi quod
in rebus et de bonis communis vel populi creditoribus satis-
fiat et aliis quibus prosindicum factum foret. Et
potestas et capitaneus eius de bonis communis vel populi satisfieri
facere teneatur et hoc capitulum locum habeat et trahatur
ad preterita presentia et futura. Qualiter potestas et capitaneus
obligatos pro eis vel mandato communis indempnes
debeant conservare et de pena qui fecerit.

427 Statuimus promulgatione

428 presentis capituli quod si aliquis est vel fuit vel erit obliga-
tus pro eis populo vel mandato ipsius communis potestas de
bonis communis causa dampnorum periculis indempnis
debeant conservari. Et potestas et capitaneus precise teneatur eum
indempnem conservare de bonis communis vel populi ad po-
stulationes petentis quod si non fecerint teneantur et de-
beant ipsi sine exceptionibus facienda ad suum sum-
ptum solvere communi vel populi nomine pene pro eorum quolibet
C. lib. den. et insuper teneantur et debeant de suis bo-
nis dampna et expensas et interesse integre re-
sarcire illi qui fuisset pro eis populo vel nomine communis
populi obligatus quod sustinuisset vel passus fuisset, du-
rante assignando. Item si quis debuerit ad reci-
pere pro populo [illegible] teneatur precise de bonis communis
populi [illegible] debent
recipere [illegible] debere recipere dummodo ho-
[illegible] et hoc ad petitionem petentis facere tene-
antur quod si potestas et capitaneus [illegible] facere
fuerint negligentes teneantur communi populi solvere pro
libra C. lib. den. Et nihilominus satisfacere illi quod debe-
seu debebit ad recipere a communi dampna et expen-
sas et interesse de suis bonis que substinuisset ac
fecisse voluerit assignare. Et nec possit absolvi
potestas et capitaneus vel alter eorum a predicta pena C. lib. et a re-
fectione dampnorum et expensarum et prestatione interesse
obligationis predictis creditoribus nominatis et cuilibet
eorum de predictis aliquo capitulo presentis statuti quod hoc
capitulum procederet vel sequeretur vel aliquo statuto
preter capitulum vel ordinamentum quod facerent rectores ar-
tium vel consilium populi vel communis vel adunantia specialis
vel generalis. Set precise hoc capitulum totum et integrum
inviolabiliter observare et executioni mandare plenius
teneantur sine aliqua temporis prorogatione. Et si potestas et capitaneus
contra facerent seu contrafecerint dictam penam C. lib. de suis
bonis solvere communi populi teneantur et reficere dampna et
expensas predictas et interesse creditoribus obliga-
gatis ut supra est expressum. Et de eo petendo ut
dictum est eis et cuilibet eorum non fuit satisfactum et nullum
capitulum seu ordinamentum factum seu faciendum huic
capitulo deroget vel derogare possit quin semper
et inviolabiliter in sua remaneat firmitate.
De catena circulo et caldariolis et columpnis
ad puteum de platea pro aqua auriunda et de pe-
na aqua tragolantium aquam exhaurientium de eodem.

428 Et potestas et capitaneus et alii populi de aqua putei de pla-
429 tea communis populi copiam et habundantiam habere vale-
ant et eam aurire seu aurim facere absque laboris
[illegible] Statuimus firmiter et ordinamus
quod capitaneus populi venturus post clausam est presentis sta-
tuti debeat Jan. precise et firmiter teneatur facere
fieri et apponi ad puteum de platea duos calda-
riolos bonos et grossos convenientes ferreos et
[illegible] et unam catenam ferream convenientem prout in-
debiti expedire tam longam quam etiam et caldariol.
super dictis commode auriat aqua de puteo me-
morato. Et faciat fieri capitaneus prelibatus ad puteum
antedictum unum circulum ligneum bonum et sufficientem
cum columpnis quam magis ydonee ac utiles vide-
buntur. Itaque aliis de suis commodis et necessitatibus
aquam de dicto puteo aurire possit et aurim fa-
cere prout ei fuit oportunum. Et nulli tamen aqua
tragole seu aquam vendere liceat volumus
de [illegible] aquam aurire de puteo per se vel alios
ullo modo et ulla quacumque. Fecerit xx. den. per vice qua-
libet solvere teneatur et credatur [illegible] accusatoris et cuilibet

esse vallat accusator et nichilominus multetur contra facientes qui deo puteo depelleret. *Qualiter non possit peti communi debitum factum ante tempus domini Ugolini de Sangignano.*

130 Nullus possit petere aliquod debitum comuni predicti quod fuisset devenire vel defectu ante tempus domini Ugolini de Sangimignano olim potestatis predicti et capitanei domini Guidi de Pupo-

1264 lis olim capitanei comunis et pro predicto factum sed illud debitum sit ipso iure prescriptum. Exceptis debitis que approbata erunt per maius consilium civitatis de quibus essent facte concessiones seu fierent pillos qui fuerint seu essent super concessionibus faciendis.

Qualiter statuta loquentia quod comune predictum det alicui teneatur sint cassa.

431 Omnia statuta facientia mentionem de dando vel solvendo aliquid alicui a comuni predicto sint cassa et irrita et in [illegible] et nullius habeantur. Exceptis statutis illis que locantur de elemosinis et salariis potestatis et capitanei et aliorum officialium comunis predicti Riguardi et [illegible] bailitorum similiter et personarum. *Qualiter cortonenses requirantur pro domino Gualfreduccio.*

432 Teneantur potestas et capitaneus per ambasciatores vel alio modo requirere cortonenses ut reddant domino Gualfreduccio domini Jacobi palmerii omnes homines et familias castri plus quod tenetur et quod obstinet ei in [illegible] et promissiones que in apparet inter eum et cortonenses salvis iuribus ipsorum cortonensium et specialiter [illegible]. Et si hoc facere nollet potestas et capitaneus reducat hoc in maiori consilio civitatis et sic ipsum decreverit una debeat observari. *Qualiter observetur concessio facta.*

433 Concessio facta mahioni de ualiana mahioni de tereno clusii quod non fecit transactionem cum comuni predicto in tegre [illegible] debeat observari. *Qualiter molestia non inferatur bomattino de bennitana que*

434 Nulla molestia inferatur habere inclusionem bomattino Johannis lordi de castro plebis de uma beniuleana quam possidet inclusionem iuxta pretellet fossatum navis in talecello et ad fontem [illegible] quam possideat per eum reddendo annuatim v. solidos et hoc fiat ei pro bono servitio quod comuni contulit predicto. *Qualiter filius domini Jacobi Andree Jacobi detineat que desius bonis possidet.*

435 Si filii quondam domini Jacobi domini Andree Jacobi veniunt ad compositionem cum comuni predicto de eo quo fuit ipsum comune eis condempnatum possit ei dari et integre adiudicari illa que desius bonis nomine comunis predicti possidet pro satisfactione bonorum et rerum quas postulabunt fieri actum aliquo capitulo non obstante quod diceret quod de bonis talis dari vel concedi possit et sit hoc capitulum specialiter publicatum. *Qualiter heredes ulmerii carchi de florentia Guida nec pedagium solvant.*

436 Heredibus ulmerii carchi de florentia manentibus ac districtu predicto Guida nec pedagium auferatur de mercibus ipsorum predictis defendo sed mercantie eisdem et aliquorum predictorum mercatorum qui florentiam pagantur per promulgatione sic [illegible] alicui multo predicto aliquo capitulo non obstante. *De pena offendentis sepulcrum felicis recordationis domini Urbani pape.*

437 Nullus offendere audeat vel presumat sepulcrum felicis recordationis domini Urbani pape quanto et qui fecerit xxv libras denariorum comuni predicto solvere teneatur. *Qualiter termini mictantur pro defensione comunantiarum betone et hominum specialium.*

438 Iubemus quod mictantur terminos presentes quod mictantur terminum in fixum iuxta hospitale rigoli et tendit rectaliter ad alium terminum infixum iuxta crucem lapidis monasterii heremite et descendit inferius ad alium terminum infixum prope caput monasterii dicti inferius ad locum [illegible] sit per diffinitionem et terminationem comunantiarum castri betone et specialium personarum dicti castri et quatuor termini fieri debeant uniusquorum recipiat alium et muniet cum bonis lapidibus arena et calce expensis hominum castri deruti et hoc fieri faciat diffinitores dictis [illegible] comunis et hominum dedimus. *Qualiter nullus forensis ponat grotam in districtu predicto.*

439 Nullus forensis audeat vel presumat in toto districtu predicto et positam debeat exhibere actum reportare quo capi debebit vel cavari grotam et an plus ipsum ponere non appareret. Si autem aliquis predictorum alicui forensi in fraude dederit aliquod terrenum ad ponendum grotam vel concessit talis concessio non valeat et ille qui dedit seu locavit solvat comuni predicto nomine pene x libras denariorum pro quolibet. Et forensis qui ipsum terrenum conduxit seu accepit vel grotam posuit et noverit quod tale instrumentum scripserit eadem pena solvere teneatur. Presentibus non civibus et comitatensibus liceat ponere in alicuius ipsorum terreno grotam unam tempore [illegible] grotam et non plus contra non facientes dictam penam solvere teneatur. *De venditione fructuum clusii.*

440 Pro maiori habundantia habenda in civitate predicta statutum est quod [illegible] vetitum persone teneatur vendere

fructus tantum clusii ad certam quantitatem corbium grani et
quod certum venditum fuit et ipsum bannum faciat et mandari
at in principio sui regiminis et officii de mense Janu
arii et plus offerenti detur ita quod ille qui emerit dictos
fructus pro toto mense Septembris ad certum castello
nis clusini omnibus suis expensis communi Perusii portet
granum quod promictet de ipso clusio et fructibus eius
dictis et ibi stet per omnia et de eo fiat sicut tunc consilium
duxerit ordinandum et hoc capitulum sit precisum et ponatur
et computetur inter alia xi capitula precisa. ¶ Additum
est per consilium pro maiori habundantia habenda quod de quan
titate corbium grani promictenda occasione venditionis
dictorum fructuum clusii quantum plus promicteret quanti
tatis possint si voluerint emptores pro anno futuro
compensari in ordeo et spelta secundum infrascriptum modum
videlicet quod emptores dictorum fructuum dabunt pro me
dietate dicte quantitatis pro quolibet corbe grani
duos corbes ordei et pro alia medietate pro uno quoque
corbe grani tres corbes spelte ¶ Et predic
tum non bladum sic dictum est potestas debeat ad civi
tatem Perusii pro habundantia civium et comitatensium Perusii
¶ Et capitulum autem super dictum sit precisum quod mutari cor
rigi vel interpretari aliquo modo non possit. ¶ Et
si capitulum non observaverit penam CC lib. den. de
beat substinere et qui arengaverit contra solvat penam
nomine C lib. den. De fulcimento faciendo in fo
ssato planarose pro utilitate ecclesie sancti Dominici

441 Cum per fossatum planarose
quod est post ecclesiam et ortum sancti Dominici fratrum predi
catorum depressio magnum periculum immineat statim
tamen quod ibi ubi consultum fuit per priores prudentes
potestas et capitaneus teneantur de pecunia communis talia fieri facere
fulcimenta quod super dictam ecclesiam nullum possit dam
num dicti fossati sustinere iactum et predicta potestas et
capitaneus precise fieri facere teneantur pro toto mense maii et iu
nii pena C lib. pro quolibet si neglexerint. Quantum
hospites accipiant pro libra a forensibus

442 Hospites qui recipiunt mercatores
seu negotiatores in eorum hospitiis de rebus que ven
dunt in hospitiis eorum viii den. de libra percipere
faciant et non ultra non tamen quod audeat aliquis
facere suum nec ipsum vendere vel super se levare
ad hoc ut ipsum aurum sine pedagio de civitate
ac comitatu Perusii extrahat. Qualiter regimen ter
re ipsarum terrigene conhabeant cum Perusio et qualiter ca
veant contra societate

Si quis de civitate Perusii vel burgis aut districtu Perusii
coheret societatem cum aliquo forense qui non sit de suo
districtu aut ei daret denarios suos faciat cum eo ita
quod ei sit salvum aurum suum vel illud ubi ...
dicto et dictus ... talis quod commune Perusii seu ...
de suo districtu inde societatis occasione non possit
incommodum aliquod substinere quod si non fecerit totum sit pe
riculum super eum ¶ Et potestas et capitaneus quotiens eis vide
bitur considerando longitudinem seu distantiam locorum
scribant omnibus civitatibus et terris in quibus Perusini veniunt
et quas consules artium eis assignaverint hoc modo scilicet
quod potestas et capitaneus seu rectores illarum terrarum faciant pu
blicari et precipi incolis terris quod nullus contrahat cum ali
quo Perusino nisi caveat ita quod dictum est quod cum aliquo Perusino fe
cerit factores ab eo possit recipere quod commune Perusii respon
dere non vult nec tamen pro aliquo speciali nec teneri
vult ad faciendum aliquem Perusinum respondere. ¶ Hunc
capitulum duximus addendum quod potestas et capitaneus faciant pu
blicari per totam civitatem et burgos et notum faciant omnibus
comitatensibus et districtualibus communis Perusii per preconem
diebus sabbati quotiens eis videbitur quod nullus ex
teris et iurisdictionibus Perusii debeat mutuare pecuniam vel
deponere et si mutuaverit vel deponerit stet et faciat
suo periculo et fortuna ita quod commune Perusii non teneatur ea
de causa mictere ambaxiatores et teneatur occasione mutui
alicuius represalia non concedere et si qui facerent teneatur sol
vere pro qualibet eorum pene nomine C lib. den. et si concederet
represalia debeant debeant non valere et hoc capitulum
robur habere volumus firmitatis et ipsum valere volu
mus et valuisse a xv. die intrante mensis novembris in antea annis
domini currentibus MCCLXXVI. Indictione quarta tempore domini
Johannis pape xxi. Non tamen volumus quod hoc capitulum super
ori capitulo facienti de hac materia in totum vel in aliquo pre
iudicet nec represalie concedantur in aliquo debeant
derogare sed illud plenius observetur hoc capitulo
non obstante. Perusinos autem et comitatenses volentes
pecuniam mutuare potestas et capitaneus compellant quod in civitate
comitatu et districtu Perusii mutuent alio modo
Quantum societas que voluit facere cereum in festo
sancti Herculani habeat a communi 443

Si qua fraternitas vel societas aut fraternitas civitatis Perusii 444
vel burgorum voluit facere cereum cere vel aliud opus
in festo seu pro festo sancti Herculani a xx lib. den. supra
potestas et capitaneus teneantur ei dare facere de avere communis
camerarius communis Perusii xx lib. den. xv diebus ante
festum supra memoratum pro ipso cereo vel opere faciendo

... non vult ... tenere teneatur ... Johannis
Et potestas et capitaneus ... non.

¶ Quicumque autem terrenum aut aliud opus fecit seu
facere voluerit antequam opus incipiat teneatur ipsi
domino domus in qua terrenum et illud opus facere vo-
luerit et securitatem prestare eidem taliter quod ipse dominus
domus et alii sui vicini dampnum aliquod minime pati-
antur. ¶ Contrafacientes autem in dictis terreis seu aliis
operibus puniantur quolibet solvat communi Perusii penam nomine
xl s. denariorum quorum medietas sit communis et alia medietas habeat
accusator. ¶ Item dominus capitaneus tertia die mensis
februarii debeat suum consilium congregare et ibi proponere
quid sit faciendum de honore offerendo festivitati
beati Herculani et ei sollempniter celebrando et quod
per ipsum consilium decretum fuerit firmiter debeat ob-
servari. De electione officialium super vecturis et
444 qualiter scribant et de pretio recipiendo pro vectura

445 Potestas et capitaneus teneantur et debeant quolibet anno eligere alios offi-
tiales communis Perusii eligi facere in maiori consilio civi-
tatis scilicet per brevia v bonos homines scilicet unum de
qualibet porta ex quibus unus sit notarius et alii sint mare-
scalci qui sint super scribendis vecturis et duret
eorum officium quantum durabit offitium potestatis et habeat
notarius pro suo salario C s. denariorum et tres lib. denariorum habeat
quilibet aliorum a communi Perusii solvendorum qui officiales
teneantur et debeant facere bannum per totam civitatem et bur-
gos semel omni mense quod omnes habentes equos seu
mulos causa dandi eos ad vecturam compareant co-
ram eis cum ipsis equis et mulis infra viii dies
a quo bannum factum fuerit inantea ad assignandum ipsis
officialibus ipsos equos et mulos sine sellis quos
diligentius intueantur et ipsi equi et muli coram eis sine
sellis debeant assignari. ¶ Et dicti officia-
les debeant scribere omnes equos et mulos qui occasione dan-
di ad vecturam coram eis fuerint assignati et omnia signa
et maculas et magagnas eorum et postea eos bona
fide sine fraude debeant extimare ita quod illi quorum
fuerint extimationem scire non valeant. ¶ Si vero dicti
equi vel muli morerentur vel magagnarentur penes
conductores ita quod non essent recipiendi a locatore
illi quorum fuerint equi vel muli recipiant et habeant a con-
443 ductore extimationem conscriptam in libro officialium pre-
444 dictorum et non aliam ullo modo non obstante extima-
tione seu venditione in fraude facta illi vel illis quos
conduxerint per instrumentum seu per confessionem et non obstante
si conductores reclamabunt presenti capitulo constituto
et utrum dicti equi et muli sint recipiendi vel non
per locatores a conductore semper sit in providentia offi-
tialium predictorum et confessio seu instrumentum cuiuscumque con-
ditionis existat a die restitutionis et reassignationis ultra
nullius valoris seu momenti existat et ipsa restitutio
et assignatio probari possit tam per testes quam per instrumenta
non obstante aliquo instrumento seu confessione seu aliquo capitulo
constituto. ¶ Nullus insuper officialium communis Perusii
quindecim diebus manentes a die restitutionis seu reassig-
nationis equi seu muli restituti seu reassignati aliquid
intelligatur ullo modo occasione instrumenti seu confessionis
tam de equis et mulis quam de vecturis non obstante
aliquo capitulo seu capitulis constitutorum precedentibus vel sub-
sequentibus quibus omnibus presens capitulum deroget.
¶ Statuimus insuper quod quicumque equum seu mulum dederit
seu locaverit ad vecturam pro vectura cuiuslibet diei ii
s. denariorum recipere valeat et non ultra non obstante aliqua
promissione seu confessione que propter devecturam ...
non obstante aliquo capitulo constituto quod hoc in
aliquo precedat seu sequatur. Et si aliquis pro vectura
alicuius diei vel occasione vecture receperit ultra xx s. denariorum
communi Perusii puniatur qualibet solvere teneatur et ad vecturam
restituendum quod ultra ii s. receperit per potestatem et capitaneum compellatur.
¶ Potestas et capitaneus et alii officiales communis Perusii locatores
qui assignaverint dictis officialibus equos sive mulos
predictos infra xv dies a die restituti seu reassignati
equi seu muli tam de vectura quam extimatione conten-
ta in libro officialium predictorum intelligere debeant et au-
dire feriis et feriatis diebus non obstantibus ullo modo.
¶ Si quis autem post predictam formam equum seu mulum de-
derit seu locaverit ad vecturam seu vendiderit in fraude
occasione vecture et eundem equum seu mulum receperit seu
restituerit et post talem receptionem seu redditionem aliter
deinde equum seu mulum dederit ad vecturam seu infra
unde vendiderit vel quocumque modo occasione vecture
seu per eius presentent officiales communis Perusii cum non in-
telligant neque audiant neque ius faciant de ipsis
equis et mulis ad que vecturis ullo modo et pretextu
confessionum et instrumentorum eis ius non debeant observare
et aliquid cogere non debeant talibus locatoribus respondere.
¶ Et predicta dictam observari si clarebit prior quod fecit
instrumentum seu per testes tam de equis et mulis quam de
vecturis. Et insuper solvat quilibet contra faciens pro dictis
xxv lib. denariorum nomine pene puniatur qualibet et potestas
et capitaneus eum debeant condempnare de quibus condempnationibus
syndici communis Perusii se nullatenus intromittant. Et si
potestas et capitaneus ad dictam penam auferendum fuerint negli-
gentes l lib. denariorum de eorum feudo et salario communi Perusii

solvere teneatur et hoc capitulum valeat et teneat
et plenam habeat firmitatem et locum habeat in omnibus
commissis et de cetero committendis preteritis et etiam in futuris
et vult intelligi in quibuslibet preteritis et futuris

445 De factione et aptatione porticorum ante portas

446 Potestas et capitaneus teneatur facere fieri porticum seu casadam in
qualibet porta civitatis pro introitu et burgorum ubi facta non
est et ubi facta est eam manuteneri faciat et ubi aliqua
casana seu porticus est destructa eam faciat reap-
tari et in ipsis portis intus et foris faciat depingi
figuras seu ymagines yhesu xristi et beate marie
virginis et beati xristofori ubi depicte non sunt ad
azurrum et alios bonos colores et ubi depicte fu-
erunt ipse figure seu ymagines et sunt devasta-
te eas faciat reaptari. De nundinis facien-
dis in festo omnium sanctorum.

446 In festo omnium sanctorum pro animalibus in burgo sancti petri nun-
dinas fieri iubemus incipientes a porta domini Oti(?)
447 Bonmanus(?) intus usque hospitale porte sancti petri
equi vendantur et equorum nundine fiant ibidem et extra
dictam portam somarii vendi debeant et iumenta de
aliis autem rebus in platea et foro omnes nundine ce-
lebrentur. Qualiter frater Bertignate(?) sit super toto
447 opere muri campi batalie fieri faciendo et de
448 opere domus sancti andree.

Ut opus muri campi batalie fiat et ipse murus
ad effectum ducatur et fiat et compleantur omnia et singula
que ad opus dicti campi et porticellarum et murorum ipsius
campi fuerint oportuna preter ordinationem capituli du-
ximus statuendum quod super muro dicti campi fieri faciendo et
super muris ipsius campi faciendis et aptandis et super po-
rticellis aptandis et ceteris super calcis et clusis faci-
endis et fieri faciendis debeat esse superstans frater Berti-
gnate qui fuit ad faciendum fieri portam tuberis(?) magistro
moteris(?) nisi et sic ipsi fratri videbitur in dictis operibus
et omnia super dictis fieri debeant et compleantur et domus ecclesie
sancti andree debeat etiam pro utilitate comunis perfici
secundum quod ipsa domus dicto fratri videbitur oportuna et prout
ipsi domui si oportuna fuerint in deliberatione et scien-
tia dicti fratris debeat remanere.
De forma mictenda per locum logii.

449 Quoniam certum est quod quedam forma debeat micti et
in bono statu manuteneri in loco qui dicitur logium et
debeat incipi ad portam que dicitur porta logii et per
pilonem et exire per planum dicte ville pilone
et per planum castellionis de valle vel alterum eorum

usque ad portam monticelli de valle et ultra si ne-
cesse fuerit sicut melius et utilius videbitur offici-
ali qui ponetur ad dictam formam fieri faciendam et potestas
et capitaneus ipsum primi mensis regiminis potestatis teneantur eligi
facere unum bonum et ydoneum hominem qui habeat facere
in plano pro quo dicta forma fieri debet ad dictum op-
us fieri faciendum qui videret fieri facere dictam formam secundum
quod melius et utilius fieri poterit et ipsa forma fiat per
ipsum locum qui utilior videbitur et mictant dictam for-
mam expensis illorum quibus spectat et spectare de-
bet utilitas dicte forme et quilibet dictorum hominum
pro parte sua solvere debeat expensarum que fient
occasione dicte forme mictende et faciende secundum mensuram
sue terre prout ipsi officiali videbitur convenire et
homines contrate quibus spectat utilitas dicte forme
et occasione ipsius potestas et capitaneus compellant solvere pro parte sua
omnium expensarum sicut officiali predicto videbitur ex-
pedire. Salarium autem dicti officialis per consilium
statuatur quod ei solvi debeat per homines contrate dictorum
sicut ipse officialis dixit faciendo. Et quod nulla
persona universitas vel collegium cursum aque currentis
per dictam formam debeat inpedire nec cursum aque
currentis per formam camine aliquis impediat ut aqua
decurrens per ripas formas stagnare valeat vel
dampnum dare illis personis qui fecerint seu fieri fe-
cerint dictas formas et si quis fuerit inventus potestas
et capitaneus puniat et impedimentum quod fecerit debeat re-
movere et opus predictum taliter fieri debeat quod aqua
dictarum formarum per eas libere sine aliquo impedi-
mento defluat et decurrat.
De forma camine nove et forma maçigne(?). 449

450 Forma camine nove que est a porta mamocci(?) que est
in pede spinete filiorum Rainaldi macinarum(?) et recto
tramite usque in flumen nestoris(?) et forma maçigne(?)
manu teneantur in bono statu et a nullo impe-
diatur vel occupetur nec in eis aliqua clusa fiat
causa macerandi linum vel canapem et nullus ponat
in ipsis arbores et qui contra fecerit solvat pro pena nomine
x libr. denariorum. Et potestas et capitaneus teneantur per se per
iuramentum quod eis remicti non possit per consilium
populi vel comunis in ipsorum regimine potestatis quando alii officiales
eliguntur sorte brevium eligi facere teneantur unum
bonum hominem et fidelem in unum(?) florentinorum(?) qui sint super-
stites et faciant remunire camina nova et redu-
ci ad eundem modum quo primo factus(?) noviter in pli-
catura fuit et est et ultra illud camini faciant duas

fieri vage. Item quod sit bene curata et remunita ita
quod aqua possit libere ire et decurrere sine aliquo impe
dimento citra tenetam. et hoc totum fieri debeat ex
pensis illorum quibus spectat utilitas. et super statuto
et hoc credatur quod sint homines quibus spectat utilitas
dicte carrarie et aliter non debeat indagari salarium cum
predictorum officialium inferius continetur. ¶ Et precipiat
cum circa tenentibus per potestatem et capitaneum ad penam .C. lib.
pro quolibet quod in posterum in dicta carraria nihil imponat
quod eidem prestet preiudicium aliquod infuturum. non parue
tes dictum preceptum solvere debeat dictam penam
preceptis facientibus auferentur. ¶ Que omnia si potestas
et capitaneus non observaret et facerent observari et compleri
.C. lib. den. de suo salario comuni pro quolibet solvere teneatur
et quilibet suus syndicatus ibique possit et debeant con
dempnari et predicta usque ad kalendas septembris debe
ant esse completa. et si potestas vel capitaneus ponerent quod
dictum opus suspendi debeat eadem penam sol
vere teneatur. ¶ Addicimus quod potestas et capitaneus teneatur per
casum. Inter duos menses presentis potestatis fieri facere unam
formam .x. pedibus amplam et .v. pedibus profundam
seu cavam ad pedem cuius pro expensis illorum
quibus spectat utilitas que forma incipiat ad pon
ticellos qui sunt in pede Puguglani et vadit
in pede vineam de pactis et exit in pede vinee
Aldrovandini Leonardi et super ponte petre
de plano recta linea et ad pedem pontis bagne
que in pede collis Albole et fiat tali modo
ipsa forma quod nullum faciat impedimentum mo
lendino de Puguglano nec alicui alii mo
lendino et dicti officiales habeant duos menses
quod debeant extimare et declarare expensas
dicte operis cum eisdem officialibus compotimus.
¶ Et si potestas et capitaneus ad predicta facienda fuerint ne
gligentes .L. lib. den. de suo salario comuni pro quolibet
solvere teneatur. ¶ Addicimus quod potestas et capitaneus inter
duos menses presentis potestatis fieri facere teneatur unam
bonam formam amplam .xii. pedibus et cavam ...
pedes ad pedem comunis pro expensis in plano sancti ...
et per ipsa plana expensis hominum habentium posses
siones in ipsis planis quibus spectat seu spectare
bit utilitas dicte forme. ¶ Et incipiat
dicta forma ad pontem Vallis ... quod fluit in
via qua itur ad ... et mictatur recta linea
ipsa forma usque ad angulum silve sancti
Nicolay de plano montis ... et usque

parte carrarie iuxta dictam silvam et fiat ita dicta
forma quod intret in acqua vallis ... et intret in a
quam novam. Et dicta forma fiat tali modo quod non pre
iudicet molendinum domini Gomecera et suorum
consortum quod molendinum stant in plano Puguglia
ni nec aliis molendinis. ¶ Item dicimus
quod fiat unus pons in dicta carraria in meliori
valli fieri poterit in eo loco quo pons erit de li
gnamine et esse possint sine murate et fiat ad
bonam arenam et calcinam et fiat dictus pons super
mictum super nominatum ut omnes ire possint ad labo
rerium eorum. Et hec omnia fiant expensis hominum pre
dictorum de illis cum ad quos spectabit utilitas
dicte forme credatur officialibus super dictis cum consilio
duorum meorum quos habere voluerit ad predicta. ¶ Et
si potestas et capitaneus ad faciendum fieri predicta omnia et singula fu
erint negligentes .L. lib. den. nomine pene comuni pro
solvere teneatur. Dicti autem officiales facere fieri teneatur
omnia et singula supradicta et habere debeant pro eorum sa
lario ab hominibus predictis ad quos spectabit uti
litas predictorum pro eorum quolibet .C. sol. den.

De forma facienda a capite silve sancti Nicolay pla
ni ... usque ad ponticellos et circa salomeum et
de officialibus eligendis et de eorum salario. 450

Sanamus presentis ordinatione capituli 451
quod fiat et mictatur una forma ampla .x. pedibus et
cava .vi. pedes ad pedem comunis pro quod forma incipiat
a capite silve sancti Nicolay de plano montis et exeat
ad ad ponticellos qui sunt circa ponte salomei et
ipsa forma per planum montis et mictat expensis illorum
quibus spectat utilitas dicte forme. ¶ Et ad predicta
fieri facienda potestas et capitaneus ipsius teneatur potestas unum bo
num hominem et unum ... ... digni facere et
venire expensis hominum ... quibus utilitas pertine
bit quorum officialium ... pro suo salario habeant ab
hominibus quibus spectat utilitas dicte forme credatur offi
cialibus predictis quod officiales ... facere
fieri dictam formam. ¶ Et si potestas et capitaneus ad dictam fieri faci
endam omnia fuerint negligentes ... den. comuni pro
solvere teneatur. ¶ Addicimus quod fiat unus pons expe
nsis comunis pro ... salomei ... qui sunt ... rupta ...
... ad ... angulum ... forma mictenda
quod fieri ... ... super ... quod sit
.x. pedibus amplius et duo ... fiat expensis illorum
ad quos spectant seu ... spectare utilitas de
... [illegible]

superiori contra silvam sancti Nicolay usque coclearium et alium formam qua itur ad montem molinum que sint et fieri debeant unius conditionis eorum .vj. pedibus amplius ad pedem omnes per ipsos et quod unus superstes eligatur qui debeat ipsas formas retinere et manutenere et manu tenendi facere dictas formas et facere tolli omnia impedimenta seu impedimenta que fierent seu facta essent. Ita quod aqua liberum cursum habeat et habere debeat consuetum expensis illorum ad quos spectat utilitas tribus vicibus in anno et habeat pro suo salario .iij. lib. den. ab hominibus ad quos pertinet utilitas dicte forme. Et si aliquis impediverit vel impedimentum fecerit dictis formis imponendo et plantando arbores ipsis vel clusas seu alia faciendo puniatur per potestatem qualibet vice in .xx. sol. den. et de hoc stetur sacramento accusatoris cum uno bono teste cui banni medietas sit comunis et alia habeat accusator. Item quod de omnibus et singulis supradictis expensis faciendis occasione predicte forme et potestatis predictorum que debent fieri expensis hominum quibus spectat utilitas adeoque etiam intelligantur utilitatem spectare et eo modo quo appareret publicum instrumentum soluisse Andriotus famulus olim superstans dicte forme.

De fossato Gene

452 Potestas et capitaneus per se fieri facere teneatur fossatum Gene recto tramite a monte Mete usque ad flumen Nestoris expensis hominum qui habent terras in illa contrata quibus spectat utilitas et ipsum fossatum Gene fiat amplum in summitate .x. pedibus et in fundo .vj. pedibus et sit cavum seu cavatum .v. pedibus ad pedem omnes per ... et incipiat de mense maii et iunii. Et ad hoc fieri faciendum potestas et capitaneus unum bonum hominem et unum notarium qui habeant possessiones in dicto loco sorte brevium eligi facere teneatur qui habeant pro suo salario pro quolibet eorum ab hominibus quibus spectat utilitas .xl. sol. den. et hoc potestas et capitaneus fieri facere teneatur. Item dicimus quod flumen Gene a ponte ville Nove usque ad flumen Nestoris debeat remanere liberum et expeditum. Ita quod aliquis non possit seu debeat impedire aliquo modo et qui contra fecerit soluat et solvere teneatur pene nomine qualibet vice .x. lib. den. quorum medietas sit comunis et alia habeat accusator. Item forma aut Gene que fuit occupata potestas et capitaneus adimpleri faciat et compleri. Item teneatur potestas et capitaneus supradictam formam seu fossatum Gene manutenere in bono statu quod factum est et que fiet per homines qui habent terras et possessiones iuxta ipsas formas et dicta forma expleri debeat et innovari et fieri usque ad dictum rivum de capelle de plano Gene et teneatur potestas et capitaneus observari facere et manutenere dictas formas et omnia facere in dicta forma que debent fieri in acqua nova sicut in capitulo plenius continetur. Et huic capitulo duximus adiungendum quod potestas teneatur et debeat quolibet mense semel vel inter duos menses ire ad videndum formam Gene et formam ... et aliorum fossorum de quibus in ... mentio est instituto ut non sint occupate ab aliqua persona. Et si invenerit eas occupatas dictus notarius eas faciat exoccupari. Item nemo impediat nec faciat impedimentum cursui aque seu fluminis Gene quominus possit currere sicut ab antiquo currere consuevit flumen Gene antiquitus et si quis contra fecerit soluat pro qualibet vice .xxv. lib. den. et ille per cuius tenementum sive terre dicta aqua decurrit que exiet de dicta Gena debeat compelli ad reducendum ipsam aquam per cursum antiquum et si ducere recusaverit et noluerit soluat et solvere teneatur pro qualibet vice post preceptum seu mandatum contra formam factum per potestatem et capitaneum vel suum notarium .xxv. lib. den. quam penam potestas et capitaneus auferre a contrafacientibus teneatur et insuper predicta omnia facere teneatur et hoc ita fiat quod aliquis non preiudicet molendino.

De fossato macine faciendo et electione officialium et de eorum salario

453 Potestas et capitaneus teneatur fieri facere expensis hominum qui habent facere in contrata quibus spectat utilitas fossatum macine in campanea quod fossatum sit amplum .vj. pedibus et cavum seu cavatum .iiij. pedes et ad predictum opus fieri faciendum potestas et capitaneus unum bonum hominem et unum notarium in principio regiminis potestatis sorte brevium eligi facere teneatur quorum quilibet habeat pro suo salario .x. lib. den. ab hominibus quibus spectat utilitas. Et si dicti officiales ad faciendum fieri dictum opus fuerint negligentes .x. lib. den. pro quolibet solvere teneantur. Et dictis quibus spectat utilitas dicti fossati credatur officialibus contradictis cum consilio duorum maiorum quos duxerint eligendos.

De ponte faciendo in rivo alto super viam que venit a villa Papiani

454 Damus et ordinamus quod comune et homines de Papiano et homines de Candidione facere teneantur eorum expensis de bonis lapidibus calce et arena unum pontem super viam que venit a villa Papiani in rivo alto iuxta rem olim Barnay ubi consuetus fuit esse quem faciant bonum et amplum. Ita quod macine que veniunt de civitate [illegible] urbis veteris et alii transeuntes bene ac libere valeant pertransire per ipsum pontem et potestas et capitaneus dictos

homines ad faciendum datum potestas cogere teneatur predicte. Et si dicti homines ipsius potestatis facere recusarent, potestas et capitaneus quilibet eorum tenentur pena in x. libr. den. debeant comparare et ponant duo boni homines de una quaque dictarum villarum quos eligere voluerint. Et illi compleres sint de expensis plus solvere te-
454 neantur. Qualiter potestas et capitaneus habeant pratas et fir-
455 mas alienationes factas et faciendas de bonis malefactorum et qualiter expensae fiant illis quibus
mota erit questio expensis.

Potestas et capitaneus teneatur habere pratas et firmas et alias faciant omnes alienationes et venditiones factas et que fient in futurum a syndico vel syndicis communis pro tempore de bonis et rebus malefactorum et ipsas contra rumpi et ledi aliquatenus non permittant. Et si questio fuerit quocumque temporibus ipsorum bonorum et rerum vel eorum heredes cogantur illum vel illos ad eam quod recte de et amplius non procedere tendere et si quis procederet teneatur cum in xxv. libr. den. condempnare et ipsas condempnationes exigere pro communi. Et si potestas et capitaneus ad hoc fuerint negligentes, l. libr. den. pro quolibet eorum communi pena solvere teneantur. Teneantur insuper potestas et capitaneus facere emptoribus ipsorum bonorum de bonis et pro communis pro expensas necessarias in quo et que oportebit quomodo si erint inde quod emptores predicti dampnum aliquod vel iacturam patiantur. Qualiter potestas et capitaneus cogant illos
455 quibus facta fuit cessio de bonis domini Andree
456 Jacobi pro debitis ad restituendum ista.

Potestas et capitaneus teneatur cogere et cogat omnes et singulas personas quibus aliquid fuit concessum vel in solutum datum pro aliquo debito contracto olim a domino Andrea Jacobi vel suis filiis ab illis hominibus qui fuerint positi super debitis vel debitorum pro quo vel quibus concessio facta fuit aliquid in solutum dato illi vel illis qui pro dicto domino Andrea vel suis filiis vel filio fuerint fideiussores nomine obligati vel ad faciendum illis finem et refutationem et pactum de non ulterius petendo de illa quantitate vel quantitatibus pro qua vel quibus fuit facta concessio vel datio in solutum et tales concessiones in solutum dationes potestas et capitaneus pratas et firmas habere perpetuo teneatur et facere observari suo loco manentibus debito seu debitis pro quo vel quibus concessio seu in solutum datio facta fuit aliquibus vel aliter tempore capitaneatus ... quod non erant continentie pro... vel distinctum. Et si aliquis creditorum filiorum domini Andree Jacobi habere
et receperit quod iniuste habere non debuit aliquod debitum contra, potestas et capitaneus teneatur eum vel eos cogere ad restituendum illa communi et insuper C. libr. den. auferre ei vel eis qui fuerint inventi aliquid iniuste habuisse vel recepisse.
456 Qualiter manu teneatur pro communi terrenum olim domini
457 Post. et capitaneus teneatur manu Benfuti.

Tenere terrenum olim domini Benfuti pro communi pro comuni et via antiqua communis que est iuxta ipsum terrenum et inquam viam venisse ... usque ad ortum qui fuit fratris Jacobi et usque ad gruppum filiorum Brunasie Benadi et usque ad rem que fuit olim domini Passoli et ipsius terrenum et viam per aliquem occupari aliquatenus non permittant et faciant fieri clusam in fossato quod est iuxta dictam Brunasie expensis communis pro communi cum ibi sit nimium oportuna.
457 De bonis exbannitorum occasione Guerre habite inter papam et imperatorem.

458 De exbannitis occasione Guerre olim habite inter dominum papam et Federicum imperatorem dicimus quod firme debeant exire bona ipsorum exbannitorum et bannitis pro quo quamvis habent aliquod ius in dictis bonis comparentem communi potestas ad hostendendum ... que habent quod hostendere debeant infra viij. dies a tempore bannimenti facti in arenga et ille qui potior erit potior habeat usque ad mensuram debiti declarati alii quidem creditores recursum habeant ad ipsos fideiussores eorum bona et fideiussores ipsorum exbannitorum requisiti ad confitendum vel negandum utrum fideiussores fuit contra ... debeant comparere.
458 Qualiter habeant firme concessiones facte de bonis
459 Concessiones et distributiones domini Andree Jacobi facte de bonis condam domini Andree Jacobi suis creditoribus de his que habere debent seu debeant firme permaneant et ordinamus inter creditores eius de terminis ordinatis firmiter permanere debeant et si terminum sit aliquid ad solvendum potestas et capitaneus ... illud solvi
459 facere teneatur. Qualiter habeat notarius testium in contractibus.
460 Cum scripserit notarius instrumentum x. libr. super notitiam tunc testium habeat vel duorum ad minus et aliter ipsum facere non appareret et notarius cum scripserit instrumentum et quantitatem pecunie ... breviter ... licitis scribere teneatur. Et nullus notarius appareret exemplare aliquod instrumentum et nullus inde ... inter ... partibus ... et ... voluntate. Qualiter notarius debeat facere
460 istrumenta petita postquam fuit satisfactum de pena.
461 Istrumenta que fuerint ... alicui notario ... et consentis fuit ab illo cum fuit instrumentum vel instrumenta ... solvit notario pretium illud instrumentum vel instrumenta inter xx. dies postquam fuit petitum vel petita restituere

teneatur pro iusto et convenienti pretio quod si non fecerit .x. dampnum
temporis predicti fuerit ei preceptum a potestate vel capitaneo vel singulis
offitialibus et communis Perusii faciat notarius primo solutione
.xx. solidorum denariorum nomine pene solvere teneatur si querimonia
in habebit non steterit per illum cui fuerit instrumentum vel
non notarius habet iustum impedimentum vel iustam excusa-
tionem et si notarius dixerit se reherere non posse roga-
tiones ob temporis elapsi potestas et capitaneus cognoscat cum
diligentia scilicet iusto et convenienti pretio pro testamento
uno et ultima voluntate notarius habere debeat .xx. solidos et
non plus de aliis autem scripturis de quibus esset
discordia inter partes in prudentia potestatis et capitanei de-
461 beat remanere. Qualiter notarius non intromictat
462 Nullus notarius civitatis se in officio maleficiorum.
et comitatus possit nec debeat se intromictere in
officio maleficiorum nec relationes nec representationes
scribere non cum necessitatis ut puta infirmitatis
vel absentie notarie et si aliter fieret debeat non
valere. Et ad [illegible] intimationes potestas et capitaneus
mictere valeant iudices et notarios quos voluerint et scrip-
turas quas tales notarii facient assignare debeant
notario maleficiorum et quod factum fuerit per notarium qui missus
fuerit valeat et teneat sicut factum esset per notarium ad
potestatem quam capitaneum. Item notarius capitanei possit scribere
accusationes denuntiationes et inquisitiones et facere scrip-
turas maleficiorum et omnia alia prout notarius potestatis
et valeant et teneant et eandem habeant firmitatem.
Qualiter notarius infamatus per rectores privetur ab
officio notarii et iudices et advocati similiter.
462 Notarium infamatum per rectores iudices et notarios condempnatum
de falsitate ab officio notarie et advocationis privari
mandamus ita quod post condempnationem de eo factam notarie o-
fficium non valeat exercere. Scripturas autem
ei auferre debeat et potestas et capitaneus eas deponi faci-
ant penes ydoneos iudices et notarios ut in eis
nulla falsitas committatur. Et eadem que dicta sunt
de notario locum habeant in iudicibus et advocatis si repper-
ti fuerint in aliqua falsitate et intelligatur [illegible]
tempora ~~[illegible]~~. Quot testes sufficiant in testamento
et ultima voluntate.
463 In testamentis et omni ultima voluntate a C. libris infra
tres boni et liberi homines sufficiant et a C. libris supra
sufficiant .v. testes et si unus non esset sufficiant
pro minus uno due bone et ydonee mulieres
et hoc de aliis intelligatur qui possunt condere testa-
465 mentum. Qualiter notarius notificet potestati vel capitaneo

legatum factum communi et quantum executor habeat notarius 464
Si testator aliquid communi Perusii
reliquerit notarius postquam obierit testator notarius
certiorare debeat potestatem vel capitaneum et alium pro dicto
quod relictum fuerit communi et notarius habere debeat [illegible] pro
qualibet libra ei relicta .xij. denarios et si notarius non assi-
gnaverit infra .x. dies post mortem testatoris .xxv.
libras denariorum potestas et capitaneus teneatur ei auferre penam nomine
pene. Qualiter commune Perusii succedat decedentibus 465
Si quis vel si qui decesserint ab intestato 466
ab intestato et non habuerint filios vel consanguineos suum
vel plures succedat ei vel eis commune Perusii
Qualiter habentes instrumenta depositi penes se debeant 466
Si quis habuerit aliquod instrumentum pro pecunia hostendere
vel instrumenta aliquorum communium apud eum deposita teneatur 467
ea hostendere patri vel patribus pecunias cuius necesse fu-
erit recipiendo ab eo vel eis cautiones ut ea sine
malitia restituant et sic eis dedit. Et si per eas fu-
erint concordes quod ab ex consortibus ipsa instrumenta re-
tineat ille qui ea retinuit ipsa hostendere de-
beat et exinde dare copiam indigenti ut iura sua
salva permaneant. Si vero qui habuit instrumenta non
ostenderit indigenti dampnum quod inde habuerit ei te-
neatur emendare. De capacitate mensurarum et de 467
pena eas retinentium ultra formam statuti. 468
Potestas et capitaneus teneatur omnes mensuras communis Perusii facere
teneri et observari eiusdem capacitatis et quantitatis sicut
fuerit anno proximo preterito nunc transacto et mensure prime
communis habeantur et deponantur in et apud quem consilium
ordinabit. Et ille autem qui mensuras emerit a
communi eas in camera communis in qua stare sunt solite
debeat retinere et omnes mensure sint equales
cum mensuris et nunc debeant esse ferrate. Et ille
qui emerit mensuras a communi seu fructus et redi-
tus earumdem percipere debeat habere omni die sabbati
.x. eminas [illegible] faciens .xx. solidos pro pena qualibet vol-
uerit teneatur cum bannum mensuris sic communis et alia habeat
actor. Si vero aliquis inventus fuerit habere vel re-
tinere aliquam mensuram maiorem vel minorem quam fuerint
mensure que fuerunt anno proximo preterito nunc transacto
C. solidorum nomine pene solvere teneatur et potestas et capitaneus
eum tamquam falsarium in maiori consilio debeat condempna-
re et ipsi bannum mensuris sic communis et alia actoris.
Item statuimus quod ad predictam custodiendam et observandam
unum bonum hominem de qualibet porta vel quorum sit
notarius potestas et capitaneus tempore regiminis potestatis sorte brevium
eligi facere teneatur ad salarium quod consilium ordinabit

qui officiales predictarum mensurarum omni mense debeant rendere nec imperpetuis fraus aliqua committatur et si dicti officiales aliquid contra facere invenirentur potestas et capitaneus debeant assignare et potestas et capitaneus contra facientem in dictam penam debeant condempnare et eam auferre non possint. Item statuimus quod saumma uini distribuatur inter baillos quod tria bariliа pro una saumma iusta ducorum bariliorum rata permanente. Ita quod duo barilia magna iusta ad mensuram communis pro una saumma debeant computari.

468 469

Qualiter et ad quam mensuram vendatur pannus lini minutatim.

Quando minutatim vendit pannum lini vendatur ad mensuram brachii de campanile sancti laurentii designati. Item statuimus quod pasettum sint equales et signati sint canna pisana undique et quicumque ipsos aliter retinuerit et habuerit puniatur qualibet vice x solidis denariorum communi pisano solvere teneatur quicumque autem fecerit seu fieri fecerit de panno vel dando pannum ad mensuram signatam campanile sancti laurentii instrumentum in ipso instrumento facere mentionem et si dictum instrumento non fiet intelligatur instrumentum exceptum et vendito addictam mensuram permansisse celebratum et quod contra fecerit solvere debeat dictam penam cuius medietatem habeat accusator et alia sit communis.

469 470

Qualiter renaioli vendant arenam et quo pretio

Omnes arenarii et renaioli dicantur cum pretio arenam vendiderint teneantur et debeant ipsam vendere et mensurare seu mensurari facere ad minam communis pisani sigillatam et eam minam accipiant ab illis qui mensuras habent seu habebunt pro communi qui mensuratores debeant facere si vendiderint quantitatem arene et aquantitatem et dare debeant renaioli centenarium arene pro . . solidis denariorum et plus non debeant accipere seu accipi facere et contra facientem potestas et capitaneus auferant puniatur qualibet nomine pene . xl. solidis. Illi autem qui arenam emerint addictam mensuram emere teneantur et aliter emere non presumant usque ad quantitatem. Item qualibet fiant venditiones sine ingressu sive minutatim emptores in sumptum communis de centenario habere debeant . v . solidos denariorum et summam quantitatis centenarii fiunt soluti pretium sit debeat quantitas. Omnia autem que dicta sunt de renaiolis tam de venditione arene faciendam ad mensuram communis sigillatam quam de solvendo emptoribus mensurarum . v . solidos denariorum pro centenario intelligantur mutue de calcibus calcinam. Ita quod omnia intelligantur per singula repetita. Item renaioli seu vendentes calcinam ad aliam mensuram vendiderint quam ad mensuram communis predictam . xl . solidos denariorum puniatur qualibet nomine pene solvere teneantur cuius medietas sit communis et aliam habeat accusator.

470 491

In quibus lapidicinis sit licitum cavare et qualiter puniantur devastantes petrariam sui vicini et quot petrarias homo possit habere

Nulli homini deceminatis et civitatis pisane liceat cavare lapides in terreno communis de monte malbe et de lacaugno et quicumque in dicto terreno habuerit lapidicinas preter sibi statutas et plus non possit habere et nec illam quam habuerit dimittere. Si autem dicere plures habere velle non audiatur et nemo audeat cavare lapidicinas maliciose unius petrarii alicuius prope vicini petrariam valent devastare contra facientes emendare dampnum debeant passo et xx solidos denariorum communi pisane solvere teneantur. In caugnano tamen volumus quod sint salve domus et omnia congrua ibi existentia illorum quorum esset prope turrim quod sua iura nullatenus minuantur. Intelligatur si quidem montis terreni culto et inculto liceat uni cuique cavare arenam et lapides salvo domino et proprietate illorum quorum esset. Ita quod iura sua neque minime deperire. De petrariis autem tiberianorum que sunt in plano secus saumine dicimus quod licet quicumque sint in dicto plano seu iuxte flumine sint prope sive sint in culto sive inculto et sine flumine sive in alieno terreno [illegible] sine contradictione alicuius cavare liceat in eis. Item si aliquis laycalis pro ipsis communitatis vel aliqua causa contra seu domini huius ecclesiasticas communicatas esse vel cum non possint nec debeant devastare.

471 492

Qualiter expedant . C. libre pope volte sancti herculani

Statuimus et firmiter ordinamus quod potestas et capitaneus presentes teneantur expedire ac expediri facere de mense communis pisani . C . libre denariorum in volta et incedendo sive volta iuxta campanile sancti laurentii in dictum dampnorum datorum et illi qui sunt de officio communi dividendo sunt solita annuatim retinere dominum in archiepiscopo et canonica pisane dare debeant ad opus ipsi volte arenam et calcinam et ceperas manualibus seu vecturalibus et magistris et de hoc dominus archiepiscopus et canonica requirant et super dictam inveniri si velle facere potestas et capitaneus predictam C libre expendi faciant in opere et prope dicte volte quando vellet archiepiscopus et canonica memoria aliquas ante . C . libre nullatenus expedat sed prout et incepit

debeāt remanē. **Qualit̄ hoīes alt̄ius nō possint vēdīe bona sua sin̄ licētia sui dn̄i.**

472 Nullus homo alicui⁹ ciuitatis ul̄ comitatensis
473 hāt potestatē vendēdi ul̄ pignādi ul̄ alienā
di bona sua sin̄ sui dn̄i licētia. Et si q̄s emit
sine licētia dn̄i si sciuit eū eē hoīem alicui⁹
ul̄ ei dcūz fuit p̄ciū ⁊ rem p̄dat ⁊ ad dn̄uz
debeat p̄uenīe ⁊ hoc locū hāt p̄ p̄teritis p̄sētib;
⁊ futūs saluis venditōib; ⁊ obligatōib; ⁊
alienatōib; fc̄is an̄ tp̄s potestie dn̄i Pane-
ri Bulgarelli que firme debeāt p̄manē.

De electōe anbasiatoꝝ ⁊ quātū hūnt p̄ die sc̄; varietatē locoꝝ ad que iuerint.

473 Statuim⁹ ⁊ ordinam⁹
474 anbasiatoꝝ capitlm̄ corigētes q̄ qn̄ anbasa-
tores ibūt seu missi fuīt ad curiā Roma-
nā ul̄ ad impatorē ul̄ ad regē hāt ⁊ hr̄e de-
beat p̄ quolib; anbasiatore meūdo stando
et reddeūdo .xl. s. dn̄. p̄ die quolib; statuto
aliquo nō obstāte. Dū m̄ quilib; dcōꝝ anba-
siatoꝝ tres equos ducat ⁊ ducē debat in
anbasiatā nullatē paucōres. ¶ Quō an-
basiatores ad aliū locū quā dcūz ē iue-
rint p̄ quolib; die anbasiator hāt ⁊ hr̄e de-
beat .xx. s. dn̄ si ibit extra comitatū pu⁹. Ad
min⁹ ducē debeat duos equos. ¶ Quō
anbasiator ibit p̄ comitatū pu⁹ hr̄e debe-
at .x. s. dn̄ ⁊ ducē duos equos. ¶ Quan-
que aūt anbasiator equos in anbasiatā
nō duxit ut dcūz ē dn̄ anbasiate p̄dere
debeat ⁊ .x. lib. dn̄ coī pu⁹ soluē tenat. ¶ Et
quicūq; erit elect⁹ ad aliquā anbasiatā p̄
coī pu⁹ faciēdā eū facē ɔpellat sicut iustā
cā nō idebit impedire. Nā si iustā cāz hret
nullatē ɔpellat. ¶ Qiānt q̄s unā anbasa-
tā hūit ⁊ fecit p̄ coī aliam eo ano facē mi-
nime ɔpellat nec ēē hr̄e debeat ullo modo
n̄ missus fuit ad curiā dn̄i pp̄ ad curiatē ro-
manā ul̄ ad curiā; īpatoris ul̄ ad curiā regis
sive q̄s anbasiator eēt missus ad aliquā
anbasiatā secretā tūc possit itez remicti plu-
rib; uicib; sine pena eoꝝ. dcūz ē nō obstāte.
¶ De anbasiatoꝝ electōe potest ⁊ cap̄ ⁊ ɔsules
se nullatē intrmictant. ¶ Sz eos eligē debat
ɔsiliū speale n̄ pot ⁊ cap̄ ⁊ ɔsulib; dacū eēt
de faciēda electōe anbasiatoꝝ a maiori ɔsilio
ciuitatis. Et qn̄ anbasiatores eligēt de mili-
tib; ⁊ peditib; eligant. ¶ Statuim⁹ itēz
q̄ anbasiatores possint dari Romanis et
aliis ciuitatib; terrꝝ expēsis coīs pu⁹ q̄n̄ pe-
terent alii tm̄ speali p̄ dari debeāt suis expēsis.
¶ Et qn̄ q̄s anbasiatores volūt suis expēsis
cāz quare volūt pot ⁊ cap̄ p̄us dicat ⁊ si iusta
causā hūit dent ei ⁊ alit̄ nō debeāt ei dari.
¶ Itē dicim⁹ q̄ qn̄ q̄s ibit in aliquā anbasiatā
p̄ coī diem quo iuit ⁊ rediuit scribi faciat a nōt
dn̄i cap̄ ul̄ massarii ⁊ si scribi nō fecit ei de sua
anbasiata ād nō soluat. ¶ Itē dicim⁹ q̄ si
equus alicui⁹ anbasiatoris eūtis p̄ facto coīs pu⁹
moriret ul̄ magagnaret ei sc̄; q̄ valuit a coī
pu⁹ debeat emēdari dū modo an̄ quā vadat
in anbasiatā scribat pilus ⁊ color equi ⁊ signa
⁊ magagne ⁊ cū rediēat eodē modo. Et si hoc
nō fecit ⁊ equus moriret ul̄ magagnaret em-
datōez aliquā nō hāt a coī. ¶ Itē q̄ cū a coī
piūt equi ad iuectuā p̄ coī p̄ aliquo fc̄o coīs
pu⁹ assignet pot ul̄ cap̄ ul̄ alic nōt alicui
eoꝝ ul̄ massario coīs ⁊ scribat p̄ nōt capt ul̄ ma-
ssarii separati ⁊ extimet p̄ illos a quib; eos pot
⁊ capt facē volūt extimari ⁊ illa extimatō scri-
bat p̄ aliq̄ nōt p̄dcōꝝ quā extimatōez ille cui⁹
equus fuit debeat ingrare ⁊ cū tal̄ equus assi-
gnabit coīt p̄dcīs ul̄ aliquo p̄dcōꝝ assig-
ri debeat sine sella. Et si tal̄ equus moriret
seu magagnaret i eo q̄ ille cui eēt nollet ipsū
recipe ꝯ a coī pu⁹ debeat emēdari tm̄ quātū
inuent⁹ fuit extimat⁹ nulla extimatōe facta seu
ɔfessiōe in ɔtrariu uenītē nō obstāte p̄dcīs
seu alic p̄dcōꝝ. ¶ Itē dicim⁹ q̄ pot ⁊ capt eo
ɔpellant illos qui equos p̄stiterīt ad iuectu-
rām eos recipe cū eis fuīt reassignati n̄ forēt
magagnati ⁊ si nō recipint ⁊ ad petē volūt
cā uectē adie restitutōis ulā nullatē audi-
ant. Et si q̄s eos ul̄ eoꝝ aliq̄ audiret ⁊ ɔpelleret
ɔductorē ad solūed ad locatori ex forma alicui⁹
istri seu ɔfessiōis in̄ factē ⁊ ille ɔductor dāpn̄
aliq̄ pateret restituat ɔductoꝝ a coī pu⁹ de-
om eo q̄ soluit locatori ⁊ de om̄i dāpno q̄ inde
aliquatē pateret statuto aliquo nō obstāte.

Infra quātū tp̄s arbitri debeāt diffinire. 474

Si duo ul̄ tres eēnt arbit̄ quoꝝ
seu arbitratores apud eleō ad eōpoitōez 475

[illegible]

Seu diffinitiones aliquas amicabiliter faciendas infra .viij.
dies postquam eis fuerit iniunctum eandem debeant diffini-
re et si non concordaverint et erunt duo ex partibus
qui habebunt dividere quodque potestas vel capitaneus vel iudex
vel notarius alicui illorum precipiat eis qui in contentione concor-
dent. Et si non concordaverint tertium eligere teneantur. Et
si de tertio eligendo fuerint non concordes potestas et capitaneus
vel iudex vel notarius alicuius eorum tertium addant eis pre-
cipientes qui in ad tertiam diem post terminum eis datum
diffiniant quodque. Et si omnes non concordaverint saltem
maior pars debeat concordare. Itaque inter dictum ter-
minum diffiniant quodque et precise debeant terminare
secundum tenorem ordine compromissi et ydonee pronuntia-
re pro parte factum fuerit inviolabiliter observetur. Si
vero compromissum factum fuerit de iure cognoscere debe-
at infra .xx. dies postquam fuerit eis preceptum a potestate
vel capitaneo aut iudice vel notario alicuius eorum quodque debeant
diffinire et si non diffinierit vel terminaverit quodque infra
terminum eis datum vel prefixum quocumque modo habent con-
scientie quodque vel terminare diffinire solvant pro qualibet
qua eis preceptum fuerit et preceptum non compleverint penam
nomine communi pro ipsis .C. solidos denariorum et potestas et capitaneus ipsam penam
pro communi pro ipsis exigere teneantur. ¶ Testes autem quos
partes inducere voluerint coram arbitris potestas et capitaneus
iudex vel notarius alicuius eorum compellant veritati testimo-
nium perhibere. ¶ Et omnia laudamenta et diffinitiones ab
aliquo arbitro vel arbitris pronuntiata vel laudata
vel pronuntiatis vel laudatis partes et rata firma
et firmas potestas et capitaneus habere debeant et teneantur et ipsi
eorum iudex precise teneantur eam et eas executioni manda-
re non foret in compromisso expresse appellationis reme-
dium et beneficium renuntiatum. ¶ Addimus insuper huic
capitulo ut arbitri mandatum prorogandi non habent quo-
niam si steterit electi arbitris non laudaverint infra
annum a tempore celebrati compromissi seu die arbitrii in
ante laudare seu arbitrari non valeant ullo modo
et compromissum sit nullum et pro invalido penitus habeatur.

475 Qualiter observentur amicabiles compositiones et

476 Potestas et capitaneus partes et firmas diffinitiones
habent et teneri faciant omnes amicabiles diffini-
tiones et compositiones et omnia laudamenta que sub eis continent
commisse faciendo vel continent commissa facienda et per que
cumque continent diffinire vel terminare vel diffinita vel
terminata precipue faciant observari et tenere laudum
et ordinationes consilii factum seu factas per dominum episcopum
et per potestatem et capitaneum et .x. bonos viros electos. Itaque
illud laudum et ordinatio debeat observari et habe-
ri rata et firma et executioni mandari tenoribus et singulis.
Exceptis tamen quod predictis laudis et diffinitionibus factis
inter minores vel inter maiores et minores sine
tutoris vel curatoris auctoritate interveniente non va-
leant nec teneant si minores ea vel eas noluerint
observare nisi minores iuraverint vel iurabunt in
compromisso vel extra compromissum laudamentum executioni ferendum
observare. Nam si iuraverint illi iuramenti vigore
diffinitiones et laudamenta perpetua gaudeant firmi-
tate. Et hoc capitulum in presenti pro et futuro locum
habeat in qualibet parte sui. Qualiter habentes terram
coeti seu murum minantem ruinam reaptent ipsum 476
vel ipsam et qualiter quilibet consors possit ipsum re- 477
aptare et de restitutione expensarum et qualiter
possessio rei communis non preiudicet non possidenti.

Quicumque habet vel habuerit terram coeti seu murum cum aliquo
et terra vel murus habebit aliquam lesionem vel rac-
turam seu corruptionem vel minaret ruinam per quam po-
sset dirui vel devastari et aliquis ex consortibus voluerit
ipsam vel ipsum reficere vel reaptare possit hoc facere
sine alterius partis contradictione requisita primo altera
parte ut cum eo pro dicta faciat et reaptet et si facere
noluerit potestas et capitaneus vel iudex compellant omnino illum vel
illos ad restitutionem sue partis expensarum integre
faciendam alteri consorti qui fecerit vel reaptaverit ut est
dictum et habeat restitutionem. Potestas et capitaneus infra annum a tempore
facte reaptationis tamen si facere teneantur et si ille resti-
tuere non possit ex dicta domo vel terra aliquod commodum
vel utilitatem recipere non valeat donec non resti-
tuerit suum consortem integraliter de expensis. ¶ Item
dicimus quod si aliquis habuerit murum coeti et aliquis ex con-
sortibus voluerit ideo murare vel murum facere possit
illum facere sine alterius partis contradictione et nolens mu-
rare non possit nec debeat in hoc aliquam utili-
tatem nec murare nec murum facere ideo nisi primo
extimatione duorum legalium virorum restauraverit illum
vel restaurari fecerit de expensis. ¶ Item si quis ex
consortibus habuisset vel haberet possessionem vel tenutam de
aliqua terra vel domo vel muro coeti vel platea vel
casalinis vel mercatis vel viis vel rebus aliis quibus-
cumque communibus talis possessio non preiudicet consorti
vel consortibus vel alii parti qui vel que in possessione non erit
vel erunt fuissent vel fuisset usus vel usi dictarum rerum nec
obstet aliqua prescriptio longa vel longissima nec

aliqua alia habitatione ab aliquo ex consortibus que aliquo
modo possit opponi quin semper et per se consortes per
potestatem compellatur ac per capitaneum. Si consortes possidentes per
contingente suo consorti tradere firmaverint sine aliqua iuris
solempnitate et strepitu iudicii et consortes non possi-
dentes teneantur ipsi rei et per potestatem et capitaneum removeatur
et etiam reponatur. Salvis semper contractibus et instrumentis
habitis inter eos vel eorum antecessores. ¶ Et si quis
habuerit aliquod impedimentum lignorum vel ad aliud tenendum
rebus vel aliqua ipsarum et moverit intus casellis potestas
et capitaneus omnia faciat removeri et hoc locum habeat et tene-
at in tempore preteriti presenti et futuro et in causis pendentibus
et in movendis. ¶ Si autem possidentes non possidentibus pe-
tierit a potestate et capitaneo seu iudice compellatur possessione rei
communis vel rerum communium quas non possidentes faciat instrumenti
quod rem ipsam possideant pro se et suo consorte et per simplicitatem
constituat se suo nomine possidere et quod possessionem ei di-
mittere et restituere promittat ad ipsius consortis petitionem
potestas et capitaneus ac iudex eius vel eos ad hoc faciendum co-
gere teneatur postquam eis vel alteri eorum clarum fuerit de par-
te consortis non possidentis salvo contractu habito inter
consortes. ¶ Si vero aliquis de consortibus vel eorum antecesso-
res fecit vel faciet pactum vel promissionem non vendendi
partem suam dare contra non alteri consorti si voluerit emere
vendere tunc ille qui voluerit vendere debeat illi
consorti requirere presentes testes quorum qualibet sit
decem dierum ut emat si voluerit illam rem et si ille emere
noluerit possit predicti elapsis dictis terminis eam
rem vendere cui voluerit non obstante contractu inter eos
vel eorum antecessores facto de non vendendo inter eos fa-
ciendo et si [illegible] [illegible] predicti [illegible] non po-
sit [illegible] [illegible]. Si vero [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] debeat declarari. ¶ Item
consortes qui [illegible] [illegible] possit ibi facere
fenestras [illegible] et hostia et [illegible]
[illegible] [illegible] ad suum arbitrium et voluntatem
dummodo non [illegible] in aliquam turpitudinem
nec ad aliud predictas fenestras et hostia et
ipsa hostia et fenestras possit habere sine alia
contradictione quoniam qui fuit [illegible] satisfaciat
de expensis quas fecit [illegible]. ¶ Item si
quis ex consortibus habet vel habuerit [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] potestas et capitaneus [illegible] teneatur eum co-
gere alium consortem vel consortibus [illegible] [illegible]
copiam ad petitionem illius qui dixerit [illegible]. ¶ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tum vel que minaretur ruinam seu minores domorum
vel murum potestas et capitaneus teneatur ipsum vel ipsos facere
disfacti ab illo vel illis cui vel quorum sunt et si
predicti potestas et capitaneus si non facerent C. libras denariorum de
eorum feudo perpetuo solvere teneantur communi per se.
¶ Item dicimus quod si quis habuerit molendinum vel Gual-
kieriam communem et aliquis ex consortibus voluerit refi-
cere vel reaptare seu meliorare possit illud fa-
cere sine alterius consortis contradictione et potestas et capitaneus
teneatur restitui facere tali consorti quod fecerit expensas
in aliquo predictorum a consorte vel consortibus de fructibus
eorundem. ¶ Idem in puteis omnibus dicimus ob-
servari quod si quis ex consortibus puteum remunda-
verit alii consortes ab aqua eiusdem et eum fa-
ciendi debeant removeri donec alium consorte
de expensis factis dimitte plenarie restituendum et
potestas et capitaneus eum restitutum facere teneatur *Qualiter*
donationes et testamenta insinuari debeant in libro 477
communis per se et qualiter exceptum fiat. VII. liber. R.
Si quis habet vel habuerit instrumentum. 478
donationis specialis vel generalis vel testamenti super
aliquo a XL libras supra teneatur usque ad festum omnium sanctorum
potestas vel capitaneus vel iudex eius assignare ante alicui
exceptum et tunc potestas et capitaneus palam publice mictat
et si ad universam dixit verum non esse possit se ex-
cusare quocumque modo voluerit et probare. ¶ Et
potestas et capitaneus faciat bannum quolibet die sabbati
per omnes menses usque ad festum omnium sanctorum per pa-
tentem et bigos ut omnibus sit notorium et ille
qui habet vel habuerit tale donationem vel testamentum
non valeat nec teneat. Et si ipsam vel ipsum non
assignaverit ut dictum est. ¶ Hec tamen acta domini
Ranberti gisleri [illegible] donatio vel testamentum ho-
stensum vel ostensum seu instrumentum quod donationis vel
testamenti et partes adversa fuerit requisita et confe-
ssa per firma habeatur et quod semel assignavit seu assi-
gnavit Instrumentum donationis seu testamenti et adversarii
fuit vel fuerit confessus vel contrarius. Item vero ei non
teneatur amplius assignare et si adversa pars non ve-
nit vel assignavit vel negavit debeat tamen Ius
cognoscere et galum sicut [illegible] super habet vel [illegible] par-
¶ Et potestas et capitaneus si faciat predictas omnias dona-
tiones et testamenta et contractus et ad singulos que non
signabuntur usque ad dictum tempus cum solempnitate
modo et ordine supradicto. ¶ Salvo tamen quod qui
habuerit rem de donatione et tenuerit vel testamento re-

licentiam per spatium x annorum continue et sibi et possidet assi
gnare nullatenus teneatur. Qualiter contractus factus
478 cum prodigis non valeat et qualiter banniatur ne
479 quis contrahat cum eisdem

Si denuntiatum fuerit potestati vel capitaneo vel alicui eorum iudicum quod aliquis trac
tet sua negotia minus bene ab aliquo suo consangui
neo vel amico potestas vel capitaneus vel iudex bannum faciat
ne aliquis contrahat cum eodem. Et si aliquis post modum
cum eo contraxerit non valeat contractus dummodo prius
inquirat si tractat sua negotia minus bene. ¶ Item
si aliquis fuerit prodigus et male faciens facta sua
et non facta fuerit querimonia a suis consanguineis vel
amicis potestas et capitaneus teneantur illum compellere ad sensum
et voluntatem consanguineorum et amicorum magis pro
pinquorum ut sua bene gerat negotia et ab ea
designatione desistat. ¶ Et si postea fuerit cum
dampnum non bene gerendo iudicetur per eorum suarum
administratorem et detur curator bonis et rebus ipsius
dilapidantis. Et fiat inventarium de bonis suis
et talis dilapidator vendere nec alienare po
ssit aliquod de suis bonis absque licentia curatoris.
¶ Et potestas et capitaneus bannum faciant qualibet die sabbati
quod nullus cum predicto dilapidatore contrahat vel
contractum et obligationem faciat. Et si quis mutuaverit
quod solvat xxv libras denariorum nomine pene et dictus cu
rator bona sua gerat et administret bona
fide sine fraude. ¶ Et si ipse prodigus petat
vel aliam rem sub specie pecunie cum pignore vel sine
pignore cum fideiussore vel sine fideiussore di
xerit vendendo donando vel pignorando dando obli
gando creditor predictus quod crediderit et acceptum
apprehenderit restituat et si contractum aliquem fecerit vel
confessiones talis contractus et confessio non teneat sed sit
nullius valoris. ¶ Et si quis illum vel illos denunti
averit potestas et capitaneus et placuerit illi denuntiati de
nuntiatorem esse secretum potestas et capitaneus teneantur illam
secrete tenere et debeant nemini pandere ullo modo.
¶ Si tamen aliquis adultus vel adulta fecerit actum legi
timum secundum iura aliquem contractum alienationis venditionis vel
alterius rei plene valeat et nullum capitulum quod adhuc
factum sit seu nunc esset institutum contra prius providi
tum faciat illi contractui salvis omnibus capitulis
supra firmatis in hoc statuto. Itaque hoc capitulum
nullum illis preiudicium generet. ¶ Sed si aliquis a
dultus vel adulta aliquem contractum faciet vendi
tionis debeat ipsum presentibus tribus vel duobus de

consanguineis suis de melioribus eius consanguineis
et si aliter fiet contractus in fraudem non valeat ullo modo.
¶ Pupillus autem vel adulta non valeat mutuum contra[illegible]
nec pro debito aliquo exbanniri. ¶ Et insuper nullus
minor vel prodigus vel filius familias cuiuscumque
etatis sit dictus filius familias faciat vel facere
audeat vel presumat vel facere possit aliquem contractum
confessiones sive instrumenta cum aliqua vel aliquibus
personis sive instrumenta mutui vel debiti vel alterius
cuiuscumque conditionis et generis et obligationis sit sine
expressa licentia patris si presens fuerit et tutoris vel
curatoris vel saltem trium vel duorum consanguineorum
suorum proximiorum magis ydoneorum et si fieret tale
tale instrumentum contractus seu obligatio seu confe
ssio consentiente proprio potestate et capitaneo ad petitionem patris mi
noris et tutoris vel curatoris et consanguineorum predi
ctorum. Et potestas et capitaneus teneantur facere restitui tale in
strumentum seu confessionem habere efficaciam quo persecu
tus ¶ Si uero creditor tale instrumentum confessionem
vel contractum negaverit se habere potestas et capitaneus inqui
rere per se cogatur eum vel eos ipsi minoris patre cu
ratori vel curatori vel consanguineis hoc petentibus facere
fieri instrumentum finis et refutationis de eo quod ei de
minori vel prodigo vel filio familias petere posset
pretextu dicti instrumenti non obstante aliqua cessione
vel confessione unius alicui facta de ipsa pecunia et non
obstante aliquo vel aliquibus capitulis constitutis generalibus
vel specialibus precedentibus vel sequentibus hoc capitulum et pa
se non obstante vel obstantibus capitulo vel capitulis lo
quente vel loquentibus de confessionibus quibus omnibus
presens capitulum derogetur. ¶ Item statuimus eo quod dictum
est supra non obstante quod si filii familias emptores
mercatores vel negotiatores et fecerint aliquem contractum
vel confessiones vel obligationes vel promissiones ex
suis contractibus confessionibus obligationibus et promissi
onibus sic foret patres familias proprio potestas et capitaneus
et alios officiales communis prius compellant non forte
eis intendant vel imposterum intendet eis a patribus
eorundem quod nullum contractum facere deberent et hoc intel
ligatur esse preter mutuum pecunie et burgos per
contra vel patrones mandato potestatis vel capitanei prius.
Qualiter Iudex communis mittat principalibus et recollis
et eos cogat ad debitum solvenda. xxv. 479
Statuimus quod iudex communis prius esse debeat super confessi 480
onibus sic faciendis et teneatur mittere pro debitoribus
et recollis ut veniant coram eis ad confitendum vel negandum

Et si contra fecerint solvere teneantur pro quolibet iudice vel pro aliis quos pro eis habere voluerint, et iudex precipiat confitenti ut solvat debitum de mandato ad x dies vel ad aliud terminum sicut concordia fuerit inter partes.

¶ Item quod potestas et capitaneus et iudex teneantur compellere principales antequam fideiussores ad solvendum in continenti ad voluntatem creditoris, videlicet quod si voluerint de bonis debitoris vel de bonis fideiussoris in continenti ei dare seu dari facere tenutam. Ita quod ei bene satisfieri possit inde, et data tenuta possit eam creditor vendere subastatione facta de mandato, et super hoc debitore contra quem dabitur tenuta ipsi qui vendet venditori iudex faciat consentire.

¶ Quod si placuerit creditori facere stacium (?) domum vel tam principalis vel fideiussoris vel alicuius ipsorum, potestas et capitaneus vel iudex illud fieri faciat ad voluntatem creditoris.

¶ Si autem placuerit creditori quod debitor seu fideiussor stet in palatio quousque sibi solverit quantitatem, potestas et capitaneus vel iudex cogat debitorem vel fideiussorem stare in dicto palatio quousque solverit creditori.

¶ Et si debitor vel fideiussor non steterint in palatio et exiverint de palatio sine voluntate sui creditoris, potestas et capitaneus vel iudex teneatur eum vel eos similiter principalem et fideiussorem ad voluntatem creditoris stare in palatio cogere teneatur.

¶ Item quod de confessionibus factis et faciendis coram iudicibus communis Pistorii et districtus vel aliquo eorum scriptis et scribendis per notarium iudicum vel aliquem eorum vel per alios quoscumque non aliqua exceptio nullo modo possit opponi nisi de solutione vel absolutione vel termini prorogatione similiter per instrumentum refutationis vel per instrumentum debiti cancellati vel per instrumentum prorogationis facte. Salvo capitulo quod dicit quod confessiones evanescant taciturnitate x annorum, cui hoc capitulum non debeat derogare. Si tamen per contumaciam aliquis exbanniretur vel alio modo a civitate Pistorii vel eius districtu se absentaverit vel absentaverint, non pretendatur (?) ei capitulum loquens quod instrumenta et confessiones et similia evanescant taciturnitate temporis x annorum, nec aliquod aliud capitulum constituti nec aliquod aliud quominus integre solvat creditoribus sicut in instrumentis suis sive confessionibus continetur.

¶ Si autem debitor fuerit confessus seu fideiussor negare non possit, et si negaverit nullatenus audiatur.

¶ Item si dato decimo mandato communis Pistorii questio (?) facta fuerit, iudex ipsarum questionum cognoscat et diffiniat inter partes usque ad xl dies sicut in ipsorum iudicum capitulo continetur, diebus feriatis exceptis; et si reus fuerit de iure convictus statim iudex potestatis aut capitanei vel ipse potestas et capitaneus compellat principalem aut fideiussorem ad totam solutionem faciendam a primo nuntio seu baiulo (?) in mandato primo quoque debito vel occasione cuiuscumque debiti misso, vadat postea et stet baiulus expensis debitoris seu fideiussoris.

¶ Item de confessionibus tam factis quam faciendis nullum decimum exigatur seu quod solvatur.

¶ Item de debitis contractis a tempore potestatis domini Iacobi … citra et de debitis contrahendis idem intelligatur ordo (?) … secundum tenorem istorum, secundum quod consuetum est vel promissum (?) est inter partes, et similiter fiat inter … de heredibus et possessionibus et de aliis quibus que non sunt expresse secundum formam iuris et statuta.

¶ Item quascumque res mobiles et stabiles pro debito habuerit in tenutam possit eam vendere sine malitia et fraude vel eas in solutum recipere. Ita tamen quod pretium in acceptum in sortem quod creditor debeat computare, dummodo res stabiles primum (?) … et res mobiles per xv dies creditor debeat retinere.

¶ Item nulla mulier pro aliquo debito solvendo stare in palatio cogatur, salvis contra eam aliis predictis beneficiis creditori.

¶ Item tutores seu curatores cogantur stare in palatio communis Pistorii pro confessionibus factis ab eis tutoribus et curatoribus pro aliquo pupillo vel pupilla, adulto vel adulta, vel antecessoribus ipsorum pupillorum seu adultorum, si pupilli vel pupille, adulti vel adulte inventi fuerint solvendo. Ita tamen quod iudex quem vel eos coget det eis vel eis terminum competentem in quo tutores seu curatores possint vendere de rebus ipsorum pupillorum seu adultorum.

¶ Sed si pupilli vel adulti reperti fuerint non solvendo, tutores vel curatores eorum non cogantur pro pupillis vel adultis aliquid predictorum, nec de suo decimum aliquis patiatur.

¶ Item potestas et capitaneus possit et teneatur vocare x creditores et x debitores cum v iudicibus communis, uno pro porta (?), et cum predictis modum imponere super usuris et instrumentis debitorum, et sicut per eos ordinatum fuerit sit firmum et valeat et debeat observari.

¶ Item si creditor voluerit suam simplicem sortem … sine impositione aliarum usurarum et emolumento, potestas et capitaneus possit et teneatur debitorem compellere teneatur ad ipsam sortem simpliciter reddendam declaratam creditori, … aliqua … prescriptione temporis non obstante contra dilationem temporis reddendi per contractum instrumentum.

Item quod dictum est supra de principalibus locum non uendicet
contra in maleficiis nam fideiussores qui pro maleficiis
fideiussissent pro eis principalibus ualeant conueniri
Et si principales fuerint contumaces fideiussores pro eis prin
cipali ualeat conueniri ¶ Addictum est huic capitulo
statuendo quod hoc capitulum totum in qualibus parte sui sed
quod intelligitur executioni mandari in ciuitate Papi
ua intelligatur et executioni mandetur in comitatu et di
strictu papie et maxime in castro plebis ubi talis obserue
tur potestas et capitaneus ipsius ibi in totum plene faciat ob
seruari ¶ Item dicimus quod potestas et capitaneus teneatur facere
Jurare potestatem eligendum pro potestate castri ple
bis et Iudicem ipsius castri ut hoc capitulum totum in ca
stro plebis debeat obseruare et secundum tenorem et formam
huius capituli cogere debeat debitores et quod hoc ca
pitulum possit ad castrum plebis et ipsum obseruet et
faciat obseruari et quod obseruet et faciat obseruari
instrumenta in quibus apparebit aliquem promisisse fa
cere confessiones sicut capitulum superdictum ¶ Et cogatur
et cogere teneatur omnes notarios castri plebis ponere et scri
bere in contractibus et instrumentis quos et que scripserint promi
ssiones faciendi confessiones coram iudice tunc papie et
coram iudice castri plebis et ea que in contractibus continebu
ntur seu continentur et capitulum locum habeat in confessi
onibus et instrumentis factis in ciuitate et comitatu papie
et eius districtu et etiam in castro plebis ubi sic dictum
est plene debeat obseruari *Qualiter obseruentur*
480 *instrumenta in quibus apparet promissio de confessione fa*
cienda et de exceptionibus non admittendis. c
481 Insuper Instituto seu contractu *ypas*
apparuerit aliquem facere promisisse facere confessiones
habentem ipsi contractu et ipsa instrumenta possessionibus sicut con
fessiones ¶ Et ille qui confessiones facere promi
serit seu promisit ad nullam obiectionem exceptionem
uel probationem admittatur pro iudice in confessionibus non ad
mittatur et hoc locum habeat in contractibus et instrumentis factis
et faciendis in ciuitate et comitatu papie et in contractibus
et instrumentis alibi celebratis et etiam celebrandis non
obstante huic capitulo aliqua reformatione consilii
nec aliquo ordinamento facto seu faciendo ¶ Item
quod quicumque fuerit citatus ex parte potestatis uel capitanei uel
ex parte alicuius iudicis comunis papie et non uenerit uel
uenerit quod ueniat ad recipiendum preceptum de stando
in palatio comunis papie et non uenerit uel uenerit et de
scenderit sine expressa licentia sui creditoris potestas et
capitaneus teneatur eum condempnare pro ute qualibet [illegible]

Et ipsas capitaneus teneatur auferre infra octo dies post pre
preceptum contra statim pro eo papie non obstante concordia
facta uel facienda inter debitores et creditores sine
libelli porrectione et litis contestatione ¶ Saluo si
debitor concordauerit cum creditore antequam sententia condemp
nationis feratur debitor non debeat condempnari
et si condempnaretur ipsa condempnatio seu sententia non ua
leat neque teneat et nullum preiudicium generet de
bitori ¶ Si autem debitor personaliter citatus fuerit
sine domi et non uenerit in termino sibi assignato potestas
et capitaneus teneatur capi facere debitorem a sua familia et
bailitore comunis papie ad petitionem creditoris et teneatur
ipsum facere custodiri per bailitores comunis papie do
nec creditori fuerit plenarie satisfactum et hoc locum
habeat in omnibus a xiiii annis supra et filiis familias
minoribus uel affirmantibus predictum se esse maiorem xv
annis · Saluo et reseruato eo quod dicitur in superiori capitulo
de minoribus et prodigis et filiis familias quod in eo
tamen debeat obseruari Nec per hoc illi aliquatenus
derogetur ¶ Et si aliquis se secederit seu absentaret
aut se absentaret donec Ius reddiderit de ciuita
te papie et postea redierit tempore feriato potestas et capitaneus
teneatur ipsum capi facere ad petitionem sui creditoris non
obstantibus feriis inductis seu inducendis ex qua
cumque causa et hoc locum habeat in contractibus preteritis pre
sentibus et futuris in quibus promisisset aliquis facere confessiones
aliquo non obstantibus statutis seu capitulis in statu
to contrarias quando debitores absolutionem faciendi pe
nitus compellantur a quibus capitulis et statutis potestas et capitaneus
sint penitus absoluti *Quod pena peti possit in* 481
contractu apposita et quando non. 24 ·
Quicumque negauerit seu infitiatus fuerit coram potestate et 482
capitaneo aut iudice contractum seu instrumentum publicum in comuna
bilitem factum per se de aliquo debito pecuniario so
luatur et soluere teneatur penam que in eo continetur illi uel
illis cui uel quibus fecit seu fecerit instrumentum aut suis
heredibus et instrumentum quod fecit nichilominus obseruare teneatur sed
si non negauerit instrumentum ab eo pena exigi nunquam po
ssit et potestas et capitaneus uel iudex coram quo uel quibus fuerit
questio mota depositum sortem solui faciat sine fraude
usurarum Saluo tamen quod si creditori esset satisfactum
de aliqua parte debiti quod pena peti non possit si
debitor negaret quantitatem debiti que restat
ad soluendum *Qualiter forensis Jus habeat in mutuo* 482
Si forensis aliquis mutuauerit *papie* 483
aliquam pecuniam quantitatem alicui papie uel ab eo promissionem

recepit de soluenda contra petentem vel re alia si debeat
eadem forensis, inquisita veritate prius et invento in ipsa causa
cognoscatur consilio quod si debitor non esset solvere
dominus debitum ei non debeat cum prius prejudicium
conservare sed dampnum totum sentiat mutuator
et hoc capitulum locum habeat pro preterito presenti et futuro
483 Qualiter puniatur petens debitum solutum R.

484 Si quis petierit aliquid debitum
contra solutum et desolutum apparet instrumento re-
futationis perdat petitionem quam petierit et tantundem de suo
comuni prius solvere teneatur. Item potestas et capitaneus in suo
instrumento refutationis debiti vel absolutionis facte
debitori a creditore teneatur infra octo dies postquam
eis vel alicui eorum fuerit petitum instrumentum restitui
facere principale debitori quod petit vel aliam re-
dare quod solvere teneatur vel suis heredibus et si infra octo
dies reddere recusaverit potestas et capitaneus per se teneatur
ante ipsum vel post compensare in duplum ei qui in
instrumento continebatur. Item potestas observet ideo
quod esset paratus solvere debitum vel partem debiti quod
remanserit seu restituere absolvendum et hoc locum
habeat in omnibus quibuscumque motis et movendis pro preterito
presenti preterito et futuro. Qualiter potestas et capitaneus instrumento
486 publica faciant observari

Potestas et capitaneus teneatur observare omnia predicta instrumenta huc
485 usque legitime facta et in antea facienda. Item
teneatur solvi facere et restitui creditoribus summa
pecunie que in eis instrumentis continetur sive sit liquidum
debitum sive sit debitum ex quo pignus habeat
creditor ad voluntatem creditoris finito tempore
instrumenti. Item quod creditor finito tempore instrumenti
pignoris ubi detinet debitori ut sibi recol-
ligat pignus infra unum mensem a tempore denuntiationis
sive die tamen quod si facere neglexerint tunc potestas
et capitaneus compellant debitorem ut pignus recolligat si-
ne mora et si ante finitum tempus instrumenti creditor no-
luerit contra compromissum facere non cogatur debitorem
pignora recolligere ut dictum est.

Qualiter cassetur ista debita si steterint per decem
485 annos quod non fuerit petitum debitum

Quicumque habet aliquam debitam et steterit vel steterit per
486 decem annos continuos quod non fuerit petitum debitum
coram prius nec usure solute nec petitio facta
nec illud debitum peteret usque ad festum sancte Marie
de agusto vel usque ad festum omnium sanctorum in antea prius
ab inde inantea sint ipsa instrumenta nullius valoris vel
momenti et potestas et capitaneus compellant eum vel eos qui ea
habuerit reddere si reus vel rei duabus vicibus sint
et alia tertia personaliter requisiti. Item de fenoris
non executus infra decem tempus et que non sunt ex-
ecutioni mandate usque ad tempus memoratum de-
tentus fructus et tenutis et pignoribus de quibus
creditor habuit fructum et possessionem penes se et
exceptis istis de talibus. Item salvo quod si quis
creditor habet vel habuit instrumentum super debitorem vel
debitores eorum qui non sunt de civitate pisana vel
districtu vel qui sunt in banno communis prius vel si de-
bitor esset vel fuisset ita pauper quod de suis bonis
non posset satisfacere creditori vel fuit forensis
nec fuit de civitate nostra et iurisdictione vel si
debitor fuisset absens in istis casibus non cur-
rat tempus creditori nec possit ei prejudicium esse.
Et potestas et capitaneus per decem usque ad festum omnium sanctorum
de die sabbati banni faciant omni mense. Item
dicimus quod ad interruptionem decem annorum facienda contra
debitores solummodo citationes sufficiant et confessi-
ones loco sui habeant. Ita quod evanescat in
continuitate spatii decem annorum.

Qualiter principaliter vel fideiussorio nomine obli-
gati indempnis debeat conservari si pro alio fuerit 486
obligatus et de pena potestas et capitaneus eum non servat.

Quicumque se principaliter vel fideiussorio nomine vel alio 487
quocumque modo obligavit se pro aliquo alio ille pro
quo se obligavit debeat eum obligatum et sua
bona et heredes indempnes conservare tam de sorte quam
de usuris et expensis et interesse et si pecuniam mu-
tuo accepit sive pro soluendo debito pro quo fo-
ret obligatus sive alio modo sibi fuit presens ille
pro quo accepit sive non fuerit ille cui fuit
vel pro quo est soluta vel mutuo vel alia causa accepta
pecunia debeat taliter obligatum et accipientem pecuniam
et sua bona et heredes indempnes et indempnia con-
servare tam de pecunia accepta quam de usuris premi-
debiti et si quousque steterit instrumentum et de dampnis
et banno quolibet sustinuerit vel incurrerit pro eo quod non
staret vel steterit in palatio communis vel alio modo
et interesse et dampnum declaret apparente vel pa-
rentibus ipsius suo simplici presente iuramento in-
specta qualitate personarum et rerum causa a potestate et capitaneo
Et potestas et capitaneus faciat pati dampnum satisfieri
ab illo pro quo facta fuit obligatio de omnibus supra-
dictis et intelligatur esse fideiussor et se ...

aliq obligass eo ipo q ht instm ul pmissiois gfuatois indepnitatis eo ipo q appaciu seu apparet in libris seu in libro coîs pus q sic ul fuiss aliciui pro eo taliquo obligat Ita q si aq pateret ul fuiss passus aliq dapn occe alicui pmissiois ul fideiussiois obligatois fcte ul faciede coi pus ul aly seu alys pro paliqua pe spali seu paliqua vniusitate ille ul illi pquo ul quib fuiss ul fuit fca tal pmissio ul fideiussio ul obligato teneat t debeat tale pmissore ul fideiussore ul obligatu indepn gfuare de dapnis t expesis t int ee que t quas assignauit substinuisse ul fecisse suo simplici iuramento Inspecta semp qualitate rey ac t psy. Item pot t capt cuiat t iud ciuit coy ad petit fideiuss ul obligati quacumq cu t quociens uit opelle pncipale ul pncipales ut eu de obligatoe exhat t indepn gfuet tam ante tmin q in sua tmini t post tmini aduolutione t abidem fideiuss t obligati. Et teneat eu obligat seu fideiussor denuntiare t pdicte pncipali ul eius hrd pquo se obligauit ut exhat t gfuet indepn de obligatoe seu destitutione qua pro eo fec. Et si creditor de fideiussoe gqstus fuit fid requirat pncipale seu illu pquo se obligauit t ei hrd ul successores ut soluat pecu ul re aliq qua tnet solue cre ditori q si facte nolunt t no soluunt pot t cap eu ul eos gpellat ad soluend integre creditori t ad capiend t detined eu ul eos si poter t studeat toto posse t si no poterut eu ul eos cape ipiu ul ipos faciat exbani aduolutione fideiussois seu pncipalit obligati seu gstituti t de bano exire no possit donec fideiussore ul obligatu ul ei gstitutu ab obligatoe seu fideiussioe gfuabit indepn. Item si fideiussor ul pncipalr obligatus ul quacumq m obligat possunt queri monia de illo ul illis pquo ul quib se obligauit ul obligauit seu gstituit t appat i strm inq se obligauit ul intcessit ul appat instrm gfuatois t indepnitatis pmissiois ul appat scptu i libro seu libris coîs pus q aq paliq fideiussiss seu se obligauit pot t cap t quilib alius iud coîs pus sin decimo

Et hac gstitutoe t sine iuramto calupnie t libelli de pe si cuiquor diffinie t discute tnat t declarare seu ul hos tessis qualit ille quercimonia potuit fideiuss ul se pncipalit obligauit debeat eu ul eos pquo ul qb gse obligauit ul fideiussit gpelle ad exhend et gfuade fideiussore ul ei obligatu indepn t ei hrd ad soluend integre creditori t si debitor ... no soluit t no fuit soluendo aud hrd ei pot t cap iud debeat eu ul eos cape ul cape fa ce si poterit t si no pot eu ul eos cape faciat eu ul eos exbani sic depi fid parte ucli ... hrd ciuib coy de Et si pot t cap ul iud ad ... coy pdem facte recusauint t no fe cerit quib coy de suo feudo seu salario coi pui ... dn noie pene solue tnat t massarius coi pus dcti pena debeat retine t hoc sta tutu locu hat tam in fideiussioib t obligatoib fcis t faciendis int ciues comitatenses t di strictuales ciuitat pus q alienas tre seu uill ... adque oia t singla effectu mancipada pot t capt t eoy iud sub dcta pena pposse dare debeant studiu t sollicitudine t opera efficace.

Qualit satisfiat creditoib t recolas de da toe tenutay .R.

Si vnus ul plures tenent plib creditoib ul recolis ul hrd coy pot t cap tnat ei ul eis facte satisfi t sine gaci facere tnat eu ul eos ul coy hrd coge creditoris ul recolte ul pcap toe pe ul pexbannitu ul pdestructus faciedu suay rey ul pdatoes tenute dcay rey t cre ditores pdc rey g datis tenutam possit ue de subastatoe fca t pmissa. Infra .xv. dies gda ta tenuta iniuria faciedo ca bani ptres tmi nos post qua res fecit subastatam tm q res plus offereti dent ul paliis modos gueniet t in sup cogat illu ul illos quoy res fuint uen ditor gstare t pmicte defensiones t de eu de modis oib qb poterit t ipe dca q pote iniqr ptor sit iniure t pot t cap illos uen ditores ratas t firmas hre t tenas faciat obsuari. Qualit pot t cap faciat restitui instra pignoy debitoy solutoy.

Omia Instra pignoy dreoi debite exqb de bitu fuit solutu pot t cap reddi t restitui facte tnat si querimonia in huint ab ille cui fuit

istrum quod dicit debitum taliter solutum pervenisse vel sui
heredibus et omnes detinentes taliter istrumentum totum de
cimum ante solvere teneantur. Et similiter si quis aliquod aliud istrumentum
se dixit non habere teneatur facere istrum renunciationis si
debitor ipsius recipere voluerit vel aliam cautionem
vel quod declaret suo iuramento se vel alium pro ipso
vel ipsius non habere et si factum non esset istrumentum roga
tores quod faciant de vastarum si de petentis fuerit pro
cessit voluntate. Qualiter debeat emendari dam
489 pna bannia occasione guerre vel batalie.

490 Si pro guerra vel batalia que esset inter aliquos in
civitate vel comitatu de civibus vel domibus aliquis
perpetrata in domum et supra domum alicuius et aliquod dap
num huic in aliqua parte sive domui vel domibus potestas
et capitaneus inter viii dies postquam de querimonia fuerint
accepimus guerre vel batalie dampnum passum
faciant emendari et si non fecerint de eorum salario
emendare ac facere teneantur. Qualiter observentur instru
490 et ultime voluntates facte et facte ab illis qui fuerint ca

Omnes contractus et omnia pacta et ultime per civitate posite
491 voluntates facta et facienda ab illis personis que
in captivitate fuerint per commune paduanum et firma per
petuo habeantur dum modo secundum iuris ordinem sint
confecta non obstante capitulo donationum insinuan
darum in libro communis paduani et hoc capitulum trahatur
ad preteritum et futurum. Qualiter iura vel actiones non
491 recipiantur a forensi vel extraneo.

Nullus civis vel comitatensis aut districtualis
492 paduanus audeat vel presumat recipere aliqua iura vel ali
quam actionem ab aliquo forense vel extraneo qui non
sit de iurisdictione communis paduani contra aliquem civem vel
comitatensem vel districtualem vel aliter de iurisdictione
communis paduani nec aliquas procurationes recipere seu syn
dicatum ad hoc ut quibus forensis vel extraneus
debeat aliquid recipere a predictis vel aliquo predictorum de
necessitate debeat in paduano civitatem personaliter et non per
aliquam de iurisdictione communis paduani litigare et si contra
fieret talis iuris cessio procuratio et syndicatus non
valeant nec teneant ullo modo. Et additum est
huic capitulo statuendo quod si aliquis habet vel habuerit aliqua
iura cessum contra aliquem civem vel comitatensem vel di
strictualem communis paduani ab aliqua persona religiosa
vel ab aliquo loco religioso seu clerico que
non possit conveniri in curia seculari paduani illa
cessio seu iura non valeat nec de ea vel eis au
diatur in curia paduani nisi ille qui habuit iuris cessionem primi

cat et sacramento ei quod que iuris cessum habet quod ille
sedes stabit et respondebit seu stare et respondere si
cut de iure in curia paduani ei quod que iura cessum habet
et ille cessionarius et fideiussor promittat quod contempna
tus solvere et aliter de cessione non audiatur in aliqua
curia paduani nec dicta cessio valeat nec ex dicta ce
ssione aliquatenus compellatur. De iure emphiteo
tico qualiter potestas et capitaneus ius observet. 492

De libellis in quacumque parte et loco intra civitatem 493
ac districtum ius non observet sed potestas et capitaneus quod
unusquisque teneatur facere solvi et recipi simplicem pensionem
usque ad vi annos et ab inde supra pro quanto tempore staret
pensio que non solueretur faciant solvi duplicem pensionem
tantum videlicet pro uno veronensi unum denarium et pro uno
denario duos denarios et pro duobus denariis iiii denarios et non possit
aliter pensio multiplicari et de hoc sint proprieta
rii contenti sive sint laici sive clerici et si domini pro
prietatis nollent recipere pensionem quam emphiteote
carii solvere vellent et de hoc quod fuerit inter proprie
tarium proprietarii totum decimum ante solvere teneantur et re
cipere postmodum simplicem pensionem. Et teneantur con
ductores hostendere istrumentum locationis seu libelli
proprietario seu proprietariis a quo vel quibus habent si
videre voluerint cum anno et permittant ipsius fa
cere exemplari et si ephiteotecarii non ostenderent seu
hostendere recusaverint solvi compellantur qualibet C solidos
denariorum cuius banni medietas sit communis et aliam habeat accusator
et stetur iuramento accusatoris et ponatur hoc capitulum
ad tempus preteritum et futurum. Qualiter defendatur illi qui 493

Si qua ecclesia vel clericus vel libellum ineunte iure. 494
vel aliquis laycus vellet aliter sua auctoritate vim facere
vel invadere possessionem alicuius rei eorum que esset recadu
ta potestas et capitaneus talem vim passum defendere te
neatur et ei possessionem restitui faciat et impedat
eidem auxilium et favorem. Qualiter ephiteotecarii 494
volentes vendere ius suum debeant requirere proprietarios

Cum aliquis ephiteotecarius ius suum libellarium vendere 495
voluerit semel proprietarium requirere teneatur et sit spatium
x dierum. Et si proprietarius voluerit illud ius emere em
phiteotecarius det illud sine malitia et inponi
mento pro illo pretio quod in habere possit certificando eum
de pretio et si aut illud recipere noluerit sit postmodum
licitum ephiteotecario ius suum vendere cui voluerit
salvo tamen semper tenore contractus sic continet in eo quod
dare debeat illi a quo ephiteoticum ius habet.
Qualiter ephiteotecarii debent libellarius inter
496

495 **se succedat.**

Si duo vel plures habent vel habuerint aliquem libellum seu feudum ab aliquo et unus premoriatur sine filiis legitimis succedat superviventes usque ad completum tempus libelli sicud in conventione istius continetur non obstante aliqua divisione vel refutatione refirmatione aut emptione aliqua de dicto libello facta inter eos vel alterum eorum. Item si temporibus contractus voluerint refirmare ius libelli et istum locationis et conductionis renovare et refirmare teneatur illud cum suis consortibus si tempus libelli esset completum et similiter facere talis renovatio et relocatio non valeat et sit nullius valoris vel momenti et hoc capitulum trahatur ad tempus preteritum et futurum. **Qualiter habeant Rationes contractus**

496 497 Potestas et capitanei et iudices Rationes et firmas **libellorum.** habeant omnes contractus et etiam istrumenta et locationes libellorum inter quascumque personas et loca et flumine volente venire contra intelligant et intelligi faciant et pronuntiant non obstante aliqua sententia de facto libellis prolata tempore potestatie olim domini Rainaldi potestatis Salvi Ierini et prout in capitulis positis in statuto tractantibus de illis libellis et hoc locum habeat in contractibus factis et faciendis quamvis sint compositi istrumenta **Qualiter Ius non auferatur alicui de rebus ecclesie Iusto titulo possidentibus.**

497 498 Quicumque de civitate et districtu pisano habent vel habuerint de rebus ecclesie iusto titulo ab ecclesia vel ab eo qui habuit iustum titulum ab ecclesia. nulla laycalis persona vel ecclesiastica seu ecclesia possit ei vel eis ipsas res auferre vel molestiam facere et si non faciens prout qui re ipsa dedit perdat et totum decimum ac solvere teneatur **Capitulum Michaelis Johannis notarii**

498 499 Presenti capitulo duximus statuendum ut in statuto perpetuo ponatur quod Michael Johannis notarius consulum et artium omnes septimanas et quatuor festas et habitus ab initio sui officii usque quod steterit in officio consulibus quoscumque habuit et recepit ac habebit et recipiet vel alter nomine eius habeat et teneat sicut proprius heredes ac si emisset et possideat de suis denariis proprius et quod non teneatur nec eius heredes et successores ad aliquam restitutionem nec presenti tempore nec futuro set in omni tempore sit penitus absolutus et eas septimanas quas fecit et faciet possit dare et dimittere suis heredes et cuicumque voluerit tamquam alias suas septimanas proprias et alia sua bona et de omnibus septimanis quas fecit faciet in futurum possit pretium accipere et nulli ex dono facere teneatur nec communi pisano et hoc si sibi placuerit et ad penam nullis statuta hoc capitulum

constringatur aliquo capitulo non obstante et hoc capitulum quolibet anno de statuto in statutum scribi debeat et in aliquo non mutari **Qualiter ingressi religiones renuntiant in possessiones suarum rerum si egrediuntur infra annum**

499 500 Cum quis vel aliqui aliquam religionem ingressi fuerint et de ipsa religione egressi fuerint infra annum et donationem seu venditionem fecit de suis bonis aliter vel aliquibus ante suum ingressum statuimus quod in possessionem et tenutam suorum bonorum et rerum olim suorum donatorum vel venditorum cum fuit religionem ingressus sua auctoritate impune intrare possit aliquo istrumento seu confessione non obstante dummodo quicquid habuit seu accepit vel aliquis pro eo occasione dicte donationis vel venditionis reddat et restituat illi qui dedit ita quod is de eo quod dedit et solvit ex dicta causa dampnum aliquod non valeat sustinere et hec omnia singula plene volumus observari aliqua insinuatione facta vel scribenda in libro communis modo aliquo non obstante **Qualiter ordinamenta artium observentur**

500 501 Omne propositum et ordinamentum quod factum est vel fuit ab artibus civitatis et burgorum pisanorum seu rectoribus artium cum fraternitate legaliter artes eorum et quod nulla frauis mens possit committi sed legaliter ipsi artifices facere teneatur potestas et capitaneus teneatur observare et dare auxilium et favorem ipsis rectoribus in faciendo predicta fieri et observari et si invenerint aliquem de arte qui noluerit de facto artis suis rectoribus obedire illum eis obedire facere teneatur **De remundatione platee et fori communis et palatii**

501 502 Capitaneus bannire faciat quod quicumque vult et voluerit mundare et tergere plateam et forum communis et qui pro minori pretio fecerit detur ut in consilio populi fuerit ordinatum. volumus quod platea et forum communis debeat remundari et tergi per duos homines unum quorum remundet et tergat a redibuto domus domini Nicoli infra et alius non ab inde supra totam plateam debeat remundare et tergere et ipsi ambo communiter debeant et teneantur tergere et remundare voltam sancti Bartolomei et sancti Laurentii cum platea ante ipsas et per viam communis remundare. Et palatium communis et tergere et remundare seu remundare teneatur. Et si quis eorum non fecerit et non fecerit bene tunc quod communi puniatur v. solidis denariorum pro vice qualibet solvere teneatur **Qualiter capitula precisa possint corrigi et mutari**

502 503 Omnia Capitula huius statuti precisa **tamen.** sint precisa et si tamen aliquod capitulum vel capitula preter precisa reperiretur esse contra vel contra commune pisanum aut in preiudicium communis quod fieri non possit vel mutari simile inde teneatur potestas et capitaneus cum consilio speciali et generali et C. electorum

per potestatem consilium militum capitaneorum domicellorum peditum iudicum et notariorum et aliorum civium ipsa iniuste contingere contendere valeat et hoc idem facere possit dominus Capitaneus cum suo consilio populi generali non tamen intelligantur de xj capitulis preteritis que potestas et capitaneus penitus tenentur observare. Qualiter capitaneus clauso statuto

503

504 Capitaneus populi perusini tempore finito tenetur de electione potestatis et clauso statuto communis in eo contento proponere et tractare in suo consilio de potestate facienda qualiter eligatur secundum modum et ordinem que continentur supra in statuto. Et pro modo in maiori consilio civitatis de cuius modus et ordo fuerit in electione supra notata et eligatur et eligi debeat talis in potestatem qui non habuisset officium potestatis a x annis citra et de ea civitate de qua electus erit uno anno. Ex eadem eligi nequeat in sequenti. Et venire debeat potestas ad civitatem perusii xv diebus ante kalendas maii. Ibidem cum tota sua familia suo finito regimine diebus eidem permansurus.

504 Qualiter condempnationes et condempnatos recolligat

505 Capitaneus et suus iudex et notarius teneantur grant... de condempnationibus factis a se et suis officialibus factas et que fient per potestatem vel suos iudices et notarios exacte recolligere et recuperare et ipsas massario dari faciat infra xv dies post condempnationes factas. Quod si non fecerit solvat nomine pene et banni de suo salario xxv libras denariorum exceptis condempnationibus omnibus et singulis factis olim per dominum Guilacum olim perusii potestatem et ab illo tempore citra occasione impositionis equorum quos olim non habuit ad terminum eis statutum et occasione exat... et cavalcatorum qui non miserit sicut eis fuit iniunctum et occasione impositionis balistrarum usque ad tempus regiminis domini ugolini de foriano exceptis condempnationibus ab hinc retro de viduis orphanis et pupillis que pro se vel alii non fuerint condempnati et quod nullo modo teneantur et in omnibus hiis salvum sit remedium officii syndicorum.

505 De aptatione vie qua itur ad fontes riui pp

506 Statuimus et ordinamus quod via qua itur ad fontes existentes in valle riui populi porte ... a porta riui pp existente in ipsa do mos ... riui pp debeat tota explanari et ut necesse fuerit ampliari et rectificari et aptari quanto melius et commodius fieri poterit et foveas in ea existentes repleri debeant et repleantur et planitie cum ipsa via et quod facto hoc facto debeant dicta via lateraliter ab uno et altero latere Cruppo adaluiti? bene siliari seu muronari ne aqua fluens per ipsam viam non valeat stagnare et subintrare clocanas foncarum et buttinos sed tota per medium ipsius vie decurrat et fluat et solidetur dicta via et unquam? ab utroque latere usque ad grondas? prepositas? quanto melius fieri poterit et aptetur taliter ipsa via quod latera ipsius sint pendentia versus medium ita quod in ipso medio sue amplitudinis debeat fieri quoddam canale seu cavitas conveniens per aquam ut quod tota aqua fluens per ipsam viam decurrere valeat et decurrat et potestas et capitaneus presentes teneantur et debeant ipsum Regis potestas predicta omnia fieri facere expensis communis perusii. Item statuimus quod nulla persona in aliquo audeat lavare vel lavet pannos vel coria seu aliquid aliud putredinem faciens neque bestiam mortuam vel ad putredinem proiciat in supradicta via riui pp usque ad fontes novos inferiores ubi est volta neque ante aliquem fontium predictorum existentium in valle riui pp et potestas et capitaneus contrafacienti xl solidos denariorum nomine pene pro vice qualibet auferant pro quolibet cuius banni medietas sit communis et alia habeat accusator. Item statuimus et ordinamus quod nemo in loco aliquo proximiori dicte vie faciat seu fieri faciat vel habere audeat ullo modo aliquam trosciam seu foveam in quo ducat vel mittat aut fluere faciat aquam que fluet per ipsam viam cum habendi fimum aut plino vel canape mittendi et macerandi aqua seu ex aqua troscia vel fovea exeat et fluat et fluere possit aqua vel putredo aliqua confluendo possit stagnare clocanas vel buttinos aliquorum fontium predictorum et cuilibet qui contrafecerit potestas et capitaneus pene nomine x libras denariorum teneantur auferre cuius banni medietas sit communis et alia habeat accusator. Item dicimus et ordinamus quod potestas et capitaneus presentes teneantur per totum mensem maii et iunii facere fieri viam que venit circa sancti petri et vadit ad fontem riui pp sicut terminata fuit circa per illos qui positi fuerunt pro communi et facere ipsam cum expensis communis et sit dicta via ampla ad minus x pedibus. Et teneantur potestas et capitaneus facere fieri aptari viam que venit a civitate perusii et vadit ad fontes riui pp et ipsas silari et tatari de bonis lapidibus et montibus et facere fieri ab utraque parte vie predicte fossatum per quod libere et bene aqua decurrat et decurrere et derivari possit et expediri totum illud terrenum quod fuit emptum pro communi pro via dictorum fontium et maiorum dictorum et si quis de dicto terreno appropriavit et occupavit in toto vel in parte teneantur ipsum terrenum exoccupari et expediri et dimitti facere pro communi et si non dimiserit et ex

ocupacet et expediet postquam fuit ei preceptum per potestatem
seu capitaneum vel palam seu alios officiales posi
tos super predictis ad-
cum et teneatur soluere pro qualibet
precepto x. libras denariorum communi pergami nomine banni et pene et
nichilominus predicta facere teneatur. Item potestas et capitaneus te
neantur facere cridari per totum mensem maij et iunij pro
se nunc que uadit ad fortes pergami cingam pontem
porta sancti petri Jnfra terminum et magnare et collaterales acci
piant de gruppo ex quibus lacu dicte vie tantum et
mittat inde omnes una ita quod homines bene cum saumis
et sine saumis expedire possint per ipsam viam et
mittere lingna de uno gruppo ad alium expe
sis communis pergami Jta quod predicta via bene et uiabiliter sit
aptata. De exbannimento domini guidonis mahi
onis de monte megiano et aliorum debitorum suorum.

507 Statuimus et ordinamus quod cum dominus Guido
mahio de monte megiano fuit pluribus licteris
reprensaliarum complures extracte per potestatem et capitaneum communis pergami et per
consilium antianorum quaerere pro satisfactione cre
ditoribus suis et aliis qui pro eo sunt principaliter obli
gati et non uenit nec satisfecit ponatur ipse
dominus Guido mahio in perpetuo banno communis pergami
et quicumque uoluerit eum offendere possit facere illud
sine pena uel aliquo ipsius inuenit et potestas et capitaneus te
neantur dare auxilium et fauorem predictis creditoribus
seu illis qui pro eo sunt principaliter obligati. filij
tamen et heredes dicti domini mahionis non exbanniantur
nec habeantur per exbannitos. Sed eis liceat manere
in ciuitate et districtu pergami libere commorari et hoc
capitulum sit precisum itaque non possit mutari contra
nec interpretationem recipere per consilium uel arengam et
ponatur de statuto in statutis. Item si quis ciuis
uel comitatensis pergami aliquid tenet alicui ciui pergami quod
capitaneus teneatur debeat et teneatur recipere ipsius debi
tore per totum mensem Januarij quod ueniat satisfactu
rus suo creditori uel creditoribus et ad obediendum pre
ceptis potestatis et capitanei et si . J . terminum ei uel eis dato
non satisfecerit suis creditoribus uel non obedierit pre
ceptis dictorum potestatis et capitanei potestas et capitaneus teneantur ex
bannire facere de ciuitate et comitatu et poni in perpe
tuo banno et facere exercitum et caualcatam cum militi
bus et peditibus pergami et comitatus ire et equitare in terras
eorum debitorum et eas destrui facere ad petitionem et
uoluntatem creditorum. Et si potestas et capitaneus ad hoc fa
ciendum fuerint negligentes amictant de eorum sa
lario . V. libras denariorum et hoc capitulum sit precisum et non po

ssit mutari contra uel interpretationem recipere per consilium
predictum nec comunis nec per arengam uel reformationem ipsorum
nec aliter ullo modo. Qualiter eligantur potestas castri
plebis et potestas castri mothonis &c.

Presenti capitulo duximus ordinandum quod potestas castri plebis 508
et potestas castri mothonis in maiori consilio ciuitatis for
te breuium eligantur et aliter eligi non ualeat ullo
modo et si aliter fieret electio sit inanis
Item statuimus et ordinamus quod capitulum infrascriptum prout continetur
sub rubrica infrascripta in hoc statuto debeat poni
adque scribi cuius capituli tenor talis est. vidi 439
Nullus forensis debeat nec possit ab hodie in
antea uenire ad ciuitatem pergami et comitatum ad ponendum
grotam nec ipsius ponere possit aliquo modo in terris
hominum de pergamo nec in comitatu et illud quod habent in ciui
tate pergami et circa pergamum debeant eleuare et asspo
rtare adeo quod eleuatum et captum debet de terra nec
ultra reponere possit in dictis terris nec aliis nec
aliquis pergami det eis terram ab hodie in antea ad po
nendum Grotam et si infra dies ul sub spe aliquam terram
acceperit ab aliquo pergami causa ponendi Grotam uel in ipsa
terra posuerit uel contra fecerit soluat contra faciens pene
nomine pro uice qualibet x. libras denariorum et ille qui locauerit
uel aliquam causam dederit terram suam causa ponendi Gro
tam x. libras denariorum pro qualibet uice si contra fecerit soluere te
neatur. Et additum fuit consilium quod sicut dictum
est de grota Jntelligatur de guata silvestri quod quilibet
ad omnia supradicta teneatur sicut dictum est de grota.
Et si non sit aliquis istarum locationum aliam
terram causa ponendi grotam uel guatam soluat pene
nomine x. libras denariorum. Et capitaneus teneatur tempore quo fiet
statutum communis hoc capitulum legi facere teneatur et
quod consilium super hoc decreuit Jta in statuto
communis poni facere teneatur

Et Ego Nicola de apterre Bedis auctoritate
notarius et nunc notarius additum statutum scribendum
per communem pergami potestatis correctoribus et stimatoribus
huius statuti facta per statuentes Jnclitum et de
ipsorum mandato et uoluntate ipsius scripsi et firmaui.

Jncipit liber statutorum urbis primi quaterni

Quando incipiat statutum et quantum durare debeat
Et qualiter eligantur et per quos notarii qui debent scribere statuta
Quando statuerunt urbis et qualiter incipiat
et fiat et per quos et de officio notariorum et eorum salario
Qualiter et quando tractet de electione potestatis fieri
Qualiter potestas cum tota sua familia esse debeat
devote sancte Romane ecclesie
Quot equos habeat potestas et quot capitaneus et
eius et
Qualiter et a quibus possit potestas et capitaneus eius adversarios
cum adduce et quibus non et quando amittere incipiant
et presentia non accipiat
Qualiter et quando potestas et capitaneus faciat inquisitiones super
sodomitas
Qualiter potestas et capitaneus non valeant exire potestatem
nec durante officio suo regimini
Qualiter puniatur et inveniatur pro potestate si aliquid contra
factum forma statuti
Qualiter potestas suum debeat facere juramentum
De officio potestatis et suorum judicum et notariorum
De juramento judicum potestatis
De juramento notariorum potestatis
Qualiter potestas et capitaneus ad libertatem manuteneant
sancte Romane ecclesie et civitatis Rome civi
tate predicte
Qualiter potestas et capitaneus non possint educere ferias
sine licentia maioris consilii civitatis
Qualiter modo tamen fiat
Qualiter syndicus admittet iura Romane
Qualiter potestas et capitaneus comites et comitissas fa
cere fuerit contra predicte
Qualiter potestas et capitaneus et judices urbis dent tutores et
curatores pupillis et adultis et aliis quibus ne
cesse fuerit
Qualiter potestas et capitaneus non inferat injuriam per
nentibus vicinis sua vel sui amici contra eius
Qualiter potestas et capitaneus vel alius officialis non
habeat alium notarium scribere per statutum quod eis fuerit
contra eis
Qualiter de condempnationibus fiant tres libri
Qualiter potestas et capitaneus faciat recolligi pignora
dari camerario vel massario urbis
Qualiter proponat in consilio de amonitione
et bannitionis
Qualiter intelligat syndicus et capitaneus
Qualiter potestas et capitaneus non faciat aliquem extra
...ulteriora pena malefitii
Qualiter potestas et capitaneus sibi faciant reformationes
... consiliorum
Qualiter potestas et capitaneus et eorum judices recipiant
... de quibus suspicionem habent

Quod capitaneus cum suo judice esse debeat cum potestate qui
fiet condempnationes maleficiorum
Qualiter pulset campana pro ire reddendo
Qualiter diffiniat communitas consilii hospitia
vel de colle arcibus urbis
Qualiter potestas et capitaneus teneantur facere laborari terras
communitatis
Qualiter potestas et capitaneus faciant populum convenire
in adventum predicte
De juramento seguita potestatis
Qualiter et quando et cum quibus potestas et capitaneus vadat ad
castrum Griffonis et ad alia castra urbis
Qualiter potestas et capitaneus possint facere condempna
tiones maleficiorum commissorum tempore suorum predecessorum
Qualiter potestas et capitaneus faciat requiri omnes falsa
in parte apertum
De detentione castri Griffonis et per quos fiat
Qualiter reficiant muri castri agelli et aliorum
castrorum
Qualiter et quando reveniant quod habent ...
... dusino ... remaneant in pleno
Qualiter regimentum observet pacem et con
ventiones promissas et factas inter communitates predicte et ...
Qualiter potestas habeat patres reformationes fa
cias tempore ceterorum dominorum
De pena sugetum in consilio cum qua fiat
propositiones et blandientium potestatis et capitaneus et loqui
cum potestate petitum et quod debeat tacere
Qualiter potestas et capitaneus faciat restitui iustitia
que apparet super omnes et x millium librarum
impositorum
Quod nemo debeat sedere in loco in
stante consiliatores
Qualiter potestas et capitaneus faciat vocari omnes ha
bentes naves et loca sui ...
Hic incipiunt xj capitula pacis primi
quibus debeant mutari et collecta fieri debeat
et quibus non
Qualiter fiat collecta mutua sive dacia
Qualiter guerra incipi possit et qualiter non
Qualiter nulla societas fiat nec refirmetur
cum sine voluntate consilii generalis
Qualiter ponat in statuto capitulum forbannitionis
... filiorum domini Andree Jacobi
Tenor ipsius capituli
Capitulum forbannitionis Nicole domini Ruffredi
Rubrice secundi quaterni
Qualiter pax et concordia observetur et rupe
tes eam puniat
Qualiter puniat potestas et capitaneus supponentes
in consilio de avere urbis predicte dantes et qua
liter dantes

Qualiter potestas et capitaneus tenetur facere ... et
...
Qualiter potestas et capitaneus observet predicta ... capitula
pacis et ea faciat firmiter observari
Qualiter et quando et cum quibus potestas et capitaneus debe
ant revidere muros civitatis et burgorum
et de aperiendo portas
Qualiter potestas et capitaneus per se faciat dominos mo
lendinorum et deportatione bladi ad molendinum
Qualiter potestas et capitaneus vendat bailiam et qua
liter bailivus exerceat officium bailie
Qualiter bailivus dent fideiussores et eorum
nomina et prenomina scribat
Qualiter invenit bailivus urbis
Qualiter banniat ea que pertinet ad offi
cium bailie
De officio et collectione illorum qui debent esse super
officio bailivorum cum capitaneo judice et notario
Qualiter precones suum exerceant officium
De officio angelorum maris et eius salario
Qualiter res publice non concedatur et quibus de causis
possint concedi
De electione arbitrorum et eorum judicum et notariorum
Qualiter potestas et capitaneus det operam quod deperditi et
maleficia tollantur et recollicentur
Qualiter ambasciatores mittant prec...
pandis ... predicte et de aliis ambasciatoribus
et licitis
Qualiter vendat pedagium urbis
Qualiter potestas et capitaneus non permittat aliquo mo
do pedagium colligi et quantum colligatur
Qualiter potestas et capitaneus speciales pro ...
...tores facientes colligi pedagium cogat
... facere stratas vias et portus inter fines
sue jurisdictionis et securitatem ab eis recipiat
detinendo in securitate eorum districtum
Qualiter ... et alia castra predicte pe
dagium non tollat
Qualiter de rebus comestibilibus pedagium non
tollat
Qualiter potestas et capitaneus faciat venire coram se
dominos pedagiorum ad assignandum illos quod per eis
colligunt pedagium
Qualiter predicte ... castra ... districtum non
auferat pedagium predicte ... Romanis
Quantum solvat potestas de civitate et districtu
predicte piscis procedimo
De impositione equorum
Qualiter duo media unius ... et alius
fisicus habeat
Quod figura ... pingat super hostium sancti
Laurentii

Qualiter festum beati Stephani protomartiris et octava custodiatur
Qualiter procurator fratrum minorum possit eorum negotia facere et causam non obstante aliqua exceptione
Qualiter et quando et quot consiliarii eligantur in consilio generali et speciali et C [illegible]
Incipit tractatus officialium. Qualiter pro eis salarium statuatur et quis officiales eligantur
De electione iudicum comunis et qualiter fieri debeat
Qualiter officialis non possit aliquem ponere loco sui
Qualiter iudices comunis probent consilium potestatis et capitanei
Infra quantum tempus possit a sententia appellari
De iuramento iudicum comunis
Infra quantum tempus proponat exceptiones
Qualiter habeant testes alterius iurisdictionis
Quot testibus probari possit debitum et solutum
Qualiter nullus inducat suos homines testes
Rubrica terminorum quantum
Qualiter advocati non debeant stare iuxta iudices comunis
Qualiter et quibus de causis fit pugna et de pugilibus et eorum pretio
Infra quantum tempus testes possint redargui de falso
De iuramento notariorum iudicum
Quod notarii non debeant stare in palatio comunis nec in palatio morari capitanei nec ad discum iudicum
De electione notariorum
Qualiter massarii et eius notarii eligantur et de eorum salario
De fideiussoribus dandis a massario comunis
De monetis recipiendis a massario comunis
Qualiter massarius recipiat decimas et alios introitus
Qualiter et quando tempore massarii consuevit pignerari et petere quod recipiet pro condempnationibus
Qualiter massarius non officiat capitanei petere quod recipiet a condempnatis
De ratione reddenda a massario comunis
De iuramento massarii
Qualiter notarii massarii scribant introitus et expensas et stent ad eorum officium faciendum
Qualiter notarii massarii scribant et autenticent scripta ad eorum officium pertinentes
Qualiter puniatur massarius et iudices et notarii muneraque et percipientes eorum scripturas autenticas
De electione officialium super dampnis datis
Qualiter dampna debeant emendari et qualiter puniri debeant dampna dantes et quis inveniet
Qualiter recipiens ius et actiones de dampno dato non audiatur
Qualiter officiales dampnorum datorum inspiciant pro eis accusatum et defendentium
Qualiter puniatur dampnum dantes cum bestiis
Qualiter puniatur incidentes vineam olivum et granum in alienum

De diffinitione miliariorum
Diffinitio miliarii in porta Solis
Diffinitio miliarii in porta sancte Susane
Diffinitio miliarii in porta sancti Angeli
Diffinitio miliarii in porta sancti Petri
Diffinitio miliarii in porta Eburnea
Qualiter inficientes bestias in suo dampno ad penam non teneantur
Qualiter dampna data in pleberiis debeant emendari et per quos et qualiter dampna data in locis que sunt in plebatu
Qualiter bailiones castrorum et villarum faciant custodias
Qualiter potestas et capitaneus faciant observari conventiones et obligationes factas inter homines castrorum et villarum
De electione officialium super comuni dividendo
De electione syndici et iudicum et notarii qui debent examinare potestatem et alios officiales
Qualiter recipiat libellus contra potestatem et officiales eius
Qualiter iuret debeat syndicus comunis
De electione syndicorum comunis et de salario eorum et qualiter eorum exerceat officium
Qualiter et infra quot dies illegitime aut fuit gravamina reportent
Qualiter potestas et capitaneus et alii officiales iurare debeant coram syndicis
Qualiter massarius restituat absolutos a syndicis id quod ab eis receperat
Qualiter potestas et capitaneus puniatur et alii officiales si cessaverint sub syndicorum cura prendere
Qualiter potestas et capitaneus non possint petere absolutionem finitum tempus sui regiminis et qualiter et quando debeant dare fideiussores et quot
Qualiter potestas et capitaneus puniantur si ad penam ceciderit vel aliquis de eorum familiis syndico debeant consuetudine
Qualiter puniatur qui promisit ad potestatem vel capitaneum vel alium officialem ultra salarium eis concessum et quod fecerit [illegible]
Qualiter potestas et capitaneus non possint petere licentiam aliquam ad suum arbitrium puniendi
Qualiter potestas et capitaneus faciant venire coram eis omnes molendinarios et [illegible] et qualiter consuetudinem faciant observare que in hoc capitulo continetur
Qualiter hinc molendina olivarum molere debeant et quantum oleum reddat de cobe et falsarium in molendino non moleat et qualiter mensura hinc bullata
Qualiter fornarii et fornarie coquant panem et quantum accipiant et de pena contrafacientium
Rubrica quantum quantum
Pro quanto pretio accimatores accimineret cobe fanne et de pena contrafacientium
Qualiter panicocoli et panicocole faciant panem ad pondus et quantum lucrentur et de pena contrafacientium

Qualiter nullus tabernarius et piscicarellus emat comestibilia causa revendendi in camminate et burgis et qui hoc teneant eis emere vel non
Qualiter puniatur ementes de eis affidatis et ligna et vasa causa revendendi
Qualiter duo ova dentur pro uno denario et qualiter puniantur vendentes aliter
Qualiter eligantur custodes fontium et qualiter custodiant et de eorum salario
Qualiter potestas et capitaneus proponat in consilio de inveniendo maiore habundantia aquarum et qualiter habeant fontes qui nosciant de habundantia quarum melius habendarum
Qualiter potestas et capitaneus teneantur fieri facere novos fontes et veteres meliorari facere
Qualiter fons pilis et eius cura debeat acconciari
Qualiter fons de camicole debeat acconciari et fieri
Qualiter fons novus porte sancti Angeli fiat
De receptatione fontis prima ppli
Qualiter fons aque in viole aperiatur
Qualiter ponatur in consilio de aquarum habundantia, si non in debito quod aqua de monte Pacano possit veniri per se
Qualiter homines castrorum et villarum comitatus per se faciant fontes
Qualiter et per quos et ubi fiat fons in parrochia sancti Marciani in colle
Qualiter fons fiat debeat in campo Bacalie
Qualiter fons fiat de aqua que est ad ecclesiam in parrochia capelle
De receptatione fontis novi de porta Solis
Qualiter fiat pectorale in fonte que est in parrochia sancti Blasii de valle
Qualiter procedat super opere aqueductus montis Pacani
Qualiter fiat et aptetur fons de ulmo
Qualiter aptetur et fiat fons de Macidia
Qualiter super fontibus faciendis eligantur officiales
De electione maiorum comunis et notarii ipsorum et de salariis eorum
De electione officialium super viis, regulis et eorum salario
De electione et salario syndici et notarii debentium examinare officiales super viis
Qualiter potestas et capitaneus faciant reaptari vias et quibus
Qualiter explanetur et silicetur via qua itur ad fontem veterem
Qualiter emat domus filiorum Regniguli
Qualiter et quando potestas et capitaneus faciant aperiri viam qua itur ad sanctum Sistum
Qualiter via de porta Sodonis aptetur
Qualiter aperiatur via qua itur ad fontem de pilis de porta sancte Susane
Qualiter matonetur via a domo domini Bonastemi usque ad ecclesiam sancti Severi de monte
Qualiter puniatur impedientes voltam palatii comunis
De matonatione vie burgi sancti Petri a ponte usque ad monasterium sancti Petri
De matonatione vie porte Bernde
Qualiter explanetur via ante domum filiorum [illegible]

181 Qualiter tenbuta et metenone mattonate maconetur
Qualiter per fella maconetur
Qualiter eligantur officiales qui faciant remonitiones qui cognoscant de contrafacientibus et ceteris de pensione amministratorum donorum et decorum salarii
Qualiter potestas et capitaneus faciant fieri maconatum viarum eis petentibus
Qualiter maconatum et clocame reaptentur si destruerentur
Qualiter clocame fieri debeant
Qualiter puniantur qui proicerent buccas vel aliam rem in tercasellis
Qualiter et per quem teneatur murus qui cadit in sportacella de capa et quantum procedat ipse murus et via aperiatur
Qualiter capitaneus faciat reaperiri portam de fresenone
De plateis locorum religiosorum custodiendis
De fratribus humiliatis brandis per drappariam faciendis
De remundatione viarum maconarum et de aptatione portuum murorum viarum et foveis
Qualiter puniantur impedientes plateas vel foveas vel vias et quantum expensis debeant expedire
De aptatione portus filarie
Qualiter et quando via de Mauriano aperiri debeat
De aptatione et expeditione viarum superiorum et superiorum terrarum
De [illegible] domini orlandini bonbarotus
De [illegible] viarum que tendunt ad caput bartholi
De pontibus et muris faciendis in strata capanarum et per quos
Qualiter remoniti debeant per fella et volte super viis existencia vel existentes
Qualiter volentes edificare iuxta muros debeant requirere potestatem vel capitaneum et de pena contrafacientium
Qualiter per fella et bordarie minantes vel minacia ruinam reaptentur et de pena contrafacientium
Qualiter pontes et malos transitus reaptentur
Qualiter et qui purgari palacium communis teneantur
Qualiter nullus ante murum sue domus vel camere in foro vel platea communis debeat tenere banchum vel grauatam et de pena .v. semissorum et de pena
Qualiter puniantur proicientes circa puteum de platea vel scalas palacii vel super voltam palacii fimum vel alias immunditias
Qualiter in platea seu foro communis poni bovesque trabes assides et quedam alie res non debeant
Qualiter nullus capiat locum vel discum ponat in platea vel foro communis ante domum vel cameram suam causa donandi vel vendendi et de pena contrafacientium
De locis non capiendis in platea in festo omnium sanctorum
Ubi vendantur pelles et coria bestiarum et lana et sepum et tholeum et de pena contrafacientium
Qualiter puniantur proicientes in via communis portas tapitudine et proicientes grasalos et de mutatione
Quintus quaternus
De electione custodum corviatiarum communis per visus et de bestiis non tenendis prope corviatias
Qualiter potestas et capitaneus cum faciant domo fracta salina pro novo palatio faciendo et de aptatione palacii communis
De custodia arcis castri clusini et castri fossati
De centum lib. den. expendendis in arce castelionis
Qualiter custodiantur et reuideantur castra de confinibus
Qualiter domini de castro novo habitent cum eorum familiis et habeant in dicto castro novo
Qualiter accasati remaneant quolibet appellatione ad curiam potestatis et de pena contrafacientium
Qualiter homines de casa castalda appellantur venire ad habitandum et quo nomine ipsum castrum nominetur
Qualiter diffinitiones castri casacastalde sit fine et desperantis remanendis
Qualiter tenbeniantur familie capte a domino rainaldo ruffolini et de affirmatione ipsarum
De acusatione fratris garii
De diffinitionibus castri fossati
Qualiter homines districtus castri fossati cogantur ad habitandum in castro fossati
Qualiter potestas et capitaneus debeant defendere homines et res hominum de sigillo et qualiter ipsi homines non respondeant in curia potestatis
Qualiter venientes in castro post novo et in castro fossati non solvant collectas et datas
De syndico constituendo qui conveniat possessores castri fossati et castri casacastalde
Qualiter illi illi qui promiserunt venire ad habitandum in casa castalda venire debeant et quod eis observetur
Qualiter potestas et capitaneus conveniant cum heredibus comitis ceneasii et cum baroncolo de rebus quas habent in casa castalda
Qualiter fructus aque lacus et pedagium vendantur cum terreno ynsularum
Qualiter venditiones que fient scribantur et legantur et qualiter pretium ipsarum solvatur debentibus recipere et de pena potestatis et capitanei si hoc non fecerint
Qualiter celebretur venditio fructus aque lacus
Qualiter et quando lacostriani debeant reinfrascare lacum et qualiter ordinamenta lacostrianorum sint cassa de piscatoribus ponendis in quadragesima et pretio ipsorum communi reddenda
Quot sagmas piscium debeant asportare emptores fructuum aque lacus
Quando aves in laco piscari non debeant et de pena contrafacientium
Qualiter quilibet possit piscari in laco et de pena prohibentium piscari
Qualiter et qui lucios lucios et anguille trocte et [illegible] mictant in laco et per quos
De applasmatione lacus facienda et quando
Qualiter a fomentis pedage et mittatur una mina cum re communis in nuntiatione et res speciales privatorum
Qualiter diffinitiones communiantur facte per dominum aldrovandinum de ema sine fine
Qualiter ille qui ad quem concessum est per nos de rebus communis illud tenere debeat pro communi
Qualiter nulli liceat venari vel capere cuniculos in insulis nec in eis tenere canes et de pena contrafacientium
Qualiter in insula pulueni et in insula maiori fieri debeat platea in unum
Qualiter puniantur homines lacus mediantes inter se [illegible]
Qualiter piscatores non faciant damna de piscatoribus et de pena contrafacientium
Qualiter pisces emantur per potestatem ad lacum et portentur perusium et vendantur ad pondus et de officialibus eligendis
Qualiter quilibet possit vendere pisces in civitate perusii in nolunt excepto in platea et foro communis
Qualiter et quando bemulane seu area declusio debeat applasmari et de officialibus eligendis et de salario eorundem
De eligenda clusio non expedandis nec in cacandis et de custodia ipsorum et de pena contrafacientium et de emptione terreni clusii et quantum pro eis reddatur communi de frudibus
De arce facienda in podio iuxta pontem de clanis pro custodia clusii
De emptione facienda de podio bolognanum et de castro faciendo in ipso podio
Qualiter et quando et per quos reaptentur pontes tiberis qui est iuxta castellionem ugolini
De ponte faciendo in flumine nestoris in pede campi
Qualiter et quando aperiatur mare portus iuxta campanas bagnaie et per quos et de electione officialium
Qualiter et per quos fieri debeat unus pons in flumine sico
De ponte complendo in strata muncelle in flumine nestoris
Qualiter et per quos fiat unus ponticellus in flumine Genne in strata morella
Qualiter et quando explanetur via de capa quaterus ad monasterium sancte marie vallis undis
Qualiter venientes ad habitandum ad pontem dinucie sint exempti per x annos
Qualiter potestas et capitaneus requirant opus dinucie et ipsius requirii faciant ne ledat

De diffinitione et executione potestatis sancti Janis et platee ipsius et aliarum placearum positarum in urbe
269 Qualiter homines positi extra possint frangere murum [illegible] sub ecclesia sancti Bartolomei
De electione custodum deputatorum terre dantes potestatum
Qualiter puniatur piscatores capientes [illegible] pontes cinitas et burgos
De electione custodum super leprosis expellendis de civitate et burgis et de eorum salario
De electione custodum super infirmis et de eorum salario et qualiter exerceant eorum officium
Qualiter et quando consules militum eligantur et de ordinamentis eorum
Qualiter piscarelli et piscarelle non sedeant in foro eius a domo domini Fraiapanis ad domum domini Ursinis a domo filiorum Pandonis ad domum domini Vegoli et de pena contra facientium
Qualiter cum domino Jacobo boni fiat extimatio et compensatio domini quos debet recipere nomine domini sue [illegible]
Qualiter dominus Pandulfus et Benadius et a genere sunt cives
Sextus quaternus
Qualiter condempnati et exbanniti acceptantur in treuguam et quantum solvere debeant et qualiter officiales eligantur super eorum numeris et de eorum salario
De electione notarii super exbannitis et descriptione scripturarum
Qualiter potestas et capitaneus non faciant exbanniri aliquem vel condempnari ultra penam maleficii
Qualiter castrum et villa vel [illegible] puniatur receptans exbannitos [illegible]
Qualiter potestas et capitaneus debeant invenire et capi facere exbannitos [illegible] et de electione notarii qui scribat exbannitos et debet [illegible] exbannitos
Qualiter notarii exbannitorum restituant suo [illegible] nostro et de eorum salario et de pena contra facientium
Qualiter nullus capitaneus sine licentia consilii [illegible] [illegible]
Incipit titulus maleficiorum
1 Qualiter puniatur qui fecit homicidium
2 Qualiter inculpatus de homicidio sine eo confessus vel testibus convictus se posse defendere
3 Qualiter qui occiderit aliquem in domo sua vel in illa quam habitaret puniatur
4 Qualiter puniatur famulus occidens dominum suum
5 Qualiter puniatur qui commisit homicidium in locis determinatis
6 Qualiter puniatur qui occiderit vel induxerit hominem suum
Qualiter puniatur percutiens aliquem cum armis
Qualiter puniatur malefactor non valens solvere penam statutam
9 Qualiter puniatur dans alapam vel pugnum alicui in facie
10 Qualiter puniatur capiens aliquem per capillos [illegible]
11 Qualiter puniatur incipiens batallam in civitate et burgis
12 Qualiter puniatur fures et receptatores furti
13 Qualiter non puniatur qui interfecerit aliquem qui esset ad frangendum domum vel furandum vel cognoscendum uxorem vel consanguineam
Qualiter puniatur qui partum interfecerit aut matre vel [illegible] et qualiter maleficia commissa inter consanguineos non puniantur
Qualiter puniatur ille cui tenus esset pro bellis et ille qui dictum preceperit
Qualiter puniatur forensis veniens [illegible] cum aliquem offendendi
Qualiter testes nominentur in libellis maleficiorum personaliter vel talia causa
Qualiter puniatur ille qui percusserit aliquem et repercussus et qualiter non teneatur offendens aliquem [illegible] dampnum
Qualiter puniatur exactores alique de communi [illegible]
20 Qualiter non teneatur ad penam accipiens aliquod ferrum martelli vel bestia in suo dampno
21 Qualiter laboratores qui negaverint seu [illegible] possessiones alicuius rei [illegible]
22 Qualiter puniatur accipiens tenutam sua auctoritate alicuius morientis
23 Qualiter puniatur qui dederit dampnum in aliqua tenuta data [illegible]
Qualiter puniatur emptores vel venditores [illegible] vel retaliatores [illegible]
Qualiter puniatur qui [illegible] alicui volenti edificare [illegible]
26 Qualiter potestas et capitaneus puniant maleficia commissa [illegible] tempore sui regiminis
25 Qualiter accusator de aliquo maleficio non teneatur ad dandum [illegible]
Qualiter pignorati [illegible] quales [illegible]
Qualiter puniatur offendens [illegible] [illegible]
Qualiter puniatur maleficia [illegible]
Qualiter [illegible]
Qualiter [illegible]
Qualiter potestas et capitaneus faciant observari paces et concordias
Qualiter puniatur falsi testes
Qualiter puniatur notarii [illegible] fecerit falsum instrumentum
Qualiter sagittatores in civitate et burgis puniantur
Qualiter puniatur incitans ad frangendum domum vel cameram
Qualiter puniatur conquerens de aliquo cum fuerit pro debito
Qualiter puniatur ille qui dimisit uxorem et retinuerit amasiam et qui simul uxorem et amasiam retinuerit et illa que amasium retinuerit et dimisit virum et quae amasium et virum simul retinuit
Qualiter puniatur qui retinuit uxorem palam [illegible] et postea negaverit eam esse suam uxorem et que retinuerit virum et postea negaverit
Qualiter puniatur condempnatus deponens querimoniam ad aliam curiam quam ad curiam [illegible]
Qualiter puniatur offendens aliquem post condempnationem de eo factam
Qualiter [illegible] presente observetur et liberi iudices et de administratione eorum
Qualiter puniatur qui derobaverit aliquem
Qualiter puniatur qui mutaverit suum nomen
Qualiter puniatur castrum vel villa in qua factum fuerit homicidium sine capite homicida
Qualiter puniatur qui aliquid dixerit iniuriam contra potestatem vel capitaneum vel iudicem
Qualiter tenentes [illegible] existentes [illegible] alicuius castri vel ville debeant laborare et deputare fructum reddendum et de pena non laborantium et de pena [illegible] alicuius [illegible] non laboret
Qualiter [illegible] vel [illegible] existentes [illegible] alicuius castri vel ville debeant laborare et [illegible]
Qualiter [illegible] homines alterius districtus non laborent infra districtum existentes
Qualiter nullus laborator laborare debeat in alieno districtu
Qualiter cogantur homines alterius iurisdictionis habentes infra districtum possessiones ad solvendum datas et collectas
Qualiter nullus audeat recipere aliquem [illegible] sine licentia consilii
Qualiter [illegible] debet [illegible]
Qualiter puniatur non dantes [illegible] [illegible] exbannitos
Qualiter [illegible] vel famulus [illegible] [illegible] sine [illegible] puniatur
Qualiter [illegible] alicui [illegible] offendat aliquem et deprimat [illegible]
Qualiter puniatur manifestans credentias [illegible] potestatis vel capitanei
Qualiter [illegible] maledicentes [illegible] et alios [illegible] puniatur

103

Qualiter puniatur et cacciatur mulier que conversabitur cum aliquo leproso

Qualiter puniatur Ganea stans prope loca religiosa 340

Qualiter puniatur proiciens in domum alicuius sterco re

Qualiter puniatur proicientes in domum macellatorum et piscaiolorum et destruentes bancas eorum et facientes turpitudinem in macello et piscaria

Qualiter macellatores non accipiant carnem ultra viam que est prope murum capitis batalie

Qualiter puniatur iniuriam inferendo communis pisani et romane ecclesie et loquentes cum inimicis eorum et civitatis rome.

Qualiter puniatur castrum vel villa facientes ordinamentum vel aliud contra tenorem vel facientes prohibitionem de grascia pisane civitatis non portanda

Qualiter maconatores et tegolarii eorum artem exerceant.

Quod potestas vel rector alicuius terre eligi non valeat nisi secundum brevium et de pena contrafacientium

Septimus quaternus

Qualiter puniatur qui dimissa via ibit per terram alterius et qui cavaverit Grippum alicuius.

Qualiter puniatur qui desinare intra alterius ad precium secundum fecerit sine licentia.

Qualiter puniatur laboratores metentes vel tulentes vel vindemiantes in requisito domino terre

Qualiter puniatur vocantes aliquem ad suam curiam quam ad curiam pisanam

Ordo librorum talentariorum et bibitarum post primum sonum campane et de pena contrafacientium

De talentariis et vinum vendentibus et qualiter vendere debeant

Incipit titulus de proventibus armorum

Qualiter tenentur bagnarie durentur inmodo

Qualiter puniatur qui inventus fuerit post tertium sonum campane

De moneta portanda et de pena contrafacientium

Qualiter puniatur extrahentes bladum vel alia comestibilia ex districtu pisane civitatis sine licentia potestatis et capitanei

Qualiter puniatur vendentes uvas alicuius Junii usque ad festum omnium sanctorum

Qualiter puniatur deferentes uvas vel alios fructus vel palos de terra alicuius sine voluntate domini terre

Qualiter pizicarolli et pizicarolle vendentes uvas et amigdala mundata et nuces mundas teneantur assignare vendentes

Qualiter puniatur facientes vel ordinantes aliquid quod esset contra pacificum statum communis pisane civitatis et contra adversus regimen

Qualiter puniatur deferentes ligna alicuius pisani

Qualiter puniatur macellatores emptores carnes morticinas et infiltrantes carnes et coopertentes et non observantes quod in hoc capitulo continetur

Qualiter puniatur gravatores qui consilium capitanei amaio in consilio civitatis separant

Qualiter puniatur qui venerit ad consilium sine certe de consilio

Qualiter non debeant stare in consilio qui quod suum negotium pertractatur

Qualiter puniatur euntes ad habitandum ad aliquod locum quod non fuerit communis pisani

Qualiter puniatur castrum vel villa non fuerint communis pisani et non euntes in exercitu

Qualiter habentes arbores pendentes super terram alicuius debeant eas incidere et de pena contrafacientium.

Qualiter vendant et emant arbores existentes in terra alterius

Qualiter puniatur habentes edificium vel prominentiam in terra alterius sine licentia ad terminum datum.

Qualiter puniatur impedientes murum proprium alicuius quod undique videri non possit et qualiter ille murus videatur et equetur.

Qualiter puniatur extrahentes aquam de suo cursu

Qualiter puniatur impedientes aquam ne libere possit decurrere.

De pena incidentium fossos pisane civitatis et de electione officialium custodientium fossos

Qualiter puniatur facientes incidentium miliare et de duplicis faciendis et vestibus non mutandis et de cilicis (?) non faciendis 409

Qualiter mulieres non redeant ad domum defuncti post sepultam factam predicatoribus fecit.

Qualiter puniatur retinentes bancas et discos vel arnesios ante hostium ecclesie sancti Michaelis

Qualiter puniatur committentes fraudem vel falsitatem in suo officio et ad accipientes facere debent contra vel post vel parabile

Qualiter [illegible] res ad vendendum ad mercatum comitatus puniatur

Qualiter puniatur defensantes mulieres sine licentia [illegible]

Qualiter mulieres dotate non possint [illegible] hereditate vel successionibus superiorum filiis masculis

Qualiter fiat guardia de sero [illegible]

De mensuris et caldarelli [illegible] et qualiter clericus vendere [illegible] vendentes et de pena contrafacientium

Qualiter [illegible] vendentes eorum in civitate pisane conventum [illegible]

Qualiter [illegible] in civitate pisane per annum [illegible] annos [illegible]

Qualiter [illegible] recipiant mercedes et qualiter eas recipiant [illegible] 388

Qualiter [illegible] pisane [illegible] non debeat pedagium [illegible]

Qualiter Gualdensibus [illegible] non [illegible] pedagium et pylegat Gualdensibus ne accipiat hominibus de fossato

Qualiter communis pisane non prejudicet capitaneo nostro de rebus fossatorum et casacastaldi

Qualiter domini qui tenuerint dictum castrum fossatum et eorum familie non sint habitatores communis pisane in ipso castro

Qualiter et per quos pro bonis qui fuerint debeant emendari

Qualiter commutantes salarium potestatis et capitanei solvere tenentur et qualiter inter eos salarium dividatur

Qualiter et in hominibus homines laboratores debeant solvere collectas et datias

Qualiter tenentur commutantes volentes tenere equos.

In quo loco homines civitatis et burgorum solvant eorum libram

In quo loco secundum libram solvant homines comitatus collectas et datias

Qualiter habentes libram bonorum suorum in civitate pisane non cogantur alibi facere nisi ubi habent bona sua allibrata

De allibratione hominum castri plebis et castri de scudis et decimatione nicolaii.

Qualiter homines castri moncionis solvant collectas et datias

Qualiter homines affitati de vicariatu et qui affictabunt solvant collectas et datias et faciant factiones communis pisane

Qualiter potestas et capitaneus teneantur defendere castrum podii mannoris et de quo plebatu sit

De muro castri ripe faciendo

Qualiter murari debeat castrum papiani.

Qualiter murari debeat in castro cequeri

Qualiter muretur in castro casaline

Qualiter quilibet universitas possit facere castrum sive expensis

Qualiter hominibus unius districtus habentibus possessiones in alieno districtu super expensis cogerentur solvere datias et collectas de rebus et fructibus bonorum hominum illius terre existentium in suo districtu

Qualiter potestas et capitaneus tractent cum domino episcopo et aliis prelatis super questionibus que vertuntur inter laycos et clericos in civitate pisane per iudices eorum decidantur.

Octavus quaternus

Qualiter potestas et capitaneus teneantur manutenere et conservare et defendere monasteria et loca religiosa.

Qualiter minores xviii annorum ad religiones non admittantur et de pena contrafacientium

Qualiter et religiose sine decimo audiat

Qualiter potestas et capitaneus teneantur manutenere et defendere res et bona leprosorum de hospitale de colle

Qualiter potestas et capitaneus teneantur defendere bona et res hospitalis ponte sancti angeli

Qualiter hospitale fratrum filiorum uberti sit sub protectione communis pisani

Qualiter hospitalia cogantur facere lectos pro pauperibus

De terreno concesso dominabus sancti angeli de carraria

Qualiter terram concessam dominabus sancti pergentini seu ipsi ecclesie reddat in modo -

Qualiter domino Episcopo et clericis auxilium impendatur

Qualiter habentes camerarias et pacti non cogantur inter diem

Qualiter fratres brunacii et gordi habeant locum de casulis in modo lacus

164

426 Qualiter fiant elimosine communis
Qualiter pactum inquiratur et fiat pensionis pala
cij capitaneum cum domina Dialdama et satisfiat eidem.
Qualiter quod potestas et capitaneus faciant fieri fossatum sive foveam
in roncella domini Jacomi et decenna foranda.
Qualiter syndicus communis pro sua faciat obligationes
pro communi et ut non gravetur et de eius querelis non audiatur
Qualiter potestas et capitaneus obligationes pro communi vel mandato
communis indempnes debeat conservare et de pena contrafacientis
De catena circulo et altitudinis et columpnis ad pu
teum de platea pro aqua aurienda et de pena aqua
tangulatorum et salmarum aquam de eodem.
Qualiter non possit peti communi debitum factum antiquo tempore
domini Ugolini de Sancto Geminiano.
Qualiter statuta loquentia quod commune pro suis dd dare te
neatur sine certa aliter sint cassa
Qualiter comitatenses requirantur pro dampno Guelforum redditu
Qualiter observetur concessio facta Mahioni
Qualiter molestia non inferatur Bonmartino
Qualiter filijs domini Jacobi Andree Jacobi dimittatur
ea que de suis bonis possidet
Qualiter habitatores villarum circa Florentiam et Guidam non
pedagium solvant
De pena offendentium sepulcrum domini Ubaldi fratris
Qualiter tenimenti tenentur pro defensione communitatis
a Bettone et hominum Spaliani.
Qualiter nullus forensis ponat bladum in districtu pro
De venditione fructum clusij
De fulamine faciendis in fossato plateolis
Quantum hospites accipiant pro libra a forensibus
Qualiter requiratur ut ne ipsarum tangente contrahant
cum pro suis et qualiter caveant contra cum contrahant fenerantem
Quantum feneratores quod voluit facere cereum in festo sancti
Herculani habeant accipere
444 De electione officialium super vectigis qualiter se habeant
et de pretio accipiendo pro vectura
De factione et apertione portarum antiquarum portis.
De nundinis faciendis in festo omnium sanctorum.
Qualiter fiat bannimentum sit super toto ope
rimento capitis batalie fieri faciendo et de reparatione domus
sancti Andree.
De forma mittenda pro locum logi
De forma carne none et forma maginare
De forma facienda accipere flumen sancti Nicolay pla
ni intus usque ad ponticellos et circa Salomenti.
De fossato Genie
De fossato magne faciendo et electione officialium
De ponte faciendo in Pruno alto
454 Qualiter potestas et capitaneus habeant Raynis alienationes fa
ctas et faciendas de bonis maleficiorum et qua
liter fiat expensis illis quibus mota est quod exerceat
Qualiter potestas et capitaneus cogant illos quibus facta fuit
concessio de bonis domini Andree pro debitis et ad
restituendum istrumenta
Qualiter manuteneatur pro communi tenimentum domini Bestrino

452 De bonis exbannitorum omni que fuere olim habita in te
mpore domini fratris et imperatoris
Qualiter habeant firme concessiones facte de bonis
domini Andree Jacobi.
Qualiter habeat notaria testium in testibus
Qualiter notarius debeat facere instrumentum petenti
post quam fuit satisfactum et de pena.
Qualiter notarius non intromittat se in officio maleficiorum
Qualiter notarius infamatus pro notariis puniatur ab
officio notariatus et iudicis et advocatus similiter
Quot testes sufficiant in testamento et ultima voluntate
Qualiter notarius notificet legatum factum communi et quam
cum exeo habeant
Qualiter commune succedat decedentibus ab intestato
Qualiter heredes instrumentum depositum penes se de
beant pro petenti hostendere
De capitaneatu missiorum et de pena eius retine
ntium ultra formam statuti.
Qualiter et ad quem misium vendat pannus lini
Qualiter renaioli vendant arenam et quando pro
Jugibus lapidicinis sit licitum cavare et qualiter pu
niantur devastantes petrinam sive viam.
Qualiter expendantur C. libras pro sepe volte sancti Herculani
Qualiter homines alieni non possint vendere bona
sua sine licentia sui domini.
De electione ambasciatorum et quantum habeant pro die
secundum varietatem locorum ad que iverint.
Infra quantum tempus arbitri debeant diffinire questiones

Nonus quaternus

Qualiter observentur amicabiles compositiones
Qualiter habentes tam communes seu murum minante
ruinam reaptet ipsum vel ipsarum et qualiter consortes
possint ipsum reaptare et de restitutione expe
sarum et qualiter possessio rei communis non preiudicet non
possidenti
Qualiter donationes et testamenta insinuari debeant in
libro communis pro suis et qualiter exerceat fiat in libro
Qualiter contractus factus cum prodigis non valeat
et qualiter bannitur nemo contrahat cum eisdem.
Qualiter judex communis mittat principalibus et re
colligentes cogat ad debitum solvendum
Qualiter observetur instrumentum in quibus apparet promissio
de confessione facienda et de exceptionibus non admi
ttendis contra ipsas
Quando pena peti possit in contractu composita
et quando non
Qualiter forensis judex habeat maritum pro suis
Qualiter puniantur petentes debitum solutum
Qualiter potestas et capitaneus instrumentum publicum faciant observari
Qualiter cassentur instrumenta debita sistentia per x annos
quod non fuit petitum debitum
Qualiter principaliter vel fideiussorie nomine obli
gata indempnis debeat conservari specialis fuit
obligata et de pena potestas et capitaneus non servanti
Qualiter satisfiat creditoribus et tenentibus dotationem
| termino

458 Qualiter potestas et capitaneus faciat restitui instrumenta
pignorum debitorum solutorum
Qualiter debeant emendari dampna habita occasione
Guerre vel batalie
Qualiter observetur instrumentum et ultime voluntates
facta et facte ab illis qui fuerunt in carcere pro communi
Qualiter judex vel actor non recipiat a forensi
vel genero
De jure enphiteotico qualiter potestas et capitaneus ius
observet
Qualiter defendantur illi quibus vell, vim, inferre
Qualiter enphiteotecarij volentes vendere
jus suum debeant requirere proprietarios
Qualiter enphiteotecarij de rebus libellarijs
inter se succedant
Qualiter habeant vim contractus libellorum
Qualiter judex non auferat alicui de rebus quas
justo titulo possidet.
Capitulum Mihaelis Johannis notarii
Qualiter ingressi religionem renuntiant in pro
fessionem suarum rerum si egrediantur infra annum.
Qualiter ordinamentum artium observetur.
De permutatione platee et fori communis et palacij
Qualiter capitula pro persona possint corrigi et mutari
Qualiter capitulum clauso statuto teneret de elec
tione potestatis
Qualiter condempnationes a condempnatis recolligantur
De reparatione vie qua itur ad fontes inter fratres.
De exbannimento domini Guidonis Mahionis
de monte Megiano et aliorum debitorum
Qualiter eligatur potestas castri plebis et potestas castri
Motonis